

I Lumi Alano i Rupes
o.p.
**APOLOGJIA E RRUZARES SË
SHENJTË**
**Për Ieshkvin Ferriko i Cluny,
Ieshkëv i Tournait.**

*(Apologeticus seu Tractatus responsorius de Psalterio
Virginis Mariae, ad Ferricum de Cluniaco, Episcopum
Tornacensem)*

**PËRKTHIM ITALISHT ME TEKST NË KRYE LATINISHT MARRË NGA PJESA E PARË E
VEPRËS NËN KUJDESIN E P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani
redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae
eiusque Fraternitatis*, Freiburg, 1619
(me botime të ndryshme në vijim)**

Seria: Studia Rosariana, n. 8:

I Lumi Alano i Rupes o.p.

**APOLOGJIA E RRUZARES SË SHENJTË
për Ileshkvin Ferriko i Cluny,
Ileshkëv i Tournait.**

***(Apologeticus seu Tractatus responsorius de
Psalterio Virginis Mariae, ad Ferricum de Cluniaco,
Episcopum Tornacensem)***

**PËRKTHIM ITALISHT ME TEKST NË KRYE
LATINISHT MARRË NGA PJESA E PARË E
VEPRËS NËN KUJDESIN E P. Frà GIOVANNI
ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani
redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu
et progressu Psalterii Christi et Mariae
eiusque Fraternitatis, Freiburg, 1619 (me
botime të ndryshme në vijim).***

Seria: Studia Rosariana, n. 8:

Nën kujdesin e:

DON ROBERTO PAOLA

Përkthyer në shqip nga italishtja: Margarita Marku

**Romë, i filluar më 16 tetor 2020, festa e Shenjtes Margarita Maria Alacoque,
treditëshi i Shën Lukës Ungjilltar, Mbrojtës i Famullisë së Shën Lukës, Romë,
dhe përfunduar të shtunën, me 9 janar 2021, mes Tetëditëshit të Festës së
Dëftimit të Zotit tonë Jezu Krisht.**

Seria: *Studia Rosariana*, n. 8.

nr. 1: I Lumi Alano i Rupes, *Psalteri i Jezusit dhe i Marisë: Zanafilla, historia dhe Zbulimet e Rruzares së Shenjtë*, botim I, nën kujdesin e don Roberto Paola; përkthimi i parë italisht, nën kujdesin e: Gaspare Paola, Rosina Murone, don Roberto Paola, Annalisa Massimi, Alberta Cardillo, Romë, 2006 (tekst i printuar i gatshëm tek Shtëpia Botuese Ancilla, dhe që mund të shkarkohet falas, në sitin: www.beatoalano.it).

nr. 2: I Lumi Alano i Rupes, *Mariali*, nën kujdesin e: don Roberto Paola (i publikuar vetëm në sitin: www.beatoalano.it dhe që mund të shkarkohet falas).

nr. 3: *Jeta e Marisë në Marialet mesjetare*, Romë, 2013 (i publikuar vetëm në sitin: www.beatoalano.it dhe që mund të shkarkohet falas).

nr. 4: I Lumi Alano i Rupes: *Rruzarja e Shenjtë, Psalteri i Jezusit dhe i Marisë*. Hyrje dhe përkthim, vëll. I-V, nën kujdesin e: Don Roberto Paola, Romë, 2015 (tekst i shtypur që mund të shkarkohen falas në sitin: www.beatoalano.it).

TITULLI ORIGJINAL I VEPRËS: P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis*, Freiburg, 1619 (me botime të ndryshme në vijim).

Janë pesë veprat e të Lumit Alano të përmbajtura këtu: *Apologia; Relationes, Revelationes et Visiones; Sermones S. Dominici Alano rivelati; Sermones et tractaculi; Exempla seu miracula*.

Botimi i fundit latinisht i Coppestein, ka titull: “*Opus vere aureum B. Alani Rupensis Ordinis Praedicatorum, de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae, seu Sacratissimi Rosarii, in ejusdem praeconium praedicatoribus Verbi Dei et omnibus Christi fidelibus propositum*”, Imola (Forum Cornelia), 1847.

BURIMET E PËRDORURA NGA P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p. NË: *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis*, Freiburg, 1619 (me botime të ndryshme në vijim). PËRKTHIMI ITALIAN: I Lumi Alano i Rupes: *Rruzarja e Shenjtë, Psalteri i Jezusit dhe i Marisë*, nën kujdesin e: don Roberto Paola, Romë, 2015, Bot. Ancilla.

nr. 5: BURIMI: INKUNABULI I VITIT 1498: I Lumi Alano i Rupes: Shkëlqimi dhe vlera e Rruzares së Shenjtë, Vëllimi I (me shumë vëllime në përgatitje), nën kujdesin e: don Roberto Paola, Romë, Qendra e Studimeve Rruzariane (Centro Studi Rosariani), 2016.

Titulli origjinal i veprës është: Magister Alanus de Rupe, Sponsus Novellus Beatissimae Virginis Mariae: *De immensa et ineffabili dignitate et utilitate Psalterii praecelsae et intemeratae semper Virginis Mariae (Dinjiteti dhe Vlera e pafundme*

dhe e papërshkrueshme e Psalterit të Rruzares të së Shkëlqyerës dhe të Pastrës gjithmonë Virgjër Marisë), Anno Domini M^oCCCC^oXCVIII^o in Vigilia Annunciationis Gloriosae Virginis Mariae (24 mars 1498), Impressa in christianissimo Regno Sweciae (Mariefred, Holmiae [Stokholm]).

nr. 6: “LIBRI I RRUZARES SË VIRGJËRES SË LAVDISHME MARI” (inkunabuli i 1505 në gjuhën pizane të thjeshtë), në krahasim me burimin nga i cili qe përkthyer: “ROSARIUM BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE” (inkunabuli latinisht i 1500).

Koleksioni latinisht përmban veprat në vijim: Michael Franciscus de Insulis o.p.: *Quodlibet[um] de veritate Fraternitate Rosarii seu Psalterii Beatae Mariae Virginis*; Alanus de Rupe o.p.: *Compendium Psalterii Beatissimae Trinitatis*; Alanus de Rupe o.p.: *De Psalterio Virginis Exempla*.

Në shtojcë: riprodhim fotografik komplet i: Theodorus Gallaeus, *Miracula et Beneficia SS. Rosario Virginis devotis a Deo Opt. Max. collata*, 1610.

nr. 7: RRUZARJA E SHENJTË, PSALTERI I JEZUSIT DHE I MARISË. Hyrja dhe përkthimi i: don Roberto Paola, Romë, i filluar në vitin 2020: përkthimi italisht me tekst në krye latinisht i veprës nën kujdesin e P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis*, Freiburg, 1619 (me botime të ndryshme në vijim). Vëllim i vetëm (në punë e sipër).

nr. 8: APOLOGJIA E RRUZARES SË SHENJTË për Ipeshkvin Ferriko i Cluny (Apologia B. Alani de Rupe ad Ferricum): hyrja dhe përkthimi nën kujdesin e: don Roberto Paola, Romë, 2020: përkthimi italisht me tekst në krye latinisht, marrë nga pjesa e parë (Apologjia) e veprës nën kujdesin e P. Frà GIOVANNI ANDREA COPPESTEIN o.p.: *Beati fr. Alani redivivi Rupensis, tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis*, Freiburg, 1619 (me botime të ndryshme në vijim).

Siti web: www.beatoalano.it

Në sit veprat janë paraqitur plotësisht dhe falas, dhe secili lirisht, tani dhe përgjithmonë, mund t'i shkarkojë dhe printojë për përdorim personal ose për t'i përhapur falas: veprat në letër, as tani as kurrë, për vullnet të shprehur të kuratorit, nuk duhet të kenë më shumë se vetëm çmimin e kostos së punës (shpenzime të tipografisë, shtëpisë botuese dhe të shitësve). Asnjë e drejtë autori dhe asnjë fitim, as tani as kurrë, nuk duhet shtuar në çmimin e kostos origjinale.

Faqja e parë dhe e fundit e kopertinës: Hans Memling, Lajmërimi, e porositur nga Ipeshkvi Ferriko i Cluny, rreth viteve 1465-1475, për Chapelle Dorée të Katedrales së Saint-Lazare ad Autun (Francë), që ai kishte zgjedhur si vendvarrimin e tij.

PARATHËNIE

Figura e Kardinalit Ferriko i Cluny (+7 tetor 1483), varri i të cilit gjendet në Romë, në Bazilikën e Shenjtes Mari të Popullit, gërshetohet me jetën dhe veprat e Këngëtarit më të madh të së Shenjtes Ruzare, të Lumit Alano i Rupes (Plouer sur Rance 1428 – +Zwolle 8-9-1475).

Kur ishte Ipeshkëv i Tournait, Ferriko i kërkoi të Lumit Alano i Rupes o.p. një përmbledhje të promovimit të zellshëm të Ruzares së Shenjtë, që ai kishte bërë në Douai, duke nisur nga viti 1464, viti i shfaqjeve të Zojës së Ruzares që pati Alano dhe që e bëri ta përhapte Ruzaren në Fiandre, në mënyrë të veçantë në Lille dhe në Douai dhe të hapte në Douai Vëllazërinë e parë të Ruzares, sipas modelit të Vëllazërive të Virgjëres Mari të Shën Domenikut, të lëna në harresë prej dhjetëra vitesh.

Alano i shkroi kujtimet e tij me rregull në Apologjinë e Ruzares dhe ia dorëzoi Mons. Ferrikos, duke shkuar vetë, nga Rostocku, në Episkopatën e Katedrales së Tournait, në qershor të vitit 1475, e pastaj shkoi për të vizituar Vëllazërinë e tij të Ruzares në Douai, dhe mbajti aty predikimin e tij të fundit, dhe në fund pas një vizite të bërë Lorenzo Musscheseles (Laurentius Musgheselius), Prior i Certozës së Herines (Certoza e Cherq, në afërsi të Tournait, në provincën e Hainault, Belgjikë), ndaloi afër Kuvendit domenikan në Gand, për t'u nisur pastaj për në Zwolle, për të kaluar pushimet verore, para se të fillonte një vit mësimdhënieje universitare në Rostock.

Por ja që në Zwolle, pikërisht në atë verë, ndodhi mbyllja e jetës së Këngëtarit më të madh të Zojës së Ruzares së Shenjtë: u sëmur papritur, me 15 gusht 1475, siç vërtetoi një nxënës i tij i devotshëm, Fra Mikeli i Lille, dha frymën e fundit në mënyrë të devotshme, duke thënë vazhdimisht Të falemi Mari, me 8 shtator 1475 dhe u varros në absidën e Kishës së vjetër të Zwolle, që pastaj, pas një zjarri u rindërtua në vitin 1511, duke e zgjatur absidën (pra, absida ndodhej pothuajse në mes të Kishës së tashme).

Besojmë që Ipeshkvi Ferriko i Cluny të ketë dashur nga Alano Apologjinë e Ruzares së Shenjtë, jo për të hedhur poshtë veprën e shenjtë të Ruzares së Shenjtë dhe të Vëllazërisë së tij, por për devotshmërinë e tij personale ndaj Marisë së Shenjtë dhe këtë na e thotë “Lajmërimi” i bukur që u porosit pikërisht mes viteve 1465 dhe 1475, vite të Apologjisë së Ruzares së Shenjtë të të Lumit Alano.

Ferriko i Cluny lindi në Autun, në Borgonjë, rreth vitit 1430 dhe vdiq në Romë, me 7 tetor 1483.

Bëri studimet në Bolonjë dhe ndoqi doktoraturën në Utroque Iure (E Drejta Civile dhe Kanonike), dhe ishte Burrë Shteti dhe Klerik i Dukatit të Borgonjës, derisa u bë një prej tre Ambasadorëve të Borgonjës në shërbim të mbretit Luigji XI të Francës (Bourges, 3 korrik 1423 – Plessis-les-Tours, 30 gusht 1483), që pastaj, në vitin 1473 e emëroi Ileshkëv të Tournait deri në vdekje, që ndodhi në vitin 1483.

Në Konkistorin e 15 majit 1480, Ferriko u bë Kardinal nga Papa Sisto VI (në të vërtetë Ferriko ishte emëruar tashmë në fshehtësi Kardinal nga Papa Paolo II në vitin 1471, por emërimi nuk ndodhi për shkak të vdekjes së parakoshshme të Papa Paolos II), dhe Mons. Ferriko arriti në Romë, me 3 qershor 1482 dhe mori me 10 qershor 1482 kapelën e kuqe të kardinalit nga Papa Sisto VI, me titullin Kardinal Presbiteran i Bazilikës së Shën Vitalit në Romë.

Dhe është në këtë moment të ardhjes së tij në Romë që historia e Mons. Ferrikos së Cluny kryqëzohet me një tjetër Shenjt plot autoritet, Shën Françeskun e Paolës.

Mbreti Luigji i XI, njëri prej tre Ambasadorëve të të cilit ishte Ferriko, në vitin 1482 u sëmur rëndë, duke mos arritur të shërohej në asnjë mënyrë dhe duke shpresuar të kishte një shërim nga ndonjë mrekulli, dërgoi disa njerëz që t'i thonin taumaturgut të famshëm Shën Françesku i Paolës të shkonte tek ai në Francë.

Megjithatë, Shën Françesku i Paolës nuk donte të shkonte, sepse ishte tepër i lidhur me Kalabrinë e tij.

Atëherë mbreti Luigji i XI dërgoi një Ambasadë në Romë dhe mund të mendohet pa pikë dyshimi, për shkak të koençidencës së datave, që Ambasadori i përcaktuar ishte pikërisht S.E.Mons. Ferriko i Cluny, që duhej të vinte në Romë për titullin e Kardinalit, me qëllim që t'i kërkonte Papës Sisto VI t'i dërgonte në Francë Shën Françeskun e Paolës.

Kur Shën Françeskut të Paolës iu kërkua pikërisht nga Papa Sisto VI të shkonte në Francë, tek Oberri i mbretit Luigji XI, Shenjti nuk mundi më të thoshte jo, dhe u nis nga Kalabria me një gomar dhe disa vëllezër, kaloi më përpara në Romë, ku njohu Papa Siston VI, i cili i dha autorizimin që të bekonte qirinjtë, dhe pastaj hipi në anije në Civitavecchia për në Francë, ku jetoi pranë Pallatit Mbretëror të Tour, deri në vdekje, që ndodhi të Premten e Madhe, me 2 prill 1507, në moshën 91 vjeçare.

Shën Françesku i Paolës kur takoi mbretin Lugji i XI, e paralajmëroi që nuk ishte Vullneti i Zotit që ai të shërohej fizikisht dhe që do ta kishte ndihmuar të shërohej në shpirt, duke bërë që ai të vdiste në paqe.

Ishte në Francë që Urdhëri i rregulltarëve të vegjël nga vetmitar u bë cenobitik dhe Shën Françesku këtu themeloi Urdhërin e Murgeshave Minore dhe Urdhërin Terciar Minor, dhe me 20 maj 1502 Papa Aleksandri i VI, pikërisht me kërkesë të Shën Françeskut të Paolës miratoi Urdhërin e rregulltarëve të vegjël me Dekretin: “Ad fructus uberes”.

Edhe mbretërit pasardhës të Luigjit XI e vlerësuan shumë praninë e Shën Françeskut në Oborrin mbretëror të Francës, aq sa mbretërit e Francës ndërtuan një Kuvend të rregulltarëve të vegjël në Tour, në Francë dhe një Kuvend të rregulltarëve të vegjël në kodrën Pinço në Romë (dhe aty ngjitur Kishën e famshme të Trinità dei Monti, në Romë).

Kardinali Ferriko i Cluny gjendej akoma në Romë, kur vdiq papritur nga goditja në tru, me 7 tetor 1483.

Një ditë pas vdekjes, Kardinal Ferriko u varros në Bazilikën e Shenjtes Mari të Popullit në sheshin e Popullit, në Romë, larg pra nga Chapelle Dorée (Kisha e Artë) e Katedrales së Saint-Lazare, në Autun, në Francë, që ai e kishte ndërtuar për t’u varrosur pas vdekjes.

Mbishkrimi në varrin e tij në Romë, që ndodhet pas Altarit të Madh është: “Hic iacet D. Ferricus de Cluniaco Natione Burgundus, Iuris Utriusq. Doctor tituli Sancti Vitalis Presbyter Cardinalis Episcopus Tornacen qui obiit die martis VII octobr Anno Salutis M CCC LXXXIII Orate Deum pro salute sua”, përkthimi i të cilit është: “Këtu pushon Mons. Ferriko i Kluny, me kombësi burgunde, doktor i të dy të Drejtave (Civile dhe Kanonike), Kardinal Presbiteran me titull të Shën Vitalit, Ipeshkëv i Tournait, që vdiq të martën, më 7 tetor të Vitit të Shpëtimit 1483. Lutni Zotin për shpëtimin e tij”.

SHËNIME METODOLOGJIKE

Teksti latinisht është transkriptimi besnik i botimit të fundit latinisht të At Andreas Coppestein O.P të vitit 1847, kështu që, për shkak të gabimeve të transkriptimit të këtij botimi, është krahasuar ky botim me botimet e kaluara më kryesore të së njëjtës vepër, dhe ajo që ishte ndryshe në të gjitha botimet, në krahasim me versionin e vitit 1847, është zëvendësuar në tekst, pa i dhënë informacione lexuesit, meqë flitet për të njëjtat fjalë, ku është gabuar ndonjë zanore ose grup bashkëtingëlloresh, ose fjalët që në botimin e vitit 1847 ishin theksuar në botimet e tjera të plota.

Kur teksti ishte ndryshe me mungesa fjalësh apo fjalish, kemi shënuar ndryshimin tek shënimet poshtë tekstit, për të patur gati një tekst të sigurt latinisht, si bazë për punimet shkencore të ardhshme mbi veprat e të Lumit Alano i Rupes.

Teksti në italisht është gjithmonë i vënë përballë tekstit latinisht dhe është gjithmonë letrar.

Për t'i dhënë një kuptim më të madh tekstit:

“Psalterium” (Psalteri) do të jepet gjithmonë me “Ruzarja e Shenjtë” ose me “Psalteri i Ruzares”;

“Oratio Domenica” (Lutja e Zotit) është përkthyer “Ati ynë”;

“Salutatio Angelica” (Përshëndetje Engjëllore), është dhënë me: “Të falemi Mari”;

“Psaltes” (Psaltës), me “Ruzarian”.

**OPUS VERE AUREUM
B. ALANI RUPENSIS
ORDINIS PRAEDICATORUM
DE ORTU ET PROGRESSU
PSALTERII CHRISTI ET MARIAE
SEU SACRATISSIMI
ROSARII
IN EIUSDEM PRAECONIUM
PRAEDICATORIBUS
VERBI DEI ET OMNIBUS
CHRISTI FIDELIBUS
PROPOSITUM.**

**FORUM CORNELII, 1847
EX TIPOGRAPHIA EPISCOPALI**

**VEPRA VËRTETË E ARTË
E TË LUMIT ALANO DELLA RUPE,
I URDHËRIT TË PREDIKUESVE
MBI ORIGJINËN E HISTORINË E
PSALTERIT TË JEZUSIT E TË MARISË,
OSE TË RRUZARES SË SHENJTË, OFRUAR
PREDIKUESVE TË FJALËS SË ZOTIT DHE
TË GJITHË BESIMTARËVE ME QËLLIM QË
TË SHPËRNDAHET GJITHKUND.**

**IMOLA, 1847
TIPOGRAFIA EPISCOPALE**

**BEATI Fr. ALANI DE RUPE
REDIVIVI
OPUS AUREUM
DE PSALTERIO SEU ROSARIO
CHRISTI ATQUE DEIPARAE¹**

¹Në vitin 1961 gjendet: “Beati fr. Alani redivivi Rupensis, Tractatus mirabilis de ortu et progressu Psalterii Christi et Mariae eiusque Fraternitatis. kujdeset: Fra Johannes Andrea Coppenstein o.p.”
PËRKTHIMI: Traktat i mrekullueshëm i të Lumit Alano della Rupe, mbi lindjen dhe zhvillimin e Rruzares së Krishtit e të Marisë, dhe të Vëllazërisë së Saj.

**VEPRA E ARTË E TË LUMIT FRA ALANO DELLA
RUPE,
SJELLË NË DRITË
MBI RRUZAREN E KRISHTIT DHE TË NËNËS SË
HYJIT**

PRAEFATIO
B. M. ALANI DE RUPE
AD FERRICUM, EPISCOPUM
TORNACENSEM

Laudate Dominum JESUM CHRISTUM, et SS. Virginem²MARIAM in Psalterio, cum Fidelibus vestris ovibus, sic ut tandem sine fine cum Angelicis Spiritibus, facie ad Faciem Beatissimam in Aeternum Trinitatem mereamini, ovium in Beatorum fruitione, magnificare.

Reverende in Christo PATER ac DOMINE, S. Augustinus ait Lib[ro] de Doctr[ina] Christ[jana]: Pastores ovium Christi ducere eas debent ad virentia virtutum pascua, et ab incuris luporum, raptorumque, protegere: rationem reddituri summo ovium Regi Christo de animarum sibi commissarum perditione.

Quod intelligi secundum S. Gregorium debet, Lib[ro] de Cura Pastoralis: si Praesidentium negligentia, aut doctrina mala, vel exemplo pereant, seu scandalo.

Hinc, fidelissime ovium Christi, in Episcopatu Tornacensi Pontifex et firmissime in cunctis virtutum Fauctor³: quia promeritis inibi curam geritis Apostolicam, congruum est Paternitati Vestrae, quae subditis vestris salutaria fuerint cognoscere: Et vero in primis⁴, quae sub Praedecessore vestro (sciente ipse⁵ et approbante) devotius peracta sunt, variis in oppidis huius Almae Diocoeses⁶; haec eadem cum gaudio magno adprobari⁷.

Hoc autem est de PSALTERIO Inviolatae semper Virginis Genitricis Dei MARIAE.

Propterea etiam placuit Vestrae Potestati super hoc QUAESTIONEM ad me habere Paternam.

Idcirco multarum pro animarum salute, postulationi Vestrae, ac intentioni humiliter satisfaciendo, sub paucis verbis, ut potero, super materia Psalterii Virginis Gloriosae aliquod lumen, uti⁸ patebit per ordinem, Intelligentiae Vestrae offerre conabor.

Non (quod absit) sublimem Vestram Apostolicam Scientiam imbuendo: sed scitamelius, ac perspecta ad memoriam, et ut S. Anselmus ait, ad operosam efficaciam reducendo.

² Në botimin e 1691 gjendet: "S.V.", në vend të "SS. Virginem", të botimit të 1847.

³ Në botimin e 1691 gjendet: "Fautor".

⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "inprimis".

⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "ipso".

⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "Diecoesios".

⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "adprobare".

⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "ceu" (po).

PREZANTIMI I APOLOGJISË SË TË LUMIT ALANO I RUPES FERRIKOS, IPESHKVIT TË TOURNAIT

Lavdëroni Zotin, Jezu Krishtin dhe Virgjëren Mari në Psalterin e Rruzares, bashkë me grupin e besimtarëve tuaj, kështu që të meritoni të madhëroni në përjetësi, ballë përballë, Trininë e Shenjtë nën pëlqimin e të Lumëve, bashkë me Shpirtrat Engjëllorë.

Shkëlqësi i nderuar, At dhe Zot në Krishtin, Shën Agostini shkruante në librin "Doktrina e Krishterë" që barinj të deleve të Krishtit duhet t'i udhëheqin ato në kullotat e gjelbra të virtyteve dhe t'i mbrojnë nga sulmet e ujqërve dhe të shpendëve të egër: do t'i japin llogari Krishtit, Mbretit Suprem të tufave, për humbjen e shpirtrave, të besuara atyre.

Kështu duhet interpretuar citimi, sipas shën Gregorit, në librin "Kujdesi baritor": nëse ato do të humbisnin për neglizhim ose për mësimin e keq, ose për shembullin e keq, ose për skandal të atij që ishte i destinuar t'i mbronte (kujdesej).

Për këtë o Ipeshkvi më i besuar i deleve të Krishtit dhe i farkëtuar në mënyrë të qëndryeshme në të gjitha virtytet, në Ipeshkvinë e Tuornait, ku ushtroni Kujdesin Apostolik me merita të larta dhe të përshtatshme të Atësisë Suaj, të njihni mjete të shëndetshme për besimtarët tuaj.

Dhe para së gjithave, mjetet e shëndetshme që, nën paraardhësin tuaj që njihete dhe aprovonte, janë përdorur me mjaft devotshmëri në qytete të ndryshme të kësaj Dioqeze (Alma Dioqesi) dhe vetë këta mjete të shëndetshme, me shumë gëzim janë aprovuar.

Ky Mjet i Shëndetshëm është pra Rruzarja e Marisë së Pastër, Gjithmonë Virgjër, Nënës së Hyjit.

Nga momenti që është pëlqyer nga Autoriteti Juaj për të patur me mua një ballafaqim Atëror mbi të, atëherë, për shpëtimin e shumë shpirtrave, duke plotësuar përlësisht kërkesën Tuaj dhe qëllimin, me pak fjalë, si të mundem, do të provoj t'u ofroj në mënyrë të rregullt mirësjelljes Suaj ca sqarime mbi natyrën e Rruzares së Virgjëres Mari.

Larg goftë, nuk është qëllimi im t'u mësoj me shkencën Tuaj Sublime Apostolike, por siç thoshte Shën Anselmi, vetëm për të sjellë në kujtesë gjëra tashmë shumë të njohura, për një ndërgjegjësim më efikas.

PARS PRIMA
APOLOGIA B[EATI] M[AGISTRI]
ALANI DE RUPE

LIBRI I PARË
APOLOGJIA E RRUZARES SË SHENJTË

CAPUT I.

Cur hoc Suffragium dicatur PSALTERIUM CHRISTI ET MARIAE?

Famosissime in Christo Pater, et Domine: *Peccatoribus Praestat Paenitentiam* Trinitas Altissima per Psalterium Virginis Mariae.

1. Dicitur autem Psalterium *psallendo*.

Inde servientes in illo Deo, et Mariae Virgini, dicuntur Psaltae.

Sic dictum a Psalterio Davidico; quod figura Angelicae fuit Salutationis.

Cantica enim Veteris Legis figura Novae fuerunt: secundum S. Ambr.

2. Si qui placuerit: sic dictum videri potest quasi *a Sale* Divinae Sapientiae: quod Oratio Dominica et Salutatio Angelica sint quasi duae Salinae Dei Sapientiae, quibus Fidelium mentes saliantur.

3. Nisi quis maluerit illud recte sic appellari, ab Organo, quod Hebraei *Nabulum*⁹ vocant; musicum instrumentum ex CL. fistulis compositum: ad quod Psalmi Davidis totidem solebant decantari.

4. Grammaticae simul et Theologicae; quia Psalterium excellentes *Effectus decem* importat, quos per Christum, ac Mariam Virginem devote illud psallentes consequuntur.

Nam:

1. *P. Peccatoribus Praestat Poenitentiam.*

2. *S. Sitientibus Stillat Satietaem.*

3. *A. Alligatis Adducit Absolutionem.*

4. *L. Lugentibus Largitur Laetitiaem.*

5. *T. Tentatis Tradit Tranquillitatem.*

6. *E. Egenorum Expellit Egestatem.*

7. *R. Religiosis Reddit Reformationem.*

8. *I. Ignorantibus Inducit Intelligentiam.*

9. *V. Vivis Vincit Vastitatem.*

10. *M. Mortuis Mittit Misericordiam* per modum suffragii.

Et de his omnibus sensibilia et vera expertus sum, aliique plures signa, et prodigia.

1. Ut merito Psalterium hoc sit COELUM SIDEREUM, cum CL stellis: apud Astrologos potissimis.

2. Ut sit velut PARADISUS voluptatis Dei, Rosis, ac Rosaceis sertis CL adornatus: Salutationes enim istae sunt velut quedam Rosae Angelicae: unde quinquagena Virginis Rosarium sive Sertum nuncupatur.

3. Ut sit ARBOR VITAE, et Scientiae cum CL Fructibus Angelicis: propter totidem Eminentias, quas in Christo, et Maria Virgine credimus fuisse, prout aliquando Ipsa revelavit.

⁹Në botimin e 1691 është shkruar: "Nabulum".

KAPITULLI I

Pse Rruzarja e Shenjtë është quajtur Psalteri i Jezusit dhe i Marisë?

Shumë i Famshmi Atë dhe Zot në Krishtin, Trinia e Shenjtë ofron shpëtimin e mëkatarëve përmes Rruzares së Shenjtë të Virgjëres Mari.

1. Rruzarja e Shenjtë është quajtur, në fakt, Psalter nga të kënduarit e Psalmeve për ata që i shërbejnë Zotit dhe Virgjëres Mari, dhe përmes saj ata janë quajtur Psaltës.

Rruzarja e Shenjtë është quajtur kështu nga Psalteri i Davidit që ishte imazh i Përshëndetjes Engjëllorë.

Në fakt Këngët e Ligjit Antik janë shëmbëllesë e Besëlidhjes së Re sipas Shën Ambrozit.

2. Nëse do t'i pëlqente ndokujt, Rruzarja e Shenjtë mund të krahasohej me Kripën e Dijes Hyjnore, nga momenti që edhe Ati ynë edhe Të falemi Mari janë dy Kripërat e Dijes së Zotit, të cilat i bëjnë të mençura mendjet e besimtarëve.

3. Disa preferojnë ta krahasojnë me Arpën, që Hebrenjtë e quanin Nablum, një instrument muzikor i përbërë nga 150 korda, me të cilin shoqëroheshin 150 Psalmet e Davidit.

4. Në nivel gramatikor, gjithashtu teologjik fjala PSALTERIUM përmban në vetvete 10 dhurata shpirtërore të jashtëzakonshme që u ofrohen Muzikantëve të devotshëm të Jezusit e Marisë.

Ata janë:

I. P. Rruzarja e Shenjtë u tregon mëkatarëve rrugën e shpëtimit.

II.S. Rruzarja e Shenjtë shuan etjen dhe ngop të eturit.

III.A. Rruzarja e Shenjtë u dhuron liri të lidhurve në zinxhirë.

IV.L. Rruzarja e Shenjtë i dhuron gëzim atij që është në vaj.

V.T. Rruzarja e Shenjtë i sjell paqe atij që është në sprovë.

VI.E. Rruzarja e Shenjtë largon nga të varfërit çdo mjerim.

VII.R. Rruzarja e Shenjtë sjell entuziazëm në Urdhërat Fetarë.

VIII.I. Rruzarja e Shenjtë ndriçon inteligjencën e atyre që nuk dinë.

IX.V. Rruzarja e Shenjtë i bën të gjallët të kalojnë luginën e shkretisë.

X.M. Rruzarja e Shenjtë u sjell të vdekurve Mëshirën përmes lutjeve për shpirtin.

Kam provuar që këto gjëra janë reale dhe të vërteta dhe që Rruzarja e Shenjtë ka edhe shenja e mrekulli të tjera:

1. me të vërtetë Rruzarja e Shenjtë është Qielli plot me Yje, nga 150 yjet më të rëndësishme të astronomisë;

2. realisht është Parajsa tokësore e Mrekullive të Zotit, zbukuruar me Trëndafila, të vendosur në 150 kurora Trëndafilash: në fakt lutjet Të falemi Mari janë të vendosura si Trëndafilat Engjëllorë dhe për këtë një Pesëdhjetëshe e Virgjëres quhet Rruzarja ose Kurora;

3. me të vërtetë është Pema e Jetës dhe e Shkencës, e përbërë nga 150 Fryte Engjëllorë, me gjithashtu po aq Përsosmëri, të cilët ne besojmë, që janë në Krishtin dhe në Virgjëren, siç edhe vetë Shenjtja Mari ka zbuluar.

CAPUT II.
Curdicatur Psalterium in ordine
AD JESUM CHRISTUM, ET MARIAM Virginem?

Excellentissime Praesul, Sipientibus Stillat Satietaem¹⁰ Trinitas Beatissima per Psalterium Virginis Mariae Inviolatae.

I. MARIAE Virgini Psalterium aptatur et ab Ea nominatur: quod Piissima Dei Genitrix Maria virtuosas habuit conditiones Psalterii Synagogae, Cytharae, et Organi, (nam Psaltae Virginis Mariae sunt ejusdem Reginae coeli Musici Angelici) ob decem causas, et operationes.

1. Intemerata Dei Genitrix Virgo diabolum expellit, sicut David (1 Reg. 16), per cytharam a Saule daemonem depellebat.

2. Quia Deipara Arcam Dei, id est, Verbum Omnipotens ad nos deducit: veluti¹¹ David (2 Reg. 6), in organis armigatis coram arca ludebat.

3. Quia eadem victoriam nobis contra inimicos obtinet: sicut post victoriam Maria soror Moysis (Exod. 16), in tympano praecinebat.

4. Ipsa Prophetiam Sanctis tradit: sicut Helisaeus per Canticum Psalterii Spiritum Sanctum Prophetiae accepit.

5. Quia Spiritus Sanctus, per Ipsam, Matrimonium inter Deum, et creaturam humanam, in Thalamo Virginali, effecit: ut Beda docet.

6. Quia S. Maria Chorum Coelestis Jubilationis ad Divinas Secum Laudestrahit: sicut filiae Jerusalem, quae cantabant (1 Reg. 18,7): “Saul percussit mille, et David decem millia” (Origines, Sermo de Virgine Maria).

7 Quia Pax facta est per Mariam Virginem: Filius enim Ipsius fecit utraque unum, tanquam¹²Lapis Angularis.

8. Quia immensam orbi Festivitate[m] attulit Virgo Maria, quae fuit Dei, hominum simul et Angelorum.

9. Ipsa ea Deo Patri pro mundo Pretii obtulit immensi Holocaustum, Verbum scil. Incarnatum.

10. Eadem Alma Virgo Parens Divinum cecinit Canticum post Incarnationem, “Magnificat”, et Angeli, nato Domino Angelorum, “Gloria in Excelsis”.

Quorum suavitate placatus est Deus generi humano, et huic Angelica Natura est confoederata.

Haec autem decem repraesentabantur¹³ olim in Psalterio Synagogae: ut S. Augustinus enarrat (in) Sermone De Psalterio Sinagogae, qui incipit: “Laudate eum in Psalterio”.

¹⁰ Në botimin e 1691 gjendet: “Satiationem”.

¹¹ Në botimin e 1691 gjendet: “ceum” (si).

¹² Në botimin e 1847 përsëritet dy herë: “tamquam unus”, por një përsëritje e tillë është gabim shtypi, sepse ajo mungon në botimin e 1691.

¹³ Në versionin e 1643, lexohet: “repraesentat”.

KAPITULLI II

Pse në Rruzaren e Shenjtë thuhet para Ati Ynë dhe pastaj Të falemi Mari?

Shkëlqesi i Nderuar Ipeshkëv, Trinia e Shenjtë nëpërmjet Rruzares së Shenjtë të Virgjëres Mari shuan etjen dhe ngop të eturit.

1. Rruzarja e Shenjtë e Virgjëres Mari mund ta arrijë këtë dhe nga ajo merr emrin, pasi që e Devotshmja Mari, Nëna e Hyjit, zotëron cilësitë virtuoze të Psalterit të Sinagogës, të Cetrës e Organos, në fakt, Rruzarianët, ata që thonë Rruzaren e Virgjëres Mari, janë Muzikantët Engjëllorë të së njëjtës Mbretëreshë të Qiellit, për 10 arsye dhe argumente:

1. sepse e Pastra Virgjëra Nëna e Hyjit me Psalterin e Rruzares së Shenjtë largon djallin, sikurse Davidi largoi demonin me anë të Cetrës, nga Saul (1 Sam. 16);

2. sepse Nëna e Hyjit është ajo që ka sjellë deri tek ne Arkën e Hyjit, ose Fjalën e Gjithëpushtetshme, sikurse Davidi bënte dikur festë parpara Arkës, me tinguj organoje (2 Sam.6) ;

3. sepse Shenjtja Mari na siguron fitoren mbi armiqtë, sikurse dikur motra e Moisiut, Maria, pas fitores mbi armiqtë i ra timpanos (Dal.16) ;

4. sepse Shenjtja Mari u transmeton Shenjtërve Profecinë, sikurse dikur Elizeu, gjatë këngës së Psalterios mori Shpirtin e Shenjtë të Profecisë (2 Mbr. 3,15);

5. sepse Shpirti i Shenjtë, përmes Shenjtes Mari ka kryer Martesën mes Zotit dhe krijesës njerëzore në Dhomën e Virgjër Martesore. (sipas Bedës);

6. sepse Shenjtja Mari drejton me të në Lavdërimet Hyjnore Korin e Jubileut Qiellor, sikurse një kohë bijat e Jeruzalemit, që këndonin "Saul goditi një mijë, Davidi dhjetë mijë" (1 Sam. 18,7), siç pohon Origjeni në Sermonin e Virgjëres Mari;

7. sepse përmes Virgjëres Mari ka ardhur paqja: Biri i Saj në fakt bëri Hyjnoren dhe njerëzoren një të vetme Krijesë ose veten e tij, në të qenit Gur i këndit;

8. sepse Virgjëra Mari ka sjellë në botë një Festë pa fund, që ishte e Zotit, e njerëzve dhe e Engjëjve;

9. sepse Shenjtja Mari i ofroi Hyjit Atë një Holokaust të një vlere të pamasë në favor të botës, domethënë Fjalën e bërë Njeri;

10. Sepse e Dashura Virgjër, Nëna e Hyjit, këndoi pas Mishërimit, Këngën Hyjnore të Magnificat dhe Engjëjt, kur lindi Zoti i Engjëjve kënduan Gloria in Excelsis. Ëmbëlsia e këtyre Këngëve pajtoi Zotin me racën njerëzore dhe Natyra Engjëllore u shkri me natyrën njerëzore.

Dikur, pra, këta 10 Mrekulli vinin përmes Psalterit të Sinagogës, siç pohon Shën Agostini në Sermonin e Psalterit të Sinagogës, që fillon me: "Lavdëroni Zotin në Psalter".

Ubi haec omnia (ut melius experiendo videbitis) ad Immaculatam Dei Genitricem adaptat.

II. CHRISTO JESU adaptatur hoc Oraculum, et ab Eo nominatur, ob dictas decem rationes: quae longe aptius, et amplius Christo, quam Virgini Mariae conveniunt.

Christus enim in immensum potior est, et potentior Maria, quamvis peccatoribus Mater Misericordiae Maria sit quodammodo clementior, eisque, familiarior, quam Christus: secundum Bernardum: *“Ipsa enim est Mediatrix ad Mediatorem”*.

Nihilominus aliae quaedam speciales suppetunt rationes hac in re pro Jesu.

1. Quia Christus est Psalterium Resurrectionis: iuxta illud Psalmi 56,9: *“Exurge Gloria mea, exurge Psalterium, et Cythara”*.

Cum igitur in Psalterio Christi sint 15 Pater Noster pro Christo; qui Exurgit in nobis per poenitentiam, et devotionem; secundum Theologiae veritatem: ea causa merito Suffragium hoc Psalterium Resurrectionis¹⁴ dici potest.

2. Accedit. Quia Christus ipse est Psalterium decem chordarum, s. Hieronimus teste, tanquam Decem Dei Mandatorum Completor, et¹⁵ Retributor, idemque transgredientium ea severissimus est Condemnator.

3. Quia omnes ad Christum ordinantur Prophetiae, velut ad suam causam efficientem, formalem, exemplarem, et finalem.

Quocirca merito Ipse est in Psalterio Davidis tanquam ipsum Psalterium profiguratum: iuxta Glossam Magistri.

4. Quia Reparatae Salutis Psalterium est Ipse, ob Reparationem nostram, et Sanctificationem.

Ideo in Templi Dedicatione, Fundatione et Reparatione Glorioso in Psalteriis cantabatur.

5. Denique Dominus Jesus Ipse nostra est jubilatio, spiritalisque laetitia et exultatio; habens quinque Portas, ait S. Anselmus, id est, quinque Vulnera, quae ad solius Suavitatis Palatia ducunt.

Hinc in Psalmis 46,97, Propheta: *“Jubilate Deo in etc”*.

Ex quibus congruenter apparet Psalterii ratio, et ad Sponsum JESUM, Sponsamque MARIAM singularis adaptatio: et Illis debita Laudatio.

¹⁴ Në botimin e 1691 është shkruar: “Exurrectionis”.

¹⁵ Në botimin e 1691 mungon “et”, që gjendet pastaj tek botimi 1847.

Tani, të gjitha këto Mrekulli i përshtaten së Papërlyerës Nënës së Hyjit, siç do ta shihni më mirë në vazhdim.

II. Kjo lutje (Psalteri i Rruzares) i përshtatet Krishtit Jezus, dhe nga Ai merr emrin për dhjetë arsyet e thëna, që i përshtaten më shumë Krishtit, sesa Virgjëres Mari.

Krishti në fakt është pafundësisht më i madh e më i fuqishëm se Maria, edhe pse Maria është Nëna e Mëshirës, në një farë mënyre më e gatshme për të falur dhe më miqësore, në krahasim me Krishtin: sipas (Shën) Bernardit: "Ajo është Ndërmjetësja pranë Ndërmjetësit".

Përveç këtyre, ka edhe disa arsye të veçanta që i takojnë pikërisht Jezusit:

1. Sepse Krishti është Psalteri i Ringjalljes, sipas Psalmit 56.9: "Ringjallu jeta ime, ringjalluni Psalter e Cetër".

Kështu pra, në Psalterin e Rruzares së Krishtit ka 15 Ati ynë për Krishtin që Ringjallet në ne, me pendesë dhe përkushtim: ja pse Teologjia pohon me të drejtë që kjo lutje për shpirtin, mund të quhet Psalter ose Rruzarja e Ringjalljes;

2. për më tepër, sepse Krishti është Psalteri me dhjetë korda: Shën Gjirolami vërteton që Jezusi është Ai që do t'i rikompensojë, dhe në të njëjtën kohë do të jetë Gjykatës i sigurt drejt atyre që nuk e kanë ndjekur;

3. pasi të gjitha Profecitë janë të drejtuara Krishtit, që është shkaku efikas, formal, shembullor dhe përfundimtar;

4. pasi Krishti është Psalteri i Shpëtimit të Restauruar, për shkak të Shpëtimit dhe Shenjtërimit tonë;

Për këtë shkruante mirë Shën Alberty i Madh, që Ai është në Psalterin e Davidit, pikërisht sepse Psalteri është paraqitja simbolike e Tij.

Për këtë, në Dedikimin, në Themelimin dhe në Riparimin e Tempullit këndohej me Psalter.

5. dhe, në fund, pasi Jezu Krishti është gëzimi ynë, hareja jonë shpirtërore dhe ngazëllimi ynë, duke pasur pesë Dyer, në të vërtetë pesë Plagë që na çojnë në Banesat e së vetmës Butësi, siç thotë Shën Anselmi.

Për këtë, në Psalmet 46 e 97, Profeti David shkruante: "Gëzohuni në Zot", etj.

Nga këto arsye duket qartë sesi Psalteri i Rruzares i përshtatet në mënyrë të përsosur Dhëndrit Jezus dhe Nuses Mari, dhe Ata qofshin lavdëruar.

CAPUT III.

Suffragium hoc an convenientius nominetur Psalterium, an Corona, an Sertum, sive Rosarium?

Reverendissime in Christo Pater et reorum refugium pium, ac singulare, *Alligatis Adducit Absolutionem* Trinitas Clementissima per Psalterium Virginis Mariae.

I. Conantur quidam, licet rem eandem, variis nominare vocabulis; horum tamen semper unum est aptius: iuxta B. Alberti Magni Logicam.

Quocirca Oraculum hoc, quamvis varia nomina sortiatur; PSALTERIUM tamen aptius appellatur, multiplici de causa.

1. Ob Figuram Davidici Psalterii.

Figura enim et figuratum eodem nomine, etsi non eodem significandi modo, nomina[n]tur.

Ita Christus dicitur Leo, Vermis, Lapis, etc.

Similem ad modum nomina haec; *Corona, Rosarium, Sertum*; significatu proprio longe distant (ut disparata et diversa) a genere Orationis: Psalterium autem Ecclesiae, quod huius est Psalterii fundamentum, et figura, vere et univoce Oratio est.

2. Vocabula: *Corona, Rosarium, Sertum*, metaphorica sunt ex similitudine dicta: *Psalterium* vero a psallendis Deo laudibus nomen habens, proprie est oratio.

3. Nomina illa vulgaria sunt, sapiuntque saeculi vanitatem: quod sic a sertis puellaribus dicantur: at *Psalterium* est ecclesiasticum.

Ideoque religiosius ab Ecclesiae filiis amplectendum est, venerandum, usurpandum, ac praedicandum.

4. *Psalterium*, vox est divina, biblica, et utriusque Testamenti stylo consona, atque conformis, at nomina caetera ex hominum nata sunt et¹⁶ intellectu, et affectu: neque abs ratione similitudinis.

5. Coronae, rosaria, sarta geruntur a viris foeminis, puellis iuxta bonis, ac malis: Psalterium vero in S. Scriptura tantum in usu bonorum est, inque Dei solius cultu.

Quapropter haec oratoria duo, *Pater et Ave*: cum sint supremae, ac principes Novi Testamenti orationes, vocari nomine Psalterii debuerunt, quod ipsum hoc in praecipuo Synagogae Culto Divino praecipuum semper, sacrumque fuit Musices instrumentum.

Id quod *P. Fr. Joannes de Monte in suo Mariali* declarat.

¹⁶ Fjala "et", mungon në botimin e 1847.

KAPITULLI III

Është më e preferur të quajmë këtë lutje të përshpirtshme Psalter apo Kurorë, Zinxhir apo Rruzare?

Fort i Nderuar Atë në Krishtin, dhe strehë e dashur dhe e veçantë e mëkatarëve, Trinia e Mëshirshme, përmes Rruzares së Marisë Virgjër u dhuron liri atyre që janë në zinxhirë.

I. Disa tentojnë ta thërrasin me fjalë të ndryshme: Megjithëse është e njëjta gjë, prapëseprapë, prej këtyre, gjithmonë një është fjala më e përshtatshme, sipas Shën Albertit të Madh, në Logjikë.

Kështu, kjo lutje, megjithëse thirret me emra të ndryshëm, prapëseprapë, është për t'u quajtur në mënyrën më të përshtatshme, Psalter i Rruzares, për arsye të shumëfishta:

1. Për paraqitjen e saj simbolike në Psalterin e Davidit: në fakt realiteti dhe shëmbëllimi janë quajtur me të njëjtin emër, megjithëse nuk kanë të njëjtin kuptim.

Në këtë kuptim, Krishti thirret Luan, Krimb, Gur, etj.

Në mënyrë të ngjashme, emrat: Kurorë, Rruzare, Zinxhir, pikërisht për domethënien e tyre, ndryshojnë shumë, si realitete të ndryshme, nga lloji i lutjes: Psalteri i Kishës që është themeli dhe shëmbëllimi i këtij Psalteri të Rruzares, është me të vërtetë e vetmja lutje.

2. Fjalët Kurorë, Rruzare, Zinxhir janë metaforike, të thëna për krahasim: ndërsa Psalteri që merr emrin nga lavdërimet e kënduara Zotit me Psalter, tregon pikërisht lutjen.

3. Emrat Kurorë, Rruzare dhe Zinxhir janë fjalë të përdorimit të përditshëm dhe kanë shijen e modës së kohës: nga momenti që janë thënë kështu nga kurorat e luleve të vajzave të reja; ndërsa Psalteri është një term kishtar, pra, më fetar, që bijtë e Kishës duhen ta përqafojnë, adhurojnë, lusin e predikojnë.

4. Psalter është një fjalë hyjnore, biblike, është e njëjta në afat, si në atë Antike, ashtu dhe në Besëlidhjen e Re; ndërsa emrat e tjerë kanë lindur nga mendjet dhe zemrat e njerëzve, jo sepse i ngjajnë atij.

5. Kurora, rruzare dhe zinxhirë janë sjellë nga njerëzit, nga gratë e vajzat, si të mirët ashtu dhe të këqijtë; ndërsa Psalteri në Shkrimin e Shenjtë është në përdorim vetëm për të mirët, dhe vetëm për Kultin e Zotit.

Duke qenë, për këtë arsye, Ati ynë dhe Të falemi Mari, dy lutjet më të larta dhe të parat në Besëlidhjen e Re, duhet të thirren me titullin e Psalterit, që gjithmonë ka qenë një instrument i shquar dhe i shenjtë në Kultin e lartë Hyjnor.

Kështu deklaron Atë Gjoni nga Monte, në Marialin e tij.

II. Sed novi nova adinveniunt nomina jam dicta, parumque congrue auferunt laudes a Virgine Maria, ac imminuunt, cum pro C. et L. Angelicis Salutationibus, jam diu per Ecclesiam consuetis, tantum nunc Eidem offerunt¹⁷ quinquaginta.

Quod autem a perantiquo Psalterium vocabatur oratio haec, ratio constat: quia ab Ecclesia Canonicis in Horis David[is] Psalterium canebatur.

Quod S. Hieronimus ter translatum, et ad limam revocatum, Romanae obtulit Ecclesiae.

Primum ad Romanam: alterum ad Gallicanam: tertium ad Hebraicam proprietatem: idque ad instantiam Sophronii.

III. Atque, inde populus Ecclesiam constanter et ardentem imitatus, ad eam conformavit illud, usurpavit, ac appellavit Jesu, et Mariae Psalterium.

1. In cujus signum hodieque in Alemannia frequentissima tali cum numero C. et L. circumferuntur Patrilogia.

2. Quin et in Flandria noverunt seniores ac memorant plurimi, quod sponsae, dum aliqua desponsabatur, in virginali zona, cum bursa simul suspendebatur et Psalterium.

3. Velut et in Praedicatorum Ordine, praesertim in Anglia, cum quis aut investitur, aut profitetur ex pervetusta consuetudine ad hanc usque diem, una cum habitu, et zona, Psalterium Matris et Reginae Praedicatorum apponitur.

CAPUT IV.

Cur in Psalterio XV. Orationes Dominicae disponantur?

Religiosissime in Domino JESU animarum Pastor: *Lugentibus Largitur Laetitiam* Trinitas Dulcissima per Psalterium Triclinii ejusdem immensae Trinitatis.

Super quod denuo pia mens fidelium movere potest dubium: *cur inibi ponuntur*¹⁸ XV Pater Noster?

I. Ad quod respondeo:

1. Propter Visionem S. Bernardo factam.

Qui ex Divina didicit Revelatione: quod, qui in dies singulos, per annum totum, XV Pater Noster dixerit: is numerum Christi Passi Vulnerum adaequarit.

Quae jure merito cunctis sunt colendissima Christianis, et adoranda.

Eo, quod in Dominica Passione puncta sint quindena praecipua Christianis cum religione contemplanda.

1. Coena dolorosa.

2. Comprehensio poenosa.

3. Collaphizatio probrosa, in Annae domo.

4. Illusio et condemnatio, in Caiphae domo odiosa.

¹⁷ Nē botimin e 1691 gjendet: "offerant".

¹⁸ Nē botimin e 1691 gjendet: "ponantur".

II. Brezat e rinj shpikin emra të rinj të thënë tashmë, por i ofrojnë shumë më pak lavdërime Virgjëres Mari se më përpara, madje i zvogëlojnë, nga momenti që në vend të njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari, tashmë prej shumë kohësh, siç është bërë zakon në Kishë, i ofrojnë vetëm pesëdhjetë.

Nga momenti që, pastaj që nga antikiteti, kjo lutje e Rruzares u quajt Psalter, arsyeja është se Kisha i binte Psalterit të Davidit gjatë Orëve Kanonike.

Shën Jeronimi përktheu Psalterin e Davidit në tre gjuhë: para së gjithash në gjuhën latine, pastaj në gjuhën galeze, dhe në fund në hebraishten e kohës, dhe kjo me këmbënguljen e Sofronit; dhe pas një rishikimi ia dhuroi Kishës së Romës.

III. Dhe, pra, që atëhere populli që ndiqte Kishën me zell e zjarr, e përshtati sipas tij dhe e luti, dhe e thirri Psalteri i Jezusit dhe i Marisë.

1. Si provë e kësaj, akoma edhe sot në Gjermani janë të shumtë ata që mbajnë në trup Kurora të Rruzares, me njëqind e pesëdhjetë kokrra.

2. Edhe në Flandër, të vjetrit kanë dëgjuar dhe shumë prej tyre e kujtojnë që nuses kur vishte veshjen martesore, në brezin virgjëror afër çantës, i varej një Rruzare.

3. Sikurse në Urdhërin e Predikuesve, sidomos në Angli, kur dikush bën Veshjen ose Profesionin vishet sipas traditës antike, dhe deri në ditët e sotme, bashkë me veshjen vendoset në bel edhe një Rruzare e Nënës dhe Mbretëreshës së Predikuesve.

KAPITULLI IV

Pse në Rruzaren e Shenjtë janë vendosur pesëmbëdhjetë Ati ynë?

O i devotshmi Pastor i shpirttrave në Zotin Jezus, e ëmbla Trinia e Shenjtë, përmes Rruzares së Shenjtë, i dhuron gëzim atij që është në vaj, në mensën e së njëjtës Trini të Pafund.

Përreth kësaj, përsëri ndjenja e devotshme e besimtarëve mund të ngrejë një pyetje: si ka mundësi që në Rruzaren e Shenjtë janë vendosur pesëmbëdhjetë Ati ynë?

Kësaj i përgjigjem:

I. Për shkak të vizionit të Shën Bernardit: ai mësoi nëpërmjet Zbulimit Hyjnor që, ai që recitonte çdo ditë për një vit të tërë pesëmbëdhjetë Ati ynë, do të barazonte numrin e Plagëve të Mundimit të Zotit.

Ky Zbulim duhet të mbahet nga të krishterët me nderim të madh, pasi në Mundimin e Zotit janë pesëmbëdhjetë pika themelore që të krishterët duhet t'i meditojnë me devotshmëri:

- 1. Darka e Fundit prekëse;**
- 2. Kapja e mundimshme;**
- 3. shpulla pa respekt në shtëpinë e Anës;**
- 4. përqeshja e tmerrshme dhe akuzat në shtëpinë e Kaifës;**

5. Raptatio Christi ad Pilatum clamorosa.
6. Illusio Christi apud Herodem contumeliosa.
7. Flagellatio Christi Sanguinolenta.
8. Coronatio Spinosa.
9. Irrisio ab militibus blasphemosa.
10. Condemnatio flagitiosa.
11. Bajulatio Crucis aerumnosa.
12. Crucifixio vulnerosa.
13. Elocutio Christi in Cruce virtuosa.
14. Mors Jesu luctuosa.
15. Sepultura Domini Gloriosa.

II. Tanti vero singula haec puncta sunt: ut (sicut Dominus JESUS aliquoties revelavit S. Bernardino, et S. Brigittae) quodque eorum omne pretium mundi totius creaturaeque naturae procul excedat.

Quo justus, ac sanctius eadem a Christianis commemoranda sunt, et veneranda ad XV Dominicas Orationes in Psalterio.

Quippe:

1. Cum haec Oratio per Dominum JESUM sit Apostolis mandata, *Matth. 6.*
2. Cum et jam olim in primitiva Ecclesia ad eandem unicam Sacrum Missae fuerit patratum: ut jura testantur Canonica ex S. Gregorii Registro.
3. Cum inde etiam Ecclesia Singulis Horis Canonicis isthanc praeponat orationem, velut Ecclesiasticarum orationum caput, ac fundamentum.

CAPUT V.

Cur in Psalterio Christi, ac Mariae ponantur C. et L. Salutationes Angelicae?

Illustrissime Pater pauperum, orphanorum, et pupillorum, Tentatis Tradit Tranquillitatem Trinitas Aeterna per Psalterium Virginis Mariae.

De quo exinde grandis movetur quaestio cur C. et L. AVE in Psalterio frequententur?

I. Non cujusquam id superstitionis est, sed imitationis Ecclesiae, cujus Psalterium Psalmis totidem constat.

Quo sane plebs fidelis in numero hoc biblico, minimeque vano, pie conformatur Ecclesiae.

II. **RATIO PROPHETICA:** quia CHRISTUS et MARIA Gloriosa prophetantur in Psalterio Davidis, secundum Virtutes in eis totidem et eximias Excellentias, passim a SS. Patribus celebratas: atque totidem Angelicis Salutationibus venerandas.

5. tërheqja zvarrë me vrull e Krishtit për tek Pilati;
6. talljet dhe fyerjet e Krishtit tek Herodi;
7. Fshikullimi i Përgjakshëm i Krishtit me kamxhik;
8. Kurorëzimi me ferra;
9. përqeshja deri në tallje nga ushtarët;
10. Dënimi çnderues;
11. mbartja e mundimshme e Kryqit;
12. Kryqëzimi i Përgjakshëm;
13. fjalët plot dashuri të Krishtit në Kryq;
14. Vdekja e dhimbshme e Jezusit;
15. Varrimi dinjitoz i Zotit tonë Jezu Krisht.

II. Secila prej këtyre pikave të Mundimit të Krishtit, ka kaq shumë vlera, sa që dikur Zoti ynë Jezu Krishti i zbuloi Shën Bernardinit dhe Shenjtes Brigjidë që, secila prej këtyre pikave të Mundimit e tejkalon vlerën e gjithë botës mbarë dhe të natyrës së krijuar.

Për këtë është shumë e drejtë dhe e shenjtë që të Krishterët t'i kujtojnë e t'i nderojnë në pesëmbëdhjetë Ati ynë të Rruzares.

Në fakt:

1. kjo lutje iu besua Apostujve të Zotit tonë Jezu Krisht (Mt. 6,9);
2. dikur në Kishën Antike, Mesha e Shenjtë përfundonte me të njëjtën lutje, siç e vërtetojnë Rubrikat Kanonike të regjistruara nga Shën Gregori i Madh;
3. edhe për këtë, në Kishë kjo lutje recitohet para të gjitha Orëve Kanonike, si zanafilla dhe themeli i të gjitha lutjeve të Kishës.

KAPITULLI V

Pse në Rruzaren e Jezusit dhe të Marisë janë vendosur njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari?

O fort i nderuari Atë i të varfërve, jetimëve dhe i të vegjëlve, e Përrjetshmja Trini, nëpërmjet Rruzares së Virgjëres Mari, i sjell qetësi atij që është në provë.

Përreth kësaj, na paraqitet një pyetje e rëndësishme: si ka mundësi që në Rruzare ka njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari?

I. Ky numër nuk është për besëtytni, po për imitim të Kishës: Psalteri i Kishës është formuar, në fakt, nga po aq Psalme.

Populli besnik, atëherë, me këtë numër biblik dhe të një domethënie shumë të madhe, i përputhet me devotshmëri Kishës.

II. ARSYE PROFETIKE: meqë Krishti dhe Maria e Lavdishme janë profetizuar në Psalterin e Davidit me shumë Virtyte dhe me Madhësi të jashtëzakonshme, të lartësuara gjithmonë nga Etërit e Shenjtë, kur po aq për t'u adhuruar janë edhe njëqind e pesëdhjetëshet e Të falemi Mari nga Rruzarja e Shenjtë.

III. **RATIO MYSTICA:** consonat istis mysterium multiplex ejusdem observati numeri CL tum in constructione Arcae, et¹⁹ Tabernaculi Moysis, tum Templi Salomonaei, tum in Visione Ezechielis, qua nova Templi ratio, faciesque divinitus ei delineabatur.

Atqui vero numerus in figura; ut rem aliquam figuratam designet, necesse est, et quidem sacer rem sacram, biblicus biblicam item rite numeratam.

Quare isthic in Psalterio JESU, et MARIAE numerus veritatem, recte sui in Davidico continet adumbratam.

IV. **RATIO PHYSICA:** constat iuxta philosophos inter et Theologos, coelorum orbis undenos esse.

1. Empireum.
2. Primum Mobile.
3. Crystallinum, seu Aqueum.
4. Firmamentum stellatum.
5. Coelum Saturni.
6. Jovis.
7. Martis.
8. Solis.
9. Veneris.
10. Mercurii.
11. et Lunae.

Ad haec²⁰ Elementa sunt quatuor: atqui hisce quindenis²¹ omnem vivere hominem necesse est, ad modum quidem naturalem.

Huc accedit, quod, humana vita in quolibet dictionum XV decem distinctis modis aliter atque aliter se habeat affecta, scilicet secundum Categorias decem, quae sunt *Substantia, Qualitas, Quantitas, Relatio, Actio, Passio, Situs, Quando, Ubi, et Habitus*.

Quare plane liquet, si 10 in 15 per multiplicationem reduxeris, quod omnis homo necessario habeat in sese CL Habitudoines naturales.

Quae omnes ac singulae cum sub Dominio CHRISTI, ac Patrocinio Deiparae stent, aut variant: par quoque esse, ut quisque, pro sui in istis conservatione, et malorum oppositorum aversione, Jesum, et Mariam pari numero Salutationum laudet, ac veneretur.

¹⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "tum".

²⁰ Në botimin e 1691 gjendet: "hoc".

²¹ Në botimin e 1691 gjendet: "undenis".

III. ARSYE MISTIKE: përputhet me numrin njëqind e pesëdhjetë, një mister që shumë herë krahasohet, si në ndërtimin e Arkës së Noes, si në Tabernakulin e Moisiut, si në Tempullin e Solomonit, ashtu dhe në Vizionin e Ezekielit, kur modeli i ri i Tempullit dhe figura e tij iu frymëzuan atij nëpërmjet Zbulimit Hyjnor.

Pra, numri i njëqind e pesëdhjetë Psalmeve, profetizonte numrin e njëqind e pesëdhjetë të Të falemi të Rruzares, dhe ishte e nevojshme që një numër i shenjtë t'i përgjigjej një realiteti të shenjtë, që një numër biblik të paralajmëronte një realitet biblik, me të njëtin kriter numerik.

Prandaj, pikërisht këtu në Psalterin e Jezusit e të Marisë, numri njëqind e pesëdhjetë i Të falemi Mari përmban të vërtetën, të përfytyruar në numrin njëqind e pesëdhjetë të Psalmeve të Davidit.

IV. ARSYE FIZIKE: Filozofët dhe Teologët pajtohen, kur thonë se sferat e qiejve janë njëmbëdhjetë:

1. Empireu
2. e Para e Lëvizshme
3. qielli Kristalin ose Ujor
4. kupa e qiellit të yjeve
5. qielli i Saturnit
6. qielli i Jupiterit
7. qielli i Marsit
8. qielli i Diellit
9. qielli i Veneres
10. qielli i Mërkurit
11. qielli i Hënës

Njëmbëdhjetë sferat përmbajnë në vetvete Katër Elementet dhe me këta janë pesëmbëdhjetë realitetet e nevojshme të jetës së çdo njeriu, nga pikëpamja natyrore.

U shtohet këtyre, që jeta e njeriut në pesëmbëdhjetë realitetet e nevojshme diferencohet në dhjetë mënyra, kush në një mënyrë, kush në një tjetër, sipas dhjetë kategorive që janë: fiziku, karakteri, peshë, marrëdhënia, zelli, përzemërsia, humori, stabiliteti, dinamizmi dhe zakonet.

Prandaj, është shumë e qartë se, nëse do të shumëzosh dhjetë kategoritë për pesëmbëdhjetë realitetet natyrore, çdo njeri do të ketë domosdoshmërisht në vetvete njëqind e pesëdhjetë karakteristika natyrore, secila nga ato, nëse është nën Pushtetin e Krishtit dhe nën Mbrojtjen e Marisë së Shenjtë, do të qëndrojë e patundshme, përndryshe do të jetë e ndryshueshme.

Është mirë pra, që secili, për të qëndruar i patundur në vetvete dhe për t'iu shmangur të këqijave që u kundërvihen, të lavdërojë Jezusin dhe Marinë me një numër të njëjtë lutjesh "Të falemi Mari".

V. RATIO MORALIS evincit idem.

Virtutes enim principes Christianae XV numerantur istae:

Theologicae tres: *Fides, Spes, Caritas.*

Septem Capitales: *Humiltas, Largitas, Castitas, Benignitas, Abstinencia, Patientia, Devotio;*

Cardinales quatuor: *Prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo*, quae eadem est cum Abstinencia.

Restant duae, *Religio et Poenitentia.*

Ad istas ut omnes aliae, rerumque omnium creaturarum usus reducitur; sic ipsae ad DEI Mandatorum Decem observantiam referuntur.

Jam rursus per 10 multiplices 15 etreperies in quolibet Christiano C et L Morales habitudines omnino necessarias.

Cum autem *omne bonum de sursum* sit, perinde quoque necessarium esse, pro et Bonis istis a Deo obtinendis et malis contrariis fugiendis, ut pari in numero Salutationum apud Deum Deiparamque pie instetur.

Nam per quam Deo placuit mittere Salutem, et Salvatorem, per Eandem quoque gaudet et Gratiarum²² dare pluviam salutarem.

VI. Ratio item Moralis stat a contrario vitiorum XV seu peccatorum: quae sunt *Infidelitas, Desperatio, seu Praesumptio, et Odium, Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Accidia²³, Imprudentia, Injustitia, Pusillanimitas, seu Diffidentia, Impietas, Impoenitentia.*

Quae cum Decalogo adversentur, facile in numerum CL multiplicantur.

Utrisque vero par quoque numerus respondet Praemiorum Virtutibus, in Coelis, poenarum delictis, in gehenna.

Et saepe etiam plagarum, in vita hac mortali.

Quo justius, ac sanctius ille numeruspreclarum in Psalterio custoditur.

VII. RATIO NATURALIS idem vel ex homine repetita declaret.

Nam in quovis nostr[or]um Potentiae naturales insunt XV et quini sensus exteriores noti.

Interiores quini, ut *sensus communis, imaginatio, phantasia, aestimatio, et memoria.*

²² Në botimin e 1691 gjendet: "gratiorum".

²³ Në botimin e 1691 gjendet: "Acediam".

V. ARSYE MORALE: Ajo arrin në të njëjtat konkluzione.

Në fakt, janë pesëmbëdhjetë Virtytet e Krishtera më të rëndësishme:

- **tre Virtytet Fetare: Feja, Shpresa dhe Dashuria.**
- **shtatë Virtytet: Përulja, Bujaria, Dëlirësia, Dashuria, Ekuilibri, Durimi dhe Devotshmëria.**
- **katër Virtytet Themelore: Urtësia, Drejtësia, Guximi, Përmbajtja, që është e njëjtë me Ekuilibrin²⁴;**
- **dhe në fund dy Virtytet e fundit: Besimi dhe Dënimi.**

Atyre u referohen të gjitha Virtytet e tjera për t'i ushtruar në të gjitha realitetet e krijuara, por janë vetë ato që të çojnë tek Dhjetë Urdhërimet.

Atëherë, shumëzo përsëri Dhjetë Urdhërimet me pesëmbëdhjetë Virtytet morale, dhe do të gjesh në secilin të krishterë njëqind e pesëdhjetë Prirje Morale shumë të nevojshme.

Nga momenti që çdo e mirë vjen nga Lart, pra, është e nevojshme t'u ngremë lart me devotshmëri Zotit dhe Nënës së Hyjit një numër të barabartë njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari, me qëllimin që t'i marrim të Mira të tilla nga Zoti dhe t'iu ikim të këqijave që u kundërvihen.

Në fakt, siç i pëlqeu Zotit të na dërgojë Shpëtimin dhe Shpëtuesin nëpërmjet Marisë, po përmes saj do t'i pëlqejë të na dhurojë shiun e shëndetshëm të hireve.

VI. Arsyja morale, njësoj i kundërvihet pesëmbëdhjetë veseve e mëkateve, që janë: tradhtia, dëshpërimi ose mendjemadhësia, urrejtja, krenaria, kopracia, fëlligështia, smira, grykësia, zemërimi, përtacia, moskokëçarja, padrejtësia, mobesimi, pandershmëria, mospëndimi.

Pesëmbëdhjetë veset duke qenë të kundërt me Dekalogun, nëse ata shumëzohen me Dhjetë Urdhërimet, do të kemi lehtësisht numrin njëqind e pesëdhjetë.

Atëherë, për të dy Virtytet dhe veset, i njëjti numër njëqind e pesëdhjetë përkon me Virtytet e shpërblyera në Qiell, dhe veset e dënuara me ferrin, dhe shpesh edhe me vuajtje, në këtë jetë të vdekshme.

Atëherë, duhet ruajtur me të drejtë dhe shenjtërisht, numri njëqind e pesëdhjetë i lutjeve të Të falemi Mari të Rruzares.

VII. ARSYE NATYRORE: domethënë njerëzore, që thekson çfarë tashmë është pohuar.

Secili nga ne, në fakt, ka brenda vetes pesëmbëdhjetë Fuqi natyrore:

- **të njohurat pesë shqisa të jashtme (të parit, të dëgjuarit, të nuhaturit, të shijuarit dhe të prekurit²⁵);**
- **pesë shqisat e brendshme: ndjeshmëria e zakonshme, imagjinata, fantazia, sensi praktik dhe kujtesa;**

²⁴ Është preferuar të ndiqet teksti i inkunabulit të 1498, burimi parë i P. Coppenstein, që lidh "Abstinencia" me "Temperantia", dhe jo me "Fortitudo".

²⁵ Të pranishme në inkunabulin (libër i shtypur para vitit 1500) e 1498, dhe të lëna jashtë nga P. Coppenstein.

Superiores potentiae quinae, ut *motiva, sensualitas, intellectus agens, passibilis*²⁶, et *voluntas*.

At per haec tum Christus, tum B. Maria pro se, proque nobis in Decalogo serviere Deo et perplacuerunt: atque ita per formales in eis Habitudoes quindenae, in Decalogo multiplicatas, actus meritorii CL colligantur oportet.

Quibus sua quoque, praemia totidem in terris, ac coelis utrique concessa, sancte credere necesse est fidei.

Et quisnam eos pari in numero colendos rite, adorandosque dubitarit?

Quid quod, et nos ipsos quaedam Religionis necessitas plane constringat: (quippe eisdem praeditos Potentiis, eidem obstrictos Decalogo) Deo, Deiparaeque, aut deservire pro pari Sorte Praemiorum Coeli, aut deperire in pari numero tormentorum inferni.

Totidem enim nos hinc Dona Gratiarum invitant, inde monstra²⁷ vitiorum insectantur.

VIII. RATIO SACRA: hanc offert Quinquagenae, in Psalterio trinae, Jubilaeus annus quinquagesimus quisque: qui Pacis fuit, Requiei, et Libertati sacer.

JESUS autem et MARIA sicut rerum omnium, sic et Jubilaei sunt Rex et Regina idque tum in *lege Naturae*; tum et Moysis data in Sinai Monte, die (ab exitu Israel de Aegypto quinquagesima; tum in *Lege Gratiae*, data complete in Pentecostes die, ab Resurrectione quinquagesimo.

Accedit, quod et in Coelis triplex Jubilaeum, *Visionis, Fruitionis, et Comprehensionis* universa doceat, colatque Theologia Christiana.

Et quidni²⁸ jure meritissimo utrique JESU, ac MARIAE pro iis tres Quinquagenae precum in Psalterio offerantur.

Jure inquam: nam quis tam ingratus Deo, suisque immemor reperietur, qui non de quatuor et viginti horis diei unam in Divino Cultu quotidie horulam esse impendendam censeat?

²⁶ Në botimin e 1847 gjendet: "Possibilis".

²⁷ Kjo fjalë mungon në botimin e 1691.

²⁸ Në botimin e 1847 gjendet: "quid in".

- pesë Fuqitë superiore: ndjenja, ndjeshmëria, intelekti praktik, ose prekshmëria²⁹ dhe vullneti.

Nga momenti që Krishti dhe Maria dëshirojnë që ne, nëpërmjet pesëmbëdhjetë Fuqive, t'i shërbejmë Zotit në Urdhërimet e Tij, për lavdi të Tyre dhe për avantazhin tonë, atëhere nevojitet të shumëzohet pesëmbëdhjetë Fuqitë natyrore me Dhjetë Urdhërimet, dhe do të kemi njëqind e pesëdhjetë vepra të lavdërueshme, të cilave do t'u jepen nga ana e të dyve (Jezusit dhe Marisë), po aq shpërblime në tokë e në qiell; është e nevojshme, nga ana e çdo besimtari, t'u besojë shenjtërisht këtyre gjërave.

Dhe ndonjëri do të dyshonte akoma që ky numër i njëjtë njëqind e pesëdhjetë të jetë tamam për kultin dhe lutjen?

Sepse një nevojë absolute na detyron ne të këtij Urdhëri Fetar (Domenikan), nga momenti që i jemi kushtuar, përmes Fuqive natyrore Dekalogut: o t'i shërbejmë Zotit dhe Nënës së Hyjit, në këmbim të të njëjtit fat shpërblimesh në Qiell, ose të humbasim në këmbim të të njëjtit numër torturash në ferr.

Atëhere, shumë dhurata hires na ftojnë në Qiell, po aq sa përbindësia vesesh na ndjekin.

VIII. ARSYE E SHENJTË: ajo është e ofruar në Rruzare nga tre pesëdhjetëshe, pesëdhjetë vjetor Jubilar, Vit i Shenjtë paqeje, pushimi dhe lirie.

Në fakt, Jezusi e Maria, si Mbret dhe Mretëreshë i të gjitha gjërave, kështu janë edhe në Jubile, si për të drejtën natyrore; ashtu edhe për Ligjin që Moisiut iu dha në Malin Sinai, ditën e pesëdhjetë të daljes së Izraelit nga Egjipti; ashtu edhe për Ligjin e Hirit, marrë në plotësi në ditën e Rrëshajave, pesëdhjetë ditë pas Ringjalljes.

Duhet shtuar që, do të ketë në Qiell një Jubile të trefishtë: të Vizionit, të Lumnimit dhe të Bashkimit me Zotin, siç na mëson dhe predikon gjithkund Teologjia e Krishterë.

A nuk është pra e drejtë dhe më se e merituar, që Jezusit dhe Marisë t'u ofrohen tre pesëdhjetëshet e lutjeve, si homazh ndaj Tyre?

Pyes veten singërisht: a do të mund të ekzistojë ndonjëherë ndokush kaq mosmirënjohës ndaj Zotit dhe që nuk kujtohet për të mirat e Tij, që, në njëzet e katër orë të ditës, të mos gjejë kohë për t'ia kushtuar një orë të vetme në ditë Kultit Hyjnor?

²⁹Preferohet përkthimi italian, duke preferuar termin: "passibilis" të botimit të 1624, në vend të termit "possibilis", të botimit të 1847.

Atqui juste eam tres in Psalterio Quinquagenae occuparint.

Quo par et aequum est magis, quin et probe debitum dixerim, vel tantillum tempusculum in tanto comprecandi genere in dies consecrare Deo.

Dices: Re quavis in bona, major numerus minore est melior: proinde nec iste CL precum, majori praestare potest.

Sed istum ultra definitum transire precando, quasi vetat illius determinatio certa.

O turrim, sed carneam, ecce tibi, Davidis filius³⁰, Sap. 11: “*Omnia in numero, mensura et pondere posuisti*”.

Quod si *omnia* in re alia quacumque, quanto magis in pertinentibus ad Latrariam, Cultumque Divinum?

In his autem Psalterium JESU, ac³¹ MARIAE locum sibi facile principem vindicat³² eundem, qui Orationi Dominicae, Angelicaeque Salutationi debet[ur].

Et adhuc absque Numero certo vagari illud oportere quisquam sentiet?

Vel Cato ethnicus reclamavit dicens: “*Omnibus adde modum: modus est pulcherrima Virtus*”.

At Psalterium nec prolixitate, nec brevitate peccat in modum iustum: sed in mediocritate extremorum inter utrumque consistit.

Quocirca sicut fixo precum *numero*: sic et *mensuras* sufficientis devotionis, et meriti *ponderes* sibi recte constat.

Denique legisse me memini, rationes jam dictas a Gloriosa Virgine revelatas promanasse.

Quod tametsi non foret: ipsae tamen sufficientes sibi pondere suo pte stant.

Vidi quoque virginem quandam, quae post dominicam Communionem divino contuitu vidit Almam Matrem Virginem Corona triplicata Quinquagenae coronatam: in quarum prima Rosae L, in secunda Lilia totidem³³, in tertia Gemmae item quinquaginta cernere videbatur.

Nec dubito virginem hanc vera³⁴ vidisse: eo, quod Deiparae tales a Fidelibus essent oblata³⁵ Coronariae Quinquagenae.

³⁰ Në botimin e 1691 gjendet: “illi”.

³¹ Mungon në botimin e 1691.

³² Në botimin e 1691 gjendet: “vendicat”.

³³ Në botimin e 1691, teksti është konfuz, për shkak të një gabimi shtypi. Teksti i 1691 pohon: “in quarum hac Rosae L ista Lilia totidem, in tertia etc.”. Dhe është i saktë verisoni i 1847.

³⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “veram”.

³⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “oblatae”.

Dhe me të drejtë, do ta kalojnë këtë orë me Ruzaren e tre pesëdhjetësheve.

Them se është mjaft e leverdisshme dhe e drejtë, dhe madje e duhur, t'i kushtojmë Zotit ca kohë në ditë, për t'u lutur me këtë lloj lutjeje.

Ti do të thuash: në secilin realitet të mirë, një numër më i madh është më i mirë se një numër më i vogël: për këtë arsye, ndaj njëqind e pesëdhjetë lutjeve, mund të preferohet një numër lutjesh më i madh.

Por të tejkalojë numrin e përcaktuar të lutjeve, e pengon lutjen të ketë një identitet të caktuar.

Ja ty, bir i Davidit, një kullë, por tokësore: “Ke vendosur çdo gjë me masë, numër e peshë” (Ur.11).

Dhe, nëse këta përmasa vlejné për gjithçka tjetër, nuk do të vlejné shumë më tepër për Adhurimin dhe për Kultin e Hyjit?

Mes tyre, pastaj, Ruzarja e Jezusit dhe e Marisë kërkon vetvetiu, një vend të caktuar, dhe kjo i detyrohet lutjeve “Ati ynë” dhe “Të falemi Mari”.

E kush do të mendonte akoma që Ruzarja mund të endet, pa një numër të caktuar?

Edhe pagani Katon pohon, duke thënë: “Të gjitha gjërave shtojnë një masë: masa është një Virtyt shumë i bukur!”.

Dhe Ruzarja, në masën e duhur nuk e tepron as në zgjatje, as në shkurtim: por qëndron në qendër të të dy ekstremeve, mes njërit e tjetrit.

Kështu pra, rezulton vetvetiu logjike, një numër fiks lutjesh, siç edhe një masë e mjaftueshme devocioni, është një peshë e lavdërueshme.

Në fund, më kujtohet të kem lexuar, që arsyet e ekspozuara tani, vijnë nga Zbulime të Virgjëres së Lavdishme, megjithëse kjo nuk shton asgjë: ato, në fakt, janë të mjaftueshme përse i përket përmbajtjes së tyre.

Kam parë edhe një vajzë, që pas Kungimit të së dielës, shikoi në një ekstazë hyjnore, Virgjëren, Nënë e Hyjit, të kurorëzuar me një Kurorë prej tre pesëdhjetëshesh: në të parën pesëdhjetëshe të saj, iu duk të shikonte pesëdhjetë Trëndafila, në të dytën po aq Zambakë, në të tretën pesëdhjetëshe, gjithashtu po aq Gurë të çmuar.

Nuk kam dyshime mbi vërtetësinë e gjërave që ka parë kjo vajzë.

Dhe kështu besimtarët i ofrojnë Nënës së Hyjit Kurora me tre pesëdhjetëshe.

CAPUT VI.

Utrum prae altero sit, Pater, an Ave.

Clarissime in scientiis intelligentiae Pastor ovium Christi: *Egenorum Expellit Egestatem Trinitas Felicissima per Psalterium Virginis felicium felicissimae.*

De quo curiosa quaerit Saecularium aviditas: Utrum nobilius: Dominica Oratio, an Salutatio Angelica?

Hi, si noscent istud Philosophi: “*Odiosae rerum sunt comparationes*”: digitum ori imponerent.

Verum ego neutri contrarius parti, *media tutissimus ibo*: duoque docebo.

I. PRIUS *Dominica Oratio quinque modis antecellit Dominicam Annuntiationem.*

1. *Auctore*: nam eam Christus, at *Ave*, dictavit Archangelus.

2. *Forma orationis*: verius enim habet rationem Orationis, quam Salutatio.

3. *Contento*: complectitur enim expresse, et bona petenda omnia, et deprecanda mala, at Salutatio tantum implicite. *Teste B. Alberto Magno, super Missus, ex Augustino*³⁶.

4. *Fine*: Oratio Dominica manifeste fuit Ecclesiae data ad orandum, *Matth. 6.* Non sic autem Salutatio.

5. *Adiuncto*: Dominica Oratio, magis aptatur humanae affectioni, intelligentiae, utilitati, et necessitati, ut septem ipsae petitiones testantur: Salutatio vero potius Christi, ac Mariae attinet Personam, quam miseriam nostram.

II. ALTERUM: *Angelica Salutatio quinque de causis antecedit Dominicam Orationem.*

1. *Obiecto*, quia Salutatio est ad Deiparae Personam, quae Sola, dignior est Ecclesia Militante, ad Cuius Gratiam Dominica data est Oratio.

2. *Materia*, resp[ondeo]³⁷ quia Dominica Oratio solis convenit peccatoribus, ut quibus necesse sit orare: “*Dimitte nobis etc*”; Christo autem et Mariae, ut ab omni puris peccato, convenire nequit: nisi quatenus in persona Ecclesiae eam oraverint; at Angelica Salutatio etiam ab JESU et MARIA recitari sancte potuit.

³⁶ Gabimi i transkriptimit të P. Copenstein: teksti origjinal, marrë nga inkunabuli i 1498 është: “*Ex dictis Augustini in libro De Verbis Domini et Alberti Magni Super Missus est*” (fq.148, kol.c).

³⁷ “*Resp[ondeo]*”, i pranishëm në tekstin e 1691, mungon në tekstin e 1847.

KAPITULLI VI

Cila nga dy lutjet është e para krahasuar me tjetrën: Ati ynë apo Të falemi Mari?

O shumë i shquari modeli i shkencave intelektuale dhe Bari i Deleve të Krishtit, Trinia e Lume, përmes Ruzares së Shenjtë të së Lumes Virgjëres Mari, largon nga të varfërit çdo mjerim.

Mbi këtë, kurioziteti lakmitar për të ditur i shekullorëve, pyet: Cila nga të dy lutjet është më e shkëlqyer: Ati ynë apo Të falemi Mari?

Ata do t'i vendosnin dorën gojës, nëse do të njihnin thënien e filozofit Aristotel: "Janë të urryeshme krahasimet e gjërave".

Në të vërtetë unë, duke qenë kundër njëanshmërisë, do të jem neutral; sigurisht do të pozicionohem në mes dhe do të diskutoj rreth dy lutjeve:

I. Lutja Ati ynë, për pesë karakteristika, i paraprin lutjes Të falemi Mari:

1. përsa i përket Autorit: në fakt, lutjen "Ati ynë" e tha Krishti, ndërsa lutjen "Të falemi Mari" e tha Kryeengjëlli Gabriel;

2. përsa i përket formës së lutjes: Ati ynë ka një strukturë lutjeje më të përshtatshme, në krahasim me Të falemi Mari që është një Përshëndetje;

3. përsa i përket përmbajtjes së lutjes: Ati ynë, në fakt përmban shprehimisht, si gjithë të mirat për t'i kërkuar, ashtu edhe gjithë të këqijat për t'i larguar, ndërsa Të falemi Mari i kërkon vetëm të nënkuptuara, siç pohojnë Shën Agostini, në librin "Fjalët e Zotit" dhe Shën Alberti i Madh në librin me titull "U Mishërua";

4. përsa ai përket qëllimit: lutjen 'Ati ynë' Jezusi ia dha Kishës, pikërisht për ta lutur (Mt. 6,9-13) ; ndërsa, jo kështu për Të falemi Mari.

5. përveç kësaj: Ati ynë, është më e përshtatshme për të dëgjuarit njerëzor, për intelektin, për dobinë dhe nevojën, siç vërtetojnë vetë shtatë kërkesat; ndërsa Të falemi Mari ka të bëjë më shumë me Personat e Krishtit e të Marisë sesa me varfërinë tonë.

II. Të falemi Mari, për pesë arsye shkëlqen mbi Ati ynë:

1. përsa i përket argumentit: Të falemi Mari i drejtohet Personit të Nënës së Hyjit, që, e vetme, është më e denjë se Kisha në ecje mbi tokë, për Hiret e së cilës, u dha Ati ynë;

2. përsa i përket argumentit, përgjigjem se Ati ynë u drejtohet vetëm mëkatarëve, si, p.sh atyre, të cilët kanë nevojë të lutën: " Na i fal fajet tona"; përkundrazi, Ati ynë nuk mund t'u drejtohet Krishtit e Marisë, kur janë të pastër nga çdo mëkat: kështu që ata lutnin Ati ynë vetëm në emër të Kishës; ndërsa, Të falemi Mari, edhe nga Jezusi e Maria mund të ishte recituar shenjtërisht;

3. *Fine seu forma*: quia in Incarnatione, terminus formalis, divinum erat suppositum, et non humanum: at hic est infinitus formaliter, cum sit Deus.

Dominicae Orationis autem terminus est finitus, utpote collatio bonorum creatorum, et aversio malorum, quae formaliter sunt finita.

Quo Salutatio praestantior est Dominica Oratione.

4. *Effectu*: quia Annunciatio est index Christi, Auctoris Dominicae Precationis, simul est Novi Testamenti Principium, quorum neutrum est in³⁸ Dominica Oratio.

5. Ac summae quaeque Excellentiae Christi et Mariae sicut in ea continentur, ita et ab eadem dependere censentur.

Minime vero ab Dominica Oratione, quae opus est effectus Christi.

III. TERTIUM: *Utrum in Psalterio partes deferendae potiores?*

Respondeo: equidem hic ordinem necessitas ullius minime posuerim, sed merae congruentiae.

Congruum namque est, quae sunt Sponsi, perire³⁹ illis, quae esse Sponsae censetur.

IV. Quaeris: *Cur igitur in Psalterio denae Salutationes ponuntur, ad unicam Dominicam Orationem?*

Uni, inquam, istae denae postponuntur illi subiuncte: quippe Oratio Dominica fundamentum est Ecclesiae, cunctorumque bonorum: fundamentum vero semper unum sit oportet, cui plura inedicari conclavia, aut aedificia queunt.

V. Instas: *Cur non potius C et L Pater: et solum XV Ave dicuntur?*

Ratio est, inquam: Quia Deipara non est basis prima, et potissima Fidei, sed Christus: quocirca, nec Psalterium ab Angelica Salutatione inchoari condecet.

2. *Adde*: Quod CL Pater, nimia prolixitate orantibus e vulgo toedium forte paritura forent.

3. *Tum denique*: Quia ut omnium Advocatus est ad Deum Christus: ita Mediatrix ad Christum est Maria Mater Misericordiae; specialis peccatorum piissima Patrona.

³⁸Termini: "in", i pranishëm në botimin e 1691, mungon në botimin e 1847.

³⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "praeire" (preferoj).

3. përsa i përket qëllimit, ose formës: përmbajtja formale e të Falemi Mari ishte Mishërimi: kur u ekspozua nga Kryeengjëlli Gabriel ishte Hyjnore jo njerëzore; dhe kjo përmbajtje Hyjnore ishte, përsa i përket formës, pa fund, duke qenë Zoti Autori i fjalëve të lutjes “Të falemi Mari”.

Në lutjen “Ati Ynë”, përkundrazi, përmbajtja formale është e kufizuar vetëm në kërkesën e të mirave të krijuara dhe në largimin e së keqes, që formalisht janë realitete të kufizuara.

Për këtë, Të falemi Mari shkëlqen mbi Ati ynë;

4. përsa i përket rezultatit: Lajmërimi në Të falemi Mari ishte lajmëtari i Krishtit, Autor i Lutjes së Zotit, dhe në të njëjtën kohë, ai (Lajmërimi) ishte fillimi i Testamentit të Ri: por Ati ynë nuk është i asnjërit prej të dy realiteteve;

5. Dhe në fund, Përsosmëritë Kryesore të Krishtit e të Marisë, janë kaq të pranishme në Të falemi Mari, që pikërisht nga ajo konsiderohet që varen; përkundrazi nuk varen aspak nga Ati ynë, që është një vepër e çmuar e Krishtit.

III. Cilës nga dy lutjet e Ruzares i duhet dhënë përparësi?

Përgjigjem se, nga ana ime, nuk do të ndiqja një kriter përparësie, por të një nderimi të thjeshtë: është mirësjellje, në fakt që Dhëndri të preferojë gjërat që i përkasin Nuses.

IV. Ti pyet: Si ka mundësi, atëherë, që në Ruzare çdo Ati ynë, ndiqet nga dhjetë Të falemi Mari?

Përgjigjem se vetëm lutjes “Ati ynë” i janë shtuar dhjetëshet e Të falemi Mari, të varura prej saj, që kur Ati ynë është i Kishës dhe i të gjithë të mirave: nevojitet, në fakt, që themeli të jetë gjithmonë një, mbi të cilin mund të ndërtohen shumë dhoma ose ndërtesa.

V. Ti kundërshton: Pse nuk thuhet njëqind e pesëdhjetë Ati ynë dhe vetëm pesëmbëdhjetë Të falemi Mari?

Përgjigjem: Arsyeja është se, është Krishti, jo Nëna e Hyjit, i pari dhe bazamenti thelbësor i besimit: për këtë nuk është e respektueshme që Ruzarja të fillojë me Të falemi Mari.

2. Shto që, njëqind e pesëdhjetë Ati ynë, për gjatësinë e tepërt, do të mund të shkaktonin një lodhje të fortë në popullin që lutet.

3. Në fund, pra, siç është Krishti Avokati i të gjithëve, pranë Zotit, ashtu Maria, Nëna e Mëshirës është Ndërmjetësja pranë Krishtit, e veçanta dhe e devotshmja Mbrojtësja e mëkatarëve.

CAPUT VII.

Quomodo Veteris Testamenti Scripturae possint ad hoc Psalterium aptari?

Venerabilis Defensor, et veritatis Indagator secretorum S. Paginae Dei: Religionis Reddit Reformationem Trinitas Gloriosissima per Psalterium Mariae.

De quo quaeritur: Quatenam⁴⁰ Psalterio B.V.M. queant S. Scripturae verba applicari.

1. Solutio sat ex jam dictis liquet.

2. Iuxta 1 Corinth. 10: *“Omnia in figura contigebant illis”*, figura sc[ilicet] Christi venturi: cujus sola fuit umbra Lex Vetus.

3. Quoniam Incarnatio Christi est quasi effectus quidam Legis Antiquae: effectus autem per causam exponitur.

4. Licet non cuivis sit fas S. Scripturam exponere, sed solis Theologiae Doctoribus, ex auctoritate Pontificis Maximi his tamen ita est data potestas declarandi, interpretandi, definiendi, pronunciandi S. Scripturam ubique, ut S. Ecclesiae Doctoribus repugnare non debeant.

Atque tametsi Doctores non sint aequales sanctitate, vel scientia; aequale tamen sunt docendi licentia, vigoreque Magisterii.

Sicut Sacerdotium eiusdem est speciei in omnibus: etsi non meriti paris, aut scientiae.

Est ergo Doctor in glossando Scripturam Doctorum Catholicorum imitator.

5. Et ita factum est in Psalterio JESU, et MARIAE, ad Davidicum comparatio, et Vobis ostenso, in quo Doctores expresse nominantur, et eorum dicta apponuntur.

6. Verum etsi non ad Literam omnia Davidici, possint⁴¹ ad Mariae Psalterium aptari; possunt tamen allegorice, aut tropologice, aut anagogice, aut typice.

Sic B. Albertus Magnus super *Missus est*, adduxit totum mundum, omnemque scientiam, ac virtutem in comparisonem⁴².

7. Nec abs ratione: cum in Verbo Incarnato sint omnia: unde sicut Hoc vere infinitum est; sic et Angelica Salutatio dignitate, sensu, ac virtute, ut per quam *Verbum Caro factum est*.

Quocirca neque universi orbis Doctores unquam potuerunt⁴³, aut poterunt⁴⁴ Mysterium Angelicae Salutationis, sive Incarnationis Aeternae, aut etiam temporalis, sat mente complecti.

Iuxta illud Isaiae 53: *“Generationem eius quis enarrabit?”*.

⁴⁰ Në botimin e 1691, gjendet: “ecqui”.

⁴¹ Në botimin e 1691 gjendet: “possunt”.

⁴² P. Coppenstein ka vendosur gabimisht fjalën “in comparisonem”, por në inkunabulin e 1498 fjalët janë “ad Annunciationem”, që i japin kuptim fjalisë: fjalia origjinale latine është pra: “Inde ad Annunciationem Christi, Albertus Magnus super “Missus est”, adduxit totum mundum et omnem scientiam ac virtutem” (fq. 149, kol. c).

⁴³ Në botimin e 1691 gjendet: “notuerunt” (njeh).

⁴⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “potuerunt”.

KAPITULLI VII:

A mund t'i referohen Ruzares së Shenjtë Shkrimet e Besëlidhjes së Vjetër?

O Adhures dhe Mbrojtës i sekreteve të Faqeve të Shenjta të Zotit, Trinia e Lavdishme, përmes Ruzares së Shenjtë, sjell entuziazmin në Urdhërat Fetarë.

Përreth kësaj shtrohet pyetja: cilat Fjalë të Shkrimit të Shenjtë mund t'i referohen Ruzares së Shenjtë të së Lumes Virgjëres Mari?

- 1. Zgjidhja është shumë e qartë nga gjërat e thëna tashmë;**
- 2. Sipas Shën Palit: “Gjithçka, në imazh u referohej Atyre” (1 Kor.10,11): imazhi i Krishtit që do të vinte: ku Ligji i Vjetër qe vetëm hija;**
- 3. Meqë Mishërimi i Krishtit qe përmbushja e Ligjit të Vjetër: nga efekti, atëherë gjejmë shkakun;**
- 4. Askujt nuk i lejohet të shpjegojë Shkrimin e Shenjtë, vetëm Doktorëve në Teologji, me urdhër të Atit të Shenjtë; atyre, pra, u është dhënë autoriteti të deklarojnë, interpretojnë, të përkufizojnë dhe të shprehen mbi Shkrimin e Shenjtë, gjithkund; dhe për pasojë nuk duhet të jemi në kundërshtim me Doktorët e Kishës së Shenjtë.**

Dhe, megjithëse Doktorët nuk janë të barabartë për shenjtëri dhe shkencë, sidoqoftë janë të barabartë në autorizimin për të dhënë mësim, dhe në forcën e Magjisterit.

Kështu edhe Priftërimi është tek të gjithë, të së njëjtës specie, megjithëse jo me merita dhe shkencë të barabartë.

Është një Doktor autentik, pra, ai që në komentimin e Shkrimit të Shenjtë, është imitues i doktorëve të tjerë katolikë.

5. Dhe kështu është bërë këtu për të krahasuar Psalterin e Davidit me Ruzaren e Jezusit e të Marisë, dhe për t'ua ekspozuar Juve Shkëlqesi: Doktorët janë përmendur haptas, dhe thëniet e tyre janë sjellë;

6. Por, edhe pse jo të gjitha fjalët e Psalterit të Davidit mund të zbatohen fjalë për fjalë në Ruzaren e Shenjtë të Marisë, fjalë të tilla mund, sidoqoftë, të kenë një domethënie alegorike, ose metaforike, ose shpirtërore, ose figurative.

Kështu Shën Alberty i Madh në veprën: “U Mishërua”, ia nënshtroi të gjithë botën, shkencën, dhe vlerën e tyre Lajmërimin të Krishtit;

7. Dhe nuk është pa arsye, duke qenë të gjitha gjërat në brendësi të Fjalës së Mishëruar: atëherë, sikur Fjala e Mishëruar është e pasosur, kështu edhe Të falemi Mari është po ashtu e pasosur për dinjitet, kuptim dhe vlerë, pasi përmes saj, Fjala u bë Njeri.

Për këtë, as të gjithë doktorët e botës, nuk mundën ose nuk do t'ia dalin kurrë të kuptojnë mjaftueshëm me mendje Misterin e të Falemi Mari, sikurse edhe Mishërimin e të Pasosurit në kohë.

Shkruante rreth kësaj, profeti Isai: “Kush do të mundet ndonjëherë të tregojë Lindjen e tij?”(Is. 53,8);

8. Denique, cum Incarnatio Christi sit Davidici causa Psalterii: causa autem finalis vere per effectus suos exponi possit, cumque Manus Domini non sit abbreviata, omnino Spiritus Sanctus quibus voluerit, S. Paginae dare potest intellectum.

Inde permanet⁴⁵, quod nec S.⁴⁶ Doctores eodem omnes modo Eam sint interpretati: et quodque hodieque crescit, ac crescet fides, et scientia Biblica: ut volumina commentatorum etiam num prodeuntia testantur.

CAPUT VIII.

De ortu progressuque Psalterii Christi et Mariae.

**Sapientissimefamulorum Christi Praesul: Ignorantibus Imprimi
Intelligentiam Trinitas Honorabilissima per Psalterium Virginis Almae Matris.**

Ubi queritur de Auctore, et tempore inventionis, ac promulgationis.

Quam ad quaestionem utinam moverentur plerique devotione magis, quam curiositate.

Timeo, ne athenisent, ad novitates plus, quam veritates intenti.

Quid enim interest percunctari, quis castrum, aut librum, etc. fecerit; cum experientia constet, esse bona valde.

Neque vero etiam referret talibus in rebus, malum fuisse principium, dummodo effectus sit bonus.

An non Praelati, Principesque mali bonas condere Leges, et Instituta relinquere possunt?

Sed ad rem.

I. Angelicam Salutationem confecit S. Trinitas: Archangelus Gabriel, eam Divae Virgini proposuit: auxit S. Elisabetha, perfecit Ecclesia.

Dominicam Orationem CHRISTUS docuit discipulos, ac in eis Ecclesiae toti praescripsi, *Matth. 6.*

2. Inde porro S. Bartholomaeus Apostolus quoque eam, et die centies, et centies nocte frequentasse proditur cum totidem adgeniculationibus.

Quo in numero quatuor insunt Quinquagenae, quarum tres sic oratae, Psalterium Christi Jesu constituunt, et C et L Dominicis Orationibus constans; sicut illud ex totidem Angelicis Salutationibus dictis Mariae efficit Psalterium.

⁴⁵ Në botimin e 1691, gjendet, për gabim shtypi: "promanat".

⁴⁶ Në botimin e 1847 gjendet: "ss.".

8. Është, pra, Mishërimi i Krishtit, shkak i Psalterit të Davidit: qëllimi i një shkak, pastaj, me të vërtetë mund të shpjegohet për efektet e tij: dhe, nga momenti që Dora e Zotit nuk është zvogëluar, Shpirti i Shenjtë mund t'i japë kujt të dojë, inteligjencën e Shkrimit të Shenjtë.

Pra, mbetet që, as edhe Doktorët e Shenjtë ta kenë interpretuar Mishërimin në të njëjtën mënyrë: dhe për këtë edhe sot rriten e do të rriten, argumentet e besimit dhe të shkencës biblike, siç dëshmojnë vëllimet e komentuesve, që edhe sot shfaqen.

KAPITULLI VIII

Zanafilla dhe historia e Rruzares së Krishtit dhe Marisë.

O shumë i dituri Ileshkëv i Shërbëtorëve të Krishtit, shumë e Nderuara Trini, përmes Rruzares së të Dashurës Virgjëres, Nënës së Hyjit, ndriçon inteligjencën e atyre që nuk dinë.

Kudo pyetet mbi Autorin e Rruzares, dhe mbi kohën kur ka patur fillimet dhe është shpërndarë.

Kushedi që pjesa më e madhe janë shtyrë për të bërë këtë pyetje më shumë nga një farë devotshmërie, sesa për kureshtje.

Shpresoj që të mos jenë si athinasit, të drejtuar më shumë nga të rejtat sesa nga e vërteta.

Çfarë rëndësie ka, në fakt, të hetosh mbi kë ka bërë një kështjellë, ose një libër, etj., kur është eksperimentuar me siguri, që ata janë shumë të mirë?

Dhe nuk ka as rëndësi, pastaj, që fillesa e gjërave të tilla të ketë qenë e vështirë, nëse rezultati është i mirë!

Ndoshta prelatët dhe princat e këqij nuk mund të nxjerrin ligje dhe institucione të mira?

Por, për t'iu kthyer argumentit:

1. Ishte Trinia e Shenjtë që kompozoi Të falemi Mari, Kryeengjëlli Gabriel ia tha Virgjëres së Shenjtë, Shenjtja Elizabetë e pasuroi, Kisha e plotësoi.

Krishti ua mësoi Dishepujve lutjen Ati ynë dhe ia përcolli, përmes tyre, të gjithë Kishës. (Mt. 6.9).

2. Thuhet që, në vazhdim, Shën Bartolomeu Apostull e përsëriste lutjen Ati ynë njëqind herë në ditë, dhe njëqind herë në natë, me po aq gjunjëzime.

Ky numër ishte i përbërë nga katër pesëdhjetëshe, dhe tre nga ato, kaq të lutura, formojnë Psalterin e Jezu Krishtit, që është i përbërë nga njëqind e pesëdhjetë Ati ynë.

Po përgatitej kështu, ai Psalter me po aq njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari, i quajtur Rruzarja e Marisë.

Quartam vero Quinquagenam adjecit Apostolus ob devotionis causa, ipsi Deoque notam.

3. **Communitas autem fidelium id est, Ecclesia, quae⁴⁷ comprecandi in Synagoga imitaretur exemplum, quod C et L Psalterii Davidici psalmos decantabat: eundem sibi numerum Orationum Domini repetitarum delegit, quas in vicem Psalterii Deo a se recitatas offerrent Christi fideles.**

4. **Verum, quod non omnibus tandem aut vacabat, aut adhibebat ad eam tot Orationum Dominici prolixitatem (nam successu temporum fidei decrescere fervorem contigit): hinc simul, et Psalterium Christi magnam quoque partem decrevit.**

Sicut a B. Virgine Maria revelatum legitur.

5. **Deinde Psalterii Mariae sic rarescentem usum popularem S. PATRES, in vastis Eremi solitudinibus monastice⁴⁸ colentes, exceperunt.**

Hisce desertos orientis complevit Eremos saevientium primo necessitas persecutionum; deinde vero pia cujusque voluntas.

Quorum adumbrat vitam Apostolus, Hebr. 11: "Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et cavernis terrae.

Et hi omnes testimonio fidei probati etc".

Horum omnis vita superterram cum esset militia contra Mundum, Carnem, Daemonem, 2. Cor. 10: "In carne ambulantes non secundum carnem militabant".

Verum carnis, sui que victores, Mundum facile contemnentes, Ephes. 6. "Adversus insidias Diaboli, et contra spiritualia nequitiæ in caelestibus: arma militiae suae, non carnalia, sed potentia Deo", vibrare cogebantur.

Cumque aliquando nimium quam saeve, et pertinaciter infestarentur, communi omnes consilio irremissas sese ad Deum, Deiparamque preces conjecerunt, opem, tentationumque remedium orantes.

Et exorantur denique.

Revelatur divinitus, comprecantibus; ut, si a tentationibus se liberatos, contraque eas vindicatos vellent, intepescentem jam diu per vulgus Christianum Psalterii Jesu et Mariae usum ferventium exciperent, et constantius frequentarent.

⁴⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "quo".

⁴⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "Monasticen".

Apostulli Bartolome shtonte, sidoqoftë, një pesëdhjetëshe të katërt, për arsye devotshmërie, që e dinte ai dhe Zoti.

3. Në vazhdim, komuniteti i besimtarëve, domethënë Kisha që ndiqte mënyrën e të luturit të Sinagogës, duke kënduar njëqind e pesëdhjetë Psalmet e Psalterit të Davidit, zëvendësoi Psalmet me përsëritjen e të njëjtit numër të Ati ynë, që besimtarët e Krishtit i ofronin Zotit, duke i recituar vetë ata.

4. Sidoqoftë, meqë jo të gjithë aplikoheshin e praktikonin, për arsye të gjatësisë së njëqind e pesëdhjetë Ati ynë ndodhi, në fakt, që me kalimin e kohës, u zbeh zjarri i besimit, kështu, në të njëjtën kohë, Psalteri i Krishtit u zvogëluar në një pjesë e mirë.

Thuhet se kjo u zbulua nga Virgjëra Mari.

5. Në vazhdim Etërit e Shenjtë, Murgjit që banonin në vendet e vetmuara, rimorën praktikën e shquar të Psalterit të Marisë, që kishte rënë në mospërdorim.

Dhe, nëse më përpara, Murgjit mblidheshin në vende të shkreta të lindjes, për të ndihmuar njëri tjetrin në persekutimet e egra, tani ata mblidheshin për vullnetin e devotshëm të secilit.

Apostulli Pal paralajmëroi jetën e tyre: “Shkonin të veshur me lëkurë deleje ose dhie, nevojtarët, të pikëlluarit, të keqtrajtuarit: bota për ata nuk meritonte vlerësim: endeshin nëpër vende të vetmuara, nëpër male dhe shpella.

Dhe të gjithë këta u sprovuan, në dëshmi të besimit, etj. (Heb.11,36-38).

E gjithë jeta e tyre mbi tokë ishte një luftë i vazhdueshme kundër botës, mishit dhe demonit: “megjithëse duke jetuar në mish, nuk silleshin sipas mishit” (2 Kor. 10,3); përkundrazi ishin fitues mbi mishin dhe mbi veten e tyre, duke mos llogaritur botën: “kundër grackave të Djallit dhe kundër shpirtrave të së keqes: armët e luftimit të tyre, nuk ishin prej mishi, por, përmes forcës së Zotit” (Ef. 6,12-13), ishin të gatshëm për luftim.

Dhe meqë, shumë shpesh, ishin keqtrajtuar ashpërsisht, të gjithë, pasi konsultoheshin, i drejtonin lutje të pandërprera Zotit dhe Nënës së Hyjit, duke iu përgjëruar për ndihmë dhe për një rrugëdalje kundër tundimeve.

Dhe më në fund iu plotësua dëshira.

Ndërsa luteshin së bashku, patën në Zbulim Qiellor se, nëse donin të ishin të lirë nga tundimet dhe të mbrojtur nga ato, duhet ta pranonin me zell dhe të recitonin vazhdimisht Psalterin e Jezusit dhe të Marisë, që tashmë, prej një kohe të gjatë, ishte dobësuar në popullin e krishterë.

Ut factum haud secus, ac dictum: continuo tentationum modus, finisque est subsecutus: simul Eremitica illa Monastice numero mirifice⁴⁹ crevit, et sanctitate, utroque in orbe toto, miris et prodigiis celebrata.

Postquam vero (ut rerum sese dant omnium vicissitudines) etiam Eremitici aventus Instituti fervor denique remisisset: sensim devotionis, sanctimoniae, exercitiorumque collapsa disciplina, et in iis Psalterii usus, tantam illam in Eremis asceticam Monasticen, in parem secum ruinam pertraxerunt, devastatore Mahomete.

Quorum auctor sit Joannes quidam Graecus, qui plerasque Sanctorum Patrum vitas conscripsit.

6. Post hos VEN. BEDAM excitavit sibi Deus, qui tota Anglia, Britannia, et Francia longe, lateque Psalterii Mariani intermissam frequentationem, praedicationibus suis instauravit.

Atque ex eo gentes illae: in primis Anglicana, in hanc usque diem eo Psalterium hoc amore, et honore complexa est, ut passim in Ecclesiis videre esset suspensa, fixaque *Oraria* complura, publicum ad usum omnibusque communem, quibus templum ingressis ad ea suas fundere preces, Deo libare, placuisset.

Tenuit ea sat diu religio, sed et ipsa demum labentibus annis, usuque tritis, et deperditis in publico, ut vocababant, *Patrilouquis*, raritatem, ac sui tandem in vulgus oblivionem accepit.

7. S. BENEDICTUS porro, Sacri Ordinis amplissimi Patriarcha dignissimus, ea cura et religione sanctum in Psalterio Salutatorio cultum Dei familiarem sibi perpetuumque voluit et observavit sic, ut eo tam divinae Monasticae Institutionis Fundator, et Auctor fieri mereretur.

Tanti Patris ab exemplo Sacerdotes mox Chorus Fratrum universus per orbem late secum circumtulit Psalterium, et caetera praeter consueta Ordinis exercitia divina, istud quoque velut privatum quisque in delitiis suis secretioribus⁵⁰ deamavit interius, et in eo Almam Virginem Matrem Sponsam Sponsi sui, sancta quadam familiaritate cordialius dissuaviavit.

Ut Doctor quidam *Ioannes de Prato* traditum reliquit.

8. In illa exercitatus perfectusque schola Sanctus OTTO, in Ecclesiae praesidium, ac fidei proferendae incrementum a Deo ad Episcopatum, adeoque Apostolatam evocatus, Selavia tota, cum fide Christiana, Psalterium praedicavit, quo novella plantatio ad Christum, Christique Matrem precum suarum, velut debitum pensum reddere docta, consuescebat.

⁴⁹ Preferohet termi: "mirifice", i përdorur në botimet e mëparshme, në vend të: "mirifico", të botimit të 1847.

⁵⁰ Preferohet termi: "secretioribus" i botimeve të mëparshme të P. Copenstein, ndaj termit "descretioribus" të botimit të 1847.

Sapo u bë gjithçka njësoj siç ishte thënë, menjëherë pati një pushim në tundime, të cilat, pastaj përfunduan; në të njëjtën kohë, ai Komunitet Eremit Murgjërish u rrit mrekullisht në numër dhe në shenjtëri, dhe u nderua nga njëri skaj në tjetrin të botës mbarë për mrekullitë.

Në vazhdim, sidoqoftë për të përpjetat dhe të tatëpjetat e të gjitha gjërave që ndodhin, edhe entuziazmi i vjetër i Institutit Eremit, pra, u zbeh: duke i munguar, pak nga pak, Rregulli i jetës së devotshme dhe të shenjtë, dhe i ushtrimeve, dhe mes këtyre, edhe praktikimi i Rruzares, dhe çoi në të njëjtin shkatërrim gjithë rritjen shpirtërore të murgjërve në ato vende të vetmuara për shkak të shkatërrimit islamik.

I sjell këto ngjarje, Gjoni Greku, që ka shkruar mbi jetën e shumë Etërve të Shenjtë.

6. Pas tyre, Zoti thërret tek Ai të Adhuruarin Beda, që solli Rruzaren e Shenjtë të Marisë në një entuziazëm të rinovuar, duke predikuar gjerë e gjatë, nëpër gjithë Anglinë, Britaninë dhe Francën.

Dhe, falë tij, ata popuj, sidomos populli anglikan, që atëherë, deri më sot, mirëpriti me dashuri dhe nder, Rruzaren e Shenjtë, kështu që ishte e mundur të shikoje kudo, të varura e të fiksuara në Kisha, shumë Kurora për t'iu lutur, për përdorim publik dhe të përbashkët, për të gjithë ata që në hyrje të Kishës, do të kishin dashur të shpërndanin nëpërmjet tyre lutjet e tyre dhe t'ia ofronin Zotit.

Ai devocion u ruajt mjaft gjatë, por edhe ai, në fund, me kalimin e viteve, u rrallua, sepse Patriloquia, siç i thërrisnin ata Kurorat e Rruzares, pasi u konsumuan prej përdorimit, u zhdukën nga Kishat, dhe, në fund, edhe nga kujtesa e popullit.

7. Në vazhdim, Shën Benedikti, Mbrojtës shumë i denjë i një Urdhëri të gjerë e të Shenjtë, me të njëjtin përkushtim dhe mëshirë, pati gjithmonë të shtrenjtë kultin e shenjtë të Rruzares së Shenjtë të Marisë, dhe kështu kaq shumë e përmbushi, sa për këtë, meritoi të bëhet Themelues dhe Autor i një Instituti Murgjërish.

Nga shembulli i një Ati kaq të madh, menjëherë, i gjithë Kori i Shenjtë i Fretërve, gjithkund në botë, u ngjesh me Kurorën e Rruzares, dhe, përveç praktikave të zakonshme të shenjtë të Urdhërit, secili, në nivel privat, pati të shtrenjtë Rruzaren e Shenjtë, në mes të gëzimeve më të thella, dhe, përmes saj, çdonjëri u lidh nga dashuria e butë dhe nga miqësia e Shenjtë me Virgjëren, Nënë e Hyjit, Nusen e Dhëndrit të tyre.

Kështu Mjeshtri Gjoni nga Prato na e ka trashëguar.

8. Në shkollën e Rruzares së Shenjtë, Shën Otoni u ushtrua dhe u përsos, në mbrojtje të Kishës, dhe në dobi të shpalljes së besimit, kështu që, i thirrur nga Zoti në Apostullatin e Ileshkvnisë, bashkë me fenë e krishterë, predikoi Rruzaren e Shenjtë, në gjithë vendet sllave, ku përhapte plantacionin e ri të lutjeve të tij të Rruzares së Shenjtë, dhe kështu ajo detyrë e vogël (të recitonte Kurorën e Rruzares) përgatiste besimtarët të donin Krishtin dhe Nënë e Krishtit.

Quibus praedicabat; orare, et sic eos, orare condocebat: quos baptizabat, eos et Psalteria secum quaquaversus, ad orandi assiduitatem capescendam, circumportare jubebat.

Quae coepta pia consuetudo ad omnem retro valuit posteritatem: ut hoc ipso etiam tempore utriusque sexus viri, et⁵¹ foeminae, cujusque gradus, et aetatis, e collo suspensa, torquis instar, gerant Psalteria.

9. S. MARIA OEGNIACENSIS una, sanctum hac in re caeterarum Virginum Deo Sacrarum morem⁵², in Coenobiis per frequentem, suo satis testatur exemplo.

Proditur de ea, quod in dies singulos totum Davidis Psalterium Deo recitaret isto eum ritu, ut psalmis singulis singulas quoque Salutationes Angelicas subjiceret: quarum, ut istorum, numerus demum illum Psalterii Mariani CL rite complebat.

10. S. DOMINICUS LORICATUS (quod sibi cognomen invenit a lorica, qua super nudam constricta illigatus vitam exegit).

Is, inquam, scibitur a S. Petro Damiano, quotidia novies istuc, aut decies perorasse Psalterium, cum ferratis disciplinis.

S. BERNARDUS, specialis Mariae Sponsus, mirifico zelo idem hoc Psalterium, propagavit, ex exemplo illustravit, et ad Psalmorum Davidis numerum, sententiamque concinnavit, sicut et vidi, et tenui.

Fuit id viro divino certum instrumentum ad tantam vitae sanctitatem, quantum vidit orbis, invidit orcus, hodieque veneratur Ecclesia.

11. S. DOMINICUS post eum, primus idem Sacri Ordinis Praedicatorum Dux, et Pater inclytus, vel tenera ab aetate Christo, et Deiparae, in hoc precandi ritu, devotus adeo fuit, ut assidue Psalterium oraret, versaret, gestaret.

Robustioribus vero annis, in caeteris suae Religionis, ac praedicationis exercitiis, ad illius recitationem, inflictam sibi ferrea catena disciplinam, ter ad minus omni die repetitam, constanter usurpavit: et ita frequenter quoque, ut aliquando per diem octona, aut dena etiam Psalteria dictum ad modum orando persolvisse tradatur.

12. Iste est Apostolus ille Psalterii, de quo Alma Dei Virgo non semel ei facta Revelatione, *Mandatum*, *Formamque* dedit ejusdem praedicandi, et vere⁵³ praedicavit, circumque tulit per omnem Hispaniam, Italiam, Galliam, Angliam, et Alemaniam.

⁵¹ Në botimin e 1691 gjendet: "ac".

⁵² Në botimin e 1691 gjendet: "morum".

⁵³ Në botimin e 1691 gjendet: "vero".

Ai u predikonte atyre të lutnin Rruzaren e Shenjtë, dhe kështu i çonte tek lutja: u rekomandonte atyre që pagëzonte të mbanin me vete, gjithkund, Kurorën e Rruzares, për të arritur një vazhdimësi në lutje.

Pasi filloi ky zakon i devotshëm, mbeti pastaj në përdorim në të gjithë brezat e ardhshëm, kështu që, akoma në këtë kohë, persona të të dy sekseve, burra dhe gra, të çfarëdo lloj grade dhe moshe, mbanin Kurora të Rruzares të varura në qafë, në formë varëseje.

9. Njëkohësisht, Shenjtja Mari Egniacense, dëshmon në një shembull kuptimplotë, për një zakon të Shenjtë shumë të shpeshtë në Manastire të disa Virgjërave të kushtuara Zotit.

Thuhet që ajo, çdo ditë, i recitonte Zotit gjithë Psalterin e Davidit, me këtë ritual: Që secilit Psalm, i shtonte edhe një Të falemi Mari; numri i tyre, i barabartë me numrin e Psalmeve, përkonte në mënyrë të përsosur me numrin e përcaktuar të njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari të Rruzares Mariane.

10. Shën Domenik Loricato (fjala “loricato” është një nofkë, e cila vjen nga fjala parzmore, domethënë nga mburoja që ai shtrëngonte mbi lëkurën e tij, duke u lidhur prej saj për gjithë jetën), me sa na ka sjellë Shën Pier Damiani, çdo ditë recitonte Rruzaren e Shenjtë nëntë ose dhjetë herë me një disiplinë të ashpër.

Shën Bernardi, Dhëndër i veçantë i Marisë, përhapi me zell të admirueshëm të njëjtën Rruzare, dhe e ilustroi me shembuj, duke i renditur sipas numrit dhe sipas përmbajtjes së Psalmeve të Davidit, siç kam parë dhe vërtetoj edhe unë.

Rruzarja e Shenjtë ishte për njeriun e Zotit, një mjet i sigurt, për të arritur atë shenjtërim kaq të madh të jetës, që bota shikoi, djalli pati zili, dhe Kisha sot nderon.

11. Pas tij, Shën Domeniku, në të njëjtën kohë, Udhëheqësi i parë dhe Atë i shquar i Urdhërit të Shenjtë të Predikuesve, që në moshë të re, ishte kaq i përkushtuar ndaj këtij rituali, për të lutur Krishtin dhe Nënë e Hyjit, që, me zell luste Rruzaren e Shenjtë, e meditonte dhe e mbante me vete.

Në vitet e pjekurisë, në vazhdim të lutjeve të tjera të Urdhërit të tij, dhe detyrave të predikimit, vazhdimisht ai përdorte Rruzaren e Shenjtë, që recitonte të paktën tre herë në ditë, ndërsa dënohej me disiplinë me një zinxhir hekuri; dhe thuhet se ai përdorte kaq rregullisht Rruzaren e Shenjtë, saqë, nganjëherë luste në mënyrën e thënë, tetë ose edhe dhjetë Kurora të Rruzares në ditë.

12. Pikërisht ai është Apostulli i Rruzares, të cilit Virgjëra, Nëna e Hyjit, në një Zbulim të bërë atij, jo vetëm një herë, i dha porosi të qartë të predikonte Rruzaren e Shenjtë, dhe realisht ai e predikoi dhe e çoi në të gjithë Spanjën, Italinë, Galinë dhe Gjermaninë.

Praedicavit, et Psalteria publice in summos, imos, mediosque distribuit: quo cum illius usu Christianam muniret Religionem, pietatem accenderet, Ecclesiam propagaret.

Et par fructus respondebat.

Nec minus zelose suos ille Patris Sanctissimi Praedicatorum Ordo et frequentavit domi Psalterium: et foris ad vulgus praedicando commendavit, tanti exemplo Patriarchae, et Magisterio, et quamdiu istud in Ordine hoc *Suffragium* mansit, tam diu Religio haec in Scientia, Virtutibus, et Miraculis effloruit.

Inde floruerunt eximii, ut Albertus Magnus, S. Vincentius, et quid numerem innumeros?

13. S. FRANCISCUS, Patriarcha Minorum Fratrum humillimus, ille Signifer Stigmatum Christi Cherubinus, hoc Psalterium oravit, et inaudita tum in seipso, tum in S. Ordine suo per idem designavit.

Ordinique pignus hoc devotionis praecipue reliquit usurpatum.

Certus sum me vidisse de signis manualibus Psalterii ipsiusmet S. Francisci.

14. Certius quoque comperi, quod S. Lutgardis, S. Christina Coloniensis, S. Cristina Vaga, et mirabilis, plurimique Sancti alii, atque Sanctae Psalterium istud sedulo trinerunt, et orarunt.

Equidem credo, omnem Religionem, et Ecclesiae Sanctae Statum ista in maxima semper habuisse devotione.

Sicut idem Magister⁵⁴ *Ioannes de Monte in suo Mariali* prosequutus scripsit.

15. Viciniora nobis commemoro.

Est Sacrarum Virginum Monasterium Gandavi, in quo ab annis fere ducentis istud habeant Psalterium quotidie, in Canoniarum Horarum vicem, persolvendum: inde usque a maioribus sic traditum, et acceptum.

16. Sed et pervetusti codices evidentissime testantur ipso facto, me vera memorare: sicut in Gandensi Ordinis nostri Conventu, aliisque multis terrarum in locis doceri potest.

Neque pene est natio usquam fidelium, ubi non virorum innumeros, ac mulierum antiqua Patriloquia visantur, dictum ad modum, numeramque⁵⁵ disposita, et collecta.

17. Verum enimvero, proh⁵⁶ dolor abhinc annis 70 vel 80 per quendam, mihi benenotum, ex devotione ipsius singulari, Divinum hoc Psalterium fuit detruncatum, et ad solam Quinquagenam redactum.

⁵⁴ Kjo fjalë nuk është e pranishme në botimin e 1691.

⁵⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "numerumque".

⁵⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "proh".

Ai predikonte Ruzaren e Shenjtë, dhe u shpërndante Kurora të Ruzares të gjithëve, të mëdhenjve në pozitë, të varfërve, dhe njerëzve të zakonshëm, kështu që përmes recitimit të saj, të forcohej Feja e Krishterë, të ndizej mëshira, të përhapej Kisha.

Dhe një fryt i njëjtë përgjigjej.

Me të njëjtin zell të Atit të Shenjtë të Predikuesve, Urdhëri i tij, jo vetëm recitonte rregullisht Ruzaren në Manastir, por edhe bënte çmos ta predikonte jashtë, popullit, sipas shembullit dhe mësimit të një Mbrojtësi kaq të madh; dhe, aq gjatë sa mbeti në Urdhër kjo lutje ndërmjetësimi, po kaq gjatë ky Urdhër lulëzoi në shkencë, virtyte dhe mrekulli.

Nga aty mbinë lule të magjishme, si Shën Alberti i Madh, Shën Vinçensi, e si t'i numërosh, duke qenë të panumërt?

13. Shën Françesku, shumë i përuluri Mbrojtës i Fretërve Minorë, ai Kerubin që solli Shenjat e Plagëve të Krishtit, luti këtë Ruzare, dhe, përmes saj, eksperimentoi gjëra të padëgjua, si mbi veten e tij, ashtu dhe mbi Urdhërin e tij të Shenjtë.

Dhe i la Urdhërit këtë garanci përkushtimi të jashtëzakonshëm, që ai kishte përdorur.

Mund të vërtetohet të kem parë disa kokrra të Kurorës së Ruzares së vetë Shën Françeskut.

14. Me siguri di që, edhe Shenjtja Lutgarda⁵⁷, Shenjtja Kristina nga Këlmi⁵⁸, Shenjtja Kristina Vaga⁵⁹, dhe në mënyrë të mrekullueshme, shumë Shenjtër e Shenjtëresha të tjera, recitonin dhe lutnin vazhdimisht tre Kurorat e Ruzares.

Pa dyshim besoj se, çdo Urdhër Fetar dhe e gjithë Kisha e Shenjtë kanë mbajtur gjithmonë Ruzaren e Shenjtë në nderim shumë të madh.

Kështu, vetë Mjeshtri Gjoni nga Monte, shkruante pak kohë më pas në Marialin e tij.

15. Më kujtohet që afër nesh, në Ghent, gjendet një Manastir Virgjërash të Kushtuara Zotit, ku, prej rreth dyqind vitesh, recitojnë çdo ditë Ruzaren, duke e përdorur në vend të Orëve Kanonike: kështu, pra, na është lënë trashëgim dhe përcjellë nga të parët.

16. Sidoqoftë, edhe kodet e vjetra vërtetojnë pa dyshim, rreth këtij fakti, që unë kam përmendur gjëra të vërteta, kështu, sikur në Kuvendin e Urdhërit tonë në Ghend, dhe në vende të tjera të tokës, mund të mësohet.

Në çfarëdo kombi të krishterë mund të admirohen Kurorat e vjetra të Ruzares së burrave e grave të panumërt, renditur e mbledhur sipas mënyrës dhe numrit të thënë (njëqind e pesëdhjetë).

17. Po në të vërtetë, mjerisht prej rreth shtatëdhjetë a tetëdhjetë vitesh një njëri që unë e njoh mirë ka cunuar strukturën origjinale të Ruzares së Shenjtë dhe e ka reduktuar në një pesëdhjetëshe të vetme⁶⁰.

⁵⁷ S. Lutgarda e Tongres(+1246).

⁵⁸ B. Cristina Stommel (+1312).

⁵⁹ S. Cristina Mirabilis (+1224).

⁶⁰ I Lumi Alano duket se i referohet certozinit Domenik i Prusisë (për të cilin është folur në hyrje).

Idque ea de causa, quod homines jam tum, etsi Psalterium totum portarent: nequaquam tamen perorabant, uti par, et oportebat.

Quare ut desitum revocaret, inque usum paullatim restitueret pristinum a parte faciliori statuit inchoare: dum usus assuetudinem acquisisset orandi, et ab hac Quinquagena, suavius homines ad veterem Psalterii consuetudinem velut manu ducerentur.

Quibus ex omnibus de plano liquet, quod docere, vel praedicare Psalterium Virginis Mariae, minime de ulla novitatis nota justae suspectum haberi, culparique possit.

Adeo ritus est antiquissimus, laudatissimus, et honorabilissimus in Ecclesia, tametsi per incuriam hominum, et temporum injuriam subinde torpuit neglectus.

CAPUT IX.

***Quoniam modo potuit res ea, diu tam miranda et gloriosa,
in oblivionem abire?***

Devotissime in Christo Pater, *Vivis Vincit Vastitatem* Trinitas Justissima, per Psalterium Virginis Innocentissimae.

Pro quo turbantur imbecillorum mentes eo, quod fieri vix posse videatur, tale Psalterium in talem incidisse desuetudinis foveam obrutum, verum cesset, et facessat ista pusillorum infirmitas.

I. DEUS enim ab initio mundi, ac deinceps per multa annorum saecula, praeclare fuit mortalibus universis cognitus, cultus a paucioribus; et eo tamen usque in altam apud omnes⁶¹ demum homines oblivinis, ignorantiaeque tenebram devenit, ut sub Abrahae tempora vix ulli, praeterquam ipsi, notus fuerit et adoratus.

Adeo universam terram, velut Diluvium quoddam, inundarat idolatria.

Quod ipsi Deo ter Optimo Maximo inter homines evenisse novimus, id Psalterio nostro contigere potuisse mirabimur?

Et quisquam vel extitisse potius illud negabit, quam in parem cum ipso Deo potuisse recidere oblivionem sibi persuaserit?

II. DE LEGE MOYSI quid dicam: quanta fuit haec olim, et quanti?

Quoties vero, et in quantam vel apud ipsos Hebraeos, desuetudinem, contemptum, et oblivionem decedit?

⁶¹ Fjalët: "usque in altam apud omnes", të pranishme në botimin e 1847, mungojnë në botimin e 1691.

Dhe kjo për faktin që njerëzit, që më përpara, edhe pse mbanin me vete Ruzaren e plotë prej njëqind e pesëdhjetë kokrrash, prapëseprapë nuk e lutnin, siç ishte e detyruar dhe e arsyeshme.

Kështu për të rimarrë përdorimin e Ruzares, që kishte humbur, dhe për ta sjellë pak nga pak në praktikën e vjetër, u mendua të rifillohej në mënyrën më të thjeshtë, deri kur ushtrimi të kishte fituar zakonin e lutjes, dhe, duke nisur nga kjo pesëdhjetëshe, shumë ëmbëlsisht, njerëzit të ishin sjellë, si për dore, në zakonin e vjetër të Ruzares (nga njëqind e pesëdhjetë Të falemi).

Nga gjithë këto gjëra, është shumë e qartë që Ruzarja e Virgjëres Mari, që na mësohet dhe predikohet, nuk mund të dyshohet dhe të fajësohet që është një e re e momentit.

Riti, në fakt, është shumë i vjetër, shumë i lavdëruar dhe i shumë nderuar në Kishë, megjithëse është dobësuar për shkak të përtacisë së njerëzve, dhe, menjëherë më pas është lënë pas dore për mbrapshtitë e kohës.

KAPITULLI IX

Si mundi Ruzarja e Shenjtë, kaq gjatë e admiruar dhe e lavdëruar, të bjerë në harresë?

Shumë i përkushtuari në Krishtin, Trinia shumë e Drejtë, të gjallët i bën të kalojnë luginën e shkretisë, përmes Ruzares së Virgjëres pa faj.

Në lidhje me këtë, shpirtrat e të vegjëlve janë të shqetësuar prej mendimit (gjë që duket e vështirë që mund ndodhë!), që Ruzarja mund të bjerë në harresë, të humbasë dëshmia e saj, dhe ky mendim shkakton tek të thjeshtët një farë ankthi.

I. Zoti, në fakt, që nga fillimi i botës dhe në vazhdim, për shumë shekuj, u njoh qartësisht nga të gjithë njerëzit, por nga pak prej tyre mori kult; deri kur, të gjithë njerëzit u mbuluan nga harresa dhe nga injoranca rreth Zotit, në atë pikë që, në kohët e Abrahamit, nuk kishte më asnjë, me përjashtim të vetë Abrahamit, që ta njihte dhe ta adhuronte.

Në atë pikë që Përmbytja Universale përmbyti të gjithë tokën, për shkak të adhurimit të idhujve.

Duke qenë se kjo gjë i ka ndodhur vetë Zotit, tre herë i Shenjtë, si mund të çuditemi që kjo t'i ketë ndodhur edhe Ruzares sonë?

Dhe kush mund të dijë ose pohojë që Ruzarja e Shenjtë, në të njëjtën mënyrë si Zoti, të lindë apo të bjerë në harresë?

II. Çfarë do të them për Ligjin e Moisiut: sa i rëndësishëm ishte ai dikur, dhe çfarë vlere kishte ai!

Po sa herë, ai, dhe për sa kohë, edhe pranë vetë hebrenjve, ra në braktisje të madhe, në përçmim dhe në harresë?

III. JURA, Canonesque Sacros Ecclesiae quis novit?

Idque tunc quidem ex culpa gentis; nunc autem ex causa iusta nominis christiani, in orbem introducti, Ceremonialia ejusdem, et Judicialia quotusquisque, dicam pervenisse?

Imo vel recogitare animo dignatur?

Non ignorat idem, quanto cum vigore olim, ac⁶² rigore observantiae Ecclesiasticae Culta fuerunt.

Et ipsa tamen magnam partem diu per contrarium usum neglecta jacuerunt; hodie vero antiquata etiam, et prorsus abjecta, vix scirentur quidem, nisi psallentes quaedam et veterum redolentes chartae obscuram eorum memoriam custodissent.

IV. Quo mirabile⁶³ minus eodem ignorantiae corruisse LEGES Imperatorum multas in Imperio, multa Juris Civilis placita, et sanctiones.

V. Quot Doctores olim, Gentiles inter, Judeos, ac Christianos, et quanti, jam diu pie, vel de nomine solo cognoscuntur, quod ne fando quidem inaudiuntur?

Quot, quanti quamque invicti Haeroes, Duces, Reges, pariter cum rerum ab eis gestarum memoria: quot mirabilium inventores; operumque mirandorum mirabiliores artifices, quanta maxima quondam celebritate decantati, lippisque, et tonsoribus noti, aeterno silentur nunc volumine ignorantiae involuti.

VI. Quo tot abierunt Regna Chaldeorum, Medorum, Graecorum, Resque publicae?

Regnarunt⁶⁴, floruerunt, defluerunt, exaruerunt, corruerunt, evanuerunt.

VII. Modus, ratioque, et ordo vitae Ecclesiasticorum sanctissimae juxta et cultissimae, addo in oculis, inque animis orbis Christiani totius positae, quo recidit?

Quantum hic mutatus ab illo?

Ex omnium crasus ille foret notitia, ni veterum in monumentis adhuc spiraret.

VIII. Sacrarum Religionum observantiae prima facies omnium, jam nunc proh dolor, pervetusta, sc.⁶⁵ vel in obscura transpareat umbra, videtur per quam venusta Religio.

Quae ad instar olim stetere Cedrorum, nunc humi repunt, ceu steriles rhamni, humilesque merycae.

Vigor ille eviguit, obriguit rigor, fervor intepuit, observantia, si non caliget, convivet⁶⁶.

Si quae jam reformationes fiant: heu! novitates, et a non nemine phantasiae appellantur.

Adeo, ut multi magna, et plurima sciant alia, et propria nesciant regularia.

⁶² Kjo fjalë mungon në botimin e 1691.

⁶³ Në botimin e gjendet: "mirabere", në vend të fjalës: "mirabile", përdorur në botimin e 1847. Domethënia është pothuajse e njëjtë.

⁶⁴ Kjo fjalë, e pranishme në botimet e mëparshme të P. Coppenstein, mungon në botimin e 1847.

⁶⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "si".

⁶⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "connivet".

Kjo, atëherë, ndodhi në popullin e zgjedhur: po tani që për meritën e drejtë të emrit i krishterë, janë futur në botë Ritet e Shenjta dhe të Drejtat, sa mund të them që i njohin mirë dhe kanë dëshirë t'i meditojnë në shpirt?

III. Kush nuk njeh Ligjet dhe Kanunet e Shenjta të Kishës?

Dihet në të njëjtën mënyrë, sa të fortë dhe këmbëngulës qenë kultet kishtarë.

Por edhe ata, ishin për një kohë të gjatë, në pjesën më të madhe të braktisur, për të ndjekur zakone të kundërta: sot, pastaj, janë lënë krejt pas dore për shkak të vjetërsisë, dhe pothuajse me vështirësi do të njiheshin, nëse disa letra të çngjyrosura dhe me aromë të vjetër të mos kishin ruajtur një kujtesë të mbuluar të tyre.

IV. Akoma dhe më pak na çudit, fakti që kanë rënë në harresë shumë ligje të perandorëve të Perandorisë Romane, dhe shumë dispozita dhe sanksione të së Drejtës Civile!

V. Sa Mjeshtra, dikur, në mes të Gentilëve (popuj të vjetër jo izraelit ose dhe paganë), judenjve dhe të krishterëve, dhe me çfarë vlerash, tani, vetëm nga emri njihen, dhe ndoshta as me të dëgjuar!

Sa dhe të çfarë vlere, dhe çfarë heronjsh të patrembur, udhëheqës dhe mbretër kanë ekzistuar, dhe po aq i madh ka qenë kujtimi i veprave të tyre!

Sa shpikës mrekullish të mëdha, dhe sa artistë të admiruar veprash të magjishme!

Nga sa reputacion i madh ishin lartësuar, të njohur edhe nga të verbërit dhe qethësit, tani ata kanë rënë në heshtje, të mbështjellë nga vorbulla e përjetshme e harresës!

VI. Ku kanë përfunduar Mbretëritë e mëdha dhe republikat e Caldeit (dikur në lindjen e mesme), të Medi (popull i vjetër në një pjesë të madhe të Iranit) dhe Grekëve?

Lulëzuan, u venitën, u thanë, ranë në tokë, u zhdukën!

VII. Disiplina, sjellja dhe rregulli për një jetë të shenjtë dhe të denjë e kishtarëve, të vënë si model para syve dhe shpirttrave të gjithë botës së krishterë, ku përfunduan?

Kur kjo botë ka ndryshuar në krahasim më parë?

Askush nuk do të kishte më lajme nga ajo botë, nëse nuk do të shkëlqente akoma nga monumentet e të vjetërve!

VIII. Forma e parë e respektit e të gjithë Urdhërave të Shenjtë, duket tashmë, mjerisht, kaq e vjetëruar, dhe shkëlqen në një re të mbuluar me vello, pa marrë parasysh sa magji i jepte Urdhërit Fetar.

Ato gjëra që, dikur, qëndronin si kedra, tani zvarriten për tokë, si murriza të tharë dhe bruka të fishkura.

Ajo forcë është zvogëluar, qëndrueshmëria është dobësuar, zelli është vakur, respekti nëse fiket do të ketë të njëtin fat.

Edhe pse këto reforma tashmë ndodhin, mjerisht, askush s'i quan lajme apo risi dhe fantazi: në atë pikë sa shumë Fetarë njohin shumë gjëra të tjera, por Rregullin e vet nuk e njohin.

IX. Quid igitur amplius movebit corda hominum dicta ruina Psalterii?

Praesertim cum ipse Dominus de Sua ipsiajo forcë është us Religione Christiana praedixerit: *Putasne Filius hominis veniens, inveniet fidem in terra?*

X. Ita nostra fert natura noverca, Platone, et Aristotele testibus: quod ea sit ipsius conditio, rerumque omnium sub sole ratio, ut post processum generationis, et augmentationis decurrant ad finem decisionis: ac deinde rursum altero cursu repetito, innoventur ad statum regenerationis et reparationis, non in numero quidem, sed in specie.

Quapropter dictorum ratio perluculente probat de Psalterio: potius id olim floruisse, quam nunquam extitisse.

Sique tot inter rerum, ac tantarum vicissitudines, solum hoc Psalterium nullos item manes suos perpessum doluisset; hoc vero miraculum jam cum ipsa Ecclesiae navicula commune sibi praedicare posset.

Ipsius igitur occasus, argumentum est prisci status.

Ejusdem reformatio docet, qualis ejus prima fuerit instituta informatio.

CAPUT X.

De Psalterii Renovatione, ex Deiparae revelatione facta.

Eximie servorum Christi Pastor et Rector, *Mortuis, Mittit, Misericordiam* Trinitas Misericordissima per Psalterium Mariae Matris Misericordiae.

De quo nolo Reverendissimam Paternitatem vestram lateat, quod Divina Clementia hisce fieri temporibus notuit⁶⁷.

1. Orator quidam Psalterii Mariae Virginis, toto ipso septennio horrificis daemonum tentationibus, aliquoties sensibiliter, et aliquando visibiliter tentatus fuit.

Et ille pene annis istis omnibus nullam, aut parvam habuit consolationem.

DEO tandem miserante apparuit ei Regina Clementiae, quae quibusdam comitata Sanctis eum intervisens, discussa tentatione a praesenti, eum periculo liberavit: simul suo ipsum Ubere Virgineo Lactavit.

Adhaec eundem Annulo ex Virgineis Capillis Suis ipsius Mariae Virginis facto, sibi Desponsavit: mandavitque eidem, sub inevitabilis mortis periculo, et Ultionis poena Divinae, et⁶⁸ Psalterium hoc praedicaret.

⁶⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "notuit".

⁶⁸ Në botimin e 1691, mungon "et".

IX. Pse, atëherë, zemrat e njerëzve do të turbullohen për rënien e Rruzares së Shenjtë, kur vetë Zoti, pikërisht në lidhje me Besimin e vet të krishterë, ka parashikuar: “Beson se ndoshta Biri i njeriut, kur të vijë, do të gjejë besimin mbi tokë?” (Lk.18,8).

X. Kështu, sipas dëshmisë së Platonit dhe Aristotelit, është natyra jonë njerëzore që na lind në kushte të tilla pasigurie, dhe kjo është gjendja e të gjitha gjërave që janë poshtë diellit, që, pas rrjedhës së lindjes dhe të rritjes, drejtohen drejt përfundimit; dhe pastaj, përsëri, rifillon një cikël tjetër dhe rinovohet bota me lindje të reja, dhe gjithçka rifillon në një brez të ri.

Prandaj, motivimi i gjërave të thëna, vlen sigurisht edhe për Rruzaren e Shenjtë, që dikur ishte e lulëzuar, më shumë sesa sot!

Dhe nëse në mes shumë peripecish të të gjitha gjërave, vetëm Rruzarja e Shenjtë nuk do të kishte aspak dhimbje, duke duruar vuajtjet e veta, me të vërtetë do të mund të predikohej tani kjo, si një mrekulli e përbashkët me vetë lundrën e Kishës.

Prandaj, rënia e saj, është prova e vlerës së saj origjinale, dhe rivendosja e saj na kujton se cila ishte forma e saj e parë themelore.

KAPITULLI X

Restaurimi i Rruzares së Shenjtë, bërë nga Nëna e Hyjit për Zbulim ndaj Të Lumit Alano.

I shquar Bari dhe Udhëheqës i shërbëtorëve të Krishtit, Trinia e Mëshirshme u jep Mëshirë të vdekurve, përmes Rruzares së Shenjtë të Marisë, Nënës së Mëshirës.

Rreth kësaj gjëje, nuk dua t’ia mbaj të fshehtë Atësisë suaj të Nderuar atë që ka bërë Mëshira Hyjnore në këtë kohë të tashme.

I. Një njeri, që luste Rruzaren e Shenjtë të Virgjëres Mari, u sulmua për shtatë vite të tëra, nganjëherë në mënyrë të prekshme, nganjëherë në mënyrë të dukshme, nga tundime të frikshme të demonëve.

Dhe ai, në gjithë këta vite, nuk pati asnjë ngushëllim, as edhe më të voglin.

Në fund, duke patur Zoti mëshirë për të, i shfaqet Mbretëresha e Mëshirës, e cila, duke i bërë vizitë, e shoqëruar nga disa Shenjtëresha, e liroi nga rreziku, duke larguar nga ai, menjëherë, tundimin, dhe i dha të pinte Qumështin e Gjirit të saj të Virgjër.

Dhe për më tepër, Virgjëra Mari e martoi me një Unazë, të bërë nga Flokët e vet të Virgjër, dhe e porositi të predikonte Rruzaren e Shenjtë për të mos rënë në rrezikun e një vdekjeje të pashmangshme, dhe në ndëshkimin e një Dënimi Hyjnor.

II. Haec autem credere frequentius non valui, humanis ductus rationibus. Tandem vero altiore quadam et interiore vi coactus sum isti Revelationi assentiri.

Idque ita, ut non solum ea esse vera credam;

1. Sed sciam quoque personam.

2. Et per signa infallibilia idipsum cognovi; non semel dumtaxat, verum persaepe.

3. *Et hoc verum confiteor; et quantum scio et quantum credo, sine ulla falsitate juro, haec esse vera coram toto mundo.*

*Imprecans a Domino nostro Jesu Christo pie potius mori omni hora morte corporali, quam fallere in dicto, vel falli.*⁶⁹

Credat mihi, qui voluerit: qui autem non vult, in Domino quemque relinquo.

Saepe haec praedicavi et docui.

4. Et non ego solus hoc scio de illa persona, sed plurimi viventes certissime de illa cognoverunt, non humana, sed sola Dei Revelatione.

Quo confidentius dicere audeam, quae dixi.

Verum quia persona haec vivit adhuc, non possum eam nominatim manifestare, ob pericula vanae gloriae, mundanae varietatis, ac etiam tribulationis.

Talia enim abscondi debent in vita, et post mortem laudari.

III. At Dubium tamen videri poterit: *quomodo Lac Virginis Mariae tam Gloriosus bibere potuit?*

Quia sic in corruptionem et digestionem naturalem transisset.

Respondeo:

1. Frivolum est istud. Sic enim potuit Lac Virginis aut verum de Mariae Virginis Ubre; aut certum aliquod eliquatum reale, et corporale, pro tempore causatum in ore esse Uber sugentis.

Sicut lumen causatur in aere, manente semper in sole intrinseco lumine.

Horum utrum fuerit, ignoro.

Illud *ex*⁷⁰ ipsa illa persona cognovit⁷¹, quod fuerit suavissimum, candidissimum⁷², et influxerit in os ejus, seque maximis cum gaudiis diffuderit per omnia ipsius membra corporis, vel in substantia, vel in⁷³ influenza.

⁶⁹Këtu, sikur tjetërkund, preferohet të përdoret i njëjti karakter, i përdorur në versionin e 1691, për të nënvizuar rëndësinë e fjalisë.

⁷⁰ Në botimin e 1847 mungon: "ex".

⁷¹ Preferohet ndaj termit "cognovit" të botimit të 1847, termi "agnovi" i inkunabilit të 1498 (fq. 152, kol. b), që në vetën e parë njëjës, është përshtatur me kontekstin e fjalisë.

⁷² Në botimin e 1691 mungon: "candidissimus".

⁷³ Në botimin e 1691 mungon: "in".

II. Meqë aftësitë njerëzore nuk më ndihmonin t'i dalloja këto gjëra, përkundrazi, pastaj, një frymëzim qiellor dhe i brendshëm më bindi rreth këtij Zbulimi.

Dhe kaq shumë saqë, jo vetëm besoj që ky Zbulim të jetë i vërtetë:

1. por njoh edhe personin që e ka patur;

2. dhe e njoha si të vërtetë vetë, këtë Zbulim edhe për shenjat e padyshimta, që nuk i kam provuar vetëm një herë, por shumë shpesh;

3. dhe vërtetoj që kjo është e vërtetë; dhe para të gjithë botës, pa asnjë gënjeshtër, betohem mbi sa di, dhe sa besoj, që këto gjëra janë të vërteta.

I lutem Zotit tonë, Jezu Krishtit që të më bëjë të vdes në vend, me përkushtim, një vdekje trupore, sesa të mashtruj dhe të jem mashtruar mbi sa kam thënë.

Le të më besojë, kush të dojë: kush, pastaj, nuk do, e lë të lirë secilin në Zotin. Shumë shpesh kam predikuar dhe mësuar të tjerët mbi këto gjëra.

4. dhe jo vetëm unë kam nxënë nga ai person, por shumë individë të tjerë, besojnë në mënyrë të sigurt që ai Zbulim nuk është njerëzor, por vetëm i Zotit.

Sa do të kisha dëshirë të flisja më thellësisht rreth gjërave që kam thënë!

Sidoqoftë, nga momenti që ky person jeton akoma, nuk mund të tregoj emrin, për rreziqet e vetëmburrjes, të ndryshueshmërisë së botës, por edhe të persekutimeve.

Gjëra të tilla, në fakt, duhen të fshihen gjatë jetës dhe të lavdërohen pas vdekjes.

III. Megjithatë mund të lindë një dyshim: në çfarë mënyre do të mund të pinte ai Qumështin kaq të Lavdishëm të Virgjëres Mari?

Në çfarë mënyre Ajo do të mund të shmangte ndryshimin e tretjes natyrore?

Përgjigjem:

1. Janë çështje të parëndësishme, nëse ky do të ishte Qumështi i Virgjëres, ose me të vërtetë i Gjirit të Virgjëres Mari; ose nëse ai Qumësht ishte një farë substance reale dhe materiale, ose nëse ishte një esencë që u prodhua në atë moment në gojën e atij që e piu, si drita që ndriçon ajrin, por drita mbetet gjithmonë brenda diellit.

Nuk di të them, cila nga dy gjërat të ketë ndodhur.

Kam mësuar nga ai person, që ky realitet, si nëse do të ishte një substancë, si nëse do të ishte një esecë, ishte e pëlqyeshme dhe e bardhë, që u shfaq në gojën e tij dhe u shpërnda nëpër të gjithë gjymtyrët e trupit, me gëzim të madh.

2. Nec etiam impossibile est, D.⁷⁴ Mariam Virginem etiam nunc habere Lac, aliisque communicare.

Cum Lac non sit de essentia Corporis Gloriosi, sed accidens.

Sicut, et corpus illud, quod viscera Sanctorum implebit, ne sint vacua, secundum S. Thomam 4. dist. 44.⁷⁵

Imo dictu mirum foret; Uber B. Virginis impotentius esse, quam ubera mortalium sint mulierum: quae habent, et generant in se lac ex interiori corpore, et id inde communicare possunt.

Nolo equidem hic adeo coarctare, vel claudere Divinae Viam Potentiae.

4. Quod si non est verum Lac in Uberibus Dei Genitricis Mariae (quod durum dictu est) saltem ibi est aliquod corpus admirabile, supplens vicem lactis: ex quo poterit Divina Virtute aliquod causari, et per influentiam quandam corpus aliud in lactis similitudinem mutari.

5. Quod si nec lac, nec corpus aliud lactis loco, ibidem fuerit (quod est dictu nimis singulare) nihilo tamen minus quisquam Virginem Mariam privare audebit potentiam⁷⁶ communicandi sese ad sugendum: ad minus per affluentiae, si non per modum substantiae, credibile est ergo talem Sponsum Lac suxisse Virginis Gloriosae, ad modum aliquem supra dictum.

IV. Sed quo id modo in singulari, ignoro.

1. Nam, quae sunt in terris, vix cum labore agnoscimus: quae autem sunt in coelis, quis investigabit? inquit Sapiens, cap. 9.

Nemo enim novit, quae sunt, vel quae est gloria Beatorum, nisi Spiritus Dei, et cui Dominus voluerit revelare.

2. Inde accepimus S. Bernardum Mariae Virginis Ubera suxisse.

3. Inde Lac Mariae Virginis in terra, caeteras inter reliquias, multis in Ecclesiis reperitur.

4. Parique modo S. Catharina Senensis de fonte Lateris Christi copiose bibit.

5. Et Sanctorum quidam etiam de SS. Vulneribus Christi biberunt: ut adusque inebrationem spiritus, cum inenarrabilibus gaudiis tracti exultarint: quis autem ausit affirmare, isthaec meras fuisse, vanasque phantasias?

Praesertim cum Ecclesia refutet phantastica, et condemnet, ut quae daemonis subjacerant potestati secundum Theologos.

V. DUBIUM alterum de Crinibus occurrit B. Virginis Mariae: Quo ea modo Decapillare se potuit: cum ad Gloriam Ejus Capilli et decorem pertineant?

⁷⁴ D. është për "Divam" (e Shenjtë).

⁷⁵ Në botimin e 1691 mungon "4. dist. 44.3".

⁷⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "potentia".

2. Për më tepër, a nuk është e mundur që Maria, Virgjëra e Shenjtë, edhe sot të ketë Qumësht dhe të bëjë pjesëmarrës të tjerët, nga momenti që Qumështi nuk bën pjesë në esencën e Trupit të Lavdishëm, por është diçka më tepër.

Kështu është edhe ajo substancë trupore, që do të ngopë organet e brendshme të Shenjtërve, që të mos jenë të etur, sipas Shën Tomës (4 dist. 44).

3. Përkundrazi, do të ishte e pabesueshme të thuhej, që Gjiri i i së Lumes Virgjër të jetë më steril se gjinjtë e grave të botës, që kanë dhe prodhojnë qumësht brenda trupit të tyre, dhe pastaj mund ta shpërndajnë atë.

Nuk dua sigurisht të jem unë, që të detyroj apo të bllokoj Udhën e Pushtetit Hyjnor!

4. Pasi, nëse nuk do të kishte Qumësht të vërtetë në Gjinjtë e Shenjtes Mari, Nënës së Hyjit (gjë e vështirë ta demonstros!), në ato do të këtë, të paktën, një substancë të mrekullueshme trupore, që do të kompensonte mungesën e Qumështit; nga kjo nxirret që, është e mundur që për Virtyt Hyjnor të jetë përfutur diçka, dhe për ndërhyrje të qiellit, të jetë shndërruar në një substancë tjetër, të ngjashme me qumështin.

5. Por, nëse ajo substancë nuk ishte as qumësht, as edhe një element tjetër i ngjashëm me qumështin (kjo do të ishte shumë e vështirë për ta demonstruar!), sidoqoftë, nuk do të mund të privohet Virgjëra Mari nga mundësia që t'i japë të pijë Qumështin e saj, të paktën për ndikim shpirtëror, nëse jo pikërisht në mënyrë trupore: dhe të besohet që të paktën një Dhëndër i tillë të ketë pirë Qumështin e Virgjëres së Lavdishme, në një farë mënyre të thënë më sipër.

IV. Sidoqoftë, injoroj në cilën mënyrë të jashtëzakonshme, kjo të ketë ndodhur:

1. Në fakt, “me zor i përfytyrojmë gjërat që janë mbi tokë: kush do të kuptojë, atëherë, gjërat që janë në Qiell?”, thotë libri i Urtisë (9,16).

Asnjë, në fakt nuk njeh gjërat që ekzistojnë, ose cila është Lavdia e të Lumëve, përveçse Shpirti i Zotit, dhe ai të cilit Zoti ka dashur t’ia zbulojë (1 Kor. 2,11);

2. Por dimë se Shën Bernardi piu Qumështin e Gjirit të Marisë Virgjër;

3. Dhe pastaj, Qumështi i Marisë Virgjër, në tokë, gjendet mes relikeve të tjera, në shumë Kisha;

4. Dhe që, në mënyrë të ngjashme, Shenjtja Katerinë e Sienës piu me shumicë nga Burimi i Kraharorit të Krishtit;

5. Dhe që, disa Shenjtorë kanë pirë nga Plagët e Shentja të Krishtit: të rrëmbyer (në ekstazë), galduan deri në dehje të shpirtit, mes gëzimesh të patregueshme.

Kush do të guxonte, atëherë, të pohonte që këto gjëra kanë qenë vetëm fantazi të thjeshta e të kota, mbi të gjitha kur Kisha refuzon dhe dënon ëndërrimet e kota, pasi ata, sipas Teologëve, janë nën pushtetin e djallit?

V. Nevojitet t’i përgjigjesh një tjetër pyetjeje, rreth Flokëve të së Lumes Virgjëres Mari.

Në çfarë mënyre Ajo mundi të formonte një Unazë nga Flokët e saj, kur Flokët bëjnë pjesë në dekorin e Trupit të saj të Lavdishëm?

DICO:

1. Vel **CRINES** fuerunt Divina Potentia, modo inscrutabili Virgini Mariae sic formati.

Vel jam diu sic uspiam in mundo conservati.

Utrum⁷⁷ autem horum fuerit, ex persona tali non cognovi.

2. Credimus tamen firmiter Mariam Virginem in Corpore nunc Assumptam, et Crines verissimos et pulcherrimos habere: qui non sunt de substantia Corporis Gloriosi, sed tantum de decore.

Quocirca possunt citra Gloriam imminutionem Beatissimae Virginis removeri.

3. Credendum est etiam: quod si Corpus Gloriosum habeat potentiam ad crines gerendos; ad producendos etiam ex sese crines habebit ampliorem, et potentius, quam ullum corpus naturale.

VI. Singulare est autem illud de Annulo.

Qui quidem optime sentitur a quibusdam⁷⁸, rarius autem videtur.

Quod supradictis universis est mirabilis.

Eo quod ibidem quaedam quodammodo gloriae subtilitas appareat.

1. Et quantum ad me, hunc Annulum tetigi, non sine magno gaudio, nec humano, sed longe altius maiore.

2. *Credant mihi, qui voluerint: quia jurejurando hoc affirmo.*

Si autem noluerint; quid ad me? Haec, quae dico; aliter, quam dicam, probare non possum, nec audeo.

Plurima tamen cognovi hujusmodi signa facta admiranda.

3. Posito etiam casu, quod hujusmodi, quae narro, omnino sint falsa (quod nequaquam credo) nihilominus tamen remanet ac constat Dignitas, et Veritas Psalterii Virginis Mariae, ex dictis hucusque capitulis, ac porro producendis.

VII. Unum tamen dicam:

1. Quod *carnalis homo non sapit ea, quae Dei sunt, vel quae spiritus; juxta Divini Verbi sententiam: et nemo novit de hisce donis, nisi qui accipit.*

2. Imo, qui acceperunt ista, Lumine Revelationis decedente, Revelata vix aliquando credere possunt.

Sic Propheta Jeremias, adveniente Spiritu Dei, et Mystera nova revelante, credit, et praedicavit.

Sed deserente eum Lumine Divinae Revelationis ad tempus, ait humano modo, cap. 20: "*Seduxisti me Domine, et seductus sum*".

3. Idcirco, quamvis haec credi possint⁷⁹, humana tamen apprehendi scientia non possunt, multoque minus diabolica sapientia.

⁷⁷ Për një përkthim korrekt, këtu preferohet termi "utrum" (të dyja), i përdorur nga P. Coppenstein, duke zëvendësuar termin "quid" (çfarë) të inkunabulit të 1498 (fq. 152, kol. d).

⁷⁸ Në inkunabulin e 1498 (fq. 152, kol. d) fjalës "sentitur", i vjen pas termi "tactu", që P. Coppenstein ka lënë jashtë, duke e bërë të papërkthyeshme frazën: fjalët e fundit atëherë do të jenë: "sentitur tactu a quibusdam".

⁷⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "possunt".

Përgjigjem që:

1. Nëse Flokët e Virgjëres Mari u formuan kështu, në mënyrë të pakuptueshme, për Pushtet Hyjnor;

dhe nëse, që atëherë janë ruajtur në ndonjë vend të botës;

nga dy pyetjet, çfarë vjen pastaj, nuk e kam mësuar nga ai person;

2. Besojmë vendosmërisht, sidoqoftë, që Virgjëra Mari, tani është Ngjitur me Trup në Qiell, të ketë Flokë të vërtetë dhe shumë të bukur, të cilët nuk janë substanca të Trupit të saj të Lavdishëm, por vetëm dekor: prandaj, Flokët mund të pakësohen, pa u zvogëluar Lavdia e së Lumes Virgjër;

3. Duhet besuar edhe që, nëse një Trup i Lavdishëm ka aftësitë të ketë flokë, do të ketë edhe një aftësi më të madhe, atë, që t'i prodhojë vetë flokët, dhe shumë më intensivisht sesa një trup natyror.

VI. Gjëja e veçantë, pastaj, ka të bëjë me atë Unazë, që sigurisht në prekje nga shumë vetë ishte perceptuar kaq mirë, por shfaqej rrallë.

Në mes të gjërave të thëna, ajo është realiteti më magjepsës.

Kështu që, nga ajo në një farë mënyre shkëlqente një rreze e Lavdisë:

1. Dhe, përsa më përket mua, e kam prekur këtë Unazë, jo pa gëzim të madh, jo njerëzor, por jashtëzakonisht shumë më të madh;

2. Të më besojë kush të dojë, pasi e pohoj këtë nën betim.

Nëse pastaj nuk duan të më besojnë, çfarë mund të bëj?

Gjërat që vërtetoj, nuk mund dhe nuk guxoj t'i provoj, ndryshe nga ç' pohoj.

Njoh, sidoqoftë, shumë shenja të njëjta, që ngjallnin mrekulli;

3. Duke pranuar gjithashtu rastin, që këto gjëra që pohoj të jenë krejt të pavërteta (gjë që nuk e besoj në asnjë mënyrë!), jo më pak, mbetet i fortë dhe nuk ndryshon Dinjiteti dhe e Vërteta e Rruzares së Virgjëres Mari, të evidentuara deri këtu, në kapituj, dhe që do të ekspozohen më tej.

VII. Një gjë të vetme, sidoqoftë do të them:

1. që “njeriu prej mishi nuk njeh gjërat që janë të Zotit, as ato që janë të Shpirtit”: sipas një vargu të Fjalës së Zotit, dhe askush nuk mund t'i njohë këta dhurata, vetëm ai që i merr (1 Kor. 2,11);

2. dhe përkundrazi, ata që i morën, pasi u largua Drita e Zbulimeve, me vështirësi, ndonjëherë, do të mund t'u besojnë gjërave të marra në Zbulim.

Kështu Profeti Jeremia, kur erdhi Shpirti i Zotit për t'i zbuluar Mistere të reja, ai i besoi dhe i shpalli.

Por, kur e braktisi Drita e Zbulimit Hyjnor, foli në mënyrë njerëzore: “ Më ke joshur o Zot, dhe unë e kam lënë veten të joshem” (Jer. 20,7);

3. Atëherë, për aq sa këto gjëra mund të besohen, sidoqoftë, nuk mund të kuptohen me njohjen njerëzore, dhe, shumë më pak, me mendësinë djallëzore të kësaj bote.

Cujus ratio est apud D. Thomam, quia divinae revelationis lumen, naturalis cognitionis lumen totum excedit.

Est enim tale, de quo in Psal. 35: *“In Lumine Tuo videbimus lumen”*.

Quare tali carentes lumine, de Revelationibus Divinis judicabunt, sicut coeci de coloribus.

Atque ideo tali destituti Luce viri quoque boni ac devoti, in Coelestium Revelationumjudiciis errare possunt, ut saepe compertum est.

Nisi Luminis loco signa, aut prodigia, aut miracula habeant evidentia.

4. Jam vero nec exempla Sanctorum desunt Annulo Desponsationis Subarratorum Christo.

S.Catharina Martyr annulum tulit desponsationis a Christo, similiterque S. Catharina Senensis, cuius cor insuper modo quodam admirabili, soli Deo noto, in Cor Christi fuit transmutatum.

De quibus pari modo posset dubitari quoad materiam, et de qua fuerint substantia.

VIII. Itaque hujusmodi cavillationes soli humanae prudentiae, ac scientiae innituntur.

1. Ac si Deus, in cujus Potestate cuncta sunt posita, facere non posset, quod per naturam fieri non potest.

Quae haeresis est.

Cum miracula totam naturam creatam transcendant.

2. Ad haec eum isti in errorem impingunt, quod consequenter negare debeant esse miracula: contra Fidem Ecclesiae, et experientiam, de qua equidem certissimus sum.

3. Illam quoque in Collecta profitetur Ecclesia, qua dicit⁸⁰: *“Deus, qui Ecclesiam Tuam novis semper tribuisti coruscare miraculis, etc”*.

4. Miraculum est, peccatorum conversio, quam in maximis Dei miraculis numerat ex S. Augustino (et) S. Thomaso.

Ita quoque S. Eucharistiae Transsubstantiatio⁸¹Summum esse Dei Miraculum semper habitum fuit: quod haud dubie, citra comparisonem, quibuscunque majus est revelationibus.

Qui igitur operatur talia, nihil est, cur patrare minora, non queat.

Quapropter agnoscant hujusmodi haesitantes; quod tametsi Divinae Revelationes credi possint, nequaquam tamen demonstrari possunt⁸², nisi illis, qui habe[a]nt idem Lumen Revelationis.

⁸⁰ Fjala: “dicit”, mungon në botimin e 1691.

⁸¹ Në botimin e 1691 gjendet: “transsubstiationem”.

⁸² Në botimin e 1691 gjendet: “possint”.

Arsyeja e kësaj, sipas Shën Tomës, është që Drita e Zbulimit Hyjnor e tejkalon gjithë dritën e njohjes natyrore.

Është e tillë, në fakt, Drita për të cilën flitet në Psalmin 35: “Në Dritën Tënde o Zot, do të shohim Dritën”.

Për këtë, ata që janë të privuar nga një Dritë e tillë, do të gjykojnë në bazë të Zbulimeve Hyjnore, si të verbërit, rreth ngjyrave.

Dhe kështu njerëz të mirë e të përkushtuar, të privuar nga një Dritë e tillë, mund të gabojnë në vlerësimin e Zbulimeve Qiellore, sikurse shpesh dihet, vetëm nëse, në vend të asaj Drite, të kenë shenja dhe mrekulli të dukshme.

4. Në fakt, nuk mungojnë shembujt e Nuseve të Shenjta të Krishtit, me Unazë Bashkëshortore: Shenjtja Katerinë martire mori nga Krishti Unazën e Martesës.

Dhe, në të njëjtën mënyrë, zemra e Shenjtes Katerinë nga Siena, në mënyrë akoma më të mrekullueshme, që e di vetëm Zoti, ndryshoi në Zembrën e Krishtit.

Mbi këta shembuj, në të njëjtën mënyrë, do të mund të dyshohej mbi çfarë ishte natyra dhe qenia.

VIII. Prandaj, këta janë vetëm sofizma, që i mbështeten dijes njerëzore dhe shkencës:

1. Sikur Zoti, nën Pushtetin e të cilit janë vendosur të gjitha gjërat, nuk do të mund të përmbushte, atë që për natyrë nuk mund të ndodhë.

Kjo është një herezi, nga momenti që mrekullitë e tejkalojnë gjithë natyrën e krijuar.

2. Prandaj ata bien në gabim, kur pikërisht duan të pohojnë që këto shenja nuk janë mrekulli, në kundërshtim me Fenë e Kishës, dhe të eksperiencës, për të cilën jam me të vërtetë shumë i sigurt.

3. Kisha e shpall edhe në Meshën e Shenjtë, në një lutje të Kolektës, në të cilën pohohet: “O Zot, që njeh Kishën tënde, jepi gjithmonë asaj hirin që të shkëlqejë me anë të mrekullive, etj.”.

4. Është një mrekulli kthimi i mëkatarëve, që numëron në mes shumë të mrekulluarve të Zotit, Shën Agostinin dhe Shën Tomën.

Kështu edhe Transsubstancacioni i Ekuaristisë së Shenjtë ka qenë mbajtur gjithmonë Mrekullia më e rëndësishme e Zotit, dhe, pa asnjë dyshim dhe krahasim, është superiore ndaj çdo zbulimi.

Ai që, pra, bën të tilla gjëra, aq më shumë do të mund të realizojë gjëra të vogla.

Atëherë, hezituesit mbi mrekullitë të njohin që, për aq sa Zbulimet Hyjnore mund të jenë besuar si të vërteta, prapëseprapë, në asnjë mënyrë nuk mund të jenë të demonstrueshme, përveçse atyre që kanë marrë vetë Dritën e Zbulimit.

CAPUT XI.

Utrum dignitate et Virtute praestet Psalterium Davidis, an Deiparae?

Colendissime Rector animarum, *Veritatem* dat Trinitas Laudatissima per Psalterium Virginis, quae Mater est Veritatis.

De quo vanitas quorundam curiosa magis, quam docta quaerit:

Utrum nobilius sit⁸³ Davidicum, an Psalterium Angelicum.

Ad odiosam hanc comparationem sub distinctione respondeo.

I. Pro Davidico:

1. Ubi major est *devotio* et *charitas* in orando, ibi et majus est meritum: hujus namque pondus ex *charitate* descendit.

Per hanc minusculum opusculum bonum altioris est meriti, quam praegrande citra ipsam.

2. *Causalitate* praecellit Davidicum.

Nam id causa fuit disponens, ac praefigurans Angelici.

3. *Significatione*: quae expressior inest Davidico, quam Angelico.

4. *Antiquitate*.

5. *Orandilabore* paenali⁸⁴.

Nam Davidicum quo prolixius, eo, quam Angelicum est, et decursu laboriosius: sed meriti quoque majoris, in *charitate* pari.

6. *Intelligentiaplaniore*. In eo, enim, pleraque pluribus docentur et explicate.

7. *Auctoritate*. Quippe ex antiqua Lege, nova probatur, non e diverso.

8. *Devotionisusu* et frequentatione per Ecclesiam, ut in qua idem ad⁸⁵ Divini Cultus partem haud minimam, publicam, Ecclesiasticam, et quotidianam inde usque ab origine venit.

9. *Extensione* majus est, ut quod ad plura pateat usu, adque plures.

10. *Voluminosaprolixitate* ac mole majus est.

II. Pro Angelico.

Hoc antecellit alteri.

1. *Fine*. Hoc enim illius causa finalis erat.

Finis autem nobilior est his, quae sunt ad finem.

2. *Perfectioneeffectus*, qui fuit *VerboCarofactum*.

3. *Temporisgratia*. Est enim Novi Testamenti initium, quod prae Vetere est nimium quantum vivus homo picto quanto praestator?

At Vetus Testamentum pictura fuit et figura Novi.

KAPITULLI XI

⁸³ Fjala: "sit", mungon në botimin e 1691.

⁸⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "poenali".

⁸⁵ Fjala: "ad", mungon në botimin 1847.

Cila nga të dy është më e shkëlqyer në dinjitet dhe vlerë: Psalteri i Davidit apo Rruzarja e Shenjtë e Nënës së Hyjit?

Fort i Nderuar Udhëheqës i shpirtave, Trinia e Shenjtë na jep dhuratën e së Vërtetës, përmes Rruzares së Virgjëres, që është Nëna e së Vërtetës.

Mbi këtë, kotësia e disave, më shumë për kuriozitet, sesa për dëshirë për të mësuar, pyet:

Cili prej të dyve është më i shkëlqyer: Psalteri i Davidit apo Rruzarja e Marisë? I përgjigjem këtij krahasimi të parespektueshëm, me disa dallime.

I. Në favor të Psalterit të Davidit, pohoj:

1. Ku është përkushtim dhe dashuri më e madhe në të lutur, aty edhe merita është më e madhe: në fakt, merita e saj vjen nga dashuria.

Përmes dashurisë, një vepër e vogël, e mirë ka një meritë më të lartë, në krahasim me një vepër shumë të madhe, pa dashuri;

2. Psalteri i Davidit shkëlqen përse i përket shkakësisë: ai në fakt, ishte shkaku që parapërgatiti dhe shëmbëlleu Rruzaren e Shenjtë;

3. Psalteri i Davidit shkëlqen përse i përket përmbajtjes: Psalteri i Davidit, në fakt, është më shprehës, në krahasim me Rruzaren e Shenjtë;

4. Psalteri i Davidit shkëlqen për vjetërsi;

5. Psalteri i Davidit shkëlqen për mundimin më të madh në të lutur: në fakt, Psalteri i Davidit është më i gjatë dhe më i lodhshëm në të recituar, në krahasim me Rruzaren e Shenjtë të Marisë; megjithatë ka edhe një meritë më të madhe, në një dashuri të barabartë me atë që reciton Rruzaren e Shenjtë;

6. Psalteri i Davidit shkëlqen për një kuptim më të thjeshtë: në të, në fakt, u mësohen shumë vetëve, shumë gjëra dhe në mënyrë të qartë;

7. Psalteri i Davidit shkëlqen për autoritet: nga momenti që, është nga Ligji i Vjetër ku ka origjinën e Reja, dhe jo e anasjellta;

8. Psalteri i Davidit shkëlqen për përdorimin e devotshëm dhe të konsoliduar në Kishë: nga momenti që ai, në pjesën më të madhe, ka filluar Kultin Hyjnor në Kishë, në nivel komunitar, kishtar dhe të përditshëm;

9. Psalteri i Davidit shkëlqen për shtrirje, nga momenti që shtrihet në shumë gjëra, sa në traditë edhe në personazhe;

10. Psalteri i Davidit shkëlqen për gjatësinë imponuese të përmbajtjeve.

II. Në favor të Rruzares së Shenjtë: Ajo, nga ana tjetër, shkëlqen:

1. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen për qëllimin: Rruzarja e Shenjtë, në fakt, ishte arsyeja përfundimtare, e Psalterit të Davidit: një rezultat, në fakt, është shumë i përsosur, kur arrin në fund;

2. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen për përsosmërinë e rezultatit të arritur, që është Fjala e bërë Njeri;

3. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen për hirin e kohës: përkon, në fakt, me fillimin e Besëlidhjes së Re, e cila në krahasim me Besëlidhjen e Vjetër, është e pamasë, sa një njeri i gjallë është superior ndaj një njeriu të pikturuar: prandaj Besëlidhja e Vjetër është shëmbëllimi dhe imazhi i Besëlidhjes së Re;

4. *[Causa]Efficiente*. Nam Angelicum fecit SS. Trinitas, Archangelus attulit Mariae, auxit Elisabetha, complevit Ecclesia.

Davidicum a peccatore factum est, et⁸⁶ traditum Synagogae.

5. *Veritate*. Nam docet de praesenti, Davidicum de futuro.

6. Hoc pactum⁸⁷ in umbra, istud in luce fuit.

7. *Effectu*: nam est consummatio, perfectioque Davidici: hoc enim absque illo vanum extitisset.

8. *Exitu*. Nam in Coelum inducit: Davidicum vero ad Infernum seu Limbum⁸⁸ transmittibat.

9. *Efficacia*. Quia per Angelicum facta pax est universalis.

10. *Eventu*. Quod Jesus, et Maria per Angelicum diviniora sint adepti⁸⁹, quam ex altero.

Christus quidem, Homo Deus factus: Maria, autem, Deipara Virgo facta fuit, quibus majus facere Deus nequit.

Quae causae isthuc quoque valent apud Jesum et Mariam, quod Coronariae Preces eis tanto gratiosiores⁹⁰ accidant, pondusque ad flectendos majus habeant, quanto pretium illis inest divinius.

III. Dices: Non vox Angelicae Annunciationis, sed illa Virgineae Consensionis: "*Ecce Ancilla Domini, fiat Mihi secundum VerbumTuum*": illa, inquam, rem confecit, ut substantialis effectus ad eam fuerit consecutus.

Respondeo: in Salutatione Angelica, duo sunt attendenda.

1. Nuda verba, sonusque vocis: et sic illa Mariae efficacia fuerunt, non Angeli.

2. Intentio Dei omniumque Coelitem formalis, quae Verbis Annunciationis inerat, ad Incarnandum Verbum, Deiparamque impraegnandam: et ista effectum⁹¹ intenti fuit productiva.

In qua ipsa tamen Vox Virginis continebatur virtute, ut quae nihil penitus esset ab Intentione Dei dissensura, quo Annunciationis Incarnatio sortiretur effectum.

Eandem ad mentem, ad⁹² modum Ecclesia capit Annunciationem, cum annum de Ea Festum agitat, rem intentam, atque paratam recolens potius, quam mera verba, quae medium rei fuerunt, ac instrumentum.

⁸⁶ Fjala "et", mungon në botimin e 1691.

⁸⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "factum", dhe ndryshon përkthimin: "Ai është bërë në hije (para Krishtit), ky (është bërë) në dritë (të Shëlbimit)". Megjithatë në inkunabulin e 1498, teksti është më i qartë dhe do të merret parasysh në përkthim: "Sed quia Angelicum factum est in luce, sed Testamentum Vetus factum est in umbra, secundum Apostolum (pasi Rruzarja e Shenjtë është bërë në dritë, ndërsa Besëlidhja e Vjetër është bërë në hije, sipas Apostullit)".

⁸⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "limbosum".

⁸⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "indepti" (fitoj).

⁹⁰ Në botimin e 1691 gjendet: "gratiosiores".

⁹¹ Në botimin e 1691 gjendet: "effectus".

⁹² Në botimin e 1691 gjendet: "ac".

4. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket Shkakut Efikas: në fakt, ishte Trinia e Shenjtë që kompozoi Të falemi Mari për Rruzaren e Shenjtë, Kryeengjëlli Gabriel ia referoi Marisë, Shenjtja Elizabetë e zbukuroi, Kisha e plotësoi; ndërsa Psalteri i Davidit, që bërë nga një mëkatar dhe iu besua Sinagogës;

5. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket së Vërtetës së përmbajtur këtu: Rruzarja e Shenjtë flet në të tashmen, ndërsa Psalteri i Davidit i drejtohet së ardhmes;

6. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen sepse është Drita e Aleancës së Re, që ishte në hije në Psalterin e Davidit;

7. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket rezultatit: në fakt Rruzarja e Shenjtë është përmbushja dhe përsosmëria e Psalterit të Davidit, që do të kishte mbetur shterpë, nëse nuk do të kishte lindur Rruzaren e Shenjtë;

8. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket rezultatit përfundimtar: Rruzarja e Shenjtë, në fakt, të çon në Qiell; ndërsa Psalteri i Davidit të çonte në Ferr ose në Limbo;

9. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket efektshmërisë: meqë përmes Të falemi Mari vjen Paqja Universale;

10. Rruzarja e Shenjtë shkëlqen përsa i përket arritjes së mirë: sepse Jezusi e Maria kanë qenë stolitur me tituj, nga më të shquarit në Rruzaren e Shenjtë, sesa në Psalterin e Davidit: në Rruzaren e Shenjtë kujtohet, në fakt, Krishti Zot, që u bë njeri; dhe Maria e Virgjër, pastaj, që bëhet Nëna e Hyjit: Zoti nuk mund të thoshte më shumë se këta dy tituj në Rruzaren e Shenjtë.

Këto dhjetë arsye, pra, zotërojnë edhe efektshmërinë pranë Jezusit e Marisë, pasi lutjet e Kurorës së Rruzares së Shenjtë janë për Ata shumë të pëlqyera, dhe kanë një vlerë më të madhe për t'i bindur që të na japin hire, pasi vlera e Rruzares së Shenjtë është shumë qiellore.

III. Ti do të thuash që në Lajmërim, nuk ishin Fjalët e Engjëllit, po ishin ato të Pëlqimit të Virgjëres: “Unë jam shërbëtorja e Zotit: më ndodhtë siç the ti” (Lk. 1,38), që përmbushën Ngjarjen, pas së cilës u bë Përmbushja e vërtetë.

Përgjigjem që, në Të falemi Mari janë dy gjëra që duhen marrë parasysh:

1. nëse merren parasysh Fjalët dhe domethënia e tyre: dhe atëherë ishin Fjalët e Marisë të vlefshme në përsosjen e Ngjarjes, dhe jo Fjalët e Engjëllit;

2. por, nëse merret parasysh Qëllimi i shprehur nga Hyji Atë dhe nga i gjithë Qielli, i përmbajtur në Fjalët e Lajmërimit, pra që Fjala do të ishte bërë Njeri, dhe që do të kishte mbetur shtatzënë Nëna e Hyjit: atëherë ishte ky Qëllim i Hyjit Atë dhe i Qiellit që prodhoi efektin e përsosjes së Ngjarjes.

Po në atë Qëllim plot vlerë, sidoqoftë, ishte përfshirë Fjala e Virgjëres, pasi Ajo, kurrë do ta kishte kundërshtuar Qëllimin e Hyjit, në fakt Lajmërimin e ndoqi menjëherë rezultati i Mishërimit.

Me këtë ndjenjë dhe në këtë formë, Kisha ka marrë gjithmonë parasysh Lajmërimin, kur feston Festën e saj të përvitshme, duke medituuar më shumë mbi Qëllimin e Hyjit Atë dhe mbi Ngjarjen, sesa vetëm mbi Fjalët, të cilat qenë vetëm mjet dhe instrument i përsosjes së Ngjarjes.

CAPUT XII.

De utilitate, fructuque multiplici Psalterii.

Laudatissime ovium Christi Medice, *Justitiam* donat Trinitas Misericordissima per Psalterium Virginis Justissimae, notum illud: “*date, et dabitur vobis*”.

Si igitur quotidie Rosas Divinae Excellentiae quindenae obtulerimus; spes est Praemii, Fructusque referendi pariter, iuxta illud Christi: “*Centuplum accipietis*”⁹³.

Rosas appello, sacras voces Salutationis, quam Rem Intentam, Peractamque recolunt et spectant, debita cum devotione, ac Coronarium Psalterium quinquagies supra centies singulae pronuntiatae, oblataeque Deo per Advocatam Divam, Divorum Reginam Mariam.

- 1. *Ave*: quasi sine Vae, Fructus est, liberari a vae peccati.**
 - 2. *Maria*: Illuminatrix, vel Illuminata, Fructum profert illuminationis in mente.**
 - 3. *Gratia*, meretur in Christo Fructum Gratiae Divinae.**
 - 4. *Plena*: ditat Bonorum Coelestium abundantiam⁹⁴.**
 - 5. *Dominus* uti⁹⁵ facit inimicis posse dominari.**
 - 6. *Tecum*: mentem vertit in SS. Trinitatis sedem, ac Templum Dei.**
 - 7. *Benedicta*: dat Benedictionem in⁹⁶Donis Spiritualibus singularem.**
 - 8. *Tu*: eximiam in Deipara Dignitatem demonstrat, ut Eidem olim confirmari mereamur.**
 - 9. *In Mulieribus*: Misericordiam provocat.**
 - 10. *Et Benedictus*: attrahit benedictionem in orationes nostras.**
 - 11. *Fructus*: Bona Spiritus Sancti confert.**
 - 12. *Ventris*:⁹⁷ Castitatem adjuvat et custodit.**
 - 13. *Tui*: Virgini Matri proprium orantem dedicat.**
 - 14. *Jesus*: Salvator.**
 - 15. *Christus*: Unctus. Meretur devotionem ad SS. Christi Sacramenta, istaque singula Sacrae sunt consona Scripturae, et nihil adversa.**
- Sunt autem piaecuidam virgini revelata.**

⁹³ Frazë pak konfuzë: në inkunabulin e 1498 (fq. 154, kol. c) fraza është: “Si igitur damus Marie Virgini Glorioso quolibet die XV Rosas excellentie et virtutum, verisimile est quod debeamus habere optimum premium, quia Christus Ihesus ait: “Centuplum accipietis”, që përkthehet: “Nëse, pra, i japim së Lavdishmes Virgjëres Mari, çdo ditë, pesëmbëdhjetë Trëndafila, me nderim dhe dekor, është e arsyeshme që duhet të na jepet një çmim i shkëlqyer, pasi Jezu Krishti ka thënë: “Do të merrni njëqindfishin” (Mt.19,29). Kjo frazë origjinale do të merret parasysht në përkthim.

⁹⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “abundantia”.

⁹⁵ Fjala: “uti”, mungon në botimin e 1691.

⁹⁶ Fjala: “in”, mungon në botimin e 1691.

⁹⁷ Dy pikat mungojnë në botimin e 1691, dhe përkthimi ndryshon, duke qenë termi “castitatem” në lidhje me “Ventris”.

Kuptimi i frazës, prapëseprapë mbetet i njëjtë.

KAPITULLI XII

Epërsia dhe Fryti i Rruzares së trefishtë.

O shumë i lavdëruari Mjeku i deleve të Krishtit, Trinia shumë e Mëshirshme, përmes Rruzares së Shenjtë të Virgjëres shumë të drejtë, dhuron Drejtësinë, sipas asaj pjesës së famshme të Ungjillit: “Jepni dhe do t’ju jepet” (Lk. 6,38).

Nëse pra, çdo ditë do t’i ofrojmë Marisë së Shenjtë pesëmbëdhjetë Trëndafila me Nderim Hyjnor, ka shpresë të arrijmë një Çmim dhe Fryt përkues, sipas atij mësimit të Krishtit: “Do të merrni njëqindfishin” (Mt.19,29).

Quaj Trëndafila Fjalët e Shenjta të Të falemi Mari, që vizitojnë përsëri Ngjarjen në Qëllimin e Hyjit Atë dhe në Përsosjen e tij dhe sodisin me devotshmërinë e duhur tre Kurorat e Rruzares së Shenjtë me njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari, duke ia shprehur dhe ofruar të gjitha Zotit, përmes ndërmjetësimit të Marisë së Shenjtë, Avokate dhe Mbretëreshë e të gjithë Shenjtërve.

1. Ave: E Pafajshmja u jep Rruzarianëve Frytin e të çliruarit nga telashi i mëkatit;
 2. Maria: Ndrichësja, domethënë e Ndrichuara, u ofron Rruzarianëve, Frytin e ndrçimit të mendjeve të tyre;
 3. Gratia: Hirëplota u ofron Rruzarianëve të bashkuar në Krishtin, Frytin e Hirit të Zotit;
 4. Plena: Hirplota pasuron Rruzarianët me bollëkun e të Mirave Qiellore;
 5. Dominus: Zoti u fiton Frytin Rruzarianëve që të fitojnë mbi armiqtë;
 6. Tecum: Ajo u fiton Frytin e Rruzarianëve që të lartësojnë mendjen tek Trinia e Shenjtë dhe Shenjtërorja e Zotit në Qiell;
 7. Benedicta: Ajo u fiton Rruzarianëve një Bekim të veçantë, bashkë me Dhuratat e Shpirtit;
 8. Tu: Ajo u manifeston Rruzarianëve Madhësitinë e jashtëzakonshme të të qenit Nëna e Hyjit, kështu që një ditë të meritojmë Frytin që vjen nga të besuarit Asaj;
 9. In Mulieribus: Ajo do t’u fitojë Frytin e Mëshirës Rruzarianëve;
 10. Et benedictus: Ajo fiton Frytin e Bekimit të Hyjit mbi lutjet e Rruzarianëve;
 11. Fructus: Ajo u sjell Rruzarianëve Frytin e të Mirave të Shpirtit të Shenjtë;
 12. Ventris: Ajo mbron dhe mban Frytin e dëlirësisë së Rruzarianëve;
 13. Tui: Jezusi ia beson Rruzarianin Virgjëres Mari;
 14. Jezus: Rruzariani fiton Frytin e Shpëtimit nga Jezusi, Shpëtimtari;
 15. Cristus, ose i Shuguruari i Zotit: Ajo u fiton Rruzarianëve, Frytin e besimit në Sakramentet e Shenjtja të Krishtit, dhe në asgjë të kundërt.
- Këto gjëra i janë zbuluar edhe një virgjëre të devotshme.

Simili⁹⁸ quindenii Fructus Orationis Dominicae possent assignari.

Et tantorum instrumentum meritorum Psalterium quisquam Christianus minoris justo aestimarit?

Quod si ex Collecta, aut quacunq̄ue precatiuncola in honorem cujuscunq̄ue Sancti recitata, fructus pie sit sperandus: quanto magis ex oblato Psalterio incomparabilium duarum preclararum, in quibus nihil, nisi pure Divinum inesse credi debet.

Quod si etiam honestae cuicumq̄ue matronae CL munuscola dones, honore dignus et favore censearis ejusdem: quanto Suis Deipara Coronariis diviniora refundet?

Hoc totum⁹⁹ Ipsa devoto cuidam revelavit.

CAPUT XIII

De Indulgentiis ad Psalterium promerendis.

Vicarie Christi Venerandissime cum Apostolica Dignitate.

I. Pontifex Maximus Joannes XXII, Indulgentiam 24 annorum, 34 hebdomadam, et 1¹⁰⁰ dierum concessit orantibus Psalterium Mariae: quod CL Salutationibus Angelicis constare definit.

Bullae Transumptum vidi: autographum Avinione in Conventu nostro asservatur, ut audii.

Item¹⁰¹ 60 dies indulget ad clausulam cujusque Salutationis addentibus voces: Jesus Christus.

Centies vero, et quinquages, 60 dies Indulgentiae additi supradictis ingentem numerum conficiunt.

Alias complures condonationes factas praetereo.

Monuisse sat fuerit orantes, ut intentionem forment ad promerendas datas Indulgentias, ut in gratiae statu esse studeant, ut pensum operis integre praestent a Pontifice praescriptum, atque sic pie sperent.

⁹⁸ Në botimin e 1691 e del 1847 gjendet: "similes".

⁹⁹ Në botimin e 1691 në vend të: "hoc totum", gjendet: "velut".

¹⁰⁰ Në botimin e 1691 në vend të: "1", si në botimin e 1847, gjendet "2": dhe numërimi ka shpesh ndryshime në dy botimet 1691 e të 1847. Është zgjedhur të ndiqet numërimi i tekstit të 1847.

¹⁰¹ Në botimin e 1691, në vend të: "item", e pranishme në botimin e 1847, gjendet: "idem".

Pesëmbëdhjetë Fryte të ngjashme mund t'i caktohen lutjes Ati ynë.

Cili i krishterë i urtë nuk do të përdorë Rruzaren e Shenjtë, instrument i kaq shumë meritave?

Në fakt, nëse nga një lutje e zakonshme, ose nga çfarëdo lutje e vogël, thënë në nder të një Shenjti, duhet shpresuar me përkushtim, një shpërblim, aq më shumë duhet shpresuar nëse i ofrohet Zotit Rruzarja e Shenjtë, e përbërë nga këta dy lutje të pakrahasueshme dhe duhet të besosh që në to ka vetëm hyjësi të pastër!

Nëse ti, në fakt, do t'i dhuroje njëqind e pesëdhjetë dhurata shumë të vogla një zonje të ndershme, a nuk do të meritoje falenderimin dhe mirënjohjen e saj?

Aq më tepër Nëna e Hyjit do t'u shpërndajë gjëra më qiellore Rruzarianëve të Saj?

Vetë Ajo ia zbuloi gjithë këto gjëra një të përkushtuari Asaj.

KAPITULLI XIII

Faljet që fitohen me Rruzaren.

O shumë i Nderuari Mëkëmbësi i Krishtit, për Dinjitet Papnor:

I. Ati i Shenjtë Massimo Giovani XXII u ka dhënë Falje 24 vjet, 34 javë dhe 1 ditë, atyre që lusin Rruzaren e Shenjtë të Marisë, dhe ka përcaktuar që ajo përbëhet nga njëqind e pesëdhjetë Të falemi Mari.

Kam parë një Transunto, ose një ekstrakt autentik të Bolla (Dekret Papnor): kam dëgjuar të thonë që dorëshkrimi origjinal ruhet në Kuvendin tonë në Avinjon.

Dekreti Papnor i jep edhe gjashtëdhjetë ditë Falje atij që shton në fund të secilës Të falemi Mari, klauzolën: Jezu Krishti.

Kështu, duke përsëritur këtë klauzolë për njëqind e pesëdhjetë herë, fitohen gjashtëdhjetë ditë Falje, për çdo herë, për çdo Të falemi Mari me klauzolë, dhe duke mbledhur, arrihet një numër i jashtëzakonshëm Faljesh.

Lë jashtë lëshime të tjera të shumta, të ofruara.

U rekomandohet shumë Rruzarianëve, të formulojnë një qëllim për të merituar Faljet e dhëna, të përpiqen të jenë në gjendje hiri, t'i përmbahen tërësisht angazhimit që duhet të përmbushin, sipas asaj që është përkushtuar nga Ati i Shenjtë, dhe kështu mund të shpresojnë me përkushtim.

CAPUT XIV
Quis modus sit orandi Psalterium?

Nobilissime animarum Christi Nutritor, modos hic referam aliquos, tum ex traditione majorum acceptos, tum ex revelatione Virginis Almae.

I. Modus: directe¹⁰² ad Christum orare.

Et sic *Prima* *Quinquagena* oretur ad honorem Christi Incarnati.

***Secunda*, *Passi*, *Tertia*, *Resurgentis*, *Ascendentis*, *Paracletum* mittentis, ad dexteram Patris sedentis, et Venturi ad Judicium.**

II. Modus: mediantibus Sanctis ad Christum orare.

Et sic *Prima* offeratur per salutatos B. Mariae Sensus, aut Membra quinque honori Jesu Christi.

Ut per Oculos Mariae, quae Jesum viderunt, Labia quae osculata sunt Jesum etc.

Quo servit, imaginem Deiparae objecisse oculis mentis, aut corporis.

***Secunda*: ad quina Christi Vulnera singula singulas in orbem, vel ad Membra omnia, Salutationem Angelicam dicere: quo confert, iconem Christi intueri.**

Neque necesse est sensum cogitare verborum, sed Vulnerum Dolorem, Meritum, etc. devote meditari.

***Tertia*: ad memoriam Sanctorum, quorum libuerit.**

Huc conducitur per Altaria, Templi obire animo singula, ibique sibi imaginari Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, Martyres, Confessores, Virgines, Viduas, Conjuges sanctos, etc., perque horum honorem, ac merita Christo Deo litare preces Coronarias.

III. Modus: in ordine ad Virtutes vertere intentionem.

Ut pro obtinenda Fide unum *Ave*, aut decadem fundere: pro spe item, etc.

Similiter in ordine ad vitia depellenda.

IV. Modus: cum fit oratio pro proximis, ut pro Ecclesia, Papa, Clero, etc., pro Imperatore, Magistratu, etc., parentibus.

Item, et pro inimicis utrisque iis tam vivis, quam vita perfunctis.

V. Modus: cum oratur in ordine ad humana officia, ut pro Pontificatu, Imperio, Sacerdotio, Militia, Judiciis, etc.

Hosce modos reperi in *Mariali* nostri F. *Ioannis de Monte*, ubi historiam de Maria Comitissa conscribit.

De qua: *part. 5, cap. XXXI*¹⁰³.

¹⁰² Në botimin e 1691, në vend të “directe”, e pranishme në botimin e 1847, gjendet: “directa”.

¹⁰³ Në botimin e 1691 gjendet: “pars 5, c. 64”.

KAPITULLI XIV

Si lutet Rruzarja?

O Mbështetësi Fisnik i shpirttrave të Krishtit, do të referoj këtu, disa mënyra për të lutur Rruzaren e Shenjtë, që kam mësuar, si nga tradita e të vjetërve, ashtu edhe nga Zbulimi i Virgjëres Mari, Nënës së Hyjit.

I. Mënyra e parë: të lutësh në Rruzaren e Shenjtë direkt Krishtin.

Dhe kështu, të lutet e para Pesëdhjetëshe në nder të Krishtit të Mishëruar; e dyta Pesëdhjetëshe, ne nder të Mundimit të Krishtit; e treta Pesëdhjetëshe, në nder të Krishtit që ringjallet, ngjitet në Qiell, dërgon Shpirtin e Shenjtë të së Vërtetës, rri në të Djathtën e Atit, dhe do të vijë për Gjykimin Universal.

II. Mënyra e dytë: të lutësh në Rruzaren e Shenjtë, Krishtin, përmes Shenjtërve.

Dhe kështu, e para Pesëdhjetëshe të ofrohet për shumë të lavdëruarat pesë Shqisat ose Gjymtyrët e Marisë së Shenjtë, në nder të Jezu Krishtit: si, p.sh, Sytë e Marisë së Shenjtë, që panë Jezusin, Buzët e Marisë së Shenjtë, që puthën Jezusin, etj.; ndihmon të vendosësh këtu një imazh të Nënës së Hyjit, para syve të mendjes dhe të trupit;

e dyta Pesëdhjetëshe të ofrohet për pesë Plagët e Krishtit, një Të Falemi Mari për secilën, me radhë, ose për të gjitha Gjymtyrët: dhe për çdo pjesë të veçantë të Trupit të Shenjtë, të recitohet një Të Falemi Mari: ndihmon këtu të kundrosh një imazh të Krishtit: nuk është e nevojshme të reflektosh mbi kuptimin e fjalëve, por të meditosh mbi Dhimbjen e Plagëve dhe mbi Meritat e Krishtit;

e treta Pesëdhjetëshe, të ofrohet në kujtim të Shenjtërve, ndaj të cilëve je i përkushtuar: kështu, vizitohen, me imagjinatë, Altarë të ndryshëm të një Kise, dhe këtu të mendohen Engjëjt, Mbrojtësit, Profetët, Apostujt, Martirët, Rrëfyesit, Virgjëreshat, Vejushat, Bashkëshortët Shenjtorë, etj., dhe, në nder dhe meritë të tyre, i ofrohen Krishtit Zot lutjet e Kurorës së Rruzares.

III. Mënyra e tretë: të lutësh Rruzaren e Shenjtë duke ia drejtuar qëllimin Virtyteve: si, p.sh, të lartësosh një ose dhjetë Të Falemi Mari, për të mbajtur Besimin; njësoj për Shpresën, etj.; kështu edhe për veset, për t'i larguar.

IV. Mënyra e katërt: të recitosh lutje për të afërmin: si p.sh, për Kishën, për Papën, për Klerin, etj.; për Perandorin, për ata që janë në detyra të larta, etj.; për prindërit, njësoj, edhe për armiqtë; dhe për secilën kategori, si të gjallët, ashtu dhe të vdekurit.

V. Mënyra e pestë: duke u lutur për poste të ndryshme njerëzore: si p.sh, për Selinë e Shenjtë, për Perandorinë, për Priftërimin, për Ushtrinë, për Gjykatësit, etj.

I kam gjetur këto mënyra, në Marialin e Fratit tonë Gjoni nga Monte, ku tregon historinë e konteshës Maria (pjesa 5, kap. XXXI).

CAPUT XV

Quod praedicari, docerique privatim, ac publice debeat Psalterium.

Illustrissime Praesul, Apostolorum imitator.

I. Dicitur Marc[i] ult[imo]¹⁰⁴: “Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creaturae”.

Atqui Psalterium B.V. Mariae est Evangelium: constat enim ex duobus, quae implicite, quicquid usquam est in Evangelio, complectuntur.

Ergo praedicari debet *omnicreaturae*, omni statui Ecclesiae, ab iis, quibus praedicandi necessitatem imperat Officium.

Nec Psalterii numerus repugnat Evangelio; sed in majorem hujus laudem meritumque ea cedit repetitio tam sancta et salutaris.

II. Ordinis autem Fratrum Praedicatorum proprium est planeque peculiare, Psalterium isthoc praedicare.

1. Idque ex professione, Nomine, Instituto, Exemploque S. Patriarchae Dominici, qui (ut nuper revelatum est ab ipsomet) maximam suorum laborum, consiliorum, exemplorumque partem hac in cura praecipua cunsumpsit.

2. Idem tum ex Traditione accepimus, tum ex relictis scriptorum monumentis, ut legi.

Quo temere magis Dei mandato resistunt, qui tali praedicationi obsistunt.

3. Accedit, cum praedicandi officium sit propter Fidelium aedificationem, ac salutem: quid utilius in medium afferri poterit isto Psalterio, cujus preculis orbi summam utilitatem ac salutem collatam esse constat?

III. Officium Praedicationis, et Operationem Psalterii, invicem componamus.

1. Cum praedicatio sit ad faciendam animabus *medicinam*: haec autem Evangelia duo Dei sunt beata apotheca: ergo praedicanda.

2. Praedicationis est, *illuminare*? Ecce Luminaria duo haec.

3. Est, ad *Virtutes* Ecclesiam promovere? **Eu¹⁰⁵Adjumenta** haec,[et]Incitamenta.

4. Est, extirpare *vitia*? Ecce Instrumenta Sacra duo haec.

5. Est, *Fidemcorroborare*? Ecce duo hic Fidei Fundamenta prima.

6. Est, *accendere* animos adversus Daemonem, Mundum, Carnem; erigere ad Deum? Ecce Faces et Ignes Coeli duos hic.

¹⁰⁴ I fundit, ose kapitulli 16 i Shën Markut. Në botimin e 1691 është dëçitura “vl” (gabim shtypi për XVI).

¹⁰⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “en” (ja), dhe është për t’u preferuar ndaj: “eu” (mirë!), e botimit të 1847.

KAPITULLI XV

Pse Rruzarja e Shenjtë duhet predikuar personalisht dhe publikisht?

O i shquari Ipeshkëv, ndjekës i Apostujve:

I. Jezusi u tha: "Dilni në mbarë botën dhe u predikoni Ungjillin të gjithë njerëzve" (Mk.16,15).

Mirë, Rruzarja e Shenjtë është Ungjilli i së Lumes Virgjëres Mari.

Rruzarja e Shenjtë, në fakt, është e përbërë nga dy lutje, të cilat përmbajnë në mënyrë të nënkuptuar, gjithçka ka në Ungjill.

Për këtë, Rruzarja e Shenjtë duhet t'i predikohet çdo krijese dhe çdo gjendjeje të Kishës, nga ana e atyre, të cilëve pozicioni u jep detyrën të predikojnë.

As numri njëqind e pesëdhjetë i Të falemi Mari nuk është në mosmarrëveshje me Ungjillin: përkundrazi, ajo përsëritje e shenjtë dhe e shëndetshme është e barazvlefshme me meritën, për lavdinë e saj më të madhe.

II. Megjithatë, i takon Urdhërit të Fretërve Predikues të predikojnë në çdo vend Rruzaren e Shenjtë të mrekullueshme:

1. Dhe ky, duke ndjekur mandatin, karizmën, rregullin dhe modelin e Mbrojtësit Shën Domenik, i cili (siç ka zbuluar edhe vetë ai, edhe kohët e fundit), me kujdes të veçantë përdori pjesën më të madhe të mundimeve, të këshillimeve dhe të shembujve të tij;

2. Këtë gjithashtu e kemi mësuar nga tradita dhe nga dokumentet e trashëguara nga shkrimtarët, siç kam lexuar.

Me çfarë pakujdesie i rezistojnë mandatin të Zotit ata që pengojnë këtë predikim!

3. Për më tepër, duke qenë detyrë e predikimit, ndërtimi dhe shpëtimi i besimtarëve, çfarë gjëje më e vlefshme është për t'u preferuar se Rruzarja e Shenjtë, lutjet e së cilës zbulojnë që një Ndhimë e rëndësishme për Shpëtim i është ofruar botës?

III. Krahasojmë në mënyrë alternative, detyrën e Predikimit dhe Veprën e Rruzares së Shenjtë:

1. A është detyrë e Predikimit të bëjë Mjekësinë e Shpirtrave?

Por edhe këto dy lutje Ungjillore (Ati dhe Të falemi) janë dy Depo të Shenjta të Zotit: pra, ata janë për t'u predikuar.

2. A është detyrë e Predikimit të ndriçojë?

Ja (këtu), dy të Ndriçuarit Qiellorë (Ati ynë dhe Të falemi).

3. A është detyrë e Predikimit të përparojë Kishën në Virtyte?

Ja (këtu), Ndhimat dhe Nxitjet drejt Virtyteve, (Ati dhe Të falemi).

4. A është detyrë e Predikimit të zhdukë veset?

Ja (këtu) dy Instrumente të Shenjtë të lutjeve (Ati dhe Të falemi) për të zhdukur veset.

5. A është detyrë e Predikimit të përforcojë Besimin?

Ja këtu dy Themelet e para të Besimit (Ati dhe Të falemi).

6. A është detyrë e Predikimit të ndezë shpirtrat kundër djallit, botës dhe mishit, dhe t'i çojë tek Zoti?

Ja këtu dy Pishtarë dhe Zjarre të Qiellit (Ati dhe Të falemi).

7. Est, *avertere* a malo mortis, damnationis, etc? Ecce duo Gladii hic Flammei, et plusquam Cherubini.

8. Praedicationis est, Honorem Christi extollere et proferre? Ecce praeconia duo, quibus simile nil usquam, nihil¹⁰⁶ unquam extitit.

Quid plura?

In his universa Lex pendet, et Prophetiae.

IV. Dices: Ex tali praedicatione, esse despiciatui poterit Praedicator.

1. Haec, *inquam*, vana est, et vesana superbia concionatorum.

2. Si quaerant alta, si magna, si sancta, quid prae duobus istis?

3. Si nova, si docta, si copiosa explicatu, haec ipsum sunt Testamentum Novum, scientiarum Scientia, Divitumque Divitiae ac Thesauri.

In iis Trinitas SS. eminet; Incarnatio residet, Fidei Documenta continentur universa.

Quo zelosius praedicanda sunt ab omni illo, qui esse Dei, qui coli, adorarique Deum desiderat.

V. 1. ORATIO cum princeps in Ecclesia *medium* sit, a Deo datum fidelibus, ad omnes¹⁰⁷, seu bonum obtinendum, seu malum avertendum.

2. Cumque *una* sit partium Poenitentiae, ad satisfactionem spectans: utroque autem summopere Christianum vulgus indigeat, omnino necesse est concionatoribus, ad orandum Deum exhortari populum.

3. *In Veteri Testamento* cujus rei frequentior, aut ardentior occurrit cohortatio, atque orationis et poenitentiae.

4. Neque secus *in Novo*, vel a Christo, vel Apostolis aliud perinde inculcatum reperitur.

5. Neque *Ecclesia* habet quicquam, quod pari instantia intermissa¹⁰⁸ frequentet, ac eadem illa duo.

6. In omni *Religione* vel Ordine nil iisdem majori est curae, vel opere.

7. *Jura* ipsa Sacra, et Civilia pariter illa praecipunt, adque ea compellunt.

Et Praedicator ad ea mutus, tardusque torpesceret?

8. *Sancti* demum quo, vel perfectiores, vel admirabiliores extiterunt, eo familiares frequentarunt oratione, ut nec absque his miracula designarint unquam.

¹⁰⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "nil".

¹⁰⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "omne".

¹⁰⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "irremissa", fjalë që s'ekziston: është një gabim shtypi në vend të "intermissa", si në botimin e 1847.

Ka shumë gabime shtypi, të pranishme si në tekstin e 1691, ashtu dhe në tekstin e 1847: do të shënohen vetëm gabimet e shtypit në fjalë, ndërsa gabimet e thjeshta të shtypit (shkronja apo diftongje), nuk do të raportohen në shënime, por do të korrigjohen direkt.

7. A është detyrë e Predikimit të largojë nga dhimbja e vdekjes, e dënimit, etj.? Ja këtu, dy Shpata Flakëruese (Ati dhe Të falemi), edhe më shumë se ata të Kerubinëve.

8. A është detyrë e Predikimit të ngrejë lart dhe të shtojë Nderimin e Krishtit? Ja (këtu) dy Thirrje (Ati dhe Të falemi): asgjë e ngjashme me ta nuk ka qenë kurrë, asgjë e ngjashme kurrë nuk do të jetë.

Çfarë të thuash më shumë?

“Nga ata (Ati dhe Të falemi), varet i tërë Ligji dhe Profetët” (Mt. 22,40).

IV. Do të thuash: pas një Predikimi të tillë të Rruzares së Shenjtë, Predikuesit mund të përçmohen.

1. Përgjigjem se kjo është vetëm krenari e kotë dhe e çmendur e Predikuesve.

2. Nëse kërkojnë gjëra të larta, të mëdha dhe të shenjta për të predikuar: çfarë tjetër mund të krahasohet me këto dy lutje (Ati dhe Të falemi)?

3. Nëse kërkojnë gjëra të reja, të ditura, të pasura në shpjegim, këto dy lutje (Ati dhe Të falemi) janë vetë Besëlidhja e Re, Shkenca e shkencave, Pasuria dhe dy Thesaret e të pasurve.

Në to, në fakt: në Ati ynë shkëlqen Trinia e Shenjtë; në Të falemi Mari qëndron Mishërimi, dhe të gjithë mësimet e Besimit janë përfshirë në lutjet (Ati dhe Të falemi).

Me këtë zjarr duhet të predikohen (Ati dhe Të falemi) nga secili predikues që vjen nga Zoti, dhe që do që Zoti të jetë i nderuar dhe i adhuruar.

V. 1. Lutja është mjeti kryesor në Kishë, e dhënë nga Zoti besimtarëve, si për të fituar çdo të mirë, ashtu edhe për të larguar çdo të keqe.

2. Lutja është një nga pjesët e Sakramentit të Pendimit, si instrument i ndreqjes: dhe, nga momenti që populli i Krishterë ka tejet nevojë për të dy realitetet (Rrëfimin dhe lutjen), është shumë e nevojshme që Predikuesit të nxisin popullin të lusë Zotin.

3. Rreth kësaj, në Besëlidhjen e Vjetër gjendet më me shpeshtësi dhe zjarr thirrja për lutje dhe pendim.

4. Kështu, edhe në Besëlidhjen e Re, gjendet njësoj thirrja për lutje dhe pendim, si nga ana e Krishtit, ashtu edhe nga ana e Apostujve.

5. Edhe Kisha pa u ndalur kurrë, nuk rekomandon tjetër, sa këto të dy realitete (i lutjes dhe i pendimit).

6. Në secilin Urdhër Fetar, asnjë realitet tjetër nuk merr vëmendje më të madhe dhe impenjim, sa lutja dhe pendimi.

7. Vetë të Drejtat Kanonike dhe Civile, nxisin në të njëjtën mënyrë drejt lutjes dhe pendimit, dhe drejt atyre shtojnë: dhe atëherë një Predikues do të ligështohet i heshtur dhe i mefshtë në të folur mbi lutjen dhe pendimin?

8. Shenjtorët, në fund, aq sa ishin të përsosur dhe të admirueshëm, aq më me shumë familjaritet ngarendnin drejt lutjes, dhe kurrë nuk kryen mrekulli, pa lutjen dhe pendimin.

VI. Psalterium vero is talis est orandi ritus, qui continet, docet, et eam frequentat Orationem, quam solam solus docuit Jesus, Salutationem eam, quam Coelo delatam accepimus.

Nihil hae ex homine, nihil aliunde, ex Deo solo habent omnia.

Cum autem Divinis sub Officiis Ecclesiae, fidelibus sit orandum caeteris, quid orationum divinius reperire usquam possunt, Psalterio Dominico, et Angelico SS. Trinitatis?

Quod etiam praedicandi, commendandique argumentum par isti adinvenire concionatores valebunt?

Hinc¹⁰⁹ constanter affirmo: Praedicare Psalterium, nihil est aliud, quam inducere populum ad devotionem, poenitentiam, mundi contemptum, Ecclesiaeque reverentiam.

Enimvero, amorem, usumque orationis hujus in homine, citra mutationem Dexteræ Excelsi, versari non posse existimo.

Quocirca dictas in fidelibus operationes facto ipso pene necesse fuerit sese declarare.

Quae vera est populi emendatio, vitaque Christiano digna.

VII. Effectus igitur Psalterii is est, ut proclivis in pessima quaeque mundus per illud reformetur, dante Jesu, interpellante Matre Jesu, cooperantibus Psaltis, et Praedicatoribus zelotis magis, quam pomposis.

1. Scimus istud testibus multis, multis in nationibus, sic evenisse: et multa ipsi vidimus idem experientia; et audivimus multos Pastores cum gaudio idipsum expertos commemorare.

2. Oh¹¹⁰ si huc proles suas ad Psalterii usum assuefacerent parentes, quam ad omnia tractabiles eos, et habiles forent expecturi?

Quantis domum, posteritatemque suam Benedictionibus Dei nactam¹¹¹ bearent?

In exemplum nominamus solum Dominam Joannam ex Britannia oriundam, Comitissam in Hispania Gusmannicam, quae huic suum filiolum Dominicum innutrivit disciplinae.

3. Ad eandem si patres, matresque familias servilia sua cohortarentur, obsequentioribus, fidisque magis uterentur.

4. Rem sanam omnino, salutaremque Confessarii facerent, si poenitentibus suis Psalterii persuaderent usum; aut in ulteriorem satisfactionem poenitentiae injungerent, non per obligationem, sed ad devotionem pro cumulo meritorum.

Id quod S. Dominico perquam erat familiare, peneque solemne.

Nec absque eximio animarum fructu.

¹⁰⁹ Fjala "hinc", mungon në botimin e 1691.

¹¹⁰ Në botimin e 1691 gjendet: "O".

¹¹¹ Në botimin e 1691 gjendet: "mactam" (e nderuar).

VI. Rruzarja, atëherë, është ajo formë lutjeje, që përmban, mëson, dhe bashkon bashkë, lutjen “Ati ynë”, e vetmja lutje që na mësoi Jezusi, dhe Të Falemi Mari, që kemi marrë dhuratë nga Qielli.

Këto lutje (Ati ynë dhe Të falemi) nuk kanë asgjë njerëzore, asgjë tokësore, por kanë gjithçka vetëm nga Zoti.

Në fakt, menjëherë pas lutjeve të Breviarit të Kishës, kur besimtarët duhet të luten, cilat lutje më të shenjta do të mund të gjejnë vallë, sesa Rruzaren e Shenjtë, me Ati ynë dhe Të falemi Mari të Trinisë së Shenjtë?

Cilin argument të njëjtë me këtë, do të mund të gjejnë vallë Predikuesit për të predikuar dhe për të nxitur.

Për këtë arsye, pohoj me siguri, që të predikosh Rruzaren e Shenjtë, nuk është asgjë tjetër veçse të shtysh popullin në devocion, në pendim, në përçmim të botës dhe në nderim të thellë të Kishës.

Mendoj me të vërtetë se Dashuria dhe praktika drejt kësaj lutjeje (të Rruzares së Shenjtë), nuk mund të gjendet në një njeri, pa ndërhyrjen e së Djathtës së Zotit.

Për faktin në vetvete, besimtarët kanë detyrë të shpallin veprat e mahnitshme të Rruzares së Shenjtë, për të cilën është folur.

Ky është kthimi i vërtetë i popullit.

VII. Atëherë, rezultati i Rruzares së Shenjtë është ky: që bota, e prirur drejt çfarëdo gjëje të keqe, të reformohet përmes Rruzares së Shenjtë, që na është dhënë nga Jezusi, për ndërmjetësinë e Nënës së Jezusit, me ndihmën e Rruzarianëve dhe Predikuesve, më të zellshëm, sesa madhështorë.

1. Dimë, nga shumë dëshmitarë, këtë gjë: që në shumë kombe kështu ka ardhur, dhe edhe ne kemi parë të njëjtën gjë për eksperiencën e madhe: dhe kemi dëgjuar që shumë Barinj, pasi kanë eksperimentuar Rruzaren e Shenjtë, e kujtojnë me gëzim.

2. Oh, nëse prindërit do të mësonin fëmijët e tyre me praktikën e Rruzares së Shenjtë, sa të butë do të ishin ata dhe sa të nënshtruar në çdo gjë!

Me sa Bekime të Zotit do të pasuronin shtëpinë e tyre dhe pasardhësit e tyre!

Përmendim, si shembull të vetëm, Zonjën Gjovana, me origjinë nga Bretania, që u bë Kontesha Guzman, në Spanjë, që edukoi birin e saj Domenikun, me këtë praktikë.

3. Nëse babai dhe nëna e familjes do të nxisnin fëmijët e tyre të recitojnë Rruzaren e Shenjtë, ata do të kënaqeshin me fëmijë më të respektueshëm dhe të besueshëm.

4. Rrëfyesit do të bënin një gjë shumë të urtë dhe të shëndetshme, nëse do t'u rekomandonin të penduarve të tyre, të recitonin Rruzaren e Shenjtë, ose ta jepnin si një dënim më shumë për ta përmbushur, jo për detyrim, po për devocion dhe për të mbledhur merita.

Gjë që për Shën Domenikun ishte një gjë krejt normale dhe e zakonshme, dhe jo pa një fitim të jashtëzakonshëm të shpirtrave.

VIII. Utinam et plebani facilem hanc pietatem, rudique vulgo percommodam, parrocchianis inculcatam pervulgarent: alium pecoris¹¹² sui vultum, morumque faciem essent aspecturi.

Quod in Regno Daciae, quidam nomine Christianus, animarum Curio celebris, expertus didicit, et libenter saepius commemorare solebat: (“)Exercui ipse, inquiebat, meque annis jam retro multis exercui praedicando¹¹³ officium pastorale: diversas omnis argumenti materias, generaue dicendi in medium proposui, ad omnem modum illas, formamque orationis versavi; nulla earum parte rerum omissa; quae ad docendum, movendumque mihi facturae videbantur.

Sed in ventum omnia, ut ajunt, et maris in undas ferebam.

Demum postquam multi et anni steriles mihi cederent, et labores perirent inanes, et vires adhebescerent labentis aetatis, nec fructus inter subditos ullus responderet: illud experiri statuebam argumentum praedicandi, quod isthuc usque adeo negligebam, ut vix dum in postremis ponerem: Orationem alias quidem praesaepe suaseram, ac Psalterii orationem numquam, ut nec cathedra mea dignam, aut parem eum aestimarem.

Psalterium denique commendare instituo: Almae Virginis Matris Mariae Patrocinium, in vota per illud vocandum, praedico: serius, aut citius, actae supremum vitae periculum, et exactae Judicium, instare cuique denuncio; nihil hac salutarius Oratione Dominica et Angelica Salutatione, nilque usurpatu facilius excogitari posse perantiqua illa ad Psalterium Christi, ac Mariae pietate praedico.

Coepo instebam proposito, repto¹¹⁴ ingeroque idem, et sic annum occupo dimidiatum.

Affirmo: major inde animarum¹¹⁵, morumque consecuta est mutatio, quam me videre unquam memini(“).

Haec vis ab usu Psalterii est.

Quid bene¹¹⁶ Pastor agis?

Tune¹¹⁷ an Christum praedicas?

Quae vix ipse capis, ea tamen praedicando consectaris: quid agis, nisi ut nihil intelligaris?

“Altiora te ne quaesieris- Eccles. 3 - et fortiora te ne scrutatus fueris.

Sed quae praecepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.

Non est enim necessarium ea, quae abscondita sunt, videre oculis tuis etc”.

Manibus tu pertracta tuis, tractareque doce Psalterium Christi, ac Mariae.

¹¹² Në botimin e 1691 gjendet: “pectoris” (gjoks, zemër), por, në kontekst është korrekt botimi i 1847 që ka termin: “pecoris” (tufë).

¹¹³ Në botimin e 1691 gjendet: “praedicandi”.

¹¹⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “repeto” (përsëris), term më i përshtatshëm i “repto” i botimit të 1847.

¹¹⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “animorum”.

¹¹⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “bone”.

¹¹⁷ Në botimin e 1691 gjendet: “tene”.

VIII. Oh, nëse Famullitarët do të shpërndanin këtë lutje kaq të lehtë dhe të efektshme (Rruzaren e Shenjtë), duke ua ngulitur pjesëtarëve të famullisë dhe popullit që nuk e njeh, do të shihnin tjetër fytyrë të tufës së tyre, dhe bukurinë e zakoneve.

Këtë, në Mbretërinë e Dacia, e mësoi, duke bërë eksperiencë me shpirtrat, një prift me emrin Kristian, gjë që shumë shpesh e kishte zakon të kujtonte, me shumë dëshirë, duke thënë: “Ushtroj tashmë prej shumë vitesh shërbimin baritor të Predikimit: u kam prezantuar turmave, tema të ndryshme të çdo argumenti, edhe me përdorimin e stilit orator, dhe kam propozuar çdo mënyrë e formë lutjeje, pa lënë pas dorë asnjë pjesë të atyre realiteteve, që më dukeshin të dobishme, si për t’ua mësuar të tjerëve, ashtu edhe për t’ua këshilluar.

Por, siç thuhet, të gjitha gjërat i merrte era dhe dallgët e detit.

Në fund, pasi kam kaluar shumë vite në mënyrë joproduhuese dhe mundime të pavlera, të çuara dëm, dhe dobësoheshin forcat për shkak të moshës që përparon, pa u parë asnjë fryt në mes të besimtarëve, vendosa të provoj të predikoj argumentin (Rruzaren e Shenjtë), që deri atëherë e kisha lënë kaq shumë pas dore, duke e lënë pikërisht të fundit; edhe pse shumë shpesh kisha rekomanduar forma të tjera të lutjes, kurrë, megjithatë, lutjen e Rruzares së Shenjtë, meqë nuk e quaja të përshtatshme dhe të pajtueshme për t’ua mësuar nga një katedër.

Kështu fillova të rekomandoj Rruzaren: predikova që Ndihma e së Dashurës, Virgjëres Mari, Nënës së Hyjit duhej thirrur me lutjen e Rruzares së Shenjtë, dhe denoncova, me seriozitet të madh dhe gatishmëri, që një rrezik i lartë vdekjeje dhe Gjykim i kujdesshëm po afrohej mbi secilin: predikova që nuk kishte asgjë më të shëndetshme, sesa Ati ynë dhe Të falemi Mari, dhe asgjë më të lehtë nuk mund të gjeje dhe të bëje, sesa atë lutje të vjetër të Rruzares së Shenjtë të Krishtit e të Marisë.

Vazhdoja në qëllimin e ndërmarrë, dhe, duke ecur, recitoja Rruzaren e Shenjtë dhe kështu kalova gjysmën e vitit.

Mund të pohoj që Rruzarja e Shenjtë solli një ndryshim kaq të madh të shpirtrave dhe të zakoneve, më shumë sesa kujtoj të kem parë ndonjëherë”.

Kjo forcë vjen na recitimi i Rruzares së Shenjtë!

O Prift, ti beson se bën mirë, vetëm se predikon Krishtin?

Ato gjëra, që ti vetë, me vështirësi i kupton, pikërisht ato, prapë vazhdon t’i predikosh: si do t’ia bësh për të bindur të tjerët, nëse nuk i ke kuptuar as ti vetë?

“Mos kërko të kuptosh gjëra më të larta se ti, dhe mos konkuro me realitete më të larta se forcat e tua. Përkundrazi, mbaj gjithmonë në mendje atë që Zoti do nga ti, e mos kërko të kuptosh të gjithë veprat e tij.

Nuk është e përshtatshme, në fakt, që ti fikson shikimin në ato gjëra, që nuk janë shfaqur, etj.” (Sir. 3,22-23).

Prek me duart e tua dhe mëso të recitosh Rruzaren e Shenjtë të Krishtit e të Marisë!

Hinc fructum speres animaequae tuae, proximique saluti.

Istud ad omnium aptum cadit intellectum, et captum.

Memineris Pauli¹¹⁸: “Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi non escam”.

Quaesita longius, aliisque praedicata, hac influunt, effluunt alia.

Quid alios volare doces, qui vix reptare potes?

Castrum in luto struis hac, illa destruis.

Non sic non heu¹¹⁹ placere magis quaeras, et aures hominum demulcere quam salvare animas.

Sin et tuopte peris jaculo.

Psalterio nitere, utere, fruire.

Tuta tenet, qui alta timet.

Altus est in humili, clarus in obscuro, qui exaltat humilia, et obscura illustrat.

Obscurum et humile videbitur, Psalterium praedicare, sed sapientibus sibi, non Deo: qui item exaltat humilia, et humiliat alta.

Quamobrem, Pastor bone, *consilium meum placeat tibi*: misce praedicandi materias, aut cum Psalterio alterna.

Salutare agnoscitur, et pronis accipitur auribus, ac animis, quod facile factu, et esse familiare posse intelligitur.

Hoc Psalterium est, hoc praedicari amat, non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in ostensione¹²⁰ Spiritus ac Virtutis.

Crede, Psalterium talis tantaeque plenum est ostensionis, et dives exemplorum, miraculorum dives.

IX. Dices. Summorum quorumque Virorum, et Doctorum monimenta forte nihil de isto meminerunt, aut ipsi nescierunt de Psalterio.

Mirum, *inquam*, satis videtur, quemadmodum (cognitis illis penitusque perfectis¹²¹, quae hucusque dixi) Summi in Ecclesia Viri virtutem Psalteriipotuerintignorasse, cum agnoverint¹²² tamen vim et efficaciam Orationis Dominicae, et Angelicae Salutationis?

Cum tanta spiritus vehementia, et frequentia ad Deum, sine intermissione orandum, ac deprecandum docuerint plebem, et compulerint?

Cum nec de aliis hodie pervulgatis precularum formulis, quicquam meminerint, nec forte sciverint (praeter Canonicas), ut enim sacrae picturae, et sculpturae praestabant plebi vicem historiae; ita globuli precarii instrumentum erant illi vulgaris Psalterii.

¹¹⁸ Në botimin e 1691 gjendet: “Paullini”.

¹¹⁹ Në botimin e 1691 gjendet: “ne”.

¹²⁰ Në botimin e 1691 gjendet: “offensione”, gabim shtypi për “ostensione”, si përsëritet pak fjalë më pas.

¹²¹ Në botimin e 1691 gjendet: “perspectis” (provuar).

¹²² Në botimin e 1691 gjendet: “agnorint”.

Nga ajo do të mund të shpresosh frytin e shpëtimit të shpirtit tënd dhe të tjetrit. Rruzarja e Shenjtë është e lehtë ta kuptosh dhe brenda mundësive të gjithsecilit. Mediton Shën Pali: “Si fëmijëve në Krishtin, u kam dhënë të pini qumësht dhe jo bukë të fortë” (1 Kor. 3,2).

Gjërat e kërkuara për një kohë të gjatë dhe ato të predikuara në mënyra të tjera, rrjedhin këtu në Rruzaren e Shenjtë dhe të tjerat fluturojnë jashtë.

Pse u mëson të tjerëve të fluturojnë, kur ti vetë mezi arrin të ecësh këmbadoras?

Pse ndërton një kështjellë balte, që pak më pas shkatërrohet?

Ç’fatkeqësi, pse dëshiron të fitosh dhe të bëhesh i kënaqshëm në sytë e njerëzve, në vend që të shpëtosh shpirtrat?

Nëse bën të kundërtën, vdes me një shigjetë të hedhur nga ti vetë!

Besoji Rruzares së Shenjtë, përdore, kënaqu!

Zë vende të sigurta, kush nuk ka frikë majat: do të jetë i madh në përlulësi, shkëlqyes në errësirë, kush lartëson gjërat e përlulura dhe bën të ndritshme ato të errëta.

Do t’u duket i ulët dhe i urryer predikimi i Rruzares së Shenjtë, por vetëm atyre që e mbajnë veten të ditur: jo Zotit, që ngre gjërat e përlulura, dhe, në të njëjtën kohë, poshtëron gjërat e larta.

Për këtë, o Bari i mirë, le të të pëlqejë ty këshilla ime: ndërro temat e predikimit dhe këmbeji me Rruzaren e Shenjtë.

Kërkohet të dihet, dëgjohet me veshë dhe më shpirtra të vëmendshëm, kur dihet që një gjë e shëndetshme mund të jetë e lehtë dhe e këndshme të bëhet.

Kjo gjë e shëndetshme është Rruzarja e Shenjtë, ajo dëshiron të predikohet, jo me fjalë të mësuara të dijes njerëzore, por me shfaqjen e Shpirtit dhe të Virtyteve.

Beso se Rruzarja e Shenjtë është e mbushur me të tilla shfaqje hireshe, dhe me pasuri shembujsh dhe thesaresh të mrekullive.

IX. Do të përgjigjesh: Monumentet e njerëzve dhe Doktorët e shquar, ndoshta nuk kujtojnë asgjë mbi të, ose ata nuk njihnin Rruzaren e Shenjtë.

Përgjigjem, që duket mjaft e pagjasë, (duke njohur në mënyrë të përsosur gjërat që deri tani kam thënë) sesi Burra Kryesorë të Kishës do të mund të injoronin vlerën e Rruzares së Shenjtë, kur pastaj ata njihnin forcën dhe efektshmërinë e Ati ynë dhe Të falemari.

Në çfarë mënyre, ata do të mund të kishin mësuar të tjerët dhe të bindnin popullin të lutet, dhe t’i luten Zotit pa ndërprerje, nëse nuk është për forcën e tyre të madhe të shpirtit dhe për lutjen e tyre të pareshtur?

As edhe sot nuk kujtohen, dhe ndoshta nuk njihen më formulat e ndryshme të lutjes, përveç Breviarit: si pra pikturat e shenjta dhe skulpturat i bëjnë histori popullit, kështu kokrrat janë instrumenti i lutjes së Rruzares së Shenjtë.

De nomine vane et curiose quaeritur, cum de re sancta consentitur.

Quod si igitur prisca Patrum, et veneranda Antiquitas, Psalterii rem agnovit, usurpavit, praedicavit quo subcumque nomine: quis sanus, ac pius, ut ignotum, ac ignobile ausit ducere, vel dicere Psalterium Christi et Maria?

X. Revelavit vero etiam aliquoties Gloriosa Veritatis Amica Virgo Maria.

1. Quod Angelica Salutatio in maxima semper fuerit reverentia, idque vel in cunabulis¹²³ Ecclesiae Christianae.

Hoc ita docebat: Apostoli Dominicae Annunciationis virtutem, accepto Spiritu Sancto multo praeclarius quibuscumque posteris, pernoverunt: simul et agnoverunt, se per ipsam primitias Spiritus accepisse.

2. Quippe Fonti Veritatis propinquiores, ac Luminis, addo: cognoverunt etiam, quod Divorum Diva Deipara in Testamento Novo causa rerum sacrarum fuerit secunda, Filius prima.

Ex quibus clarissime perspexerunt, nihil sese donorum gratiae habere, nisi Virgine Maria mediante.

Addebatque Maria: *Apostoli utebantur hac Oratione*, ac¹²⁴, utraque Dominica, et Angelica Salutatione, hac, inquam, vel ipsa adhuc vivente.

Verum sic, ut eam, referrent ad Mariam subesse Gratiae, et futurae Gloruae, ac Divinae Providentiae, prout ab aeterno B. Maria in Deo Ideam Sui habuit existentem.

Quae ratio est mundi reparati.

3. Addebat porro Virgo Maria; quod ipsa sciens virtutem Annunciationis Dominicae, devotius eam dixerit.

Nam secundum esse humanum naturale, colebat Mariam secundum aliud esse divinum Gratiae et Gloruae.

4. Adjungebat: quod Dominus Jesus, qua Homo in hoc mundo frequentissime orabat, non necessitate, sed ad exemplum.

Subjuxit item: Angeli, Sanctique in coelis etiam nunc¹²⁵ assidue illam Deiparae offerunt Salutationem, mente non voce.

Sciunt enim quod mediante Salutatione futura Angelorum ruina sit Reparata, mundusque renovatus.

Haec vero sunt admiranda, multumque valere debent ad Psalterium.

Novi personam, cui haec breviter dicta, multoque plura sunt revelata.

¹²³ Në botimin e 1691 gjendet: "incunabulis".

¹²⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "sc.".

¹²⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "num" (forse).

Rreth emrit më të përshtatshëm të Rruzares së Shenjtë, pyetet me thjeshtësi dhe kuriozitet, prapëseprapë, jemi dakord mbi realitetin e saj të shenjtë.

Nëse, pra, Etërit e vjetër e njohën realitetin e Rruzares së Shenjtë që nga antikiteti i nderuar dhe e përdorën, predikuan, edhe pse me emra të ndryshëm, cili person i ndjeshëm dhe i devotshëm do të guxonte të pohonte apo të thoshte që Rruzarja e Shenjtë e Jezusit dhe e Marisë është e panjohur dhe e diskutueshme?

X. Edhe, pastaj, zbuloi, disa herë e Lavdishmja Virgjëra Mari, Mike e së Vërtetës:

1. Që Të falemi Mari ka qenë gjithmonë me nderim të thellë, dhe kjo që në fillim të Kishës së Krishterë.

Virgjëra Mari kështu mësonte këtë gjë: që Apostujt, pasi morën Shpirtin e Shenjtë, njohën vlerën e Të falemi Mari, akoma më qartësisht sesa pasardhësit; në të njëjtën kohë, kuptuan të kenë marrë frytet e para të Shpirtit, përmes Marisë së Shenjtë;

2. Shtoj që ata, nga momenti që qenë më të afërmit e Burimit të së Vërtetës dhe të Dritës, atëherë, duke qëndruar afër Krishtit, Burim i së Vërtetës dhe i Dritës, kuptuan edhe që, siç qe Krishti Shkaku i Parë i realiteteve të Shenjta të Testamentit të Ri, kështu Shenjtja, Nëna e Hyjit qe Shkaku i Dytë.

Nga këto gjëra, ata njohën me siguri, që nuk do të kishin marrë asnjë dhuratë hiri, nëse nuk do të kishte ndërmjetësuar Virgjëra Mari.

Dhe shtoi Shenjtja Mari që Apostujt recitonin Rruzaren e Shenjtë me të dy lutjet të Ati ynë dhe Të falemi Mari, dhe tha Maria e Shenjtë që Të falemi Mari e recitonin, ndërsa Ajo ishte akoma mbi tokë.

Kështu që, ata i deklararin Marisë së Shenjtë që në të banonte Hiri dhe Lavdia e ardhshme, dhe Provania Hyjnore, sikur që nga Përjetësia, Maria e Shenjtë ekzistonte në Zotin si Ide e Vetvetes.

Është Ajo motivimi i Shëlbimit të botës.

3. Për më tepër, Virgjëra Mari shtoi, që Ajo, duke njohur vlerën e Të falemi Mari, e recitonte me shumë devotshmëri.

Kështu Ajo, në Natyrën e saj Njerëzore, nderonte Marinë në Ekzistencën e saj të pakrahasueshme të Hirit dhe të Lavdisë.

4. Shtoi Maria e Shenjtë që Zoti ynë Jezu Krishti, kur u bë Njeri në këtë botë, luste shumë shpesh Ati dhe Të falemi, jo për nevojë, por për të dhënë shembullin.

Maria e Shenjtë shtoi gjithsesi që Engjëjt dhe Shenjtorët në Qiej i ngrenë në përjetësi, Nënës së Hyjit, lutjen Të falemi Mari, me Mendje, jo me Zë.

Ata dinë, në fakt, që përmes lutjes Të falemi Mari, rrënimi i Engjëjve është ndrequr, dhe bota është rinovuar.

Këto gjëra janë me të vërtetë për t'u admiruar dhe duhet të kenë një vlerë të madhe për Rruzaren e Shenjtë.

Unë njoh personin, të cilit i janë thënë këto Zbulime të shkurtra, nga gjërat e pafundme që i janë zbuluar.

CAPUT XVI

Da Fraternitate convenientersub Psalterii nomine instituta.

Amantissime Fautor, et Defensor Communitatis filiorum Christi.

I. Societas serventium Mariae Virgini in Psalterio, jam olim per sanctos Patres fuit inchoata: qui Dei nutu virtutem illius, et efficaciam cognoverunt.

Praesertim vero S. Dominicus Praedicatorum Ordinis Patriarcha inclytus, Divino fretus Auxilio, ad multarum salutem animarum, specialiter ad hoc electus a Deo fuit, et in orbem missus cum signis, et portentis.

Is jam olim inchoatam, ac sensim denique collapsam Fraternitatem Mariae, ab interitu vindicavit, ac restitutam ita illustravit, ut ad novam lucem orbis abstupuerit christianus, teste *Joanne de Monte in Mariali*.

II. Consistit autem Fraternitatis illius Institutum in tribus.

1. Quod Operum Merita Sanctorum omnia communia sint¹²⁶, tam post vitam in aeternum, quam in vita: idque non Communicatione solum universalis¹²⁷, sed illa quoque particulari.

2. Quod Fratres, et Sorores orare consueverint in dies integrum Mariae Virginis Psalterium.

Et si quando illud quis omiserit, pro illa die, seu diebus, privatus meritis censeatur, in particulari et solummodo quo ad coronarias preces. Si¹²⁸ omissa resumpserit die postmodum alia, in eorundem communem redit participationem.

3. Quod in ea Fraternitate nulla rei cujusquam, sub discrimine, metuve peccati mortalis, aut venialis, agnoscitur obligatio.

Sciendum est autem, duo ipsius genera esse meritorum.

Prius ex solo Psalteriorum penso diurno persoluto.

Et hujus omissio privat pro tunc in poenam omissi pensi merito.

Alterum est ex aliorum operum bonorum usu, et exercitio, ut orationum, meditationum, dictionum, factorum, jejuniorum etc.

Et talium meritis non destituuntur Psalterium omittentes Fratres, aut Sorores: nisi contemptus mortalis, aut affectata malitia, aut pura et supina interveniat negligentia: secus si causa fuerit rationabilis, ut infirmitas, labor, occupatio, tepor humanus, oblivio, aliudve tale.

Haec vera est Fraternitas Charitatis, benedictioque Omnipotentis.

¹²⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "sunt".

¹²⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "universal".

¹²⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "sin".

KAPITULLI XVI

Vëllazëria, e themeluar me të drejtë nën Flamurin e Rruzares së Shenjtë.

O shumë i dashuri Mbështetës dhe Mbrojtës i Komunitetit të bijve të Krishtit:

I. Shoqëria e Shërbëtorëve dhe Mbrojtësve të Virgjëres Mari të Rruzares së Shenjtë, shumë kohë më parë pati filluar nga Etërit e Shenjtë, të cilët, për Vullnet të Zotit, kuptuan vlerën dhe efektshmërinë.

Në mënyrë të posaçme, pastaj, Shën Domeniku, Mbrojtës i rëndësishëm i Urdhërit të Predikuesve, që ishte besimplotë në Ndihmën e Zotit, për shpëtimin e shumë shpirtrave, që thirrur, në mënyrë shumë të veçantë nga Zoti, dhe dërguar në botë me shenja dhe mrekulli për të shpërndarë Rruzaren e Shenjtë.

Ai liroi nga rrënimi Vëllazërinë e Marisë, që kishte filluar tashmë prej shumë kohësh, dhe në fund kishte rënë dalëngadalë dhe pasi e rimëkëmbi, e nxori në dritë, aq sa çdo i krishterë mrekullohej me dritën e re të botës, siç dëshmon Gjoni nga Monte në Marial.

II. Instituti i Vëllazërisë përbëhet nga tre aspekte:

1. Gjithë meritat e Veprave të Shenjtërve, janë të përbashkëta, si në jetë, ashtu dhe pas jetës në përjetësi; dhe kjo, jo vetëm me qëllimin e bashkimit universal të meritave, por edhe të atij bashkimi të veçantë të meritave në favor të secilit Rruzarian;

2. Vëllezërit dhe Motrat të kenë zakonin e lutjes çdo ditë, të tërë Kurorës së Rruzares së Virgjëres Mari.

Nëse ndokush do ta linte pas dore, ndonjëherë, për një apo më shumë ditë, të mbahet i privuar nga meritat e veçanta, vetëm në masën e lutjeve të Kurorës të lëna pas dore; megjithatë, nëse në ditët e ardhshme, ai do të rimarrë lutjet e lëna pas dore të Rruzares së Shenjtë, do të kthehet në pjesëmarrjen e përbashkët, bashkë me të tjerët Rruzarianë;

3. Në këtë Vëllazëri nuk njihet asnjë detyrim i asnjë lloji, nën formën e procesit, ose të frikës së mëkatit vdekjeprurës ose të lehtë.

Duhet ditur që ka dy lloje meritash:

i pari lloj meritash vjen, vetëm nga përmbushja e detyrës së përditshme të Rruzares së Shenjtë: dhe kapërcimi i saj të privon nga ajo meritë, si dënim për detyrën e lënë pas dore;

tjetri lloj meritash vjen nga praktika dhe nga ushtrimi i veprave të tjera të mira, si: lutjet, meditimet, gjërat e thëna, agjërimi dhe vepra të tjera të Vëllazërisë.

Dhe nuk janë të privuar nga meritat, vëllezërit dhe motrat që do ta linin pas dore Rruzaren e Shenjtë (vetëm nëse nuk ka qenë një lënie e madhe pas dore ose një përlllogaritje dinake, ose një pakujdesi e plotë dhe tërësore), si, p.sh kush të ketë një çështje të arsyeshme, si: një sëmundje, punën, i zënë, lodhjen njerëzore, harresa o gjëra të tjera të ngjashme.

Kjo është Vëllazëria e vërtetë e Dashurisë dhe është një Bekim i vërtetë i të Plotfuqishmit.

Nam est in Mystico Spiramine, non carnali semine.

III. Dices: Omnium Christi fidelium merita sunt communia, juxta illud Psalm. 118: “Participem me fac Deus omnium timentium te etc”, frustra igitur ista fuerit communio.

Respondeo: Tametsi merita fidelium ratione totalitatis sint communia, quatenus unum omnes corpus sumus in Christo, non tamen ratione propriae partialitatis; sicut visus non est in pede per proprietatem, sed per directionem.

Etsi in Ecclesia sit Communio ex parte Causae Meritorum, Dei sc.¹²⁹ et Charitatis, ac finis Gloriam, non tamen est ex parte personarum, vel actuum singularium et singulorum, per modum soluti pretii debiti, aut meritorum augmenti pro illis in specie certis, et non aliis.

1. Sicut Missa pro defuncto, etsi omnibus valeat animabus¹³⁰ Purgatorii¹³¹ ad laetitiam; illi tamen personaliter valet ad debiti persolutionem, aut liberationem, per modum suffragii, pro qua nominatim intendebatur.

2. Quia, alias¹³² orans non magis sibi, quam aliis mereretur, cum pro se orare solo intendit.

3. Nec, cum datur eleemosina, aut Sacrum Missae patrat pro quodam nominatim¹³³, plus illi, quam cuiquam alteri, conferret.

Quod repugnat rationi Iustitiae.

4. Nec Pontifex Maximus aut Episcopus uni majores, aut magis dare posset indulgentias, quam alteri, aut omnibus.

Quod est erroneum.

5. Nec aliis alii esse sanctiores possent.

Quae haeresis est.

6. Male, irritoque effectu cuncti Religiosorum Ordinem unum, aut aliquos ad beneficia vel ordinis universi, aut monasterii admitterent potius, quam coeteros, vel omnes.

7. Sequeretur item, quod nihil operans in parem tamen sortem, partemque communionis veniret cum bene multum operantibus.

Quocirca non omnia semper merita in particulari sunt aequaliter communia cunctis.

¹²⁹“Sc.” Është shkurtim i scilicet (sigurisht). Në inkunabulin e 1498 gjendet pasazhi i plotë, që Coppenstein ka cituar pjesërisht, duke kapërcyer disa fjalë thelbësore: “Secundo dico, secundum eosdem, quod quamvis merita omnium sunt communia ex parte Cause meritorum que est Deus et Caritatis, atque ex parte finis qui est Gloria, non tamen sunt communia omnia, ex parte personarum vel actuum singularium. Sed sic merita in particulari vel singulari ut dictum est per modum precij solutionis debitorum et per modum promotionis meritorum non sunt nisi eorum pro quibus fiunt et non aliorum” (fq. 159, kol. c), përkthimi i së cilës është: “Së dyti, sipas atyre, them që, edhe pse meritat e të gjithëve, janë të përbashkëta për Dhënësin e meritave, që është Zoti, dhe për Dashurinë, dhe për dobi të qëllimit, që është Lavdia, prapëseprapë jo të gjitha gjërat janë të përbashkëta, për sa i përket gjërave personale dhe veprave private. Dhe kështu, siç është thënë, meritat e veçanta dhe të rralla të faljeve, ose çmimi i pagimit të borxheve (shpirtërore), dhe përparimi (shpirtëror) për shkak të meritave, janë vetëm të atyre për të cilët bëhen, dhe jo të të tjerëve.

¹³⁰ Në botimin e 1691 mungon: “animabus”.

¹³¹ Në botimin e 1691 gjendet: “purgatoriis”.

¹³² Në botimin e 1691 gjendet: “caetero quin”.

¹³³ Në botimin e 1691 gjendet: “nominatum”.

Dhe, në fakt, e përhapur në mënyrë mistike, nuk vjen nga fara njerëzore.

III. Do të thuash: meritat e të gjithë besimtarëve të Krishtit janë të përbashkëta, sipas Psalmi 118,63 (që pohon): “Më bëj pjesë o Zot të të gjithë atyre që të druajnë, etj.”: pra, ekziston tanimë ky bashkim i meritave të Vëllazërisë.

Përgjigjem: edhe pse meritat e besimtarëve janë të përbashkëta në përgjithësi, pasi jemi të gjithë një trup i vetëm në Krishtin, prapëseprapë nuk janë në ndarjen individuale: ashtu si sytë, si strukturë nuk janë te këmbët, por i drejtojnë ato.

Dhe pse në Kishë është Bashkimi i meritave, nga ana e Dhënësit të Meritave, domethënë Zoti, sigurisht i finalizuar Dashurisë dhe Lavdisë, prapëseprapë nuk ka bashkim meritash nga ana e besimtarëve që me veprimet e tyre personale dhe të veçanta, i përdorin meritat për të paguar çmimin e borxhit, ose për të shtuar meritat, sigurisht për veten e tyre në mënyrë të veçantë dhe jo për të tjerët.

1. Kështu Mesha e Shenjtë për një të vdekur, edhe pse i shërben gëzimit të të gjithë shpirtave të Purgatorit, prapëseprapë, për atë që i drejtohet personalisht, vlen për pagimin e borxhit ose për lirim, përmes lutjes për shpirt, që kërkohet për atë shpirt me emër.

2. Sikurse, një që nuk lutet kurrë, nuk mund të meritojë aq sa ai që impenjohet të lutet për veten e vet;

3. Kështu edhe, kur jepet lëmoshë ose ofrohet qëllimi i Meshës së Shenjtë për një person të caktuar, nëse lëmosha ose Mesha e Shenjtë nuk do t'i sillnin më shumë dobi atij personi, sesa dikujt tjetër, kjo do të ishte në kontrast me drejtësinë;

4. As edhe Ati i Shenjtë ose Ipeshkvi nuk mund t'i japin falje më shumë dikujt, në krahasim me një tjetër ose me të gjithë të tjerët: kjo do të ishte e gabuar;

5. As disa nuk mund të bëhen më të Shenjtë se të tjerët: kjo është një herezi;

6. Siç do të ishte një gjendje mizore dhe e paligjshme që vetëm një ose disa Urdhëra Fetarë, në krahasim me të tjerët, të ishin pranuar në pjesëmarrjen e të mirave ose sikur të ishin pranuar në pjesëmarrjen e të mirave të gjithë Manastiret e një Urdhëri, por të ishin përjashtuar të gjithë Manastiret e tjerë;

7. Si pasojë, atëherë ai që nuk është lodhur fare për të njëjtin fat, nuk merr pjesë në Bashkim, me atë që është lodhur shumë: prandaj, jo gjithmonë të gjitha meritat personale janë në të njëjtën masë të përbashkët për të gjithë.

IV. Quaeres: An particularis Communicatio dicta minuatur proprium bene operantis meritum, ut participatio tua mihi cedat in detrimentum.

Dico: Spiritualia ista differunt a corporalibus bonis, ac fortunis, quod haec communicatione minuuntur¹³⁴: at ista spiritualia, in ampliore plurium participatione ipsi operanti ad ampliorem, quoque cumulum meritorum excrescunt.

1. Sicut, quando diutius, impensiusque doces alios, tanto illustrior tibi crescit scientia.

2. Quare si ulla, hac certe in re, verissimum illud est Domini, Luc. 6: “Date, et dabitur vobis”.

Et Matt. 20¹³⁵: “Centuplum accipietis, et vitam aeternam possidebitis”.

Si in terris¹³⁶ datis id contingit; quanto magis spiritale meritorum donum, ipsa donatione tali, tanta in charitate, ad usuram piam et actualium¹³⁷ meritorum danti valere debet?

Hinc S. Dominicus tanta hac exaestuabat charitate?¹³⁸

Itemque et Sancta Catharina Senensis, ut vel infernum invadere nil dubitasset, ad majorem suam, proximorumque salutem.

Zelator Christi, Imitator Pauli, Rom. 9: “Optabam ego ipse anathema esse a¹³⁹ Christo pro fratribus¹⁴⁰, et Moysis pro Israele ad Dominum clamantis, Exod. 32: “Dele me de Libro Vitae, quem scripsisti”.

Verus hic est fratrum amator, et pastor ovium, qui animam ponit pro ovibus, ac fratribus adjuvandis.

V. Dices, aut dubitans aut praefidens: per me metipsum, nemine conscio, eandem cum aliis constituam mihi communicationem, perindeque tantum merebor, quantum quicumque vestrum, qui istaminitis communicationem in publico per nominationem, pactumque publicum.

Respondeo:

1. Esto possis ita mereri tibi interiori¹⁴¹ merito, at exteriori¹⁴² non potes; hoc enim per charitatis exemplum altius habet publicae aedificationis meritum.

Tu vero in candelabro luces; et velut tuae lucis fulgorem aliis invides: nec laudem Dei publicam exanges aut coronas, nec quenquam exemplo vel duces, vel moves aut ducis, qui tibi soli vivis.

2. Age, si cunctis eadem, quae tibi, mens foret in Ecclesia, ecquae ex convento, et communicatio consilio, auxilioque mutuo exercitia non¹⁴³ agerentur?

Quae cum ulla solemnitate celebrarentur Christiana?

¹³⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “minuantur”.

¹³⁵ Numri: “20”, mungon në botimin e 1847.

¹³⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “terminis”.

¹³⁷ Në botimin e 1691 gjendet: “auctarium” (e shtuar).

¹³⁸ Në botimin e 1691 gjendet një pikë dhe presje.

¹³⁹ Në botimin e 1691 gjendet: “pro”.

¹⁴⁰ Në botimin e 1691 mungon: “pro fratribus”.

¹⁴¹ Në botimin e 1691 gjendet: “interiore”.

¹⁴² Në botimin e 1691 gjendet: “exteriore”.

¹⁴³ Në botimin e 1691 mungon: “non”.

IV. Do të pyesësh: ndoshta sepse i quajturi përçim i meritave të veçanta, me të drejtë do të pakësonte meritën personale të atij që ka vepruar, kështu që pjesëmarrja jote do të binte në dëmin tim?

Përgjigjem, që të mirat shpirtërore janë të ndryshme nga të mirat dhe fatet e botës: këto, në fakt pakësohen me ndarjen, por të mirat shpirtërore, me ndarjen më të gjerë, rrisin akoma më shumë grumbullin e të mirave të atij që i ka bërë:

1. kështu, sa më gjatë dhe me devotshmëri të madhe u mëson të tjerëve, aq më e shkëlqyer rritet në ty shkenca;

2. atëherë, sa është e vërtetë, për këtë situatë të veçantë, ajo Fjala e Zotit: “Jepni dhe do t’u jepet” (Lc. 6,38), dhe: “Do të merrni njëqind për një dhe do të fitoni jetën e pasosur” (Mt. 19,29).

Nëse kjo Fjalë e Zotit u referohet gjërave të dhëna mbi tokë, aq më shumë do të vlejë për dhuratën shpirtërore të meritave!

Atij që dhuron me të njëtin vullnet për të dhënë, dhe me po aq dashuri, kjo a nuk do të vlejë ndoshta si një rritje e drejtë e meritave të pranishme?

Prandaj, Shën Domeniku ziente nga kjo dashuri e madhe!

Dhe njësoj, edhe Shenjtja Katerinë nga Siena kishte kaq shumë dashuri, ajo që për asgjë nuk do të kishte hezituuar të hidhej edhe në ferr, për shpëtimin e shumë shpirtrave, përfshi shpirtin e saj.

Ki zell për Krishtin, imito Shën Palin që shkruante: “Unë vetë i kërkoja Krishtit të isha i mallkuar për vëllëzërit” (Rom. 9,3); dhe imito Moisiun që luste Zotin, në favor të Izraelit: “Më fshij nga Libri i Jetës që ke shkruar” (Dal. 32,33).

Këta janë ata që me të vërtetë i duan vëllëzërit, dhe Barinjte e vërtetë të tufës që ofrojnë jetën për delet dhe për të ndihmuar vëllëzërit.

V. Do të thuash, në mes të pasigurisë dhe besimit: “Unë do të ndërtoj atëherë, një Vëllazëri vetëm për vete, njësoj me të tjerat, por pa e bërë të përbashkët, dhe do të fitoj vetëm unë, të njëjtat merita sikur ju, që keni nënshkruar me emër dhe pakt publik, një Vëllazëri të përbashkët”.

Përgjigjem:

1. Të pranojmë edhe, që ti mund të fitosh merita personale, prapëseprapë ata nuk janë të dukshme: meritat e dukshme në fakt, janë shembulli më i lartë i dashurisë, sepse janë ndërtim publik.

Nëse ti, pastaj ndriçon me dritë mbi shandan, si ka mundësi që do t’u mohosh të tjerëve shkëlqimin e dritës tënde?

Në fakt, nuk lartëson përmes Kurorave të Rruzares së Shenjtë, një lavdërim publik të Zotit, as nuk bind, ose lëviz, ose nuk do të udhëheqësh ndonjërin ndaj shembullit tënd, nga momenti që ti jeton vetëm për veten tënde.

2. Epo mirë, nëse të gjithë do të kishin, në Kishë mendësinë tënde, cilat ushtrime do të bëheshin ndonjëherë në komunitet, për të ofruar këshilla dhe ndihmë reciproke?

Ritet e krishtera nuk do të ishin festuar kurrë me një solemnitë të caktuar?

Omnino voluit, vultque Deus non mente solum, in occulto, sed voce etiam, ac opere in publico laudari, adorari, praedicari.

3. Quid? Si, quod ais, benefaceres in mente tecum tacitus, quid opere publico inque communi defugeres idem?

Vel ipsius Opera Dei perfecta sunt et manifesta: et charitas, bonumque, sui est diffusivum, ad proximi utilitatem, non amat unius intra mentis latibulum obscurari et squalere; sed *“qui bene agit, amat lucem: odit, qui male”*.

Audi Dominum (in) Matth. 5: *“Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant operavestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in Coelis est”*.

4. Aspice Ecclesiam, ecce habet ea Apostolos, Prophetas, Martyres, Confessores, Virgines, Praelatos, Religiosos etc., non mente sola tales, sed facto et opere manifesto.

Ratio liquet.

Nec enim solo spiritu constat homo, sed et corpore: quo circa etiam opera necesse est hominum sint qua spiritalia, qua et corporalia.

Quale quid vel in ipsis Sacramentorum institutis conspiciamus.

5. Eccl.stes¹⁴⁴ 4: *“Vae soli, quia cum ceciderit, non habebit sublevantem se”*.

Et Prov. 18: *“Fratr, qui adjuvatur a fratre, est quasi civitas firma”*.

Omnino enim Eccl.stes¹⁴⁵ 4: *“Funiculus triplex difficile rumpitur”*.

Suis igitur meritis confidat, sibique placeat: quia, 1 Petr. 4: *“Iustus vix salvabitur”*.

VI. Ad hanc igitur Fraternitatem devotionis et liberae voluntatis, non ullius necessitatis, veniant *Peccatores*.

1. Quia nativo ligna succo virentia, aut aquis oppleta, ignem haud facile capiunt sola, nisi jam ardentibus adjiciantur.

2. Veniant *Justi*: quia carbo vivus emoritur solus: aliis junctus vivis, gliscit ardentius.

3. Veniant *Religiosi*: quia unum in pomario pomum, rosa in roseto una, tritici granum unicum nihili aestimatur: adjectum vero ad cuniculum, hunc auget ipsum, et unum augetur numero plurimorum.

4. Veniant *Mechanici*: unus enim lapis, trabs una castrum haud constituit, sed multa.

5. Veniant *Peregrinantes*: quia comes facundus in via, pro vehiculo est.

¹⁴⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “Eccl”.

¹⁴⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “Ecclesiast”.

Pa dyshim Zoti ka dashur dhe dëshiron të jetë i lavdëruar, adhuruar dhe predikuar, jo vetëm me mendje, në fshehtësi, por në publik, edhe me zë edhe me vepra.

3. Pse? Nëse, siç thua, ti do të bëje një të mirë me mendje, duke ia heshtur vetes tënde, pse do të evitoje të njëjtën të mirë në një vepër publike dhe komunitare?

Dhe përkundrazi, veprat e vetë Zotit janë të përsosura dhe duken sheshit: dashuria, dhe e mira që nga burimi i dashurisë, hidhet në të mirë të tjetrit, nuk do të dojë sigurisht të errësohet dhe të mbulohet në fshehtësinë e një mendjeje; në fakt: “kush vepron mirë, do dritën; kush vepron keq, e urren” (Rom. 13,3).

Dëgjoje Zotin: “Kështu të shndrisë edhe drita juaj para njerëzve, që t’i shohin veprat tuaja të mira e ta lëvdojnë Atin tuaj që është në Qiell” (Mt. 5,16).

4. Nëse shikon Kishën, ja, ajo ka Apustuj, Profetë, Martirë, Rrëfytes, Virgjëra, Prelatë, Fetarë, etj.: por ata janë, jo vetëm në mendje, por edhe në evidencë, dhe në Veprën e shfaqur.

Arsyeja është e qartë: sikur, në fakt njeriu nuk është i përbërë vetëm nga shpirti, por edhe nga trupi, kështu është e nevojshme që edhe veprat e njerëzve të jenë aq shpirtërore, sa edhe trupore.

Si mund të kuptojmë diçka nga këto që thamë më sipër edhe në themelimin e vetë Sakramenteve.

5. “Telashe atij që është vetëm, sepse kur do të bjerë, nuk do të ketë kush ta ngrejë” (Ksh. 4,10), dhe: “Vëllai që ndihmohet nga vëllai, është si një qytet i sigurt” (Fu. 18,19).

Pa dyshim, në fakt: “një litar i trefishtë vështirë të priset” (Ksh. 4,12).

Kush do të mund, atëherë, të besojë në meritat e veta dhe t’i pëlqejë vetes, nëse “i drejti, me vështirësi do të shpëtohet” (1 Pjt. 4,18)?

VI. 1. Le të vijmë mëkatarët, pra në këtë Vëllazëri me devotshmëri e vullnet të lirë, pa asnjë detyrim, nga momenti që druri i gjelbër me linfë natyrore, ose ajo e mbuluar nga uji, jo lehtësisht marrin zjarr, nëse nuk shtohen mbi to dru të tjera që tashmë digjen.

2. Të vijmë tek ajo të drejtët: sepse një qymyr i ndezur, fiket, nëse është vetëm: por duke i shtuar atij të tjerë qymyrë të ndezur, qymyri rimerr forcë me më shumë zjarr.

3. Të vijmë tek ajo Fetarët: meqë, si një mollë e vetme në një pemëtore, si një trëndafil i vetëm në një kopsht trëndafilash, edhe një kokërr gruri e vetme, nuk ka asnjë vlerë: por, nëse kokrra e grurit mbillet në tokë, ajo e fekondon, dhe nga një kokërr e vetme prodhohen shumë.

4. Të vijmë tej ajo punëtorët: në fakt me një gur të vetëm apo me një tra të vetëm nuk ndërtohet një kështjellë, por me shumë prej tyre po.

5. Të vijmë tek ajo pelegrinët: pasi një shoqëri e kënaqshme përgjatë rrugës, është si të udhëtosh mbi një karrocë.

6. Veniant *Praelati*: quia sol absque stellis noctem luce non afflaret.

7. Veniant *Infirmi* iuxta et *Sani*: haec enim Fraternitas est Scala Coeli et devotionis.

8. Veniant *pueri*; ac *mortui* quoque inscribantur: et eorum vel cognatus, aut amicus, aut alius quincunque pius, in dies aliquid, etsi nec, quam unum *Pater Noster*, aut *Ave*, plus comprecetur pro iis, ad modum suffragii, faciatve eleemosynam¹⁴⁶ etc., nomine Confraternitatis.

Sentient tamen omnes, et experientur illud Psalm. 132: “*Ecce, quam bonum et quam*¹⁴⁷*jucundum est fratres habitare in unum*”.

Quibus de causis Diva Maria Suo Sponso mandavit graviter, et singulariter, isthanc Suae Laudis Confraternitatem, dudum collapsam rursus ad observantiam pristinam instaurare, ad majorem Dei, Deiparaeque gloriam, Salutem mundi, et vitiorum extirpationem.

¹⁴⁶ Në inkunabulin e 1498 mungon referenca e lëmoshës në emër të vëllazërisë, për të qenit absolutisht falas e Vëllazërisë. Ja teksti origjinal: “Sed et veniant eciam pueri atque mortui, parentes et amici, et pro illis faciant illorum consanguinei vel attinentes dietim aliquam, pro eisdem orando unum Pater Noster vel Ave Maria, vel tria secundum quod bene visum fuerit Plebano suo vel presidenti pro tempore”, dhe përkthimi është: “Të vijnë fëmijët dhe të vdekurit, të afërmit dhe miqtë, dhe për ata të afërmit e tyre, të bëjnë çdo ditë, ndonjë lutje për ta, duke lutur një Ati ynë ose një Të falemi Mari ose tre, sipas asaj që do t’i duket e mirë Famullitarit të tyre ose Presidentit të kohës” (fq. 160, kol. c).

¹⁴⁷ Në botimin e 1691 mungon: “quam”.

6. Të vijnë tek ajo Prelatët: pasi dielli nuk shkëlqen një natë pa yje.

7. Të vijnë tek ajo të sëmurët dhe të shëndetshmit, bashkë: kjo Vëllazëri, në fakt, është Shkalla e Qiellit dhe e devotshmërisë.

8. Të vijnë tek ajo fëmijët; dhe edhe të vdekurit të shkruhen: në fakt, një i afërm i tyre, ose mik, ose gjithkush tjetër, me kusht që të jetë i devotshëm, në çfarëdo dite mund të shkruhet, dhe do të lutet për ata një Ati ynë dhe Të falemi Mari, për shpirtin e tyre, ose duke bërë një lëmoshë, etj., në emër të Vëllazërisë.

Le ta ekperimentojnë të gjithë Vëllazërinë, dhe do të prekin me dorë atë që thotë Psalmi: “Ja, sa mirë është dhe sa e gëzueshme është, që vëllzërit të jetojnë së bashku” (Ps. 132,1).

Për këto arsye, Maria e Shenjtë i dha personalisht Dhëndrit të saj, mandatin e vendosur për të risjellë përsëri në respektin zanafillës, Vëllazërinë e Lavdeve të saj, që prej kohësh kishte rënë në rrënim, për më të madhen lavdi të Zotit dhe të Nënës së Hyjit, dhe për shpëtimin e botës dhe zhdukjen e veseve.

CAPUT XVII.

De Inscriptioe in Fraternalitatis Nomenclaturam facienda.

Cultor Dei, et Ecclesiae Sponse colendissime.

Convenit ex aequo, et justo, ut nomina Fratrum, ac Sororum in Confraternitatis Album inscribantur ob rationes Theologicas, Politicas, et Tropologicas.

I. Theologica Ratio:

1. *Ob Librum Vitae*: quia Cultores Christi, et Mariae “*in Libro Vitae tuo omnes scribentur*”, Psalm. 138.

Desertores, autem¹⁴⁸ contemptores, vel osores eorum, Psalm. 68, “*deleantur de Libro Vitae, et cum justis non scribantur*”.

2. Ratio: *In signum peregrinationis*, et devotionis salvaturae.

Ita filii Israel et Aegyptum intrantes, et exeuntes inde, in desertum sunt descripti, Num. 26.

3. Ratio: *Ob Professionem* quandam, qua se quisque specialem Christi, ac Mariae servulum, in Psalterii cultu esse, censerique velle profitetur, ad participandum omnium Fraternalitatis meritorum, in vita, et post mortem, communicationem.

Ita Laevitae a Moyse, Num 11, numerati sunt atque descripti.

4. Ratio: *In Signum Divinae Punitiois* devitandae.

Sicut qui signo Thau signabantur, ab occisione servabantur, Ezech.

5. Ratio Theologica: *In signum Electionis divinae*, dilectionis, et conservationis.

Sic, Apoc. 7, recesentur descripti ex omni tribu Israel 144000 signatorum, qui a plagis Angelorum quatuor praeservati fuerunt.

Atque Psaltae Christi, ac Mariae haud paullo¹⁴⁹ digniores sunt censendi, quam Judei, nec Moyse minor est Maria, nec Angelica Salutatio, scriptura Moysis est inferior.

II. Politicas Rationes quinas assignamus, ob quas rite inscriptiones in Rebus publicis frequentantur.

1. Ratio: Heroum et nomina in tabulis, et in historiis res fortiter gestae consignari volunt, ut aetatem ferant ac memoriam, gloriamque tueantur.

Quanto justius coronarii Psaltae Dei in piorum nomenclaturam inscripti observantur?

2. Ratio Civilis usurpat confraternitates alias rectas et licitas, atque pro his nominum inscriptiones, ad hasce etiam pecunias certas dependendas.

Ut sunt Fraternalitates Sancti Antonii, Sebastiani, Annae, etc, nec absque Pontificis Maximi approbatione.

Quibus, et statae¹⁵⁰ poenae in¹⁵¹ certa¹⁵² quaedam sunt decretae et pendendae.

Quo admirabilior Psalterii est Fraternalitas, quae istorum quicquam nescit, vel admittit: atque idcirco tamen inscriptionis tanto observantior.

¹⁴⁸ Nē botimin e 1847 mungon: “autem”.

¹⁴⁹ Nē botimin e 1691 gjendet “paulo”.

¹⁵⁰ Nē botimin e 1691 gjendet: “statae”.

¹⁵¹ Nē botimin e 1691 mungon: “in”.

¹⁵² Nē botimin e 1691 gjendet: “certae”.

KAPITULLI XVII

Regjistrimi i emrave në Regjistrin e Vëllazërisë.

O Njohës i Zotit dhe Dhëndër besnik i Kishës, është me leverdi për paanësi dhe drejtësi, që emrat e Vëllazërve dhe të Motrave të jenë të shkruar në Regjistrin e Vëllazërisë, dhe kjo për arsye teologjike, qytetare dhe alegorike.

I. Arsyet teologjike:

1. për arsye të Librit të Jetës: pasi, ata që kanë zell për Krishtin dhe Marinë, “do të jenë të shkruar në Librin Tënd të Jetës” (Ps. 138,16);

ndërsa tradhtarët, përbuzësit ose armiqtë e Vëllazërisë, “të fshihen nga Libri i Jetës, dhe të mos shkruhen me të drejtët” (Ps. 68,29);

2. si flamur i pelegrinazhit tokësor, dhe i devocionit të shpëtimit: ashtu siç u regjistruan bijtë e Izraelit, si kur hynë në Egjipt, ashtu edhe kur dolën në shkretëtirë (Num. 26,1ss);

3. për arsye të atij premtimi, sipas të cilit, secili të impenjohet të jetë një shërbëtor i vogël dhe i veçantë i Krishtit dhe i Marisë, dhe të dëshirojë të konsiderohet në shërbim të Rruzares së Shenjtë, për të marrë pjesë në bashkimin e të gjitha meritave të Vëllazërisë, si gjatë jetës ashtu edhe pas vdekjes: në të njëjtën mënyrë, Levitet u regjistruan nga Moisiu, në bazë të emrit (Num. 11,21);

4. si garanci, që do t’i shpëtosh Dënimit Hyjnor: në të njëjtën mënyrë, si ata që ishin vulosur me shenjën e kryqit (Tau), shpëtuan nga vrasja (Ez. 9,4-6);

5. si një Vërtetim i Përzgjedhjes, së Dashurisë dhe të Mbrojtjes së Zotit: kështu në Apokalips, u regjistruan njëqind e dyzet e katër mijë të vulosur, të shkruar nga çdo fis i Izraelit, që u mbrojtën nga plagët e katër Engjëjve (Zb. 7,1-8).

Dhe Rruzarianët e Krishtit dhe të Marisë a nuk do të jenë pak më të denjë sesa judenjtë të regjistrohen, sikurse Shenjtja Mari ishte më shumë se Moisiu, dhe Të falemi Mari është më e lartë ndaj shkrimeve të Moisiut?

II. Caktojmë pesë arsye civile që kërkojnë regjistrimin në shtete:

1. I duhen dorëzuar historisë veprimet e heronjve dhe të fiksohen emrat e tyre në libra, për të përcjellë jetën dhe kujtimin, dhe për të ruajtur lavdinë: aq më shumë, me të drejtë, të devotshmit e Kurorës së Rruzares së Shenjtë do të jenë për t’u regjistruar në nomenklaturën e Rruzarianëve të devotshëm të Zotit:

2. Të merren si shembull vëllazëritë e tjera, të drejta dhe të ligjshme; dhe, në to regjistrimi i emrave i është nështruar pagesës së një farë shume në para: kështu janë Vëllazëritë e Shën Antonit, të Shën Sebastianit, të Shën Anës, etj., me aprovimin e Papës: në to janë dekretuar dhe varen disa dënime, të shpallura dhe të sigurta.

Sa e admiruar është Vëllazëria e Rruzares, që nuk njeh, as pranon asnjë nga këto gjëra: dhe për këtë regjistrimi është më i garantuar.

3. Ratio. Magistratum, dignitatum, officiorumque gradus, ac Ordines in Ecclesia perinde ac in Politia diligenter, magnifice ac solícite conscribuntur, in spem fidemque memoriae.

Matriculas item observant complurium Instituta, ut Academica, Cathedralia, Parochialia, Baptismalia, etc.

Et vero Marianae Laudis Officium, quanto fit prae istis talibus humanae dignitatis, nemo non plenissime¹⁵³ videt.

4. Ratio: Codices sunt, ac iudices reddituum, donationum etc. in Curiis, Collegiis, Urbibus, etc.

Quae par autem donatio, vel redditus, etc, Meritorum Communicationi Fraternitatis nostrae.

5. Ratio: Tyrones, ac Veterani milites juxta unum in librum militiae sub signis inscribuntur, unde et lustratur exercitus.

At Confratres nostri profitentur militiam, sese militaturos bonam, sub signo Psalterii Jesu, ac Mariae, adversus Carnem, Mundum, et Cacodaemonem.

Quid est igitur, quod tali, tantaeque Confraternitati permissum minus, aut laudabile quiddam¹⁵⁴ censeant Aristarchi, ac Momi, quam cuivis alteri communitati, quod¹⁵⁵ in Album inscribendi Fratres, ac Sorores pie receptum morem custodiant?

III. Tropologicae, sive Morales Rationes suppetunt plures, quae ad eminentiorem virtutum perfectionem Inscriptiones amant, et observant.

1. Ratio: *Ob Fidei Receptionem*¹⁵⁶.

Viris enim pene innumeris in Album relatis devotio crescit inscriptis, et admissionis ad communionem dubium cessat.

2. *Ob spem salutis certiolem.*

Haec enim cum peccatoribus vacillare posset, mirifice roborantur ii cognito, tot sibi Confratrum merita in subsidium esse parata, quae cum poenitentibus invita patrocinentur ad satisfactionem: tum vita perfunctis suffragentur ad liberationem, aut majorem ad gloriae cedant coronam.

Verum namque Gregorianum illud opinor: *impossibile est, multorum preces non exaudiri.*

¹⁵³ Në botimin e 1691 gjendet: "planissime" (plotësisht).

¹⁵⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "quidam".

¹⁵⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "quo".

¹⁵⁶ Në botimin e 1691 gjendet: "Receptionis".

3. Shkalla e dinjitetit dhe e detyrave të funksionarëve, dhe urdhërat në Kishë dhe në shtet, janë sjellë me kujdes, solemnitet dhe vetmi në shpresën dhe besimin ndaj kujtesës.

Kështu edhe shumë institucione ruajnë regjistrat, si, p.sh Akademitë, Katedralet, Famullitë, Batisteret, etj.

Të gjithë shumë të sigurt do të quajnë të drejtë që, nëse kjo vlen për emrat e dinjitetit njerëzor, kjo do të vlejë më shumë për atë që kryen detyrën e lavdërimit Marian.

4. Në Curie, në kolegje, në qytete, etj., ka kode, dhe, në brendësi raportet e rentave dhe të dhurimeve, etj.: këto dhurime dhe renta janë të ngjashme me bashkimin e meritave të Bashkësisë sonë.

5. Ushtarët, si të rekrutuarit, si veteranët, shkruhen bashkë, në të njëjtin libër me siglën e ushtrisë, për t'i dhënë shkëlqim ushtrisë.

Kjo a nuk do të vlejë ndoshta më shumë për vëllezërit tanë, që janë radhitur për të luftuar betejën e mirë kundër mishit, botës dhe demonit, nën flamurin e Rruzares së Shenjtë të Jezusit e të Marisë?

Cila është arsyeja për të cilën, pra, një Vëllazërie të tillë të lavdërueshme, do t'i jepet më pak se çdo institucioni tjetër?

A nuk do të vlejë më shumë të ruash, të shkruar mbi një listë, emrat e vëllezërve dhe të motrave të Vëllazërisë, dhe të përcjellësh me devotshmëri kujtimet e tyre, sesa të regjistrosësh aristarkët e ndryshëm dhe momët (ndjekës të Momos) e historisë?

III. Shtohen, në fund shumë arsye alegorike ose etike që preferojnë dhe ruajnë regjistrimin e emrit të atyre që kanë arritur përsosmërinë më të shkëlqyer të virtyteve;

1. Regjistri i Vëllazërisë është për të mbledhur emrat e atyre që kanë patur besim: në fakt, falë personave të panumërt të shkruar në Regjistër, rritet devotshmëria tek të shkruarit, dhe largohet çdo dyshim mbi pranimin e tyre në Vëllazëri;

2. Regjistri i Vëllazërisë është për një shpresë më të sigurt të Shpëtimit.

Shpresa, në fakt, mund të lëkundet tek mëkatarët, por lulëzon në mënyrë të pabesueshme tek ata, për shkak të mendimit që janë kaq të shumtë në numër meritat e Vëllazërisë që ofrohen në ndihmë të tyre, dhe, të shtyrë nga një forcë e tillë, do të arrijnë të penduar në rrëfyese: kur pastaj do të lënë këtë jetë, do të marrin lutje të përsëritshme për të qenë të lirë nga Purgatori, dhe për marrë një Kurorë më të madhe Lavdie.

Edhe unë, si Shën Gregori, besoj në mënyrë të vendosur që “është e pamundur që lutjet e shumë personave të mos përmbushen”.

Quod si Inscriptio Liber non ipsis subiceret oculis tantum numerum inceptorum: multis forte is aegre ad fidem accederet¹⁵⁷, quamque pene desertam a plerisque Fraternitatem putaret, ipse quoque tanto minoris duceret, desereret citius.

Litera¹⁵⁸ scripta magis, quam vox audita, movet, expertus loquor.

3. *Ob exemplum*: quod solus inceptorum numerus inspectus de se praebet, praesertim tepidis, aut peccatorum nausea adoplectis, ut solo viso hoc albo tanto sui similium multorum; dissimiliumque, vel rubore, vel terrore, vel spe et amore frugis melioris afficiantur.

4. *Ob animi demissionem* inceptorum, qui gaudent promiscuo maximorum, medioximorum, infimorumque numero permisceri humilitate pari.

Non parva demissio est, se Servum inter Conservos Jesu et Mariae confiteri; se aliorum etiam minimorum merita expetere, se humiliter supplicem Deo esse velle, se tumores arrogantium, invidorumque rancores flocci pendere?

Digni tales, qui se humiliarunt, ut exaltentur¹⁵⁹.

5. *Ob Iustitiam* q. d.¹⁶⁰ inscripti: profiteor aequum, justum, debitum esse, ut Christo, ac Mariae, in isto praesertim ac singillatim¹⁶¹ divino cultu Psalterii sancte deserviat.

Citra enim opem istorum justus fieri, esse perstareque nemo valet.

6. *Ob Religionis cultum* exteriorem in Ecclesia.

Qui cum publicus sit in exemplaremaedificationem, publica quoque, solemnique¹⁶² incriptione velut contestandus est.

Neque tamen possessae Religionis normam tibi, formamque isthic inesse persuaseris, sed communis quaedam devotionis, ac pietatis Christianae.

7. *Ob Obedientiam Dei*, et Ecclesiae mandatis exinde sanctius exhibenda, in quod propositum sua velut nomina deponunt inscripti.

8. *Ob Prudentiam*: Prudens enim ad certos¹⁶³ in futurum easus, ac eventus, horum occupat injuriam, hacque incriptione sibi tot parat amicos, quot in Confratrum sese resignat, et commendat Societatem Sanctam, talium, quorum cor unum est, et anima una.

¹⁵⁷ Në botimin e 1691 gjendet: "accideret".

¹⁵⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "littera".

¹⁵⁹ Kjo frazë mungon në librin e 1847, por është e pranishme në botimet e mëparshme.

¹⁶⁰ Shkurtim ndoshta i: "quam dixi" ("për të cilin kam thënë").

¹⁶¹ Në botimin e 1691 gjendet: "singulatim".

¹⁶² Në botimin e 1691 gjendet: "solennique".

¹⁶³ Në botimin e 1691 gjendet: "incertos".

Nga momenti që, megjithëse Libri i regjistrimit në Vëllazëri e bën të dukshëm në sytë e të gjithëve, numrin e madh të të regjistruarve, shumë pak u ngjall dëshirën të gjithë të tjerëve të hyjnë në këtë shoqëri besimi, aq më tepër pa Librin e Regjistrimeve, nëse dikush sheh që kjo Vëllazëri është braktisur nga shumë vetë, ai do të ishte më pak i prirur të hyjë, ose do ta linte atë shumë shpejt.

Të bind më shumë një emër i regjistruar, se shumë fjalë të dëgjuara, dhe e them për eksperiencë;

3. Regjistri i Vëllazërisë është për mësim: në fakt, mjafton vetëm që të vaktët dhe ata plot mëkate sa për të vjellë, të shohin Regjistrin dhe numrin e të regjistruarve, kaq të ngjashëm me ta, por kaq të ndryshëm, që ata të provojnë turp, ose ankth, ose besim dhe kurajo, nxitje drejt një jete më të mirë;

4. Regjistri i Vëllazërisë demonstroi thjeshtësinë e shpirtit të të regjistruarve, të cilët gëzojnë që janë të regjistruar të gjithë së bashku, të mëdhenj, të mesëm e të vegjël, me nivel të barabartë.

Nuk është pak thjeshtësia kur e njeh veten shërbëtor, në mes të shërbëtorëve të Jezusit dhe të Marisë, të kesh nevojë për meritat e të tjerëve më të vegjël, të duash të jesh një lutës i përlurur i Zotit, të konsiderosh asgjë prepotencën e mendjemëdhenjve dhe inatet e ziliqarëve; ata janë të denjë për premtimet, sepse u përlurën për t'u lartësuar.

5. Regjistri i Vëllazërisë është, siç kam thënë, një akt drejtësie ndaj atij që është regjistruar: e quaj të barabartë dhe të drejtë t'u jesh mirënjohës atyre që në mënyrë të veçantë dhe të vetme, i shërbejnë shenjtërisht Krishtit dhe Marisë në ushtrimin e Rruzares së Shenjtë.

Pa veprën e tyre të lutjes, në fakt, askush s'do të mund të bëhej, të ishte dhe të qëndronte i drejtë!

6. Regjistri i Vëllazërisë është në Kishë manifestimi i veprës fetare që e bën të dukshme pjesëmarrjen në Vëllazëri si model ndërtimi për të gjithë, dhe kjo kërkon një regjistrim publik dhe solemn.

Mos beso se, me regjistrimin ti ke një dokument formal të një fitimi në Fe, por merr një komunitet lutjeje dhe mëshire të krishterë;

7. Regjistri i Vëllazërisë bën që të regjistruarit të shkruajnë emrat e tyre, për të manifestuar qëllimin e tyre të të dashurit, deri në fund, t'i binden shenjtërisht Zotit dhe normave të Kishës;

8. Regjistri i Vëllazërisë është një akt kujdesi, në parashikim të rrethanave dhe të ngjarjeve që ndoshta do të ndodhin: regjistrimi lufton sulmin e tyre, sepse përgatit shumë miq, aq sa janë Vëllezërit dhe i beson Jezusit dhe Marisë së Shenjtë Shoqërinë e tyre të Shenjtë, ku secili është një zemër e vetme dhe një shpirt i vetëm;

9. *Ob Charitatem fraternitatis* diligitur attentius, et inscriptio fit diligentius, quae velut quaedam est ad mutuo diligendum, ac perseverandum compromissio.

Quibus enim semel fuit decretissimum, dare sua tantilia, et accipere tot aliorum merita tanta, per mutuam communicationem, quid opisisti, quid auxilii, consiliique invicem aliis in quibuscumque rebus praestare sese paratos affirmare ipsa videntur inscriptione?

Atque ea ex causa arctius est vinculum Fratres inter spirituales¹⁶⁴ charitatis, quam carnales sanguinis fratres.

Quis tam barbarus ab omni humanitate remotus, non illius memoriam animae incideret suae, a quo libente volente mille auri talenta dona abstulisset?

Quid igitur?

Non is inter Fratrum Album mihi aeternum consignatus numeraretur; qui suam mihi animam, animaeque corporisque merita sua dedisset, et quicquid posset, aeternum sese debere mihi ultro profiteretur?

At haec mens est, haec vox inscriptionis.

10. *Ob misericordiam* Confratribus, si opus fuerit¹⁶⁵, exhibendam prius, ac promptius, quam alienis.

Quocirca si in pari certarent agone duo, hic Confrater, ille non frater, et hic mille aureos offerret mihi, ut adsisterem sibi agonizanti: spretis aureis ad Confratrem advolarem potius pari in articulo constitutum.

Quia sua is merita mihi communicavit: “*Quae sunt super millia auri, et argenti*”, Psalm. 118.

11. *Ob Pacem*: quae per inscriptionem, damnata capitali discordia, coalescere in tanto constantiorem potest concordiam.

Quis enim illi foret noxae¹⁶⁶, vel damno, cum quo in eodem se Deo velut devovit Meritorum Consortio?

S. Dominicus sane, vel hoc praecipuo usus medio, non privata solum dissidia simultatesque rescidit, cumque fibris elisit, sed bella quoque publica, et inveterata composuit, adeoque orbem quasi universum animorum facta immutatione vertit in melius, ac reformavit.

12. *Ob cumulum meritorum*: Inscriptis¹⁶⁷ enim manet praemium non personale dumtaxat, sed etiam universale omnium aequae, ac singulorum.

Eo, quod orbi toti de se spondeant exemplum in Psalterio serviendi Christo, ac Mariae.

¹⁶⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “spiritaes”.

¹⁶⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “fuerit”.

¹⁶⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “noxae”.

¹⁶⁷ Në botimin e 1691 gjendet: “inscriptos”.

9. Regjistri i Vëllazërisë është në përparësi të dashurisë vëllazërore, deri kur të jetë në konsideratë të madhe regjistrimi, dhe ajo të bëhet me kujdes, si një marrëveshje e heshtur për t'u dashur dhe për të ngulmuar.

Shkruhesh, në fakt, vetëm një herë në jetë, dhe për ndarjen reciproke dhurohen meritat personale të vogla, dhe merren shumë merita të të tjerëve: kush mund t'i numërojë sa pasuri, sa ndihma reciproke që shkojnë përtej imagjinatës, duket se pohojnë për veten, se janë në dispozicion, duke nisur nga vetë regjistrimi?

Dhe për një arsye të tillë është më e afërt lidhja e dashurisë në mes Vëllezërve shpirtërorë, sesa mes vëllezërve të gjakut.

Çfarë mund të thuash më shumë, pra?

Kush vallë do të jetë kaq mosmirënjohës dhe kaq jo njerëzor, sa të mos mbajë më asnjë kujtim në shpirtin e tij, të atij, nga i cili ka marrë me liri dhe pa interes dhuratën e një mijë talenteve të arit?

Secili i regjistruar numërohet në avantazhin tim në Regjistrin e përjetshëm të Vëllezërve: kush ka ofruar për mua jetën e vet, dhe meritat e tij të trupit dhe të shpirtit, dhe gjithçka që mund të meritojë me Vëllazërinë, ai nuk do të më demonstrojë, atëherë që i jam borxh në përjetësi?

Po, mirë, ky është qëllimi, ky është kuptimi i regjistrimit;

10. Regjistri i Vëllazërisë shërben, nëse është e nevojshme, për të shfaqur menjëherë mëshirë drejt Vëllezërve para të gjithë të tjerëve.

Kështu, nëse dy vetë garojnë në të njëjtën garë dhe nga ata njëri të jetë Vëlla dhe tjetri jo, dhe ky i fundit të më ofronte njëmijë monedha ari për ta ndihmuar në luftim, duke përbuzur monedhat e arit, do të vrapoja drejt Vëllait, të pranishëm në të njëjtën sfidë.

Ai, në fakt, më ka vendosur në bashkim meritat e tij “që vlejnë më shumë se njëmijë monedha ari dhe argjendi” (Ps. 118,72);

11. Regjistri i Vëllazërisë është në avantazh të paqes, që me regjistrimin që largon mosmarrëveshjen mëkatore, arrin të bëjë të zëjë rrënjë një marrëveshje shumë të qëndrueshme.

Kush, në fakt, do t'i sillte ofendime ose dëme atij që ndan bashkimin e meritave me Zotin dhe me të tjerët?

Shën Domeniku, në fakt, me ndihmën e këtij mjeti thelbësor, jo vetëm shkatërroi mosmarrëveshjet personale dhe inatet, por edhe qetësoi betejat e vjetra qytetare, dhe, pasi arriti mdryshimin e shpirtit, transformoi dhe reformoi në të mirë pothuajse gjithë botën;

12. Regjistri i Vëllazërisë është për rritjen e meritave: të regjistruarit marrin një çmim jo vetëm për veten e tyre, por edhe për të gjithë Vëllezërit, çmim që është i të gjithëve njësoj dhe i secilit.

Dhe kjo, pikërisht sepse janë impenjuar para të gjithë botës, me shembullin e tyre për t'i shërbyer Krishtit dhe Marisë në Rruzare.

Ad extremum, cum tot ac tales sint, tantaeque causae Inscriptionis; par est, et ad exemplum illustre, si quot annis semel, in Oratorio Fraternitatis, aut Paroecia, inceptorum Fratrum, ac Sororum, publico exque libro recitarentur.

Id quod olim in festo Annunciationis Mariae Virginis consueverat observari, quod est princeps festum, ac proprium institutae Fraternitatis de Psalterio.

Locis tamen in aliis id festis agebatur: per Hispaniam, et Italiam ipsa festivitate Sancto Dominico sacra, et solenni ea fiebat proclamatio: ut qui tantae Confraternitatis innovatae reparator, at mirificus illustrator extitisset.

Prodit *M.*¹⁶⁸ *Thomas de Templo*, haud vane observatum esse, quod quoad ista floruit per orbem Fraternitas, ipsum omnium honorum affluentia, ac prosperitate usum fuisse.

Ipsa quoque Dei Virgo Maria nonnullis revelavit, sese per eandem Ecclesiae innumera bona collaturam.

Quo Ea cuique, et Fraternitas colenda sanctius est; ritusque in eam inscribendi religiosus observandus.

Narrat *P. F.*¹⁶⁹ *Joannes de Monte in Mariali*, de celebri quodam eximie scientiae viro, qui nostra, inquit, memoria (cum S. Dominicus et S. Franciscus suis orbem praedicationibus, pariter exemplis et miraculis illustrarent) Dei Clementiaraptus incoelestibus praegrande volumen ostenderit, quod clara in luce ad instar solis, circum radiis effulgentibus corruptum, resplendebat, in quo Confraternitatis de Psalterio Fratrum, et Sororum nomina, pereleganti forma visebantur perscripta.

Scriptorem autem S. Dominicum, et S. Franciscum assidere visos; quippe qui omni conatu et zelo indefesso, suae peregrinationis ac praedicationis tempore, quam plurimos ad idem Divini Cultus studium vocare et accendere certatim adlaborabant.

Ritum vero Inscriptionis S. *P.*¹⁷⁰ Dominicus omni cura diligentiaque observabat, et ipse, quotquot erant praedeterminati, conscribebat.

¹⁶⁸ Shkurtim i: "Magister".

¹⁶⁹ Shkurtim i "Pater Frater".

¹⁷⁰ Shkurtim ii: "Sanctus Pater".

Në fund, nga momenti që me kaq shumë vlera dhe kaq të mëdha janë arsyet e regjistrimit, do të ishte njësoj e shkëlqyer dhe shembullore, nëse një herë në shumë vjet, në Oratorin e Vëllazërisë ose në Famulli, të lexoheshin publikisht, nga Regjistri i Vëllazërisë, emrat e Vëllezërve dhe Motrave të regjistruara.

Kjo gjë, dikur, bëhej në festën e Lajmërimit të Marisë Virgjër, nga momenti që është ajo festa kryesore dhe e posaçme e themelimit të Vëllazërisë së Rruzares.

Në disa vende, prapëseprapë, leximi i emrave bëhej gjatë festave të tjera: në Spanjë dhe në Itali deklarimi ndodhte gjatë festës së shenjtë dhe solemne të Shën Domenikut, në mënyrë që të ishte i pranishëm ai që riparoi dhe solli në mënyrë të admirueshme në shkëlqimin e ripërtërirë Vëllazërinë.

Mjeshtri Tomazo i Tempullit ka përcjellë që ky lexim i emrave nuk bëhet kot, nga momenti që për tërë kohën që kjo Vëllazëri lulëzoi për botën, dhe u mbajt kjo traditë, pati bollëk dhe prosperitet të të gjitha të mirave.

Edhe vetë Virgjëra Mari, Nëna e Hyjit jo pak personave u zbuloi se Ajo do t'i sillte, përmes Vëllazërisë, të mira të panumërta Kishës.

Secili, atëherë, të nderojë shumë Shenjten Mari dhe Vëllazërinë e saj dhe të repsektojë në mënyrë fetare Ritin e Regjistrimit.

Fra Gjoni nga Monte, në Marialin e tij, tregon për një burrë të nderuar, me një shkence të veçantë, për të cilin shkruante për kujtesën tonë që, kur Shën Françesku dhe Shën Domeniku ndriçonin botën me predikimet e tyre, dhe edhe me shembuj dhe mrekulli, duke qenë për Mëshirën e Zotit, rrëmbyer në Qiell, ai shikoi një vëllim të madh që shkëlqente me një dritë të pastër, të ngjashme me diellin, e rrethuar me rreze shkëlqyese; në të lexoheshin, të shkruar me një shkrim shumë të bukur, emrat e vëllezërve dhe motrave të Vëllazërisë së Rruzares.

Dhe, atëherë shikoi që, ata që ishin ulur për të shkruar, ishin Shën Domeniku dhe Shën Françesku: sigurisht ata në kohën e pelegrinazhit dhe të predikimit të tyre, me çdo përpjekje dhe zell të palodhur, duke garuar përdornin të gjitha mjetet për të thirrur sa më shumë njerëz dhe ndezur tek ata të njëjtin zjarr për Kultin Hyjnor.

Dhe shikonte pastaj që Ati i shenjtë Domenik mbante me kujdes dhe zell ritin e regjistrimit dhe ai vetë shënonte emrat e të përzgjedhurve.

CAPUT XVIII

*De multiplici, in spiritualibus item, ac temporalibus,
Utilitate, ex Inscriptionis ritu, dimanante.*

Ovigilantissime ovium Christi Custos, et Pastor, quot, et quanta in Ecclesiam, inque orbem Christianum, divina humanaque Donorum commoda, ex Inscriptionis ritu, et Inscriptae Fraternalitatis Mariana Communicatione descendant, nemo ea satis enumerare, minus pro dignitate commendare potest.

Poterant illa tamen, velut aggesta quaedam cumulatim inspicere, in divinis istis Psalterii Oraculis duobus, Oratione, inquam, Dominica, et Angelica Salutatione.

Et, si recte colligamus, adque summa velut capita revocemus omnia, illorum dena ex Oratione Dominica¹⁷¹, et Salutatione vero Angelica¹⁷² quinquagena hic¹⁷³ proponere¹⁷⁴ licebit.

Quae duo Evangelica cum omnem Psalterum Christi, ac Mariae certatim exerceant conatum, ac industriam sibi vendicent: paria quoque et infinite majora laboribus praemia esse reposita, nemo est quem Sacra Fides dubitare citra nefas concedat.

Nam *“recipit unusquisque, prout gessit in suo corpore”*, 2 Cor 5¹⁷⁵.

I. Oratio Dominica quidem suis ipsa verbis quibus constat, dena Dona optima insinuat, quibus ita merentes gratia Dei Psaltas factos¹⁷⁶ donare dignatur.

1. Inscriptae Fraternalitatis Bonum est: *in filios Dei adoptatio*¹⁷⁷: quia, *Pater Noster*, orant Psaltae.

Qui enim propriis culparum demeritis fuerant reprobi, Fraternalitatis consortio tantae, Dei efficiantur filii.

2. Coelestis Societatis imitatio per Gratiam.

Quia orant: *Qui es in Coelis*: id est, Beatis ipsis, per Gratiam et Gloriam.

3. *Sanctificatio* Nominis Dei in Ecclesia; quod orent toties: *Sanctificetur, etc.*

Si enim Nomen Dei, et Mariae uno in Psalterio quinquagies supra centies sanctificatur, quoties in ore, in corde Fratrum omnium, atque Sororum?

Et vere¹⁷⁸ hi, orationis, vi, sancti fiunt ipsi.

4. *Regni Dei Adventus*, tum in Politiae, tum in Ecclesiae, tum in Glorae Divinae Regnum, quod orent: *Adveniat Regnum tuum*.

Atque ita, qui ante servi fuerant, nunc liberti Dei in ipsius Regno sunt.

¹⁷¹ Në botimin e 1691 gjendet: “Domini”.

¹⁷² Në botimin e 1691 mungon fjala: “Angelica”.

¹⁷³ Në botimin e 1691 gjendet: “huc”.

¹⁷⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “proponamus”.

¹⁷⁵ Në botimin e 1691 mungon citimi i 2 Kor. 5.

¹⁷⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “mactos” (i nderuar).

¹⁷⁷ Në botimin e 1691 gjendet: “adoptio”.

¹⁷⁸ Në botimin e 1691 gjendet: “vero”.

KAPITULLI XVIII

Mirësitë e shumta që, duke u nisur nga riti i regjistrimit në Vëllazëri, shpërndahen njësoj, si në realitetin shpirtëror, ashtu edhe në atë të kohës.

O Mbrojtës vigjilent dhe Bari i deleve të Krishtit, kush vallë në Kishë dhe në botën e krishterë do të mund të numëronte, apo të arrinte të kuptonte madhështinë, sesa të mëdha janë mirësitë hyjnore dhe njerëzore të dhuratave që vijnë nga riti i regjistrimit dhe nga bashkimi i meritave, në vazhdim të regjistrimit në Regjistrin e Vëllazërisë së Shenjtes Mari.

Dhurata të tilla mund të konsiderohen si shtojcë plotësuese e dy lutjeve hyjnore të Ati ynë dhe Të falemi Mari.

Dhe nëse me të drejtë lidhim dhe ua drejtojmë të gjitha dhuratat dy lutjeve kryesore është e mundur të marrim me mend pesëmbëdhjetë dhurata për Ati ynë dhe njëqind e pesëdhjetë për Të falemi Mari.

Këto dy lutje ungjillore ushtrojnë, si në një garë, të gjithë mundimin e Ruzarianëve të Krishtit e të Marisë dhe nxisin veprimtarinë; mundimeve, u përgjigjen njësoj, çmime pafundësisht më të mëdha, dhe mbi këtë Feja e Shenjtë nuk i lejon askujt, në asnjë mënyrë të dyshojë.

Në fakt, “secili mori aq sa që në gjendje të duronte në trupin e tij” (2 Kor. 5,10).

I. Sigurisht Ati ynë me dhjetë fjalët e tij, me të cilat është i përbërë komunikoni dhjetë dhurata të shkëlqyera, me të cilat hiri i Zotit denjon të shpërblejë ata që meritojnë të jenë Ruzarianë:

Me regjistrimin në Vëllazëri të mirat janë:

1. E mira e adoptimit si bir i Zotit, pasi ata lusin: Ati ynë.

Ata, në fakt, që qenë të ligj për shkak të veprimeve të tyre të padenja, të fajeve të tyre, me pjesëmarrjen në një Vëllazëri kaq të madhe, janë bërë bij të Zotit;

2. E mira e imitimit të qytetit të Qiellit, përmes hirit, sepse Ruzarianët lusin: “që je në qiell”, domethënë kërkojnë qytetin qiellor të vetë të Lumëve, për hir dhe lavdi.

3. E mira e shenjtërimit të Emrit të Zotit në Kishë, kur Ruzarianët lutën: “U shenjtëroftë Emri yt”.

Nëse emrat e Zotit dhe të Marisë, në një Ruzare të vetme, përsëriten në mënyrë të shenjtë njëqind e pesëdhjetë herë, sa herë më shumë emrat e shenjtë do të shenjtërohen, nëse do të jenë në gojët dhe në zemrat e të gjithë vëllezërve e motrave të Vëllazërisë!

Dhe me të vërtetë ata, për fuqinë e lutjes së Ruzares së Shenjtë do të bëhen Shenjtër.

4. E mira e ardhjes së Mbretërisë së Zotit, si në shtet ashtu edhe në Kishë, si në Mbretërinë e lavdisë hyjnore, kur Ruzarianët lutën: “Ardhtë Mbretëria jote”.

Dhe kështu, ata që dikur ishin skllëvër, tani janë të lirë në vetë Mbretërinë e Hyjit;

5. *Dei Voluntatis impletio, quod orant: Fiat Voluntas Tua etc.*

6. *Temporalium sufficientia magis, quam abundantia.*

Quod orant: *Panem nostrum etc.* vitae necessarium mortali, et spiritali in Sacramentorum digna usurpatione.

Hae quidem¹⁷⁹ bonorum causae generales omnium, tantum, seu¹⁸⁰ par, apud multos Deique diu, sui que immemores, valuerunt; ut nulla eis cederet dies, quin tremendo S. Missae Sacrificio supplices prius adstitissent: quam ad suae concederent officia vocationis.

7. *Dimissio peccatorum, quod orant: Et dimitte*¹⁸¹.

Hinc oh quanta peccatorum facta est, fitque conversio!

Stupentibus Angelorum choris, et exultantibus.

8. *Fraterna Charitas, et Pax* intus, et foris, qua publica, qua privata.

Effecta ea testantur luculenter non nisi orbi universo, quod orant: *Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*¹⁸².

9. *A*¹⁸³ *tentationibus liberatio, quod orant: Et ne nos, etc.*

Et hoc experti sumus in multis; qui positi¹⁸⁴ in Fraternitatem tantae communionis evaserunt in Samsones, Davides etc.

10. *Liberatio a malis* tum culpa, tum poene, quod orant: *Sed libera nos, etc.*

Atque hinc vidimus, ut notorium, infirmos multos, contribulatos ac tantum non pene desperatos, redditos sibi, Deo, vitaeque novae; ut primum sese in Fraternitatem hanc conscribi consenserunt, et Psalterium pie frequentare instituerunt.

Unde Psalterii merito mulierem caecam vidi illuminatam: aliam malo daemone obsessam ac rabidam, perfecte liberatam.

Ista, aliaque talia, et efficacia Dominicae Orationis obtineri posse, nos Fides Christiana docet, inde, ex quo eandem divinam nos Orationem Christus docuit: simul quoque in eadem bona petenda omnia, et quaecunque mala depraecanda, comprehendit: tum denique et consecuturum effectum velut promisit istis.

Matt. 7, Luc. 11: "*Quaerite et invenietis: pulsate et aperietur vobis, petite, et accipietis. Omnis enim qui petit, accipit: et qui quaerit, invenit; et pulsanti aperietur*".

¹⁷⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "quinque".

¹⁸⁰ Në botimin e 1624 e të 1691 gjendet: "ceu".

¹⁸¹ Në botimin e 1691 gjendet: "Et dimit. etc.".

¹⁸² Në botimin e 1691 gjenden fjalët me pikë: "Sicut et nos di. de. no".

¹⁸³ Në botimin e 1691 gjendet: "Ab".

¹⁸⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "post sui".

5. E mira e përmbushjes së Vullnetit të Hyjit, kur Rruzarianët lusin: “U bëftë vullnesa jote etj.”;

6. E mira e mjaftueshme e gjërave tokësore dhe jo bollëku i tyre, kur Rruzarianët lutën: “Bukën tonë të përditshme etj.”, e nevojshme për jetën si krijesë dhe si shpirt, përmes një pjesëmarrjeje të denjë në Sakramente.

Kështu këto burime origjinale të të gjitha të mirave qenë përdorur të gjitha në mënyrë të barabartë për një kohë të gjatë nga shumë vetë, edhe nga ato që kishin harruar Zotin dhe vetveten: dhe ndodhi që nuk kalonte ditë, pa shkuar të marrin pjesë, duke u lutur në Sakrificën e Shenjtë të Meshës, para se të bënin detyrat që kishin në jetë;

7. E mira e faljes së mëkateve, kur Rruzarianët lutën: “Na i fal fajet tona”.

Oh, sa kthime të mëkatarëve kanë ndodhur e ndodhin kështu!

Mahniten dhe gëzojnë Koret e Engjëjve!

8. E mira e dashurisë vëllazërore dhe e paqes brenda dhe jashtë, e brendshme dhe e jashtme.

Rezultaten shihen në mënyrë të shkëlqyer në të gjithë botën, kur Rruzarianët lutën: “Si i falim ne fajtorët tanë”;

9. E mira e lirit nga tundimet, kur Rruzarianët lutën: “E mos na lejo të biem në tundim”.

Dhe këtë e kemi eksperimentuar shumë herë: ata që janë lidhur me këtë Vëllazëri të një bashkimi kaq të madh, janë bërë si Sansonë dhe Davidë, etj.!

10. E mira e lirit nga të këqijat, si të fajit, ashtu edhe të dënimit, kur Rruzarianët lutën: “Por na liro nga i keqi”.

Për më tepër kemi parë dhe janë bërë të njohura botërisht që shumë të sëmurë dhe njerëz që vuanin, disa prej të cilëve në kushte të dëshpëruara, i janë rikthyer vetvetes, Zotit dhe një jete të re, kur pranuan të regjistrohen, për herë të parë, në këtë Vëllazëri dhe pranuan të recitonin me devotshmëri Rruzaren.

Kam njohur, në fakt, një grua që ishte e verbër, që ka fituar të parit për meritë të Rruzares së Shenjtë; dhe një grua tjetër e pushtuar nga një demon i lig, dhe e tërbuar, që u lirua plotësisht.

Feja e krishterë na mëson se duke recituar Ati ynë, mund të arrihen këto gjëra dhe të tjera të ngjashme.

Për këtë, pra, Krishti na ka mësuar të lutim Lutjen Hyjnore të Ati ynë, sepse ajo përmban në të njëjtën kohë, të gjitha gjërat e mira që duhen kërkuar dhe të gjitha gjërat e këqija që duhen larguar.

Kështu si, në fund, Jezusi premtoi që këto fjalë të Ati ynë do të ndiqeshin nga rezultate, kur thoshte: “Lypni e do t’ju jepet, kërkoni dhe do të gjeni, trokisni dhe do t’ju hapet. Sepse kush lyp merr, kush kërkon gjen, dhe atij që troket do t’i hapet dera” (Mt. 7,7-8; Lk. 11,9-10).

Et ne rerum quicquam petendarum excepisse videri possit; addidit, Marci¹⁸⁵ 11: “*Quicquid orantes petieritis, credite, quia¹⁸⁶ accipietis, et fiet vobis*”.

Atque praedicta capita dena in ipsis verbis Dominicis expressa esse, sat ipsa loquuntur.

II. Salutatio Angelica nunc sua¹⁸⁷ ratione quindena Bona in sese contineat, patentibus rite parata; quae Psaltis Marie tumpro Salutationis dignitate, tum pro merito Virginis, clementer a Deo concedantur¹⁸⁸, pari via modoque declarabo.

Quindenis ea Voculis constat plane Divinis: ne quis, vel apicem in ea vacare mysterio putet, ecce tibi Fructus, seu *Effecta* illius totidem perinde Divina recensebo dumtaxat.

Bonum primum est, *Liberatio a Vae* maledictionis Evae: per *Ave*.

2. *Mentis illuminatio*, per inspirationes scientiarum informationes, et gratiam; per *Maria* id est¹⁸⁹ *Illuminatrix*¹⁹⁰.

3. *Gratiaedonatio* singularis Servis Suis peculiaribus conferenda: quia *Gratia*, orant.

4. *Abundantiagratiae* per plenitudinem Spiritus Sancti: quia *Plena* orant, et singularem Mariae plenitudinem praedicant.

5. *Dominiumlibertatis*, Galat. 4: “*Qua Libertate nos Christus Liberavit*”; quia in *Dominus*, Dominae Mariae Dominationem singulariter extollunt.

6. *AssistentiaDei* in hac mundi vita.

Quia, *Tecum*, orant Famuli de Societate Mariae.

7. *BenedictioAngelica*: quia, *Benedicta*, orantes Mariae Benedictionem venerantur Angelicam, item et ipsi ab Angelis benedicendi.

8. *Privilegiispecialis* possessio, prae aliis, danda Psaltis, quod in *Tu*, Deipare demonstrent praecellentias alias supra mulieres.

9. *Misericordiaeimpetratio*, quod, *inmulieribus*, eximiam Matrem misericordiae eminere confiteantur.

10. *Benedictiospecialis*: quia in dies centies et quinquagies Dei Filio dicunt, *EtBenedictus*, qui benedicentes se benedicit.

11. *Fructus Naturae, Gratiae, et Gloriae*.

Quia in *Fructus*, fructuum Fructum Mariae certatim cohonorant Jesum.

¹⁸⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “Luc.”.

¹⁸⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “et”.

¹⁸⁷ Në botimin e 1691 gjendet: qua”.

¹⁸⁸ Në botimin e 1691 gjendet: “conceduntur”.

¹⁸⁹ Në botimin e 1691, në vend të “id est”, gjendet: “I”.

¹⁹⁰ Frazë e mbledhur nga P. Coppenstein edhe nga burime të tjera, që, në inkunabulin e 1498, ngjan kështu: “Secundo habebunt mentis illuminationem et per inspirationem et scientiam et gratiam, quia Maria, quasi Illuminatrix, secundum Ieronimum” (fq. 164, kol. a), për të cilën përkthimi është: “Së dyti, do të kenë ndriçimin e mendjes, si për frymëzim, si për njohje, si për hir, pasi thonë: “Maria”, që është ndriçuesja, sipas Shën Jeronimit”. Do të mbahet parasysh ky burim për përkthimin.

Dhe, me qëllim që askush të mos dyshojë që ndonjë gjë nuk mund të kërkohet në lutje, Jezusi shtonte: “Çfarëdo që të kërkoni me uratë, besoni se e morët, dhe do ta fitoni me siguri” (Mk. 11, 24).

Dhe dhjetë burimet e parathëna që përmbahen në dhjetë fjalët e Ati ynë, flasin vetë ato me bollëk.

II. Edhe Të falemi Mari përmban në vetvete, për origjinën e saj, pesëmbëdhjetë të mira, të përgatitura për ata që i lypin në mënyrën e duhur.

Këto të mira, për Mëshirën e Zotit, u janë dhënë Rruzarianëve të Shenjtes Mari, si për vlerën e Të falemi Mari, si për meritën e Virgjëres Mari: do t'i numëroj me të njëjtën metodë dhe në mënyrë të barabartë.

Të falemi Mari është e përbërë gjithsej nga pesëmbëdhjetë Fjalë Hyjnore, dhe kurrë askujt të mos i shkojë në mendje të heqë qoftë edhe vetëm një presje nga një lutje e tillë qiellore: dhe tani, ja, do të të ilustroj Frytet dhe Efektet gjithashtu Hyjnore, të saj:

- 1. e para e mirë e lirit nga mallkimi i Evës, përmes “Ave (Të falemi)”;**
- 2. e mira e ndriçimit të mendjes, si për frymëzim, si për njohje, si për hir, përmes Shenjtja “Mari”, që është ndriçuesja;**
- 3. e mira e një dhurate të posaçme të Hirit që do t’u jepet shërbëtorëve më të përkushtuar të Marisë, pasi Rruzarianët lutën “Gratia (Hir)”;**
- 4. e mira e bollëkut të Hirit, për plotësimin e Shpirtit të Shenjtë, pasi Rruzarianët lutën “Plena (Plot)”, dhe predikojnë plotësinë e posaçme të Shpirtit të Shenjtë në Shenjten Mari;**
- 5. e mira e fitimit të Lirisë, nga momenti që “Krishti na ka liruar, për të qenë të lirë” (Gal. 4,31); kur Rruzarianët lutën: “Dominus (Zoti)”, ata lartësojnë në mënyrë të veçantë Lirinë e Shenjtes Mari;**
- 6. e mira e Shoqërisë së Zotit në këtë jetë tokësore, pasi shërbëtorët e Vëllazërisë së Shenjtes Mari lutën: “Tecum (me Ty)”;**
- 7. e mira e Bekimit Engjëllor, pasi Rruzarianët, duke u lutur: “Benedicta (e Bekuar)”, nderojnë bekimin që Engjëlli i bëri Shenjtes Mari; dhe në mënyrë të njëjtë edhe ata kërkojnë të jenë të bekuar nga Engjëjt;**
- 8. e mira e zotërimit të një Privilegji të veçantë, që do t’u jepet para të tjerëve, Rruzarianëve, pasi në: “Tu (Ti)”, ata lartësojnë privilegjet e Nënës së Hyjit, krahasuar me të gjitha gratë e tjera;**
- 9. e mira e fitimit të Mëshirës, pasi Rruzarianët duke u lutur: “In Mulieribus (Mbi të gjitha gratë)”, rrëfejnë shkëlqimin e Madhështisë së Nënës së mëshirës;**
- 10. e mira, e një Bekimi të posaçëm, pasi Jezusi bekon Rruzarianët që e bekojnë njëqind e pesëdhjetë herë në ditë në Rruzaren e Shenjtë, kur ata i thonë Birit të Hyjit: “Et Benedictus (i Bekuar)”.**
- 11. e mira e Frytit të natyrës, të Hirit dhe të Lavdisë, pasi kur Rruzarianët lutën: “Fructus (Fryti)”, ata garojnë të nderojnë Jezusin, Frytin e fryteve të Shenjtes Mari;**

12. *Perfecti corporis* in natura, moribus, et fortuna, quantum saluti expedierit.

Quia in, *Ventris*, voce laudant nobilissimum, et purissimum, Virginitatis templum, et Trinitatis Triclinium.

13. *Familiaritas Mariae* specialis in uno¹⁹¹ donorum aliquo¹⁹²: quod in, *Tui*, specialem Mariae proprietatem quandam designant, quae illa cumque fuerit.

14. *Salus gratiae, et gloriae*: pro qua orant in *Jesus*, Matth. 1.

Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum: praesertim tales suae Salutis Praecones, et Psaltas, Nominis Sui Cultores¹⁹³perpetuos.

15. *Dignus honor Sacramentorum*: quem, dum vivunt, illis praestabunt¹⁹⁴, et a quibus muniti dignius et vivis decedent, ut confessi, contriti, Viatico cibati, et inuncti.

Quod *Christus*, id est, Unctus, toties frequentent pro¹⁹⁵ corde, et ore Psaltae coronarii Christi, et Mariae.

III. Dices: Non video, quemadmodum ex Angelica Salutatione dicta quindena bona promanent.

Doleo caecitatem: et quia caecus es, in foveam cadis.

Audi igitur, si videas minus.

1. Christiano addubitare nefas est: quin ista, pluraque et majora Bona Divinae insint Salutationi, atque eadem in *Maria Gratia Plena* extiterint.

2. Cum igitur hujusce plenitudinis confessio, et laudatio digna, a Psaltis quotidie fiat, ac toties¹⁹⁶; cumque in Divinis Salutationis voculis eadem contenta quoque pie ac rite memorentur, et Virgini, ex ipsiusmet accepta Thesauro hoc offerantur in iisdem voculis, ceu phialis a Deo fictis ad id factisque.

3. Cum denique Veritas Christus spondeat, pro dato reddendum danti centuplum, vel in hoc etiam mundo, fore: quis esse Christianus potest, quem Sancta Fides et Spes juste sinant, vel *Deo* discredere, vel *Bono* diffidere, quin possit, et velit, ut verba haec sua sint *Verba Vitae*, sintque res ipsa illius, *qui dixit et facta sunt*.

Ex quibus duo admiranda et adnotanda se fecerunt.

Prius Dignitas, Vis et Potestas, Opulentia Divina, et Sanctitas Salutationis Ave, etc.

¹⁹¹ Në botimin e 1691 gjendet: “una”.

¹⁹² Në botimin e 1691 gjendet: “aliquo”.

¹⁹³ Burimi i inkunabulit të 1498 ka (fq. 164, kol. c), termi “Cantores” (Këngëtarë), që duket më i përshtatshëm.

¹⁹⁴ Në botimin e 1691 gjendet: “praestabant”.

¹⁹⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “pio”.

¹⁹⁶ Në botimin e 1847 gjendet “totiescumque”, por preferohet versioni i shkëputur i botimeve të mëparshme.

12. e mira e përsosjes së trupit, në fizik, në të vepruarit e moralshëm dhe në fatin e mirë, sa do të jetë në dobi të shpëtimit të Rruzarianëve, që duke u lutur: “Ventris (Barkut)”, lavdërojnë me zë Shenjten Mari, Tempull i shkëlqyer dhe i pastër i Virgjërisë dhe Banesë e Trinisë së Shenjtë;

13. e mira e Miqësisë së veçantë të Shenjtes Mari, bashkë me një dhuratë të posaçme, pasi Rruzarianët duke u lutur: “Tui (Tënd)”, lartësojnë atë privilegj të veçantë të Marisë, të të pasurit e Krishtit në të (trupin e saj);

14. e mira e Shpëtimit, përsa i përket Hirit dhe Lavdisë, për këtë Shpëtim Rruzarianët lutën: ”Jesus (Jezusi)”;

“Ai do ta shëlbojë popullin e vet prej mëkateve të tij” (Mt. 1, 21), në mënyrë të veçantë, Rruzarianët, Araldët e shpëtimit dhe Adhures të përjetshëm të emrit të tij;

15. e mira e të qenit të nderuar denjësisht me Sakramentet: Rruzarianët e Kurorës së Krishtit dhe të Marisë, gjatë jetës, do të shquhen në Sakramente dhe të pajisur me to, shumë denjësisht do të dalin nga të gjallët, të rrëfyer, të penduar, të ushqyer të Viatiko dhe të Iyer me Vajin e Shenjtë, nga momenti që ata, shumë herë me zemër dhe më gojë luteshin: “Christus (Krishti)”, që është “i Shuguruari i Zotit”.

III. Mund të thuash: Nuk shoh se në çfarë mënyre nga Të falemi Mari mund të vijnë këto pesëmbëdhjetë të mira!

Më dhemb fakti që je i verbër!

Dhe, nga momenti që je i verbër, do të biesh në gropë!

Dëgjo atëherë, nëse sheh pak:

1. Nuk i lejohet një të krishteri të dyshojë që këta, edhe shumë të mira të mëdha të tjera të jenë përfshirë në Të falemi Marinë Hyjnore, si të dyshosh edhe që vetë të mirat të jenë të pranishme në Shenjten Mari plot me Hir.

2. Në fakt, Rruzarianët, çdo ditë, shpallin këtë plotësi të të mirave në Shenjten Mari, dhe lavdërojnë denjësisht sa herë vetë të mirat, të përfshira në Fjalët Hyjnore të Të falemi Mari, që ata kujtojnë me devotshmëri dhe në mënyrën e duhur në Rruzaren e Shenjtë dhe ofrojnë bashkë më të njëjtat fjalë të Të falemi Mari, këtë Thesar që si parfum temjani i temjanicës, ngjitet tek Zoti.

3. Pasi, pra, Krishti, që është e Vërteta, ka premtuar njëqindfishin, edhe në këtë mënyrë, atij që do të ketë dhuruar; dhe do të mund me të drejtë të pranojë ndonjëherë që një i krishterë që ka Fenë e Shenjtë dhe Shpresën, të mos ketë besim tek Zoti, të mos ketë besim tek e mira, dhe të pretendojë e të dojë që fjalët e tij të jenë edhe Fjalët e Jetës së tij që “Sepse Ai foli, gjithçka u bë” (Ps. 32,9)?

Nga gjërat e thëna deri tani, dy janë gjërat për t’u admiruar dhe nënvizuar: e para, është Dinjiteti, Vlera, Efektshmëria, Pasuria Hyjnore dhe Shenjtëria e Të falemi Mari;

Alterum felicitas Psalterum, quibus eam inspirare mentem dignatus est Deus, ut sibi adlubescere sinerent ad eam tantam Fraternitatem Psalterii adque ipsum Divinum, non jam solummodo Davidicum Psalterium: in, et cum quo versantes, velut in *Fluminis impetu*, qui *laetificat Civitatem Dei*; quique *sanctificavit tabernaculum ejus*: quomodo, vel mente capi potest, quin penitissime ab eo non permadescant.

IV. Quapropter ecce tibi, quisque Psaltes Mariae corollas quindecim offert quotidie, sed generis eas triplicis: unam in Quinquagena prima, *Rosarum*, et liliorum; alteram in secunda, *Gemmarum*; tertiam in postrema, *Stellarum*.

Quis autem voces Salutatorias non intelligit longe vincere rosas suavitate; gemmas, praetiositate; stellas, claritate?

Denique haec vidit et audivit a *Virgine Maria supradictus Sponsus ejusdem Mariae Virginis, et plurima de similibus mirabilissima*.

CAPUT XIX

*Quod horum melius: Psalterium Orare voce, vel mente?
An Praedicare? Dictare? Propugnare id defendendo?*

Domine servorum Christi fidelium metuende.

Humana non quiescens aviditas, saepius multa quaerit impulsa lenitate¹⁹⁷, quam Devotione ducta.

I. Quaestio: *Utrum praestet: Orare Mente, an voce Psalterium?*

Dico:

1. Scienti mentaliter id orare, haud necesse est uti voce, Augustini vox est: Oratio mentalis sine voce valere potest, sed vocalis, nequaquam est meritoria, sine mente devota.

2. Vocale simul et mentale Psalterium melius est, quam alterum solum, quod ei duplex insit bonum; poenalitas major a corporis actu et a contentione mentis.

3. Talis Psalterii usus esse potest Aeternae Vitae meritorius, utpote pure voluntarius, nullo Ecclesiae praecepto mandatus, et ex se bonus, ut supra patet.

II. Quaestio: *Utrum melius: Orationem isthanc orare ad sensum verborum: an Rerum?*

¹⁹⁷ Nē botimin e 1691 gjendet: "levitate".

e dyta, është lumturia e Rruzarianëve, të cilëve Zoti ka denjuar t'u frymëzojë vullnetin për të hyrë, dhe ka lejuar që atyre t'iu fitohet zemra nga madhështia e Vëllazërisë së Rruzares, ku recitojnë Rruzaren e Shenjtë, dhe jo më vetëm Rruzaren e Davidit.

Duke mbajtur në duar Kurorën e Rruzares së Shenjtë, përmes saj jemi si në një lumë me ujëra të bollshëm, që gazmon Qytetin e Zotit dhe shenjtëron banesën e tij të shenjtë të shpirtit (shiko: Ps. 45,5): siç mund edhe të kuptohet me mendje, këta ujëra nuk do të mungojnë kurrë plotësisht.

IV. Prandaj, ja për ty lumi i ujërave të bollshëm, o Rruzarian që i ofron çdo ditë Marisë një kurorë të trefishtë, tre pesëdhjetëshe lulesh, të tre llojeve të ndryshme: pesëdhjetëshja e parë me Trëndafila dhe Zambakë; e dyta pesëdhjetëshe me Gurë të çmuar; e treta dhe e fundit pesëdhjetëshe me Yje.

Kush nuk do të besojë që fjalët e Të falemi Mari i tejkalojnë shumë trëndafilat në bukuri, gurët e çmuar në çmueshmëri, yjet në shkëlqim?

Në fund, Dhëndri i sipërthënë i Virgjëres Mari shikoi dhe dëgjoji nga Virgjëra Mari edhe shumë gjëra të tjera të mrekullueshme, të ngjashme.

KAPITULLI XIX

Rreth Rruzares së Shenjtë, çfarë është më mirë mes këtyre gjërave: ta recitosh me zë të lartë apo në heshtje?

Ta predikosh apo të shkruash një Apologji për ta mbrojtur?

O i patremburi Ipeshkëv i shërbëtorëve besnikë të Krishtit, lakmia njerëzore e diturisë duke mos gjetur kurrë pushim, e shtyrë më shpesh nga mburrja e njohjes, sesa e udhëhequr nga devotshmëria, pyet shumë gjëra:

I. Pyetja e parë është: cila nga dy gjërat është më e mirë: të lusësh Rruzaren në heshtje apo me zë të lartë?

Përgjigjem:

1. Kush di të recitojë Rruzaren në heshtje, nuk është e nevojshme që të përdorë zërin: një thënie e shën Agostinit është: "Lutja mendore mund të vlejë pa zë, por lutja zanore, kurrë nuk është e lavdërueshme pa një mendje të devotshme".

2. Është më mirë Rruzarja e Shenjtë mendore dhe zanore së bashku, më mirë sesa vetëm në heshtje, sepse përmban një dyfish të mirë: lodhja është më e madhe për veprim të trupit dhe për mundimin e mendjes.

3. Ky ushtrim mendor dhe zanor i Rruzares së Shenjtë mund të jetë më i lavdërueshëm për Jetën e Pasosur, nga momenti që është një zgjedhje plotësisht e lirë, jo e diktuar nga ndonjë rregull i Kishës dhe është një lutje e mirë në vetvete, siç është parë më sipër;

II. Pyetja e dytë është: cila nga dy gjërat është më mirë: të recitosh këtë lutje duke medituar kuptimin e fjalëve apo të mistereve?

Dico:

1. **Meditationes de**¹⁹⁸ **Christi Incarnatione, Passione, Gloria; deque Sanctis, de Virtutibus, et vitiis pluris sunt in Psalterio,quam ad verborum sensum attentio; quia rerum alia, atque alia novitate meditarum tollit fastidium.**

2. **Psalterium hoc potius est institutum ad sese sub Deo colligendum, quam ad publice orandum idem in Ecclesia: cum liberae sit Devotionis, et non Necessitatis.**

3. **Oportet ut Psaltes Mariae saltem intendat orare attente, tametsi actu non oret attente.**

Attentio enim actualis ad merendum necessaria non est, in hoc praesertim orandi modo libero: quid¹⁹⁹ **idcirco potest orari inter ambulandum, etc, modisque aliis quibuscunque libuerit, potest addere, demere, dividere partes Psalterii ad placitum.**

III. Quaestio: Utrum melius: Psalterium Praedicare, an Orare?

Dico (caeteris paribus): Praedicare praestat.

Nam illud, quanto est communis bonum, ac utilius; tanto et melius.

Quanquam quoad fervorem privatae devotionis, orare potest alteri praestare.

IV. Quaestio: Quid istorum melius est²⁰⁰; **Confessiones excipere, et in poenitentiam injungere Psalterium: an idem contra oppugnantes propugnare, an orare tantum?**

Distinguo:

1. **Quoad vero bonum proximi praedicta praecellunt isti soli orare;**

2. **quoad vero bonum suum proprium; ipsum orare posset iis antestare.**

3. **Quanquam, Reconciliare, id in poenam dare, defensare, sunt quasi orare.**

S. Augustinus, enim: “Omne opus bonum est oratio”, et vere.

V. Quaestio: Utrum melius: Dictare quaedam ad calamum de Psalterio, an idem praedicare?

Dictare, inquam.

1. **Quia dictator, est Doctorum doctor; qui inde simpliciores ad praedicandum erudiunt.**

2. **Et quia in dictatione major est contemplatio, ad vitam contemplativam propius accedens; quam praedicatio, quae activam ad vitam pertinet.**

¹⁹⁸ Në botimin e 1691, “de” gjendet pas “Cristi”.

¹⁹⁹ Në botimin e 1691 gjendet: “qui”.

²⁰⁰ Në botimin e 1624 dhe të 1691 mungon: “est”. Në botimin e 1847 gjendet në vend të “est”, “sit”.

Përgjigjem:

1. Meditimet mbi Mishërimin, mbi Mundimin, mbi Lavdinë e Krishtit; dhe edhe mbi Shenjtërit, mbi virtytet dhe veset janë në Rruzaren e Shenjtë me vlerë më të madhe, në krahasim me vetëm vëmendjen ndaj kuptimit të fjalëve, pasi rruga e vëmendjes bashkë me rrugën tjetër të së resë së gjërave të medituara, heq mërzinë.

2. Rruzarja e Shenjtë është themeluar më shumë për t'u mbledhur në Zotin, sesa për ta recituar publikisht në Kishë, duke qenë Rruzarja e Shenjtë një përkushtim i lirë dhe jo i detyrueshëm.

3. Duhet që Rruzariani i Marisë t'i kushtojë vëmendje lutjes, edhe pse, në mënyrë efektive nuk arrin të lutet me vëmendje.

Në fakt, për të fituar meritën nuk është i nevojshëm meditari i vëmendshëm në këtë mënyrë të lirë e të veçantë të të luturit: kështu që, mund të lutesh ndërsa ecën, etj. dhe në çfarëdo lloj mënyre tjetër dëshiron, kështu siç është e mundur të shtosh, të heqësh apo të ndash në disa pjesë Rruzaren e Shenjtë, sipas pëlqimit të secilit.

III. Pyetja e tretë është: çfarë është më mirë: Ta predikosh Rruzaren e Shenjtë apo ta lusësh?

Përgjigjem që, në masë të barabartë, mes të dyjave shkëlqen predikimi.

Në fakt, një e mirë sa më shumë të ndahet me të tjerët dhe sa më e dobishme të jetë, aq më e mirë është.

Megjithëse të luturit në zjarrin e devotshmërisë personale, mund ta tejkalojë predikimin.

IV. Pyetja e katërt është: çfarë është më mirë: të dëgjosh rrëfimet dhe të japësh si dënim Rruzaren e Shenjtë, apo të shkruash në mbrojtje kundër kundërshtarëve të saj, apo vetëm ta lusësh?

Përgjigjem me një dallim:

1. para së gjithash, përsa i përket të mirës ndaj tjetrit gjërat e thëna më parë të të rrëfyerit dhe të të shkruarit mbi Rruzaren e Shenjtë, janë superiore ndaj vetëm të të luturit e Rruzares;

2. përsa i përket të mirës së secilit, vetëm të luturit mund të tejkalojë dy realitetet e tjera;

3. prapëseprapë, të rrëfyerit dhe të dhënit si dënim i Rruzares së Shenjtë dhe të mbrojturit, janë gati si të luturit: shën Agostini, në fakt, thotë: "Çdo vepër e mirë është lutje", dhe është me të vërtetë kështu.

V. Pyetja e pestë është: çfarë është më mirë: të shkruash disa gjëra me penë mbi Rruzaren e Shenjtë apo ta predikosh?

Them që është më mirë të shkruash:

1. pasi kush shkruan është Doktor i doktorëve, të cilët pastaj mësojnë më të vegjlit me predikimin;

2. dhe, pasi në të shkruar është më e madhe soditja, kush shkruan afrohet më shumë me jetën soditëse, në krahasim me atë që predikon që i përket jetës aktive;

3. Scriba est tanquam Moyses quidam, Verbum Domini revelans Aaroni. Praedicatores vero sunt velut Aaron in verbo subjectus Moysi.

4. Quanquam respectu laboris, charitatis, aut necessitatis ipsum *Praedicare*, altioris esse meriti potest, quam *Dictare*.

VI. Quaestio. *Utrum melius: scribere sub altero dictante: an orare, praedicare, reconciliare? etc.*

Dico.

1. Scribae Doctorum Sanctorum, si fuerint in gratia, merentur Aureolam Doctorum, et gloriae societatem, etsi non parisi cum Magistris.

2. Quia vero isti per magnam quotidie poenam habent in mente subinde invita, inque corporis labore;

item tentationes saepe diaboli pulsantur de omittenda scriptione, de valetudine sibi inde laedenda, etc.

Ideo quoad haec talia, majoris esse meriti queunt, ut qui in poena majore versentur: praeterquam quod causa salutis sint multis, ex eorum scriptorum usu procurandae.

Verum ex pura devotione scribere oportet, non aviditate lucelli.

3. Magni item sunt meriti, qui conscripta communicant aliis ac evulgant.

Isti enim sunt velut aurigae, quibus vasa doctrinae Sancti Spiritus deferuntur in orbem.

Et tales par est, ut in Fraternitate Psalterii recenseantur, qui etsi minus facto, ac voto tamen id orant, et offerunt: quin etiam in aequivalenti Christum et Mariam colunt.

VII. Denique unum hic referam, ab ipsa Virgine Maria cuidam sibi devoto revelatum infra annos quatuor, quae aiebat: *“Ego impetravi a Filio Meo, quod omnes in ista Confraternitate habere possint in Confratressuos totam Curiam coelestem, in vita et in morte: quoad omnium meritorum cum Sanctis Communicationem, ac si ipsi Beati in hac mortalitate unam eandemque cum ipsis haberent Fraternitatem.*

Admirabatur, ille, nil credens dicto.

Cui illa: *“Cur non credis eos sodales esse: cum Psaltae mei in mundo id agant²⁰¹, quod Beati in coelis omnes semper faciunt?”*.

Unde S. Gregorius infert: Homines venire ad Angelorum Ordines, quorum tenuerunt in vita actus officiorum.

²⁰¹ Në botimin e 1691 gjendet: “agunt”.

3. kush shkruan është si një Moisi i ri që i zbulon Aronit Fjalën e Zotit: predikuesit janë si Aronë të rinj, të nënshtruar fjalës së Moisiut;

4. megjithatë, përsa i përket vëmendjes, mundimit, dashurisë dhe nevojës, të predikuarit mund të jetë me meritë më të lartë sesa të shkruarit.

VI. Pyetja e gjashtë është: çfarë është më mirë: të shkruash mbi Rruzaren nën diktimin e një tjetri, apo të lutesh, predikosh, rrëfesh, etj.?

Përgjigjem:

1. shkruesit e Doktorëve të Shenjtë, nëse qenë në hir, merituan shkëlqimin e doktorëve dhe janë bashkuar në lavdinë e tyre, edhe pse jo në mënyrë të barabartë me Mësuesit e tyre;

2. meqë shkruesit për shkak të lodhjes së madhe të përditshme, janë shpesh pa qejf në mendje dhe të lodhur në trup;

si edhe tundimet e djallit shpesh i shtyjnë të lënë jashtë transkriptime, deri në dëmtimin e shëndetit të tyre.

Si pasojë, vështirësi të tilla mund të jenë me merita më të mëdha; por kjo vlen vetëm nëse arsyeja e sëmundjes të ketë qenë, në pjesën më të madhe, shkaktuar nga ushtrimi i transkriptimeve të tyre mbi Rruzaren e Shenjtë.

Për meritat duhet, në fakt, të shkruash për devotshmëri të pastër, jo për lakmi të fitimit.

3. njësoj do të marrin një meritë të madhe ata që u komunikojnë të tjerëve shkrimet e tyre, dhe i shpërndajnë: ata në fakt, janë si karrocierët që transportojnë në botë vazot e doktrinës së Shpirtit të Shenjtë.

Dhe është e drejtë që ata të jenë të shkruar në listën e Vëllazërisë së Rruzares, nga momenti që ata edhe pse konkretisht lusin më pak Rruzaren e Shenjtë, me dëshirë, sidoqoftë, ata e lusin dhe e ofrojnë: në të vërtetë edhe ata në mënyrë të barasvlershme nderojnë Krishtin e Marinë.

VII. Në fund, këtu do të risjell një gjë që iu zbulua nga vetë Virgjëra Mari një të devotshmi të saj, më pak se katër vjet më parë, dhe thoshte: “Unë kam fituar nga Biri im që të gjithë këta që bëjnë pjesë në këtë Vëllazëri, mund të kenë, si edhe vëllezërit e tyre, të gjithë Gjykatën Qiellore në jetë dhe në vdekje; dhe kështu ata do të kenë bashkimin e të gjitha meritave, bashkë me Shenjtërit, sikur vetë të Lumët të kenë qenë në këtë jetë të vdekshme, në një të vetme Vëllazëri, bashkë me ta”.

Ai mrekullohej, duke mos arritur t’u besonte fjalëve të dëgjuara.

Dhe Shenjtja Mari atij: “Pse nuk beson që ata janë të bashkuar, kur Rruzarianët e mi bëjnë në botë, atë që të gjithë të Lumët bëjnë gjithmonë në Qiell?”.

Për këtë, Shën Gregori bën të ditur se njerëzit do të shkojnë në Koret e atyre Engjëjve, që gjatë jetës u përpoqën t’u imitonin veprat.

CAPUT XX.
De Gestatione Psalterii

Episcopo Christi Famulorum piissime.

I. Quaeritur: An ait conveniens ad zonam, vel manum, aliterve circumferre secum Patrilogium, sive Coronam Rosariam?

Dico: Id decet, et expedit: ob humanae memoriae labilitatem; ob paratiorem usum in promptu; ob exemplum bonum, quod in utroque Testamento omnibus est mandatum.

II. An exemplum istud sit meritorium?

Dico: si fiat citra hypocrysim²⁰², et cum pietatis augendae intentione, ad alios in eundem Dei Cultum pertrahendos; hoc vere²⁰³ non potest non esse meritorium.

In simili casu quid legitur in Revelationibus S.²⁰⁴ Brigittae, quae et ipsa mirifica cum devotione Psalterium hoc trivit et visitavit.

Et ego de hoc certissimus sum.

III. Utrum utilius: Portare in manifesto, an non portare, sed orare tamen in occulto?

Dico:

1. Quoad exemplum aedificationis, maxime aeternum, necessarium Ecclesiae; utilius est gestare.

At quoad efficaciam impetrationis, utilius est Orare: caeteris paribus.

Quia Charitas utriusque mensura est ac pondus.

Si ex majori charitate pro Salute plurium quis gerat tantum, et non oret; sine dubio magis meretur.

Sin autem ex minore charitate, minus promerebitur: aequaliter, si cum aequali.

2. Verum tamen ex parte laboris in orando, et fructus; orare, quam portare, fuerit salutaris.

IV. An conveniat saeculares Dominos Dominasque id gestare? Et vel maxime: quia tenentur ex Officio recte factorum exemplum minoribus de sese praebere: hocque magis, quia aliis bonis operibus subinde minus vacare, aut sese impendere valent, aut nolunt.

V. An Ecclesiasticos, Plebanos, Religiosus id gestare conveniat?

Quid obstat?

²⁰² Në botimin e 1691 gjendet: "hypocrysin".

²⁰³ Në botimin e 1691 gjendet: "vero".

²⁰⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "B.".

KAPITULLI XX

A është e lejueshme të mbash me vete Kurorën e Rruzares?

O i devotshmi Ipeshkëv i shërbëtorëve të Krishtit:

I. Pyetet: a është e përshtatshme të mbash me vete, në rrip, ose në dorë, ose tjetërkund Kurorën e Rruzares?

Përgjigjem që kjo leverdis dhe sjell dobi, si për dobësinë e kujtesës, si për ta përdorur në mënyrë të gatshme para të gjithëve, si për të dhënë shembullin e mirë, siç kërkohet nga të gjithë, si në të vjetrën ashtu dhe në Besëlidhjen e Re.

II. A është i lavdërueshëm ky shembull?

Përgjigjem: sigurisht një shembull i tillë nuk mund të mos jetë i lavdërueshëm, nëse ajo ndodh pa hipokrizi dhe me qëllimin për të rritur mëshirën, dhe për t'u dhënë kurajo të tjerëve në të njëjtën Praktikë Hyjnore.

Një shembull i ngjashëm gjendet në zbulimet e Shenjtes Brixhidë, e cila përdorte njësoj Rruzaren e Shenjtë me devotshmëri të mrekullueshme dhe e mbante në mënyrë të dukshme.

Edhe unë jam shumë i bindur për këtë gjë.

III. Çfarë është më e dobishme: të mbash Kurorën e Rruzares në mënyrë të dukshme apo të mos e mbash, por ta lusësh në fshehtësi?

Përgjigjem:

1. përsa i përket shembullit të mësimit të mirë, në përjetësi, shumë i nevojshëm për Kishën: është më e dobishme ta mbash.

Por, përsa i përket rezultatit të ndërmjetësimit është më e dobishme ta lusësh.

Duke qenë të dy mënyrat të barasvlershme, Dashuria do t'u bëjë atyre masën e peshën.

Nëse dikush Rruzaren e mban vetëm për shpëtimin e shumë vetëve dhe nuk e lut, nëse është shtyrë nga Dashuri më e madhe do të meritojë pa dyshim më shumë, nëse është i shtyrë nga më pak Dashuri, do të meritojë më pak; do të meritojë, pra, në proporcion me Dashurinë, nga e cila është shtyrë.

2. Megjithatë edhe nga detyra e vështirë e të luturit vjen fryti i meritës: të luturit e Rruzares do të jetë më e dobishme për shpëtimin, sesa vetëm mbajtja e saj.

IV. A është e përshtatshme që zotërinjtë dhe zonjat e botës të mbajnë Rruzaren e Shenjtë?

Masivisht dhe më shumë se të tjerët: pasi ata janë të detyruar për shkak të dinjitetit të tyre të jenë me të drejtë shembull në veprimet e tyre për të vegjlit, nga momenti që nuk munden dhe nuk duan të zbatojnë apo t'u përkushtohen veprave të tjera të mira.

V. A është e përshtatshme që Rruzaren e Shenjtë ta mbajnë Klerikët, Famullitarët, Fetarët?

Çfarë e ndalon këtë gjë?

Ipsi, plus laicis caeteris, ad Christi Mariaeque Cultum obligantur: ipsi, vi status sui, exemplo esse bono, quacumque in re sacra, laicis esse tenentur: an²⁰⁵ constat, quod Laici eos imitari non ita possunt in victus temperantia, in vestitus modestia: nec in Scientia, Doctrina, Disciplina, nec in Orationibus publicis Ecclesiae, etc., ob diversitatem status altioris: verum in comprecando, gerendoque Psalterio hoc imitari populus Clerum Sacrum, ceu patres suos filii possunt.

En *Exemplum*: Legitur, apud *M. Thomam de Templo S. Dominici* socium in praedicando Psalterio: Per id aetatis in Hispania Episcopum quendam maximum, plebis suae sibi commissae depravatos mores haud quaquam ad frugem bonam reducere valuisse: quicquid diu, perque saepe, quin assidue attentaret.

Demum multis irritis expertis eventu, ipsius sedet animo, per Psalterii commendationem, sibi hactenus intentatum²⁰⁶, experiri.

Igitur ipse primus grandem satis precariam Coronam, e cingulo suspensam gerere aspectabilem, novo id loci exemplo.

Novitas spectaculi admirationem primum dedit in vulgus.

Ad spectaculum vero mox, ut accessit praedicatio: jam huius clavi aures subditorum reserabat: hujus clava animos obduratorum pulsabat: huius vi et gratia, cruda ac dura virorum pectora sensim subruebat, partim effringebat; dum denique robustam inveteratae obstinaciae molem funditus eversam, comminutamque dissiparet.

Inter caetera, fuit ista Pastoris boni vox pro concione.

“Ecce - inquit (suum illud spectabile Rosarium elata manu praeferens ostentui praebebat) - ecce tanta dignitas est, ac plena salutis utilitas Psalterii Virginis Matri inclytae²⁰⁷ Mariae: ut ego, qui et Pontifex sum vester, et Sacrae Theologiae, simul utriusque Juris Doctor; illud in zona mecum quaqua versus, domi foris circumgeram: velut Sacri Pontificatus mei, Doctoratus, omniumque honorum²⁰⁸ gloriam summam, gloriaeque Coronam”.

Dixit: simul tela sub eorum animis fixit ignita.

Exinde ligna porro similia foro subijcere perexit²⁰⁹: collapsae, emortuaeque pietatis sensim²¹⁰ induxit!²¹¹

Usuque ipso ad Psalterii Orationem assuefecit, denique jacentem pietatem ac honestatem publicam sic erexit, ut velut ab anteactae vitae inferis existentes, in luce nova sese mirarentur.

²⁰⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “at”.

²⁰⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “intentatam”.

²⁰⁷ Në botimin e 1691 mungon: “Matri inclytae”.

²⁰⁸ Në botimin e 1847 gjendet “bonorum”, por është për t’u preferuar versioni i 1624 ndaj botimeve në vazhdim.

²⁰⁹ Në botimin e 1691 gjendet: “perrexit” (vazhdoi).

²¹⁰ Në botimin e 1691 gjendet: “sensum sensim”.

²¹¹ Teksti origjinal ka pikëpyetje, por kuptimi i frazës kërkon pikë çuditëse.

Ata më shumë se laikët, janë të detyruar ndaj Kultit të Krishtit dhe të Marisë: për forcën e gjendjes së tyre shpirtërore, u kërkohet të jenë shembull i mirë për laikët, në çfarëdo realiteti të shenjtë: është e qartë, që laikët nuk mund t'i imitojnë në vetëpërbajtjen ndaj ushqimit, në modestinë e veshjeve, as edhe në shkencë, në doktrinë, në disiplinë, as në lutjet publike të Kishës, etj., për shkak të gjendjes së ndryshme shpirtërore; sidoqoftë populli mund të imitojë Klerin e Shenjtë në të luturit dhe në mbajtjen në mënyrë të dukshme të Rruzares, sikurse bijtë imitojnë baballarët e tyre.

Ja një shembull: lexohet në shkrimet e Mjeshtrit Toma i Tempullit, shok i Shën Domenikut në predikimin e Rruzares së Shenjtë, që në Spanjën e kohës një lpushkë i madh përmes Rruzares së Shenjtë, arriti të sillte shumë njerëz të popullit të besuar atij, nga një jetë e degraduar në një jetë të mirë e të ndershme, pasi kishte provuar çdo mjet tjetër për një kohë të gjatë dhe shpesh edhe në mënyrë të zellshme.

Në fund, pasi kishte eksperimentuar shumë iniciativa, pa sukses dhe të padobishme, ndjeu në thellësi të shpirtit të tij të rekomandojë Rruzaren e Shenjtë, që deri atëherë nuk e kishte eksperimentuar kurrë.

Atëherë, ai i pari, mbante në mënyrë të dukshme një Kurorë të madhe të Rruzares së Shenjtë për ta lutur, të varur në brez dhe kjo si shembull i ri për vendin.

E reja e dukshmërisë së Kurorës që në fillim zgjoi admirim në popull.

Por, pastaj, dukshmëria, menjëherë u ndoq nga predikimi, dhe, me çelësin e Rruzares së Shenjtë, ai hapi veshët e popullit të tij; me thuprën e Rruzares së Shenjtë trokiti në shpirtrat indiferentë; me fuqinë dhe hirin e Rruzares së Shenjtë, pak nga pak rrëzoi, një pjesë i theu, zemrat mizore e të vështira të njerëzve; derisa më në fund, shembi murin e kokëfortësisë së pathyeshme, pasi e rrëzoi nga themelet dhe e shkërmoqi.

Në një nga fjalimet që ky bari i mirë i mbajti popullit, duke ngritur me dorë Rruzaren, duke ua treguar dukshëm tha: “Ja xhevahiri me shkëlqim të madh, ja ndihma e pamasë e shpëtimit: Rruzarja e Shenjtë e Nënës Virgjër të lavdishme, Shenjtjes Mari; dhe unë që jam si lpushkvi juaj, ashtu edhe Doktor i Teologjisë së Shenjtë, dhe së bashku me të Drejtat Qytetare dhe Kanonike, do ta mbaj jashtë shtëpisë me mua, në brez në çfarëdo vendi të jem drejtuar si Lavdinë më të madhe timen dhe Kurorë Lavdie të lpushkvnisë sime të Shenjtë, të Doktoraturës sime dhe të të gjitha nderimeve”.

Ndërsa thoshte këto gjëra, nguliste në shpirtrat e tyre shigjeta të zjarrta.

Dhe në vazhdim lëshoi shigjeta të njëjta në shesh: duke goditur e duke fikur, i shtyu ngadalë drejt devotshmërisë.

Dhe pikërisht me recitimin e Rruzares së Shenjtë, i mësoi që të lutnin Rruzaren; kështu ngriti lart nga toka jetën shpirtërore dhe morale të të gjithëve, aq sa ata ndiheshin në një dritë të re, sikur të kishin dalë jashtë ferrit të jetës së kaluar.

Itaque in alios repente viros mutati, vitam pariter, moresque, commutavere.

VI. Addo, quod vidi.

1. Tres vidi in Alemannia Episcopos, et hos ex collo suspensa ferre nuda, et conspicua Psalteria.

O nobiles torques!

2. Et ipse ego compluribus Episcopis, diversis in locis, dedi Psalteria, quae et ii manifesto²¹² cum gaudio et consolatione sua interiore, pulcherrimo cum exemplo atque spectaculo gestabant.

3. Apud nostrum P. M.²¹³ Thomas de Templo legere me memini: ea in veneratione, S. Dominici aetate, habitum fuisse Psalterium, ut qui vel novum vitae statum ordiretur, aut officium auspicabatur: ipsum protinus cum Psalterio, pietatis indice, comparere in publico fuerit necesse, nisi de viri boni nomine periclitari vellet?

Quid? Sponsum, vel Sponsam ab Psalterio vidisse nudos monstrum, aut omissis mali portentum fuisset creditum.

4. Qui vel addiscendo mechanico opificio applicabatur, vel ad navandam literis operam ludo includebatur; is una cum Psalterio addito in tyrocinium tradebatur.

Nullus cujusquam artis, aut artium liberalium capessere magisterium sinebatur, nisi cum Psalterio insignior comparuisset.

Religionem ingressuri, mercaturam peregre secuturi, castra sectaturi, in hostem infesta signa illaturi, per mare vela daturi, aut quod aliud tale aggressuri, inauspicata censebantur omnia, nisi Psalterii comitante freti tutela sibi consuissent.

Atque ea mentes religione imbuebantur cum alibi late; tum vero per Hispaniam praesertim ac Italiam omnem.

Nimirum ita sibi persuasum habebant pie; Psalterium gestatum esse Dominici iudicium istius, ac testimonium, quod sibi cordi sumeret quisque: *Primum quaerite Regnum Dei, et justitiam ejus, et haec omnia adijcientur vobis.*

Enim vero Dei Regnum, et Justitia Ejus per Angelicam Salutationem introivit in orbem, perque Dominicam Orationem tenetur.

Vidi ego fessae aetatis, cum veneranda canitie viros, anusque decrepitas, qui suo exemplo, et ex majorum memoria repetito sermone ipsis, jam superius recitatis, similia testabantur.

VII. *Quaestio. Cujusmodi esse deceat Coronas praecarias?*

1. *Numero, sint decadem quindecim; totidemque hae globulis interdistinctae, vel signis grandioribus.*

Aut, sit Quinquagena una sic disposita, quae ter in orbem repetita praecando conficit Psalterium.

²¹² Në botimin e 1691 gjendet: "manifesta".

²¹³ Shkurtim për: "Patrem Magistrum".

Prandaj, të shndërruar papritur në njerëz të tjerë, ndryshuan njësoj jetën dhe zakonet.

VI. Shtoj çfarë kam parë:

1. pashë në Gjermani 3 Ipeshkvij që mbanin të varur në qafë Kurora të Rruzares, të thjeshta dhe të dukshme: o Zinxhirë dinjitozë!

2. dhe vetë unë u kam dorëzuar shumë Ipeshkvijve, në vende të ndryshme Kurora të Rruzares që ata mbanin me gëzim të dukshëm dhe hare të thellë, duke dhënë një shembull të shkëlqyer;

3. kujtoj të kem lexuar në shkrimet e Atit tonë Mjeshtrit Toma i Tempullit që në kohën e Shën Domenikut, Rruzarja e Shenjtë ishte e mbajtur në nderim të tillë, saqë, kushdo që fillonte një gjendje të re jete, ose fillonte një detyrë ishte e nevojshme që të shfaqej në publik gjithmonë me Kurorën e Rruzares së Shenjtë, tregues i devotshmërisë, nëse nuk donte t'i prishej reputacioni si njeri i mirë!

Për më tepër, ishte shumë e çuditshme të shihje një dhëndër ose një nuse pa Kurorën e Rruzares, duke u mbajtur si një shenjë e një oguri të keq;

4. atij që bënte praktikë për të mësuar një zanat, ose atij që donte të mësonte artin e të shkruarit, i mësohej edhe Rruzarja e Shenjtë, si shtesë e praktikës;

atij që bëhej gati të hynte në Fe, të bënte tregti me jashtë, të ndërmernte jetën ushtarake, të hynte në betejë kundër armiqve, të merrte anijen për në det, apo të bëhej gati për ndonjë gjë tjetër të ngjashme: nëse ata nuk do t'i besoheshin ndihmës së Rruzares, të gjitha gjërat e ndërmarra do të mbaheshin ogurzeza.

Dhe gjithkund shpirtrat ishin të ngopur me atë frymë shpirtërore dhe në veçanti Spanja dhe Italia.

Sigurisht ata kishin bindjen e devotshme që Rruzarja e Shenjtë e Shën Domenikut mbante në vetvete një bukuri dhe një përshtypje, që secili ndiente në zemrën e vet: “Si gjë të parë kërkoni Mbretërinë e Hyjit dhe Drejtësinë e Tij dhe të gjitha këto gjëra do t’ju jepen shtesë”.

Në fakt, Mbretëria e Hyjit dhe Drejtësia e Tij kanë hyrë në botë nëpërmjet lutjes Të falemi Mari dhe mbahen nëpërmjet lutjes Ati ynë.

Kam njohur njerëz të një moshe të vonë, me flokë të bardhë të nderuar dhe të vjetra të lëna, që vërtetonin me shembullin e tyre dhe me fjalime që sillnin nga kujtimet e të parëve gjëra të ngjashme me këto, të treguara tashmë më përpara.

VII. Pyet: Si duhet të jetë Kurora për t’u lutur?

1. Për numrin, të jetë me pesëmbëdhjetë dhjetëshe dhe ato të jenë të dallueshme nga po kaq rruaza ose nga shenja dalluese më të mëdha.

Ose ajo të jetë e përbërë nga një pesëdhjetëshe e vetme, e cila të përsëritet për tre herë, për të lutur Rruzaren e Shenjtë të plotë.

2. *Materia*, sint qua libuerit: pulchra tamen esse praestiterit; tum quod pulchra delectent, ut alacritatis irritamenta: tum quod pulcherrimarum sint preclarum instrumenta et indicia.

3. Nec is delectus formae adscribendus vanae est gloriae, sed Laudi potius Divinae: cujus incitamentum, et augmentum, et ornamentum laudabiliter rerum ad Dei Cultum spectantium pretio, ac pulchritudine, et magnifica subinde cum pompa quaeritur.

4. Ita amat Ecclesia celebrare Divina omnia, quanta licet amplissima cum majestate.

Quae sordida sunt, sordescant adhuc, pulchris pulchra quadrantque, placentque.

5. Qua causa imagines Christi, Mariae, et Sanctorum, et picturas, Ecclesia consecratur insigniores²¹⁴: adesas carie, deformesve statuas abruit²¹⁵ humo, quae pieturarum tabulae ducto situ marcuerunt, ut offendicula renovet oculorum.

Signa igitur rebus signatis conformia sunt.

6. Credo talia B. Virginem cuidam devoto sibi aliquando revelasse.

7. Hoc scio: saepius apparuit Augusta Divorum Diva Regina, cum illustri in manibus Psalterio.

Dixitque; etsi quandoque indigni sint mortalium quidam speciosis, aut pretiosis Psalteriis; Ego tamen, cui deserviunt, eis dignissima sic designor.

VIII. Encomia nunc Typica S. Scripturae Psalterium pauca quaedam congeramus.

Calculi praecarii.

1. Sunt *Lapides*, de monte contemplationis excisi, *Dan 2*.

2. *Lapides grandinis*, *Jos, 10*. in hostes fidei de coelo grandinantes.

3. Sunt *Lapides Adjutorii* 1 Reg. 4, contra Philistaeos mundi opitulantes.

4. Sunt *Lapides fundae* Davidis, 1 Reg. 17, Satanicum Goliath prosternentes.

5. Sunt *Malogranata*, *Exod. 39*, in caeteris Aaronici Cultus Sacris ornamentis insignita.

6. *Ansa velorum Tabernaculi*, *Exod, 26*, et 36. Item.

7. Sunt *Gradus* in scala Jacob, *Gen. 28*.

8. Sunt *Lapides*, 3 Reg. 6. *Templi Salomonis*, et *Apoc. 21*, Murorum Jerusalem.

9. Sunt *ansulae thuribuli* Domini, *Exod. 26*.

10. Sunt *annuli catenae*, qua revinctum Angelus ligavit in abyso.

²¹⁴ Nell'edizione del 1691 si ha: "insigniores".

²¹⁵ Nell'edizione del 1691 si ha: "obruit".

2. Për materialin, Kurora e Rruzares të jetë sikur të dëshirohet: do të ishte e preferuar, sidoqoftë që ajo të jetë e bukur, si për faktin që një gjë e bukur të kënaq syrin, si një flakë entuziazmi, edhe sepse ajo është instrumenti dhe dëshmia e lutjeve të bukura.

3. Hulumtimi i formës nuk duhet të jetë për vetëmburrje, por më mirë për lavdërimin e Zotit, të cilit me lavdërim i kërkohet lartësimi, shtimi, dekori i gjërave që i përkasin Kultit të Hyjit, me vlerë, bukuri dhe me bujari.

4. Në këtë mënyrë Kisha dëshiron të festojë të gjitha realitetet hyjnore, me madhështinë më të madhe të mundshme.

Gjërat e shëmtuara shëmtojnë vendin, gjërat e bukura të kënaqin dhe pëlqehen për bukuritë e tyre.

5. Për këtë motiv Kisha ndjek imazhet dhe pikturat më të shquara të Krishtit, të Marisë dhe të Shenjtërve, dhe statujat e goditura nga gërryerja dhe të shpërfytyruara, pikturat që të mbuluara me myk, janë kalbur, i shkatërron pasi ata janë pengesë për soditje.

Imazhet duhet të jenë, në fakt, në përputhje me realitetin që ata portretizojnë.

6. Besoj që Virgjëra Mari t'i ketë zbuluar gjëra të tilla, një herë, një të devotshmi të saj.

7. Këtë di: që shumë shpesh është shfaqur Mbretëresha e Madhërishe, Shenjtja e Shenjtërve, me një Kurorë të mrekullueshme të Rruzares në duar dhe ka thënë: “Edhe pse disa të vdekshëm janë të padenjë për Kurora të Rruzares kaq të shkëlqyera dhe të çmuara, Unë, prapëseprapë jam e zbukuruar me dinjitetin më të madh nga Rruzarianët që më shërbejnë në këtë mënyrë”.

VIII. Nderojmë, pra, Rruzaren e Shenjtë me disa dëshmi domethënëse të Shkrimit të Shenjtë.

Kokrrat e Kurorës së Rruzares së Shenjtë janë:

- 1. gurët e çmuar, të nxjerra nga mali i kundrimit (Dan. 2).**
- 2. kokrrat e breshërit që bien nga qielli kundër armiqve të besimit (Joz.10).**
- 3. gurët e ndihmës që vijnë në ndihmë kundër filistenjve të botës (1Sam. 7,12).**
- 4. gurët e bahes së Davidit, që rrëzuan Golinë (1 Sam. 17).**
- 5. kokrrat e shegës, të vizatuara mbi disa zbukurime të Kultit të Shenjtë të Aronit (Es. 39).**
- 6. vrimat e mbulesës së Tabernakulit (Dal. 26,36)**
- 7. shkallët e Jakobit (Gen. 28).**
- 8. gurët e Tempullit të Solomonit (1 Re 6) dhe të mureve të Jeruzalemit (Ap. 21).**
- 9. vrimat e temjanicës së Zotit (Es. 26).**
- 10. unazat e zinxhirit, me të cilin Engjëlli lidhi në Humnerë djallin e mundur.**

Istud sciendum; nec obiter: venerendam sic antiquitatem consuescere²¹⁶ adque nos transmisisse morem sanctum, ut unquam Oratio Dominica absque Angelica Salutatione diceretur.

IX. Quaeres denique: *Signa Psalterii qualiter significant?*

Sicut, inquam, scriptura et voces signa sunt rerum ad placitum: ita Psalterium hoc in Novo Testamento.

1. De pervulgato ritu signorum preciorum in Veteri Testamento narrant Rabbi Moyses, Salomon, et Rabbi Andreas; quod *uterque sexus Hebraeorum*, in manibus, inque zonis gestare signa consueverit, pro orationum numero, juxta orantis cujusque devotionem plura, seu pauciora: ut velut mensuram proposito terminumque suo ponerent, infra quem nollent oratum.

Hoc imperare sibi est, atque tempori.

2. Unde non incredibile videri debet, vel ipsos *Christi Apostolos* precationum signa tulisse, quo satius ordine, numeroque praecarentur.

Testem se exemplo fecit S. Bartholomaeus, quaternas die nocteque persolvens Quinquagenas, totidem cum humi prostrationibus, ut supra retulimus.

3. De S. Eligio proditum accepimus, parasse eum cathedram sibi, visendam ab CL clavis aureis et argenteis: itemque aliis XV majoris notae intersertis.

Secundum quae sic fixa signa Psalterium Virginis orasse legi Eismariae Ducatus Magnopolensis, in libro *De mirabilibus mundi*.

²¹⁶ Nē botimin e 1691 gjendet: "consuesse".

Kjo duhet ditur në mënyrë më të thelluar: që nga i nderuari antikitet, deri tek ne, përcillej zakoni i shenjtë që kurrë nuk thuhej Ati ynë, pa Të falemi Mari.

IX. Do të pyesësh në fund: çfarë domethënie kanë shenjat e pikësimit të Ruzares?

Përgjigjem: si në shkrim dhe në fjalë kanë shenjat e tyre të pikësimit, sipas rregullave të stabilizuara, kështu është në këtë Psalter të Ruzares së Besëlidhjes së Re.

1. Rreth përdorimit të shpërndarë të shenjave të pikësimit, në Besëlidhjen e Vjetër, Rabini Moisi Salomone dhe Rabini Andrea tregojnë që burrat dhe gratë hebreje, në duar dhe të varura në rripa kishin zakon të mbanin shenja për të numëruar lutjet, me numër më të madh ose më të vogël, sipas devotshmërisë së secilit besimtar: kështu për t'i vendosur qëllimit të tyre të të luturit, një masë dhe një limit, përtej të cilit nuk shkonin në të lutur.

Kjo është të sundosh mbi vetveten dhe mbi kohën.

2. Pra, nuk duhet të duket e pabesueshme që vetë Apostujt e Krishtit mbanin shenja për t'u lutur, sepse sipas një radhitjeje dhe një numri të luteshin në mënyrë të mjaftueshme.

Shën Bartolomeu qe dëshmitar shembullor, duke recituar katër pesëdhjetë ditën dhe natën, me po kaq gjunjëzime në tokë, siç e kemi thënë më sipër.

3. Mbi Shën Eligjon kemi trashëguar, që kishte përgatitur për vete një seli të admirueshme, të përbërë nga njëqind e pesëdhjetë pllaka të arta e të argjendta, që ishin ndër futur njësoj nga pesëmbëdhjetë pllaka të tjera të një madhësie më të madhe.

Lajmet e këtyre shenjave të pikësimit në të luturit e Ruzares së Shenjtë të Virgjëres, i kam lexuar në librin “Gjërat më të admirueshme të botës”, në Wismaria²¹⁷, Dukat i Manjopolit

²¹⁷ Ky lajm na bën t'u shtojmë një copë, vendeve të vizituara nga i Lumi Alano. Sigurisht do të ketë qenë nga 1471 deri në 1475, kur banonte në Rostock, duke qenë Wismaria, jo shumë larg nga Rostock.

CAPUT XXI.

De Psalteriorum distributione facta vulgo.

Auctor singularis, Promotor, ac Protector famulorum Christi, ac Mariae.

I. Distribuere Psalteria bonum, decorum est, et salutare.

Rationes sibi constant.

1. Quia elargiri eleemosynas, maxime spiritalis quales istud, bonum esse quis negarit?

2. Dare in Ecclesias Sacros Divinorum Officiorum Libros, est salutis²¹⁸: quidni et manualia Psalteria, quia Laicorum Libri recte appellantur, quin et Doctorum, ac Principum?

3. Cuique mandatum est de proximo suo, ut cum ad majus usque bonum provehere adlaboret: at id talibus fit donativis.

4. Quia bonum est diffusivum, et communicativum sui, ex Divo Thoma.

Forma autem ratioque Fraternalitatis nostrae in mutua communicatione consistit, quare, cum ea in spiritalibus salutaris sit; in isthoc quoque genere largitionis insigniter meritorium²¹⁹ esse, non erit, opinor qui inficiat eam.

5. Operibus misericordiae corporalibus in Coelis certa Corona manet, et laus in terris: at in iis dona coronaria, facta indigenis, haud in postremis accenseo.

Quippe, *quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*: ait Dominus; itemque Domina Virgo Parens dixerit.

II. Exemplum propono S. Dominicum, qui verus Praedicator S. Evangelii fuit, et vere²²⁰ hujus Plantator Psalterii, ac largissimus inter innumeros Distributor.

1. Saccos²²¹ ille Rosariorum plenos subinde circumvectabat; quos ei Principum, Baronum, procerumque pietas suggerebat distribuendos.

2. Ipse vidi juxta copiosos ac inopes, quibus tanti esset donativum Psalterium, quanti nec pecuniam aestimassent.

3. Legi quoque de late celebri viro, et ab flagitiorum infamia insigni, cui post vitae adsaniora conversionem, istud potissimum salutis dabatur: ac inter Coelites post fata gloriae extitisse, quod tam gnavigiter, quam liberaliter in hoc utrum distribuendorum Psalteriorum studium incubuisset.

²¹⁸ Në botimin e 1691 gjendet: "salutiferum".

²¹⁹ Në botimin e 1691 gjendet: "meritorum".

²²⁰ Në botimin e 1691 gjendet: "vero".

²²¹ Në botimin e 1624 gjendet: "sauos".

KAPITULLI XXI

Dhurimi i Kurorave të Rruzares popullit.

O Këshillues i jashtëzakonshëm, mbështetës dhe mbrojtës i shërbëtorëve të Krishtit e të Marisë.

1. Është gjë e mirë, e denjë e me vlerë për shpëtimin, të shpërndash si dhuratë Kurora të Rruzares.

Arsyet janë të qarta në vetvete:

1. Kush mund të thotë vallë që nuk është një gjë e mirë të dhurosh lëmoshë dhe mbi të gjitha një lëmoshë shpirtërore, si kjo?

2. Nëse është e denjë për shpëtim, t'i ofrosh Kishës Librat e Shenjtë për Orët Kanonike, nuk do të jetë edhe të ofrosh Kurora të Rruzares që janë thirrur me të drejtë librat e laikëve, si dhe të mësuesve dhe të princërve?

3. Secilit i është urdhëruar të mundohet ta çojë tjetrin në të mirën më të madhe: dhe kjo ndodh edhe me dhurimin e Kurorave të Rruzares.

4. Sipas Shën Tomës, e mira në vetevete shpërndahet dhe shtohet: themeli dhe motivimi i Vëllazërisë sonë qëndron në bashkimin e ndërsjelltë të lutjes.

Prandaj, si për ndarjen me të tjerët e të mirave shpirtërore, Vëllazëria është e denjë për shpëtim, kështu edhe në këtë lloj dhurimi të Kurorave të Rruzares, ajo do të jetë e denjë për shpëtim.

Jam i bindur që Vëllazëria nuk do të prishet nga qëllimi i saj.

5. Në Qiell është rezervuar një Kurorë e sigurt për veprat e mëshirës trupore dhe lavdërimim në tokë: dhe mes veprash të mëdha të mëshirës trupore numëroj dhuratën e Kurorave të Rruzares, të bëra popullit.

Që kur: “Atë që i keni bërë njërit prej më të vegjëlve të mi, ma keni bërë Mua” (Mt. 25,45), tha Zoti, dhe të njëjtën gjë do të thotë Mbretëresha, Virgjër dhe Nënë.

II. Sjell shembull Shën Domenikun, i cili qe një Predikues i vërtetë i Ungjillit të Shenjtë dhe me të vërtetë ai që mbolli Pemën e Rruzares së Shenjtë, duke ua shpërndarë gjerësisht personave të panumërt.

1. Ai mbante gjithmonë me vete, thasë plot me Kurora të Rruzares që princër, baronë dhe aristokratë të devotshëm ia ofronin atij për t'i shpërndarë.

2. Unë vetë pashë njësoj të pasur e të varfër që vlerësonin dhuratën e Rruzares, më shumë se paratë.

3. Kam lexuar edhe për një njeri shumë të nderuar dhe të famshëm, për turpin e mbrapshtive të tij, të cilit pas rikthimit në një jetë më të shëndetshme, iu dha një Kurorë Rruzareje, në mënyrë të veçantë për shpëtimin e tij; dhe pas vetëmburrjes, u mbajt mes Shenjtërve, sepse aq me kujdes, sa me natyrshmëri u përpoq me zell në të dy gjërat: në recitimin e Rruzares dhe në shpërndarjen e Kurorave të Rruzares.

CAPUT XXII.
De Objectionum resolutione.

Defensor invictissime Fratrum Christi.

Dicta hactenus, et declarata subire calumniam poterunt, vel a malevolis, aut imperitis, aut ab horum utrisque.

Nec mirum, vel novum.

1. Per quam urentes enim hyemes, tempestatesque saevas, granum tritici in calamum surgit: culmumque progreditur.

2. Adversis Ecclesia, creverunt et adversis Psalteria.

3. Vere S. Augustinus: (“*Falsitas, malitia, ignorantia, et curiositas non cessarunt ab initio mundi*”), Veritatem impugnare nec omittent.

4. Quanta tulit Sacra Pagina ab Haereticis, Judaeis, Ethnicis?

Verum, ait Philosophus: Qualis in vita quisque fuerit, talia et judicat, et loquitur.

5. Unde mali, et qui sunt de mundo, Divina semper judicant humano modo, et male; sicut de miraculis medici modo naturali: de Ecclesiasticis Juristae juxta leges humanas.

6. Quare sicut per humanam rationem attingere Fidem possibile non est, ita nec ad miraculorum, aut prophetiarum, ac revelationum divinarum notitiam.

7. Juste igitur contra tales, supra se sapientes, caecos, et noctuas exclamat Isaias, cap. 6: “*Excaeca cor populi hujus, et aures ipsius aggrava, ut non intelligant, et non videant*”.

8. Ex eo manavit error Phariseorum ac Judaeorum circa Christum ejusque miracula: neque Apostolis crediderunt.

Verumtamen *hactenus de Psalterio in medium alia*²²², *soli haud nituntur Revelationi.*

Posito autem, de illa non dato, quod nulla de iis unquam contingisset Revelatio: dictorum tamen veritas suis, ipsa stat constatque rationibus, quae nulli sint ratione pari refragabiles.

Proinde objectiunculas, inanes velut calumnias, secura aspernatur Veritas.

Proponam tamen nonnullas, ut ex earum potioribus reliquarum aestimetur vanitas.

I. Objectio: Psalterii Fraternitas est mera novitas.

II. Nec approbata.

III. Et superstitiosa.

IV. Et praesumptuosa.

²²² Nē botimin e 1691 gjendet: “prolata”.

KAPITULLI XXII

Përgjigje ndaj kundërshtimeve.

O Mbrojtës i pathyeshëm i vëllezërve të Krishtit, gjërat e thëna dhe të pohuara deri tani kanë mundur të durojnë shpifjen e të këqijve ose të pamësuarve, ose të të dyve.

Nuk është një gjë e pazakontë apo e re:

1. megjithatë edhe pse dimrat janë të ashpër dhe të tmerrshme stuhitë, kokrra e grurit del me një kërcell, dhe kërcelli përfundon me një kall;

2. ashtu si Kisha është rritur mes vështirësive, edhe Vëllazëritë e Rruzares së Shenjtë janë rritur mes vështirësive;

3. me të drejtë Shën Agostini thoshte: “Shtirësia, ligësia, padituria dhe kureshtja nuk kanë munguar kurrë që nga fillimi i botës” dhe ato nuk do të mbarojnë kurrë së sulmuari të Vërtetën;

4. sa sulme ka patur Shkrimi i Shenjtë nga heretikët, judenjtë dhe paganët? Sidoqoftë, thoshte Filozofi: “Secili gjykon dhe flet, ashtu siç ka qenë ai në jetë”;

5. nga këtu, të këqijtë dhe ata që janë në botë, gjykojnë gjithmonë realitetet Hyjnore në mënyrë njerëzore dhe keq; kështu mjekët vlerësojnë në mënyrë natyrore mrekullitë; juristët vlerësojnë realitetin Klerikal vetëm sipas ligjeve njerëzore;

6. atëherë, si nuk është e mundur të arrish besimin vetëm me arsyen njerëzore, kështu as arsyeja nuk mundet të arrijë njohjen e mrekullive të profetëve dhe të zbulimeve hyjnore;

7. me të drejtë, pra, të diturve mbinjerëzorë, të verbërve dhe bufave, Isaia u thërret: “Vërbëroje zemrën e këtij populli dhe rëndoi veshët e tyre, derisa të mos kuptojnë dhe të mos shohin” (Kap. 6);

8. nga kjo verbëri rrodhi gabimi i farizenjve dhe i judenjve, përreth Krishtit dhe mrekullive të tij dhe nuk u besuan Apostujve.

Pra, si deri tani për gjërat e tjera, nuk kanë asnjë besim në Zbulimin e Rruzares së Shenjtë.

Përsa i takon asaj, ta zëmë, sipas atyre që nuk ka patur kurrë asnjë Zbulim mbi Rruzaren e Shenjtë, mbetet e palëvizshme, sidoqoftë, e vërteta e gjërave të thëna, e nuk ndryshojnë arsyet e saj, që u përgjigjen çdo kundërshtimi të barabartë.

E vërteta në fakt, me siguri refuzon kundërshtimet boshe, si gënjeshtër.

Sidoqoftë, do të propozoj disa nga kundërshtimet, në mënyrë që pastaj të kuptohet kotësia e pjesës së mbetur prej tyre.

I. Kundërshtimi i parë:

1. Vëllazëria e Rruzares së Shenjtë është një e re e vërtetë.

2. Nuk është e miratuar.

3. Është edhe supersticioze.

4. Është edhe mendjemadhe.

De I, dico: Nova est quoad Restitutionem: at Institutione pervetus est.

De II: Negatur falsum.

1. Nam Psalterii Confraternitas est non nisi Angelicae Annuntiationis quotidiana Festivitas: Annuntiatio enim est idem, quod Angelica Salutatio, et hujus, ac istius eadem est sicut utriusque repetita commemoratio.

Quis vero non approbatam esse in Ecclesia Annuntiationem dixerit?

2. Quis plurimas coire passim Fraternitates in solemnitate Annuntiationis ignoraret solus: quod orbis, et hic sol testis contuetur, et exultat Ecclesia?

Si die Annuntiationis congregantium sese in Missis solum paucis communicatio permissa, et approbata recte laudatur: tanta ex omnibus piis operibus meritorum, quanta per omnes orbis oras patet, coalita, florens, vigsque Fraternitas cuiquam minus approbata videbitur.

Haecve sciens, volensque coeca est maledicendi libido, ac destinata malitia.

De III: *Superstitiosam* vocas?

Parcat tibi Deus de injuria, et forte blasphemia adversus charitatem Christi, Mariae, totiusque Communitatis piae.

De IV: *Praesumptuosam* appellas?

Tua est praesumptio non ferenda: qui tam sanctam, et salutarem, multisque claram ex Deo miraculis, Communionem ore sic impuro proscindis.

Elymae Magi, Act. 13, ea est impietas, ubique D. Paulo resistentis: quem vindex denique percussit caecitas.

II Objectio: *Per tot istas communicatas orationes populus injunctas omittet poenitentias; Clerus Horas Canonicas posthabebit.*

Praeclarae sc. huic rationi, seu delirationi, si quod ullum inesset pondus, jam ipsa Dominica Oratio, et Angelica Salutatio ex corde, ex orbe²²³ Christiano procul eliminato cessarent, in solis poenitentiis, ac Horis dumtaxat reservarentur.

Non intelligis eas preces in hisce teneri ex praecepto necessitatis: at in Psalterio frequentantur ex libero instituto piae voluntatis.

Voluntarie autem sacrificabo Tibi.

Unde pulchre Boetius: Omnia suadent, ultra necessarias orationes habere privatas.

²²³ Në botimin e 1691 gjendet: "ore" (gojë).

Rreth kundërshtimit të parë, përgjigjem: Vëllazëria është e re përsa i përket rivendosjes, por është shumë e vjetër përsa i përket themelimit. Rreth kundërshtimit të dytë, përgjigjem: Është gënjeshtër:

1. Vëllazëria e Rruzares së Shenjtë është jo vetëm festa e përditshme e Lajmërimit Engjëllor: në fakt, Lajmërimi është vetë ngjarja e përshëndetjes së Engjëllit në Të falemi Mari dhe, kur kremtohet festa e Lajmërimit, kujtohet ngjarja tjetër e Të falemi Mari, sepse të dy momentet përkojnë.

Kush do të thoshte vallë, pastaj, se në Kishë nuk është miratuar Lajmërimi?

2. Kush vallë nuk do të dinte që në festën e Lajmërimit, në të gjitha anët, mbliidhen Vëllazëritë e shumta të Rruzares së Shenjtë: gjë në të cilën bota merr pjesë si dëshmitare, hapur dhe Kisha ngazëllen.

Nëse, në ditën e Lajmërimit, akoma, vetëm në pak Mesha të Shenjta kremtohet festa e Vëllazërisë së Rruzarianëve, rregullisht e lejuar dhe e miratuar: janë kaq shumë meritat e të gjitha veprave të devotshme, që e bëjnë të dukshme në të gjitha vendet e botës, sa Vëllazëria është e shtrirë, e lulëzuar dhe e harlisur: kush mund të thotë për të që nuk është e aprovuar?

Duke ditur dhe pranuar këto gjëra, mbetet vetëm kënaqësia e verbër e të folurit keq dhe një ligësi kokëfortë.

Rreth kundërshtimit të tretë përgjigjem: Quan supersticioze Vëllazërinë?

Zoti të faltë fyerjen dhe blasfeminë e fortë kundër Dashurisë së Krishtit, të Marisë dhe të gjithë komunitetit të devotshëm të Rruzarianëve.

Përsa i përket kundërshtimit të katërt, përgjigjem: Quan Vëllazërinë mendjemadhe?

E jotja është një mendjemadhësi e padurueshme: ti që sulmon me një gojë kaq të papastër, një gjë kaq të shenjtë, një bashkim kaq të shëndetshëm dhe rrëzëllues, me shumë mrekulli nga ana e Zotit.

Mbrapshtia e Magjistarit Elimas (Vap. 13), që gjithkund i vihej kundër Shën Palit që e tillë, sa që një verbëri hakmarrëse, në fund, e goditi.

II. Kundërshtimi i dytë është që, si shkak i të gjitha lutjeve të përshkruara në Rruzaren e Shenjtë, populli do të ndërpresë dënimet, dhe Kleri do të lërë pas dore Orët Kanonike.

Po ky kundërshtim është një pretekst shumë i qartë, nga momenti që, nëse Ati ynë dhe Të falemi Mari do të kishin qenë një peshë, tashmë prej kohësh do të ishin shuar në zemrën dhe në botën e krishterë dhe pasi të ishin zhdukur, do të ishin ruajtur vetëm dënimet dhe Orët Kanonike.

Nuk kupton që dënimet dhe Orët Kanonike vazhdojnë të jetojnë, falë rregullit të detyrës, por Rruzarja e Shenjtë recitohet për vendim të lirë të vullnetit të devotshëm?

“Ty o Zot do të të ofroj një Sakrificë të vullnetit tim” (Ps. 53,8).

Prandaj, pohon mirë Boezio: Është e këshillueshme të kesh, përveç lutjeve të nevojshme, edhe lutje private.

Ratio S. Bernardi est: Quia orationes privatae nos adjuvant ut sanctius et utilius oremus publicas Ecclesiae.

Et Apostolus: *“Sine intermissione orate”*.

Dominus: *“Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem”*.

III Objectio: *Si Fraternitates in templo Fratrum Praedicatorum, aut FF.²²⁴Minorum, seu quarumcumque²²⁵Religionum congregari solum debeant: jam Parochiae desertae nudabuntur, jura earum, et emolumenta imminuentur etc.*

1. Hic rancor est, subestque avaritia.

Age, sanabere: tantum si adlaboraveris, id quod orate²²⁶ ut in paroecia tua Fraternitas Psalterii frequentissima fiat.

(*Id aetatis nec dum inhibuerant illud Pontifices*): Equidem jam nunc ultra quinquaginta millia hominum ex omnibus hisce circum locis, et omni ordine ac statu.

2. Deinde quaerelis tuis contrarias e Plebanis accepi commendationes: quod, ex quo, Fraternitatem Psalterii Fideles acceperunt; coeperunt restitutiones fieri, executioni testamenta dari, frequentari Missae, donationes conferri in Ecclesiam etc.

Haec tuo²²⁷ procul metui dissonant.

IV Objectio: *Coiens ad Fraternitates vulgus, etsi non modo, sed occasione quondam se dante, ad factionum conspirationes suis conventiculis abuti possunt tutius.*

Quid dicam hic, nisi, *narraverunt mihi iniqui fabulationes.*

1. Talia malignantium flabella justis²²⁸ dare possunt animorum dissidia.

2. At vero Charitas Fraternitatis dissidentes unit, unitos in concordia servat, et omnem detestari proculque fugere discordiam docet, si consonare non valeat.

3. Qui cum Christo, et Matre Christi colligit, non dispergit.

4. Unionem quoque Inscriptio stabilit et confirmat.

5. Non ita servos suos peculiare Christus, et Maria amant frigide, ut confoederatos zelosa pietate, ad infandas prolabi temere sinant factiones.

Vah, quam istud est male interpretari charitatem Christi?

Horrent aures piaie blasphemiam.

V Objectio: *Somnia, phantasias, anilesque fabulas pro miris et magnis et Revelatis vendit ea Fraternitas.*

Hisce cum omni pietate, et compassione respondeo.

1. Quae mira de Psalterio, ex Dei, Deiparaeque misericordia revelantur; et tacito nomine, ad aedificationem et instructionem commemorantur, ea credere nemo attentaverit²²⁹.

²²⁴ Shkurtim i: “Fratrum”.

²²⁵ Në botimin e 1691 gjendet: “quorumcumque”.

²²⁶ Në botimin e 1691 gjendet: “oro te”.

²²⁷ Në botimin e 1691 gjendet: “duo”.

²²⁸ Në botimin e 1691 gjendet: “Iusti”.

²²⁹ Në botimin e 1691 gjendet: “attinetur” (mbaj).

Mendimi i Shën Bernardit është që lutjet private na ndihmojnë të lusim lutjet e Kishës në mënyrë më të shenjtë dhe në mënyrë më efektive.

Edhe Apostulli Shën Pali pohon: “Lutuni pa ndërprerje” (1 Sel. 5,17).

Dhe Zoti ynë Jezu Krishti: “Rrini zgjuar e lutuni për të mos hyrë në tundim” (Mt. 26,41).

III. Kundërshtimi i tretë është: Nëse Vëllazëritë mund të bashkohen vetëm në Kishën e Fretërve Predikues apo të Fretërve Minorë apo të ndonjë Urdhëri tjetër, atëherë famullitë do të mbeteshin të shkreta, të drejtat dhe avantazhet e tyre do të zvogëloheshin, etj.

1. Ky është një inat dhe fsheh koprracinë.

Hajt, shërohu: nëse vetëm do të impenjoheshe që të bëje të lutet Rruzarja në famullinë tënde, Vëllazëria e Rruzares do të ishte shumë e frekuentuar (asnjë Papë, deri tani, nuk e ka ndaluar kurrë).

Në fakt, deri tani, vetëm në këto zona, janë shkruar në Vëllazëri mbi pesëdhjetë mijë njerëz të çdo urdhëri dhe gjendjeje.

2. Pas të gjithave, kam marrë nga Kryefamullitarët informacione të kundërta me të tuat: në fakt, që kur besimtarët pranuan Vëllazërinë e Rruzares filluan të bëheshin restaurimet e Kishave, me lëniet e dhëna me testament, me frekuentimin e Meshave, duke sjellë dhurime në Kishë, etj.

Këto gjëra ndryshojnë jo pak nga frika që ti kishe.

IV. Kundërshtimi i katërt është: populli që bashkohet në Vëllazëri, edhe pse si normë nuk ndodh, sidoqoftë jepet rasti që në këta mbledhje të tyre mund të ndodhin në mënyrë të fshehtë komplete të çdo tipi.

Çfarë të përgjigjem këtu, vetëm që: Të ligjtë më treguan gënjeshtria (Is. 28).

1. Këto freskore dashakeqëse mund të sjellin ankth në zemrat e të drejtëve.

2. Dhe pastaj, dashuria e Vëllazërisë qetëson momarrëveshjet, bën të rrinë të bashkuar në harmoni dhe mëson të mbash larg dhe të ikësh nga çdo mosmarrëveshje, nëse nuk arrihet të jesh në harmoni.

3. Kush mbledh me Krishtin dhe me Marinë, nuk përçan.

4. Edhe Regjistrimi përforcon dhe çelikos bashkimin.

5. Krishti dhe Maria nuk i duan në mënyrë të ftohtë shërbëtorët e tyre të veçantë të Vëllazërisë së Rruzares së Shenjtë, aq sa të lejojnë që ato që janë bashkuar në një mëshirë të zellshme, të përfundojnë mjerisht në fraksione të pamenduara.

Ah, sa Dashuria e Krishtit keqinterpretohet mbi këtë gjë!

Veshët e devotshëm tmerrohen përpara një blasfemie.

V. Kundërshtimi i pestë është: Ajo Vëllazëri shet ëndrra, fantazi dhe përralla për plaka, si gjëra të admirueshme, të mëdha e të zbuluara.

Këtyre me çdo mëshirë dhe dhembshuri u përgjigjem:

1. Askujt nuk i imponohet të besojë realitetet e mrekullueshme që janë zbuluar për Mëshirën e Hyjit dhe të Nënës së Hyjit, mbi Rruzares e Shenjtë dhe që janë trashëguar, duke mos i zënë në gojë, për ndërtim dhe mësim.

Qui vult, et potest, capiat.

Sed viderit, qui temere contempserit.

Bene S. Basilius: Malevoli justis injuriare²³⁰ possunt, sed veritatem, etsi occulere, opprimere tamen non possunt.

Atque istud Prophetarum, Apostolorum, Sanctique viri spernentes sese murum pro veritate constanter opposuerunt.

2. Deinde: Fac esse, nullam unquam Deus Revelationem de Psalterio facere sit dignatus: ea tamen est substantia Psalterii, ea materies, et forma, ratioque certa, ut ad veritatem suam nil opus habeat fulcimento Revelationum.

Dixi: seipso firmo stat Psalterium: *et Portae Inferi non praevalent adversus Dominicam Orationem, et Angelicam Salutationem Evangelium.*

3. Ad haec, quas *novas ac nuperas Revelationes* commemoro, sicut scio, illas non assero adhuc ab Ecclesia esse probatas;

sed tamquam pias cujusque devotioni, et libertati audientium, ac legentium relinquo.

4. Esto: nondum habeant approbationem, approbabiles tamen sunt: nec minus, quam earum similes, quas probatorum scriptorum passim monumenta loquuntur, neque ipsas adhuc solemniter attestata canonice approbatas, et tamen non idcirco reprobatas, neque Doctrinae, Disciplinaeque, aut Canonibus Ecclesiae quicquam repugnantes.

5. Psalterii quoque, id est, Orationis Dominicam, et Angelicam Salutationem Divinam Dignitatem, quid obstat, quo minus Deus Gloriosis Revelationibus, et miraculosis operationibus dignari velit, aut valeat?

Cum earum finis, et usus nostra sit sanctificatio, et Salutatio.

CAPUT XXIII

De Psalterii, et Fraternitatis promotoribus, Patronis et protectoribus.

Altissime his in oris Praesul ECCLESIAE.

Praedicatores, Patroni, propagatores, et propugnatores Psalterii debita ipsis laude sunt minime defraudandi.

I. 1. Hi enim sunt *majores Angeli Dei*, qui minores lumine collustrarunt in coelo, ut in amore, ac honore Dei Creatoris praestarent²³¹.

2. Sunt, ut *bonus Abel*, Dei Cultum promoventes, ut Seth, Nomen Domini invocantes, *Genes. 4.*

3. Sunt *alter Noe, Genes. 7,* in Arca Fraternitatis animas multas a diluvio peccatorum conservantes: nam foederis Arcam pro reis, in signum pacis erigunt; ad tentatos submitti praecantur columbam, cum olivae ramo divinae pietatis.

²³⁰ Në botimin e 1691 gjendet: "iniurari".

²³¹ Në botimin e 1691 gjendet: "perstarent" (të qëndrosh në vend).

Të kuptojë kush do e kush të mundet.

Dhe kush i ka përçmuar pa vetëpërbajtje, do ta shohë me Zotin.

Thotë mirë Shën Bazili: Të ligjtë mund t'i persekutojnë të drejtët dhe të fshehin të vërtetën, por nuk mund ta mbysin.

Në fakt, Profetët, Apostujt dhe njerëzit e shenjtë, që qëndruan larg nga kjo botë, kanë ndërtuar gjithmonë mure në mbrojtje të së Vërtetës.

2. Dhe pastaj: duke pranuar gjithashtu që kurrë asnjë Zbulim mbi Rruzaren, Zoti të ketë denjuar të bëjë: është kaq i sigurt themeli, përbajtja, bukuria dhe qëllimi i Rruzares së Shenjtë, saqë nuk ka aspak nevojë në mbështetje të vërtetësisë së saj, për ndihmën e Zbulimeve.

E them edhe njëherë: Rruzarja e Shenjtë qëndron në këmbë vetë dhe Portat e Ferrit nuk do të mbizotërojnë kundër Ungjillit të Ati ynë dhe të Të falemi Mari.

3. Përsa i përket këtyre Zbulimeve, nga momenti që di që ka edhe të tashme dhe të reja, nuk prononcohem, deri kur ata të miratohen nga Kisha: sidoqoftë ua lë devocionit të secilit, dhe lirisë së atyre që i dëgjojnë e i lexojnë.

4. Do të jetë kështu, deri kur të kenë miratimin, megjithëse ata janë të aprovueshme: dhe nuk janë të ndryshme nga ata Zbulime rreth të cilave flasin gjithkund veprat e historianëve të shkëlqyer, të cilat edhe ata deri tani nuk janë të miratuara nga ndonjë vërtetim kanonik, sidoqoftë jo për këtë të hedhura poshtë, as në kundërshtim me asgjë nga Doktrina, Disiplina dhe Normat e Kishës.

5. Dhe pastaj, çfarë ia ndalon Zotit të mos përfitojë dhe të mos përdorë Zbulimet e Lavdishme, dhe veprat mrekullibërëse për të mbështetur Dinjitetin Hyjnor të Rruzares së Shenjtë, domethënë të lutjeve Ati ynë dhe Të falemi Mari?

Nga momenti që, si Përsëritja ndaj Jezusit dhe Marisë në Rruzaren e Shenjtë, si recitimi i saj për shenjtërimin tonë, është qëllimi i Zbulimeve!

KAPITULLI XXIII

Mbështetësit, mbrojtësit dhe përkrahësit e Rruzares së Shenjtë të Vëllazërisë.

I larti Prelat i Kishës në këto zona, është e drejtë të mos u heqim lavdërimet e duhura, predikuesve, mbrojtësve, shpërndarësve dhe mbështetësve të Rruzares së Shenjtë.

1. 1. Ata, në fakt, janë si Engjëjt më të mëdhenj të Zotit, që ndriçuan me dritë më të vegjlit në rrugëtimin drejt qiellit, me qëllim që të mund të shquheshin në dashurinë dhe nderin e Zotit Krijues.

2. Ata janë si Abelë të mirë, që promovojnë kultin e Hyjit; ata janë si disa Set, që thërrasin Emrin e Zotit (Zan. 4).

3. Ata janë si Noe të rinj (Zan. 7), që shpëtojnë nga përmytja e mëkateve shumë shpirtra në Arkën e Vëllazërisë: ata, në fakt, ndërtojnë, në shenjë paqeje, Arkën e aleancës për mëkatarët; lusin pëllumbin të fluturojë drejt atyre që janë të tunduar, me degën e ullirit të mëshirës hyjnore.

4. Sunt Abrahami, captivos eripientes de manu gentis peccatricis, *Genes. 14.*
5. Sunt, *ut Isaac*, fodientes puteos aquarum gratiae, et benedictionis, *Genes, 26.*
- II. 6. Hi Coeli Scalam erigunt, cum Iacob, *Genes. 28*, qua ad Deum peccatores redire possunt.
7. Hi seminant cum Jacob, *Genes. 26*, agros gratiarum, et uberrimam in horreis messem condunt.
8. Horum surgunt, ut Josephiani manipuli, *Genes. 37*, bonae gratiae, et famae, et ab aliis in admiratione pariter, ac veneratione habentur.
9. Hi, ut Ioseph Aegypti, *Genes. 41*, quidam sunt orbis salvatores, quem suis Psalteriorum comprecationibus sustentant.
10. Hi, tamquam Moyses, fideles pascunt oves precibus: qui per Virgam poenitentiae mira, et magna designant ad peccatorum conversiones, sanctioresque conversationes, ad multas, et graves daemonibus plagas infligendas, ad liberandos e servitute in conscientia vinctos; ad devocandum vel e Coelo Manna Gratiae, et Eucharistiae, ad evocandum, e petris lachrymas poenitentiae, ad perducendos fratres in montem Supernae, et aeternae quietis.
- III. 11. Sunt, *ut Josue*, siccos per mundi Jordanem medium traducentes Confratres; dum exemplo, merito et eloquio juxta probos, improbosque ad Dei Cultum formant, ac reformant²³².
12. Sunt *Samueles*, *1. Reg. 8*, populi instructores, et ad omnem vitae honestatem duces.
13. Sunt *Davides*, *1. Reg. 17*, in funda Psalterii, et quinque limpidissimis lapidibus Quinquagenae Goliath sathanae prosternentes.
14. Sunt *Heliae*, *3 Reg. 19*, zelantes zelum Legis, ad contumacium internicionem, et resipiscentium salutem.
15. Sunt *Helisaei*, in signis et prodigiis mira multa virtute Psalterii perpetrantes.
- IV. 16. *Ecce invictos Jeremias*, catenam Psalterii ex collo; ad praedicandam reis iniquitatem simul, et poenitentiam circumferentes.
17. *Ecce Daniele*, per fenestram Vulnerum Christi versus Domum Dei multum orantes.
18. *Ecce Zorobabees*, educentes e Babylonica plurimos captivitate.

²³² Në botimin e 1691 mungojnë fjalët: "ac reformant".

4. Ata janë si Abrahamë që lirojnë të burgosurit nga dora e njerëzve mëkatarë (Zan. 14).

5. Ata janë si Izakë që gërmojnë pusët e ujërave të hirit e të bekimit (Zan. 26).

II. 6. Ata janë si Jakobë që ndërtojnë Shkallën e Qiellit, përmes së cilës mëkatarët mund t'i kthehen Zotit (Zan. 28).

7. Ata janë si Jakobë që mbjellin fushat e hireve dhe mbledhin të korrat e bollshme në hambare (Zan. 26).

8. Ata janë si Jozefë të Egjiptit, duajt e të cilëve, domethënë veprat e tyre të mira të hirit, ngrihen lart, për të qenë në të njëjtën kohë, të mbajtura në admirim dhe nderim nga të tjerët (Zan. 37).

9. Ata janë si Jozefë të Egjiptit që shpëtojnë botën, duke e mbështetur me lutjet e Rruzareve të tyre (Zan. 41).

10. Ata janë si Moisi që kullosin delet besimtare mes lutjeve; si Moisi që përmes Shkopit të dënimit u tregojnë atyre gjëra të admirueshme dhe të mëdha për kthimin e mëkatarëve dhe për biseda më të shenjta;

si Moisi që u shkaktojnë shumë plagë të rënda demonëve për të liruar nga skllavëria ata që demonët i kanë nënshtruar në vetëdije;

si Moisi që bëjnë të zbresin nga Qielli Manën e Hirit të Eukaristisë, për të bërë të shpërthejnë nga shkëmbinjtë lotët e pendimit dhe për të drejtuar vëllezërit në Malin e Pushimit Qiellor dhe të përjetshëm.

III. 11. Ata janë si Jozuehë që i bëjnë Vëllezërit të kalojnë në të thatë Jordanin e botës;

janë si Jozuehë që ndërkohë që formojnë me shembull meritat dhe nxitjet, në të njëjtën kohë sjellin, si të mirët, ashtu edhe të këqijtë në Kultin e Zotit.

12. Ata janë si Samuelë, formues të popullit dhe udhëheqës drejt çdo ndershmërie të jetës (1 Sam.).

13. Ata janë si Davidë që rrëzojnë me anë të llastikut të Rruzares djallin Golia, përmes pesë gurëve të pastër të një pesëdhjetësheje (1 Sam. 17).

14. Ata janë si Eli që janë të pamposhtur e të zellshëm të ligjit për të shtypur revoltat dhe për shpëtimin e të kthyerve (1 Mbr. 19).

15. Ata janë si Elize që me forcën e Rruzares së Shenjtë, kryejnë gjëra të mrekullueshme, të panumërta, mes shenjash e mrekullish.

IV. 16. Ja të pakapërcyeshmit Jeremi që ecin me Kurorën e Rruzares në qafë, për t'u predikuar në të njëjtën kohë fajtorëve, padrejtësitë dhe pendimin.

17. Ja Danielët që nga Vrimat e Plagëve të Krishtit luten shumë në drejtim të Shtëpisë së Zotit.

18. Ja Zorobabelët e rinj që lirojnë shumë vetë nga skllavëria babiloneze.

19. *Ecce Isaias*, Incarnationem Christi, Passionem, et Doctrinae fontes orando, meditandoque sedulo perscrutantes, et praedicantes.

20. *Ecce Esdras, et Nehemias* defossumac putiscentem ignem Charitatis suscitantes; Legem omissam restituentes, et Ecclesiae Jerusalem reaedificantes.

V. 21. Hi sunt *Gabrielis socii* in Angelica Salutatione mundo saepius annunciantes.

22. *Angelorum Confratres* sunt, Pacem Confraternitatis hominibus bonae voluntatis imprecantes cum Divina Laude Christi Nati Salvi Utero Virginali.

23. Isti sunt *Discipuli imitatores Christi*, et sequaces: sunt Apostoli Evangelium Salutationis et Orationis orbi commendantes.

24. Sunt *mediatores* gentibus, et aegris, ut ad Christum sanandi perducantur.

25. Sunt *Spectatores* Dominicae Transfigurationis, Agonizationis in Horto, Crucifixionis in Monte, et Ascensionis testes, et praedicatores.

Haec inveni, et legi in *Mariali Joan. de Monte*, Praedicatoris, et in praedicatione individui comitis S. P.²³³ nostri Dominici.

CAPUT XXIV.

De Psalterii detractoribus, ac depravatoribus, deque Fraternitatis ejusdem vituperatoribus.

Dulcissime ovium Christi Pater et Pastor.

Non desunt, qui Psalterio Filii, et Matris Dei, ac earundem in Fraternitate famulis, ex certa partim malitia, et invidia diaboli; partim ex ignorantia, sed affectata, aut supina, detrahere nihil, vel erubescunt, vel exhorrescunt.

Maledicentiam vero stringunt virulentam in praedicta non sine gravi pusillorum scandalo, et perturbatione devotorum.

Quales isti?

In Typis sunt agnoscendi.

I. Hi sunt *Draco Magnus, faciens bellum contra Mulierem Virginem*, Apoc. 12, qui cauda sui erroris trahit tertiam partem stellarum coeli, id est, devotorum, et mittit eas in terram scandali.

Heu!

²³³ Shkurtim i: "Sancti Patri".

19. Ja Isaitë e rinj që pasi janë lutur dhe kanë predikuar me kujdes, soditin Burimet e Dijes, dhe lajmërojnë Mishërimin e Mundimin e Krishtit.

20. Ja Esdrat dhe Nehemitë që gjallërojnë zjarrin e Dashurisë, të varrosur e pothuajse të shuar;

ata janë Esdrat dhe Nehemitë që rikthejnë Ligjin e harruar dhe rindërtojnë Tempullin e Jeruzalemit.

V. 21. Ata janë shokët e Kryeengjëllit Gabriel, që lajmërojnë shumë shpesh Të falemi Marinë në botë.

22. Ata janë vëllezërit e Engjëjve që u urojnë Paqen njerëzve të vullnetit të mirë të Vëllazërisë, përmes Lavdërimit Hyjnor të Krishtit, lindur nga Barku i Virgjër, i pacënuar i Shenjtes Mari.

23. Ata janë Dishepujt e rinj, imitues dhe ndjekës të Krishtit; ata janë Apostujt e rinj që i rekomandojnë botës Ungjillin e Ati ynë dhe Të falemi Mari.

24. Ata janë ndërmjetësit e njerëzve dhe të sëmurëve që ata i udhëheqin drejt Krishtit, që t'i shërojë.

25. Janë ata që asistojnë në Trasfiguracionin e Zotit tonë Jezu Krisht, në Agoninë në Kopsht, në Kryqëzimin në Mal dhe në Ngjitjen, për të qenë dëshmitarë dhe shpallës.

I kam gjetur dhe i kam lexuar këto gjëra në Marialin e Fratit Gjoni nga Monte të Urdhërit të Predikuesve, shok i pandashëm në predikim i Atit tonë Shën Domenikut.

KAPITULLI XXIV

Përgojuesit dhe përsekutuesit e Rruzares së Shenjtë dhe armiqësorët e Vëllazërisë.

I ëmbli Atë dhe Bari i deleve të Krishtit, nuk mungojnë ata që nuk kanë asnjë cipë dhe turp në të denigruarit e Rruzares së Shenjtë të Birit dhe të Nënës së Hyjit, dhe edhe shërbëtorët e tyre të Vëllazërisë, dhe kjo jo vetëm për ligësinë dhe zilinë e djallit, por edhe për padijen e thellë e të plotë të tyre.

Ata shpifin me thashetheme të helmuara mbi Rruzaren e Shenjtë dhe mbi Vëllazërinë e saj, rreth së cilës është folur më sipër, jo pa skandal të rëndë të të vegjëlve dhe trazim të të devotshmëve.

Kush janë këta?

Mund të njihen nga tiparet:

1. Ata janë si Dragoi i Madh, që bën luftë kundër Gruas së Virgjër (Zb. 12), i cili me bishtin e gabimit të tij tërheq pjesën e tretë të yjeve të qiellit, që do të thotë, të devotshmit e Vëllazërisë së Rruzares së Shenjtë dhe i hedh në tokën e skandalit.

Oh sa keq!

Pestilens lingua viperæ in momento plus uno potest afflatu inficere, quam omnis medicorum ars, et industria ad restitutionem valetudinis conatu longe proficere.

Adjuvat eam humanæ ad malum naturæ proclivitas.

2. Illi sunt, ut *Serpens*, *Genes. 3*, protoplastarum seductor.

3. Sunt, ut *Eva* fatua; qui per sapientiam carnis ejici multos faciunt e Paradiso devotionis in Psalterio Virginis.

4. Hi sunt, *Genes. 37*, *fera pessima* invidiæ, qui devorant Josephos justiores se et persequuntur.

5. Sunt, ut *speculatores* Terræ Promissionis, falsa Israelitis de ea nuntiantes, *Deuter. 2*, ut eorum sicophantia populus in deserto moriatur.

II. 6. Sunt *virii magni*, Terram Promissam Sacræ Scripturæ agnoscentes, sed vulgus verbis, et exemplis a veræ vitæ via aversum ad mortem petrahentes.

7. Isti sunt *Achan* Jerichuntini anathematis cupidi, per dolum, ideoque, *Ios. 7*, omnem populum Domini perturbant.

Vae iis ab eventu lapidationis, et combustionis.

8. Isti sunt, ut *Phænenna*²³⁴, uxor Helenæ, *1 Regum 1*, devotam orationibus prophetissam Annam irrisui hebetes: ac²³⁵ demum maledictione puniendi.

9. Isti sunt *Heli* orantem S. Annam Fraternitatem aestimantes ebriam, filiamque Belial.

Vae istis a morte præcipite.

10. Isti sunt, ut *Manasses*, Prophetarum trucidator, et Divinæ Legis subversor, *4 Regum 21*.

III. 11. Sunt, ut *Nabuchodonosor*, eversor Civitatis Sanctæ, et Templi Dei.

Vae! Quaerent olim poenitentiae spatium, et invenire non valebunt.

12. Sunt, ut *Herodes*, infanticida, parvulos rudis vulgi scandalizantes per linguæ detractricis mucronem saevum.

Fugant illi Jesum ac Mariam in Aegyptum, dum a devotione recta plebem ad profana pertrahunt.

13. Isti sunt *Pharisæi* calumniatores doctrinæ Christi, ac Vitæ Illius insidiatores.

14. Iidem sunt irrisores pendentis in Cruce Domini, proque salute mundi exorantis.

²³⁴ Në botimin e 1691 gjendet: "Phænenna".

²³⁵ Në botimin e 1691 gjendet: "at".

Gjuha kundërmuese e nëpërkës, në një çast, me vetëm një duhmë, mund të qelbë më shumë se çdo art dhe kujdes i mjekëve mund të ndihmojë gjerësisht, në përpjekje për t'i kthyer shëndetin.

E ndihmon Dragojn e Madh prirja e natyrës njerëzore drejt së keqes.

2. Ata janë si ai Gjarpri (Zan. 3) joshës i njerëzve të parë.

3. Ata janë si mendjehleta Evë, që për dijen e mishit bëjnë të largohen shumë vetë nga Parajsa e devotshmërisë ndaj Rruzares së Shenjtë të Virgjëres.

4. Ata janë si ata kafshët e këqija të zilisë që përllajnë dhe përndjekin Jozefët e Egjiptit, më të drejtë se ata (Zan. 37).

5. Ata janë si eksploruesit e Tokës së Premtuar që u shpallin izraelitëve gjëra të pavërteta mbi të, në mënyrë që përmes mashtrimit të tyre, populli të vdesë në shkretëtirë (Lp. 2).

II. 6. Janë si ata njerëzit e mëdhenj, që njohin Tokën e Premtuar të Shkrimit të Shenjtë, megjithatë, me fjalët dhe shembujt e tyre, e tërheqin popullin nga rruga e jetës së vërtetë, drejt vdekjes.

7. Ata janë si Akanët e Jerikut, që u mallkuan për shkak të lakmisë së tyre dhe që me mashtrim trondisin të gjithë popullin e Zotit (Joz. 7).

Të mjerët ata që patën si fat vrasjen me gurë dhe djegien.

8. Ata janë si Fenena, gruaja e Elkanit që tallin profeteshat Ana, të kushtuara lutjeve, dhe pra, janë të ndëshkuara nga mallkimi (1 Sam. 1).

9. Ata janë si Helinj që e konsiderojnë Shën Anën, pra Vëllazërinë që lutet, si të dehur dhe bijë e demonit Belial.

Të mjerët ata që janë gati në greminën e vdekjes.

10. Ata janë si Manasenj të rinj, vrasës të Profetëve dhe përmbysës të Ligjit Hyjnor (2 Mbr. 21).

III. 11. Ata janë si Nabukonodosorë, shkatërrues të Qytetit të Shenjtë dhe të Tempullit të Zotit.

Mjerë ata! Një ditë do të kërkojnë kohë për pendim dhe nuk do të arrijnë ta gjejnë.

12. Ata janë si Erodë, vrasës fëmijësh që skandalizojnë të vegjlit e popullit të thjeshtë, duke përdorur shpatën e ashpër të gjuhës denigruese.

Ata bëjnë të arratiset Jezusi e Maria drejt Egjiptit, kur tërheqin popullin nga devotshmëria e drejtë, në atë laike.

13. Ata janë si farizenjtë, shpifës ndaj doktrinës së Krishtit dhe atentatorë të Jetës së tij.

14. Ata janë si tallësit e Zotit që varet nga Kryqi dhe lutet për shpëtimin e botës.

15. Isti sunt Putens Abyssi, *Apoc. 9*²³⁶, fumo suae vanitatis mundum oppolentes²³⁷, et ex eo locustas errorum, et scandalorum in Dei Servos emittentes: *Vae mundo a scandalo*.

Ab isto, aliisque Vae liberat Liberatricis AVE per JESUM CHRISTUM.

Quare, Psalm. 150: "*Laudate Eum in Psalterio*".

Psalm 32: "*In Psalterio decem chordarum psallite illi*.

Cantate Domino CANTICUM novum" Angelicae, Salutationis: *Cantate Domino omnis terra*, id est, omnis homo.

Roman. 16: "*Salutate MARIAM Deiparam, quae multum mecum laboravit in vobis*".

Cantate sicut Cantores in Tabernaculo Moysis, et Templo Salomonis, ut cum Angelis Santissimam Trinitatem, et Sanctorum Reginam in aeterna felicitate laudemus, per JESUM CHRISTUM. Amen.

FINIS APOLOGIAE.

²³⁶ Nē botimin e 1691 mungon "9".

²³⁷ Nē botimin e 1691 mungon: "opplentes".

15. Ata janë si Pusi i Humnerës (Zb. 9), që mbush botën me tymin e kotësisë së tij dhe që nxjerr nga ai karkalecat e tmerreve dhe të skandaleve kundër shërbëtorëve të Zotit: E mjera botë për skandalin, nga i cili, si nga të gjitha telashet e tjera, na liron Të falemi Mari e Marisë së Shenjtë, Liruese, përmes Jezu Krishtit.

Prandaj, pohon Psalmi 150: “Lavdëroni atë në Psalterin e Rruzares së Shenjtë”);

dhe Psalmi 32: “Në Psalterin me dhjetë korda, këndojini atij”.

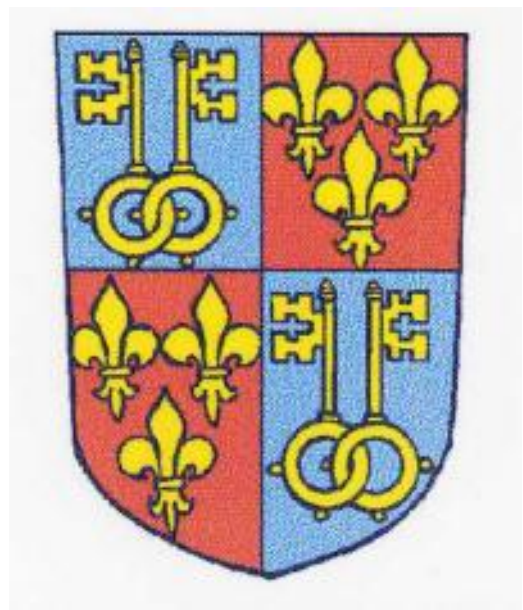
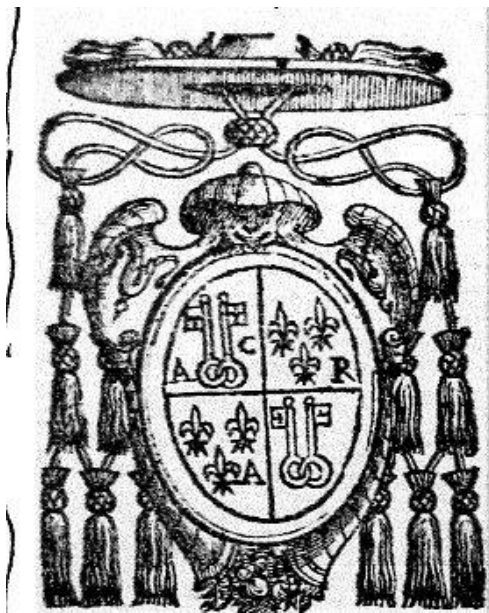
“Këndoni Zotit Këngën e re” të Të falemi Mari, “Këndoni Zotit e gjithë toka”, do të thotë, çdo njeri, “Përshëndesni Marinë” Nënë e Hyjit, “që u përpoq shumë për ju, bashkë me mua” (Rom. 16).

Këndoni Rruzaren e Shenjtë, si Këngëtarët e Tabernakulit të Moisiut dhe në Tempullin e Solomonit, për të lavdëruar, bashkë me Engjëjt, Trininë e Shenjtë dhe Mbretëreshën e Shenjtërve në lumturinë e përjetshme, nëpërmjet Jezu Krishtit. Amen.

FUNDI I APOLOGJISË

GALERIA E IMAZHEVE.

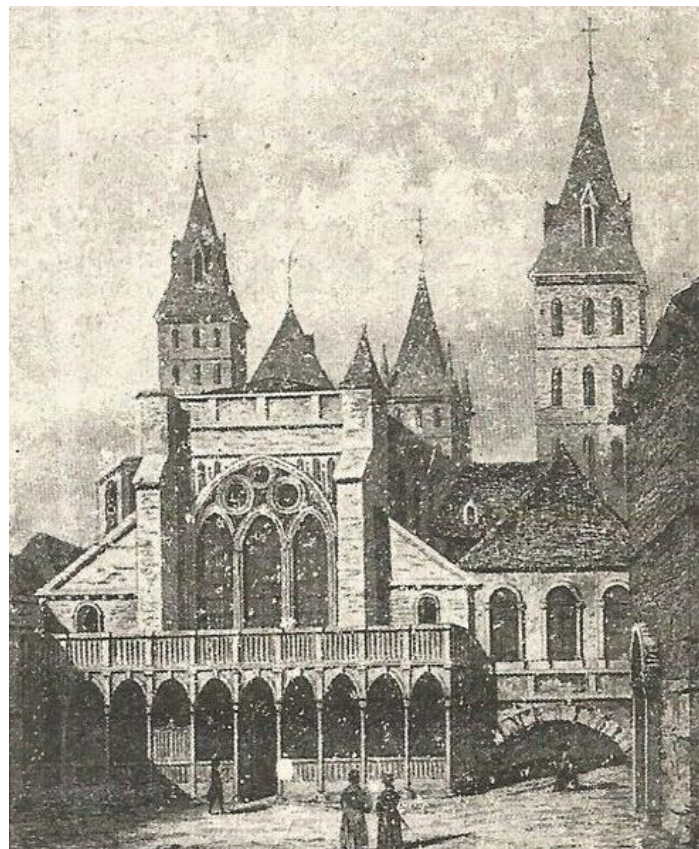
Pjesë nga siti ARALDICA VATICANA (<http://www.araldicavaticana.com/ritcluny.htm>): FERRICUS A CLNIACO, CLUNY (DE) FEDERICO, qe Ambasador i Mbretit Luigji XI, dhe qe zgjedhur Ipeshkëv i Tournait nga viti 1473 deri në vitin 1483. Qe emëruar Kardinal, në fillim në fshehtësi, nga Papa Paolo II, në vitin 1471, por për shkak të vdekjes së Papës, emërimi nuk u krye. Papa Sisto IV, më 15 maj 1480 emëroi Kardinal Ferriko i Cluny, dhe ai arriti në Romë, me 3 qershor 1482 dhe iu dha kapelja e kuqe e Kardinalit me 10 qershor 1482.

Vdiq papritur në Romë, me 7 tetor 1483, para se të kthej në Tournai, dhe u varros në Bazilikën e Shenjtes Mari të Popullit, në Romë.

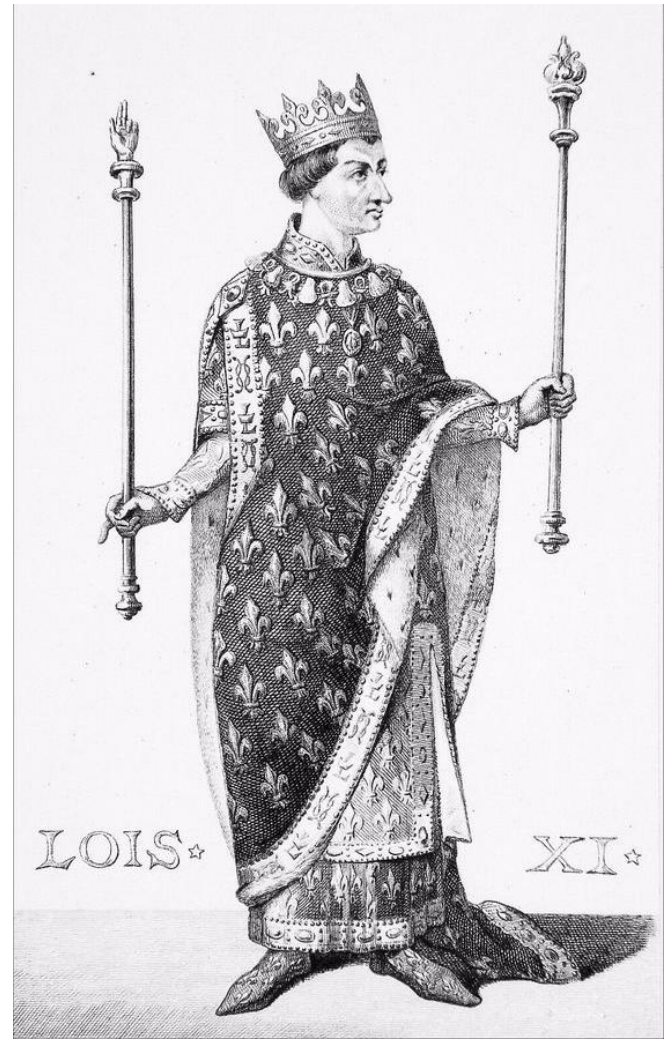
Mbi stemë, dy çelësa të bashkëlidhur me zinxhir, simbol i Cluny, tokë e origjinës së Kardinal Ferrikos, simbol i Dukatit të Borgogna.

Katedralja e Saint-Lazare e Autun, ku Ferriko di Cluny lindi, dhe ku përgatiti Kishën e varrimit, ku duhej të ishte varrosur pas vdekjes, gjë që nuk ndodhi, duke qenë se u varros në Romë.

Ja si duhej të dukej Katedralja e Notre Dame e Tournait, në kohën kur ishte Ileshkëv Ferriko. Dhe në qershor 1475, i Lumi Alano i Rupes shkoi aty në Tournai, për t'i dorëzuar Apologjinë e Rruzares Ileshkvit Ferriko.

Luigji XI, Mbret i Francës (Bourges, 3 korrik 1423 – Plessis-les-Tours, 30 gusht 1483), që dërgoi si Ambasador Ferrikon nga Cluny pranë Papës Sisto IV, për të bërë të vijë në Oborrin e tij Shën Françeskun e Paolës. Shën Françesku i Paolës, sapo arriti, megjithëse kishte shëruar shumë të sëmurë me murtajë dhe të sëmurë të tjerë, i parashikoi Mbretit vdekjen. Megjithatë, u përpoq për shpëtimin e shpirtit të tij.

Oratio funebris per R. D. Johannemantonium Episcopum
Alexandri Sacri Pallacij causarum Auditozem dignissimum in
exequijs Reuerendissimi D. Cardinalis Tomacei habita atqz
edita xvij kalendas Nouembrijs Anno domini M. cccc. lxxxiiij.
Pont. S. D. nostri Sixti pape quarti anno eius. xiiij.

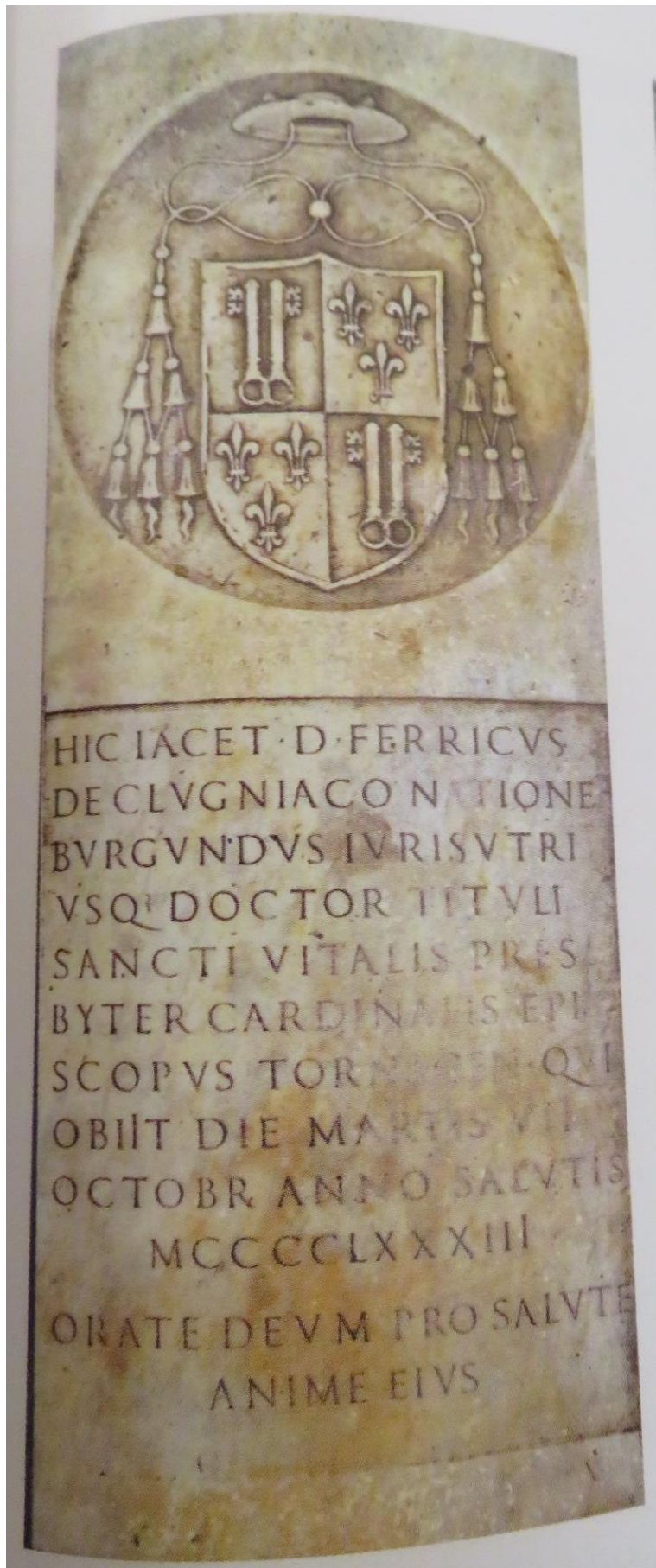
Quibus et apud gentes quas humane glorie ac p
pagandi nominis cura tenebat. et apud nostros
quos future eternitatis expectatio ducebat vsur
patum euisse enouimus Reuerendissimi patres et presules viriqz
insignes vt pie et religiose defunctorum funera curarentur. Roma
ni impensis effusa largitate pecunijs funera magnorum virozum
querulis tibicinum modulis flebili cantu gladiatorijs ludis vi
sceratione et epulo celebrabant. statuis ac monumentis eozum me
moriam posteritati commendabant. Egypitij heroes suos sacrifi
cijs in sepultura vsqz adeo decorabant. vt diuinos illis honores
exhiberent et pro dijs colerentur. Id autem qd plurimas nationes
inter reliqua piacula fuit maximum. quod Solonis institutum fu
isse Anaximanes orator tradidit. vt honoratorum virozum lau
des in funere predicarentur. P. Valerius publicola. L. Brutum
primum consulem collegam defunctum. Fabius filium. Marcel
lus Marcellum patrem consulem. C. Cesar aniam. Liberius pa
trem in choro laudarunt. Jacob eulogium sepulchro Rachel in
scripsit. Hieremias Josie lamentabile carmen cecinit. Diuus Nie
ronimus Nepotiani et Fabiole. quam miraculum gentium appel
lauit. Ambrosius Theodosij Epithaphium cum in illis sepellien
dis non adfuissent litteris mandarunt. Pharisei Alexandrum.
quem viuentem odio persecuti fuerant laudatione sua in funere
fraudari noluerunt. Idiplum etiam plebs Romana Appio mor
tuo quem in vita insensum habuerat prestitit qd diligentissime
mulieribus in memoriam accepti beneficii. qd Camilli furozem p
cibus demolitum reddidissent. vt illarum funera commendatio
ne quoqz ornarentur a populo Ro. concessum extitit. Hoc ego ge

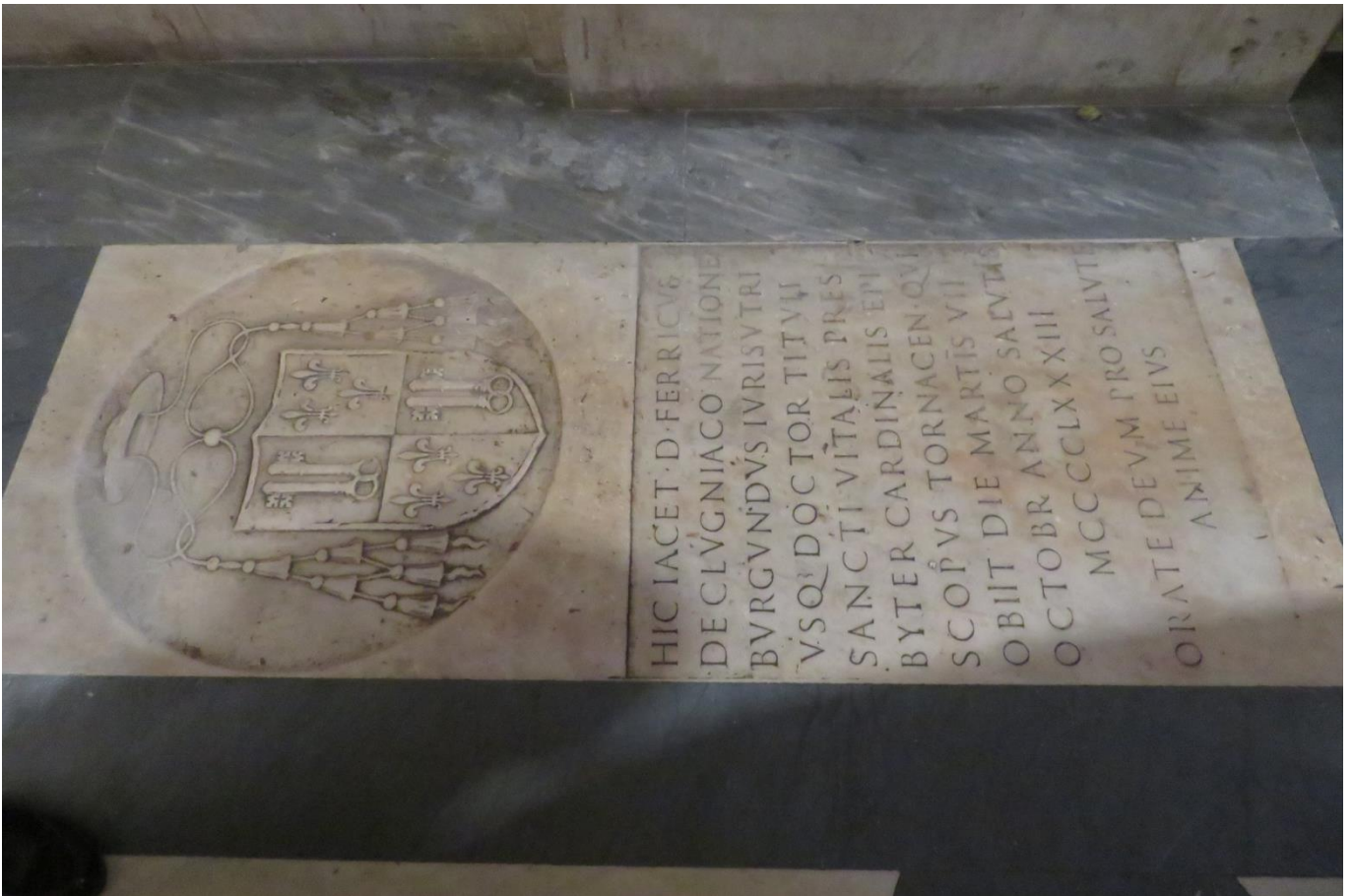

Pontificale Romanum, prodhuar për Ipeshkvin Ferriko nga Cluny, në Bruges, mes viteve 1475 dhe 1476. Marrë nga: Foto stock - Alamy

Bazilika e Shenjtes Mari të Popullit, absidë, pas Altarit të Madh: këtu është varri i Kardinal Ferrikos nga Cluny. Masa 1 metër e 97 centimetra lartësi, dhe 77 cm largësi (Fotografia pranë).

Varri i Cardinal Ferrikos nga Cluny, dhe sheshi i Popullit, ku ndodhet Bazilika e Shenjtes Mari të Popullit, pikërisht pranë Pincios, ku Mbreti Luigji XI ngriti Kishën e Trinisë së Monti për Shën Franceskun e Paolës dhe Rregulltarët e vegjël.

Pelegrinazi i 26 dhjetorit të vitit 2019 në varrin e Kardinalit Ferriko nga Cluny, në Bazilikën e Shenjtes Mari të Popullit, me disa vëllezër të Vëllazërisë së Rruzares së Shenjtë, të Famullisë së Shën Lukës Ungjilltar, në Romë, të pritur me shumë dashuri nga Atë Amedeo Eramo, që na çoi në varrin e Kardinal Ferrikos nga Cluny, përpara të cilit bëmë një fotografi si kujtim.

Romë, i filluar me 16 tetor 2020, festa e Shën Margaritës Maria Alacoque, treditëshi i Shën Lukës Ungjilltar, Mbrojtës i Famullisë së Shën Lukës, Romë dhe përfunduar, me 9 janar 2021, të shtunën mes Tetëditëshit të Festës së Dëftimit të Zotit tonë Jezu Krisht.

Burimi i imazheve: Pinterest, faqja Regina Sacratissimi Rosarii – Beatus Alanus De Rupe, fotografi personale, kartolina të vjetra.

**DUA QË AS TANI DHE AS KURRË TË MOS KETË PËRFITIME DHE TË DREJTA TË AUTORIT MBI KËTA TEKSTE QË I PËRKASIN KISHËS SË SHENJTË.
KUSH DËSHIRON MUND TË PRINTOJË TË GJITHË TEKSTIN, PËR PËRDORIM PERSONAL OSE PËR TA DHURUAR. Don Roberto Paola**

